

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α'. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΟΡΕΑΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑ 1975

Τ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Β. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΟΜΑΙΟΥ ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΒΕΣΗ

40505

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α'. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ ΑΝ

250A

ΑΤΑΜΖΩΤΑΝΑ ΑΧΙΝΑΛΛΟΤΑ

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α'. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1975**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Α. ΤΥΜΑΖΙΟΥ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 2012

ΤΥΡΤΑΝΤΥ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΙΑΛΩΠΙΣΙΑ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

Μαθητὸς τοῦ Ἰωάννου

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΑΡΤΕΙ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ὁτι ὁ Μάγιστος Ἰωάννης διδάσκει ἐν τῇ πόλει τῆς Ἱερουσαλὴμ
ἐκκαλεσάμενος πρὸς ἑαυτὸν πολλοὺς μαθητὰς καὶ ὁμοφύλους.

ΙΑΚΗΘΟΥ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ : ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμή στο παλικάρι, όταν πρώτο στή φωτιά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιά.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνῃ τὴν πατρίδα τὴ γλυκιά,
τὰ καλὰ του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῇ μὲ διακονία,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνῃ, μὲ γυναῖκα ὁμορφονία,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιὰ.
Κι ἀπ' τὴ στέρηση καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῇ,
νὰ γνωρίζῃ ὅτ' εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιοι ἀνθρώποι καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μὴδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέσῃ, τ' ὄνομά του μελετᾷ.
Μὲς στὴ μάχῃ ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἄφοβη καρδιά,
στὴ φωτιά, παλικαράδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί,
στὴ φωτιά μὴν ντροπιασῇτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενός σας ἄς φανῇ,
τοὺς ἐχθροὺς σας πολεμώντας μὴν ψηφᾶτε τὴ ζωή.
Τί ντροπὴ! ντροπὴ μεγάλη! ἀπὸ πίσω νὰ 'ναι ὁ νιὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνῃ μπροστινός,
πού 'χει κάτασπρα τὰ γένια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ στὰ χῶματα ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδούλωτῃ ψυχὴ.
"Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε στὸ νιό,
ναί, στὸ νιό πολέμοι πρέπουν, πού τὸ σῶμα ἔχει ἀνθρό.
"Ἀς ριχτῇ μπροστὰ στὸ γέρο κι ἄσειστος ἄς στυλωθῇ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μὲς στὸ αἷμα ἄς κυλιστῇ.

Μετάφρασις Σπ. Τρικούπη

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

"Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφασιν,
ἐξηκρίβωσεν ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων,

ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοὶ, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγριώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ἡὐχαριστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἀλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανέλθουν πλεόν εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς:

—Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλεόν δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους μετὰ τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σὰς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σὰς πείσω ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἐὰν ὅμως πεισθῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὅσα κατωρθώσαμεν μετὰ τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας σὰς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλησποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατὶ διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑφασιν ποταμόν; Ἡ φοβεῖσθε, μήπως προβάλλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν των ἔρημον, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ὄσους μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μεγάλα ἔργα.

Ἐὰν ὅμως σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, καὶ ὅταν

εύρισκονται εις τὴν ζωὴν, εὐχαριστιοῦνται νὰ κοπιᾶζουν καί, ὅταν ἀποθάνουν, ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εις τὴν Τίρυνθα ἢ εις τὸ Ἄργος ἢ εις τὴν Πελοπόννησον ἢ εις τὰς Θήβας ἔφθασεν εις τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθήμεθα εις τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐθεωροῦμεν ἀρκετὸν μόνον νὰ φυλάσσωμεν τὰς οἰκίας ἡμῶν;

Καὶ ἐὰν μὲν σεῖς μόνον ἐκοπιᾶτε καὶ ἐκινδυνεύετε, ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχηγός σας ἀπέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θὰ εἴχετε δίκαιον νὰ παραπονῆσθε.

Ἀλλὰ τῶρα βλέπετε ὅτι ὅλοι ἐξ Ἰσοῦ ὑποβαλλόμεθα εις τοὺς ἰδίους κόπους καὶ εις τοὺς ἰδίους κινδύνους, τὰ δὲ βραβεῖα εὐρίσκονται εις τὸ μέσον ὄλων, ὅσοι ἀγωνίζονται. Καὶ ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν κατελάβομεν, εἶναι ἰδική σας, καὶ σεῖς σατραπεύετε αὐτῆς, καὶ ἀπὸ τὰ χρήματα τὰ περισσότερα δίδονται εις σᾶς.

Καὶ ὅταν θὰ κυριεύσωμεν ὅλην τὴν Ἀσίαν, τότε σᾶς ὀρκίζομαι ὅτι θὰ σᾶς φορτώσω μὲ ἀγαθὰ τόσα, ὅσα δὲν φαντάζεται κανεὶς ἀπὸ σᾶς. Καὶ ὅσους μὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν εις τὴν πατρίδα των θὰ φροντίσω νὰ τοὺς ἀποστείλῃ ἢ καὶ θὰ τοὺς ὀδηγήσω ἐκεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅσους δὲ θέλουν νὰ μένουν θὰ τοὺς καταστήσω ζηλευτοὺς εις τοὺς ἀπερχομένους.

Π.Ν. Οἰκονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

«Ἄμες πόκ' ἡμεῖς ἄλκιμοι νεανίαι.

Ἄμες δὲ γ' εἰμέες, αἱ δὲ λῆς, πείραν λαβέ.

Ἄμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρυνες».

Γενιά, πού χρόνους καὶ καιροὺς εἶχες πιστὰ συντροφία
στὰ κορφοβούνια τοὺς αἰτούς, στὰ πέλαγα τοὺς γλάρους,
κι ἀπὸ τῆς κούνιας τὸ φιλὶ κι ὡς τὸ φιλὶ τοῦ τάφου
διπλὴ λαχτάρα σ' ἔθρεψεν : ἡ Πίστη καὶ ἡ Πατρίδα!
Καὶ σύ, γενιά, πού ἐβλάστησες στὸ γέρικο κορμό της
καὶ δὲν ψηφᾷς φθινόπωρο τὰ φύλλα σου νὰ ρίξῃ,
γιατὶ τὰ μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ἡ Δόξα!
Καὶ σύ, γενιά νιοφτέρουγῃ, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
πού παραιτώντας τὴ φωλιά πετᾷς ὁλόγουρά της,
γιά νὰ 'σαι πάντοτε κοντὰ στῆς μάνας σου τὰ χᾶδια!

Ὡ τρεῖς γενιᾶς καλότυχες καὶ χρονοκαταλύτρες,
ἢ χθεσινὴ κι ἢ σημερινὴ κι ἢ αὐριανή, σὰς εἶδα
τὶς τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὑπνοφαντασίᾱ μου.
Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνὰ καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
σὰ νὰ ἔχαν σμίξει ὅλες μαζί τὶς χάρες τῶν καθένα
κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάση.
Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιᾶς ἀντάμα
τριπλὸ τραγούδι ἐλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθεσινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

— Ἦμαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλικάρια,
κι ἂν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἦμαστε καὶ δοῦλοι.
Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα καραοῦλι,
τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
ἀπὸ κλεισοῦρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

Ὅσότου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
τὸ σάβανο τῆς Λευτεριᾶς τὸ κάναμε πορφύρα,
κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἄφθαστο μετερίζι
μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρῦζει,
κορόνα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
κορόνα, ποὺ ὁμορφότερη στὸν κόσμον δὲν εἶν' ἄλλη.
Ζαφεῖρια τὴ στολίζουνε καὶ τὰ ζαφεῖρια ἐκεῖνα
ἔχουν μπριλάντι ἡλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἀθῆνα.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

— Εἴμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλικάρια.
Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερά κρεβάτια,
στ' ἄπλετο φῶς τῆς Λευτεριᾶς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

Ἡ Ξενοιασιά μᾶς ἔριχνε τὰ δολερά της βρόχια.
Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.
Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριᾶς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πὼς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη.
Ὅσότου ἀκούσθῃ μιὰ φωνὴ καὶ δεῦτερη καὶ τρίτη

μέσ' ἀπ' τῶν ἁγίων τάφων σας τὴν ἱερὴ τὴν κρύπτη.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα ποὺ ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,

φωτιά ἦταν τὸ ἀνασκήκωμα κι ἄνεμος ἡ φωνὴ σας.

Καὶ νά ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δειλὸ ξεπεταρούδι,
χορεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγοῦδι:

—Φιλῶ τὸ χέρι σου, παππού, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνωμε μιὰ μέρα.

Ὅ,τι γενναῖο κι ὅ,τι ἱερὸ στὸ νοῦ μας σᾶς ὑψώνει

θ' ἀστράφτη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνει.

Κι ὅ,τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἦ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψη

κακοὶ καὶ δίσεχοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει

στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνη,

καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνη.

Κι ὅρκο σᾶς κάνομε βαρὺ, κι ὅρκο ζωῆς, θανάτου,
πὼς γρήγορα μὲ τὸν καιρό, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρωμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορόνα
χρυσὸ δικέφαλον αἰτὸ νὰ λάμπη στὸν αἰῶνα!

Ἰω. Πολέμης

ΑΙ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Υἱὲ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας
ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολὴ σου, τὴν ὁποίαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος
ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης
καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα

προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ὅλα της τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουσι τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται τινες μεταξύ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνοιοι δὲν θέλουν φέροι ποτὲ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Φίλε Ὀδυσσεῦ, τὰ κατορθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν Ἑλλάδα ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστὴν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος· σὰς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολιζόντες τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἣτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σὰς ἀφήσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχύσατε αἵματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱερὰν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητὲ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῇς υἱός μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δείξετε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

Ὡ, Θεέ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἂν ἐπέστρεφαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοιάν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας! Ἐσεῖς νὰ φυτεύσετε καὶ μὲ τὰ αἵματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σὰς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των!!!

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσῃν κατασχύνῃν ἢ κοινὴ σας μήτηρ, ἡ Ἑλλάς; Καὶ ποῖαν χάριν ἔχει νὰ σὰς χρεωσθῇ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξαρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμονοίας;

Ὅσα λέγω, φίλε Ὀδυσσεῦ, περὶ ὁμονοίας δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθείαν ἐσέ· ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. Ἐνδέχεται ὅμως νὰ εὐρίσκωνται μεταξύ σας τινές, ὅχι κακοὶ στρατηγοί, ὅχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακερὰς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος· ἄνθρωποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὅπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὅπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνῃ ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν

ἀσφάλειαν· ὅπλα χωρίς δικαιοσύνην, γίνονται ὅπλα ληστῶν, ζώντων εἰς καθημερινὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τὴν δύναμιν ἀπὸ ἄλλους ληστὰς ἢ καὶ νὰ κολασθῶσιν ὡς ληστὰι ἀπὸ νόμιμον ἐξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρίς τὴν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελὲς προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετο ἀπὸ ὅλους, οὐδὲ χρεῖαν ὅλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἔνδοξος καὶ μέγας στρατηγὸς Ἀγησίλαος: «Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἐὰν πάντες ὦμεν δίκαιοι». Καὶ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρίς ὄφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦταν ἐνωμένη μετὰ τὴν ἀπειρον δικαιοσύνην του.

Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νὰ εὐλογῇ τὰ ὅπλα σου, διὰ νὰ ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ «εἰς διώξεταί χιλίους», εἰς δὲ τοὺς ἐχθρούς σας τὸ «γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς!».

Ὁ φίλος καὶ σοῦ καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος.

«Ἐπιστολαί», τ. Γ'

Ἀδ. Κοραΐς

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλικάρια μου! οἱ πολέμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρὰ
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμη ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
ποῦ τὲς δάφνες σᾶς μαδεῖ.

μία, πού, ὅταν ὡσὰν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοὶ
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

Ἡ Διχόνοια ποῦ βαστάει
ἓνα σκηπτρο, ἢ δολερὴ,
καθενὸς χαμογελάει,
«πάρ' το» λέγοντας «καὶ σύ».

Κειὸ τὸ σκῆπτρο ποὺ σὰς δείχνει
ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θωριά·
μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
εἰσε* δάκρυα θλιβερά.

Ἐπὶ στόμα ὅπου φθονάει,
παλικάρια, ἄς μὴν ᾿πωθῇ
πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλῇ.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν»

Δ. Σολωμός

*εἰσε = εἰς

ΜΕΣΟΔΟΓΜΑΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑ

Στη συνέχ του Ουάρ Έντνι οι παρόδες είναι μερικοί από τους

πρώτους που έφτασαν στην Επισκοπή, οι οποίοι ήλθαν να δουν

το σπίτι που ήταν η γεννητική του χώρα. Η όραση παραμένει. Μα

αυτή η όραση είναι η ίδια και ο "Ουάρ Έντνι" είναι ο ίδιος. Τους

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Το 1914, ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

Επισκοπή. Ο Ουάρ Έντνι, ο οποίος ήταν ο ίδιος, έφτασε στην

2. ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΓΩΝ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Στὴ σκηνὴ τοῦ Ὁμὲρ Βριόνη οἱ πασάδες ὅλοι μαζεμένοι συζητοῦσαν.

Ἦταν ν' ἀποφασιστῇ, πρὶν ξημερώσῃ, ἂν ἐσήμενε ἢ ὄχι ἡ ὥρα νὰ πάρουν τὸ Μεσολόγγι.

Ἡ νύχτα ἦταν σκοτεινὴ, τὸ κρύο δυνατὸ, ἡ ὥρα περασμένη. Μὰ εἰδήσεις εἶχαν φθάσει καὶ ὁ Ὁμὲρ εἶχε συγκαλέσει τοὺς ἀρχηγούς, ἀνυπόμονος νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ τὰ μαντάτα καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴ συγκατάθεσίν τους.

Ἐνδεκα χιλιάδες στρατὸς περιέζωνε γιὰ δύο ὁλόκληρους μῆνες τὸ χωριό, ποῦ ἦταν τότε τὸ ἐρημωμένο Μεσολόγγι, καὶ δυὸ δοξασμένοι στρατηγοί, ὁ Κιουταχὴς καὶ ὁ Ὁμὲρ Βριόνης, ἀμιλλοῦνταν ποιὸς νὰ τὸ πρωτοπάρῃ. Τὰ ὀχυρώματα ἦταν χωματένια, μισογκρεμισμένα κι ἐλεεινά. Μέσα — ποῦ νὰ τὸ ἤξεραν τότε οἱ Τοῦρκοι! — τριακόσια ἐξήντα παλικάρια ὅλα ὅλα, διαφέντευαν τὴν ἡμέρα καὶ ξανάχιζαν τὴ νύχτα τίς χαλάστρες ποῦ ἀνοίγαν στὸν τοῖχο τὰ τούρκικα κανόνια.

Ἀπὸ καιρὸ ἐπέμενε ὁ Κιουταχὴς πῶς μόνο μὲ τὸ σπαθὶ καὶ τὴ φωτιά θὰ βάλουν γνῶσις στοὺς Γκιαούρηδες καὶ θὰ φέρουν σὲ λογαριασμὸ τὸν Ἀλέξανδρο Μαυροκορδάτο καὶ τὸν Μάρκο Μπότσαρη, ποῦ πεισμάτωνα στὴν τρέλα τους ἢ νὰ ἐλευθερώσουν τὴ χώρα ἢ νὰ ταφοῦν μὲς στὰ ἐρεῖπιά της. Μὰ ὁ Ὁμὲρ Βριόνης, ποῦ μελετοῦσε τὴν κατάρκτηση τοῦ Μοριά καὶ ποῦ ἤθελε τὸ Μεσολόγγι στρατιωτικὴ του βάση, ἐπέμενε νὰ τὸ πάρῃ μὲ τὸ καλὸ.

Καὶ λόγια βαριὰ ἀνταλλάχτηκαν μεταξὺ στοὺς δυὸ στρατηγούς.

Γιατὶ τοὺς εἶχαν παίξει οἱ Γκιαούρηδες καὶ πολῦτιμος καιρὸς πῆγε χαμένος σὲ συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις· ὥσπου, ἓνα πρωί, ξαφνισμένοι εἶδαν οἱ πασάδες τὸν ὑπερήφανο στόλο τοῦ Ἰσούφη νὰ σκορπᾷ καὶ νὰ χάνεται μπρὸς σὲ ἑπτὰ Ὑδραῖκα караβάκια, ποῦ μὲ ἀπλωμένα τὰ πανιά μπῆκαν στὴ λιμνοθάλασσα καὶ προκλητικὰ ἄραξαν στὸ Μεσολόγγι.

Καὶ ὅταν συνῆλθαν ἀπὸ τὴ σάστισή τους οἱ πασάδες καὶ παραπονέθηκαν καὶ ἀγρίεψαν καὶ πρόσταξαν τὴν πόλιν νὰ παραδοθῇ, τοὺς ἀποκρίθηκε αὐθάδικα ὁ Μάρκος Μπότσαρης:

— Ἄν θέλετε τὸν τόπο μας, ἐλάτε νὰ τὸν πάρετε.

Ἄφριζε ὁ Κιουταχὴς, γιατί εἶχε μπῆ πιά μέσα ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης μὲ ἑφτακόσιους Μανιάτες, μαζί καὶ ὁ Ζαΐμης, μαζί καὶ ὁ Δεληγιάννης. Ἐβριζε καὶ φώναζε ὁ ὀργισμένος πασάς, πῶς ξεφόρτωσαν πιά τὰ Ὑδραῖκα καράβια ὅπλα καὶ πολεμοφόδια καὶ πῶς ποτὲ πιά δὲ θὰ παραδοθῇ τὸ Μεσολόγγι, ἂν δὲ χαθοῦν πρῶτα πολλοὶ πιστοὶ καὶ ἂν δὲν πνιγοῦν οἱ Γκιαούρηδες στὸ αἷμα.

Λόγια πικρά είχε ξεστομίσει ὁ Κιουταχῆς καὶ βαριά τὸ ἔφερε ὁ Ὅμερ Βριόνης, τάχα πὼς αὐτὸς εἶχε ταπεινώσει τὸ γένος τῶν πιστῶν ἀπὸ πονοψυχιά γιὰ μιὰ φούχτα σκύλους ἄπιστους.

Καὶ τὸ ἔφερε βαριά, γιατί, μὲς στὰ τραχιά λόγια τοῦ Κιουταχῆ, διέβλεπε τὴν ἄλλη κατηγορία, ποὺ δόλια τὴν κρυφομετάλεγαν φθονεροὶ ἀντίζηλοί του, τάχα πὼς γκιαούρικο αἷμα ἔτρεχε καὶ στὶς δικές του φλέβες, καὶ γι' αὐτὸ λιποψυχῶσε κάθε φορὰ ποὺ εἶχε νὰ τὸ χύση σφάζοντας χριστιανούς.

Εἶχε περᾶσει νύχτες ἄυπνες, ξαπλωμένος στὴ σκηνή του ὁ ἀγέρωχος Ἀρβανίτης, γιατί τὸ ἔβλεπε καὶ αὐτὸς πὼς ἡ κατάσταση ἄρχιζε νὰ γίνεται κρίσιμη στὸ τούρκικο στρατόπεδο. Μετὰ τὴν καταστροφή τῆς Πέτας, σὰν τοῦ ἔστειλαν οἱ Ρωμιοὶ τὸν Βαρνακιώτη γιὰ συνεννόηση, τὸ νόμισε μεγάλο θρίαμβο ποὺ τὸν κατάφερε νὰ προσκυνήσῃ καὶ νὰ προδώσῃ ἐκείνους ποὺ τὸν ἔστειλαν καὶ ὅμως, ἀπὸ τότε, πολλοὶ ὀπλαρχηγοὶ ξανάπιασαν τὰ βουνὰ κι ἔκοβαν τὶς συγκοινωνίες καὶ ὀπλιζαν τοὺς πληθυσμούς κι ἔφερναν χίλιες δυσκολίες στοὺς πιστούς· καὶ τὸ κρῦο εἶχε πιάσει, οἱ βροχὲς εἶχαν πλημμυρίσει τὸ στρατόπεδο, τὸ ψωμὶ σπάνιζε καὶ οἱ στρατιῶτες ἄρχισαν νὰ γρινιάζουν. Καὶ ὕστερα ἀπὸ δυὸ ὀλόκληρους μῆνες οὔτε κατὰ μιὰ σπιθαμὴ δὲν εἶχε προχωρήσει ἡ ἐπιχείρηση τοῦ ὑπερήφανου πασᾶ.

Μὰ ἐπιτέλους, τώρα εἶχαν φθάσει οἱ εἰδήσεις ποὺ μὲ τόση ἀγωνία τὶς περίμενε! Ἡ τύχη εἶχε γυρίσει, ὁ Ἀλλὰχ ἦταν μαζί του. Τώρα ἦλθε ἡ ὥρα νὰ διαψεύσῃ τὸ θρύλο τῆς χριστιανικῆς του καταγωγῆς. Αὔριο θὰ πνίξῃ τὸ Μεσολόγγι στὸ αἷμα.

Ξημέρωνε παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων.

Πλάγι στὴ σκηνή, σπαρμένη πλούσια μαξιλάρια καὶ χαλιά, ὅπου ὁ Ὅμερ Βριόνης εἶχε συγκαλέσει τοὺς πασάδες, σ' ἓνα χωριστὸ διαμέρισμα, ἀνάμεσα στὶς ἀποσκευὲς τοῦ στρατηγοῦ, ἓνας δοῦλος ἔψηνε καφέδες.

Οἱ ταπεινώσεις εἶχαν γείρει τὶς λιγνές του πλάτες καὶ βαθιὰ χαράκια εἶχαν σκάψει οἱ συλλογὲς ἀνάμεσα στὰ φρύδια καὶ γύρω στὸ κλειστὸ του στόμα. Σκυμμένος πάνω σ' ἓνα μαγκάλι, φαίνονταν παραδομένος στὴ δουλειά του, τὰ μάτια καρφωμένα στὸ μπακιρένιο μπρικάκι.

Ὁ Ὅμερ χτύπησε τὰ χέρια του.

—Γιάννη, φώναξε, φέρε καφέδες.

Καὶ στὸ γραμματικὸ, ποὺ παράμερα στέκουνταν καὶ περίμενε, ἔδειξε τὸ τραπέζι καὶ πρόσταξε:

—Ἐσὺ, κάθισε αὐτοῦ καὶ γράφε.

Ὁ Γιάννης ἔχυσε μὲ προσοχὴ τὸν καφὲ σὲ τέσσερα πέντε ζάρφια καὶ τὰ ἔφερε μὲ τὸ δίσκο μέσα στὴ σκηνή. Ὁ Ὅμῆρ Βριόνης, περπατώντας ἀπάνω κάτω, ὑπαγόρευε ἓνα γράμμα πρὸς τὸν Βαρνακιώτη:

«Μάθε», ἔλεγε, «πὼς αὔριο θὰ γευματίσω στὸ Μεσολόγγι».

—Αὔριο, εἶπε μέσα του ὁ Γιάννης, δὲ θὰ γευματίσης στὸ Μεσολόγγι, — πρῶτα ὁ Θεός...

Μὰ τὸ πρόσωπό του δὲν ἄλλαξε, οὔτε φαίνονταν νὰ προσέχη ἐκεῖνα ποὺ ἔλεγαν γύρω του. Ἐνα ἓνα, μὲ ἀργὲς κινήσεις, ἀκούμπησε τὰ ζάρφια μὲ τὸν καυτὸ καφὲ ἐμπρὸς σὲ κάθε πασά, προσέχοντας μὴ χυθῇ οὔτε κόμπος ἀπὸ τὸ μυρωδάτο ποτό.

—Φέρε καὶ ἄλλους, πρόσταξε ὁ Βριόνης, δείχνοντας μ' ἓνα νόημα τῶν μαύρων φρυδιῶν του πὼς τὰ ζάρφια ἦταν λιγότερα ἀπὸ τοὺς πασάδες.

Καὶ χωρὶς νὰ σταθῇ, μὲ τὰ χέρια πίσω στὴ ράχη καὶ τὰ μάτια χάμω, ἐξακολούθησε νὰ ὑπαγορεύῃ τὶς τελευταῖες του διαταγὲς στὸν Βαρνακιώτη:

«Κοίταξε νὰ μάθης ποὺ πάγει ὁ στρατὸς ποὺ φεύγει γιὰ τὴν Ἀκαρνανία, καὶ βάσταξε τοὺς ἀρματολοὺς ποὺ ἔχουν προσκυνήσει, ὥσπου νὰ μάθης πὼς πῆρα τὸ Μεσολόγγι. Εἶσαι ὑπεύθυνος γιὰ τὸ Βραχῶρι».

✕ Ἀπότομα στάθηκε ἐμπρὸς στὸν Ἰσμαῖλ Χατζημπέντο, πού, ἀργοκουνώντας τὸ κεφάλι, κάτι σιγομουρμούριζε τοῦ Ἰσμαῖλ Πλιάσα.

—Φοβᾶσαι; τὸν ρώτησε περιφρονητικά.

Οἱ δύο πασάδες σῶπασαν.

Ἐριξε ὁ Ἀλβανὸς μιὰ πλαγινὴ ματιὰ τοῦ Κιουταχῇ, ποὺ σιωπηλὰ καὶ ἀκατάδεχτα παρακολουθοῦσε τὰ κρυφομιλήματα τῶν δύο Ἰσμαήλιδων, καὶ μὲ ὀργή, χτυπώντας τὸ χέρι του στὸ τραπέζι, φώναξε:

—Ἡ αὔριο ἢ ποτέ. ✕

Καί, γυρνώντας στὸν Ἰσμαῖλ Χατζημπέντο, χαμογέλασε καὶ εἶπε:

—Μὴ φοβᾶσαι, πασά μου, τώρα πιά ὁ Ἀλλάχ εἶναι μαζί μας, ὅλα μᾶς ἔρχονται δεξιά!

Μὲ τὸ κεφάλι, χαμογελώντας τὸν ἐγκαρδίωνε ὁ Ἄγος Βαστάρας.

—Πέ τους, πέ τους, πασά μου, τὰ μαντάτα.

Καὶ τοὺς τὰ εἶπε ὁ Ὅμῆρ Βριόνης.

Ἐφευγε, λέγει, στρατὸς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι γιὰ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπου σκοπὸ εἶχε νὰ σφάξῃ τοὺς πληθυσμοὺς, ἴσως καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὸ Βραχῶρι ποὺ τὸ φύλαγε ὁ Βαρνακιώτης, καὶ νὰ συλλάβουν τὸν Βαρνακιώτη ἢ νὰ τὸν πείσουν νὰ γυρίσῃ μαζί τους.

Κρυμμένος μὲς στὰ βοῦρλα εἶχε δεῖ κάποιος ἄνθρωπός του τὶς ἐτοιμασίες στὰ ἑλληνικὰ καράβια· 500 ἄντρες τῆς φρουρᾶς ἐτοιμάζον-

ταν νὰ φύγουν μὲ τρεῖς ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς. Θὰ ἔφευγαν αὔριο βράδυ, παραμονή τῶν Χριστουγέννων. Τὰ ξημερώματα τῆς μεγάλης τοὺς ἑορτῆς οἱ Γκιαούρηδες θὰ μαζεύουνταν ὅλοι στὶς ἐκκλησίες τοὺς γιὰ τὴ χριστουγεννιάτικη λειτουργία· αὐτὴ ἦταν ἡ κατάλληλη ὥρα...

Ὁ Κιουταχὴς τὸν διέκοψε μ' ἓνα νόημα κατὰ τὸν Γιάννη, ποὺ στὸ πλαγινὸ διαμέρισμα, ἀνακούρκουδα ἐμπρὸς στὸ μαγκάλι, ἀνακάτωνε τὸν καφὲ στὸ μπρίκι.

—Αὐτός; ἔκανε ὁ Βριόνης χωρὶς νὰ χαμηλώσῃ τὴ φωνή.

Καὶ μ' ἓνα ἀρνητικὸ σήκωμα τοῦ κεφαλιοῦ πρόσθεσε:

—Μπά, δὲ μιλάει αὐτός!

—Μὰ εἶναι Γκιαούρης! ψιθύρισε ὁ ἄλλος.

Ὁ Ὁμὲρ χαμογέλασε.

—Δὲ μιλάει αὐτός, εἶναι ἀνθρωπὸς μου, εἶπε μὲ τρόπο ποὺ ν' ἀκούσῃ ὁ Γιάννης. Ἔπειτα, ἔχω τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ του στὰ χέρια μου. Τὸ ξέρεي πὼς ἂν ἀκουστῇ τίποτα ἀπ' ὅσα λέμε... — μὲ τὸ χέρι ἔκοψε τὸν ἀέρα: Ἐννοια σου!.. Δὲ μιλάει αὐτός.

Κάθισε στὸ ντιβάνι ἀντίκρυ στὸ δοῦλο του κι ἐξακολούθησε τὶς ἐξηγήσεις του.

Τὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς χώρας εἶναι τὸ πιὸ ἀδύνατο· ἀπὸ κεῖ θὰ γίνῃ τὸ γιουρούσι, ὅταν σημάνῃ τὸ σήμαντρο ποὺ θὰ καλῇ τοὺς χριστιανούς στὶς ἐκκλησίες. Συνάμα ὅμως θὰ γίνῃ μιὰ ψευτοπροσβολὴ ἀπὸ ἄλλο μέρος τοῦ ὀχυρώματος, ἔτσι ποὺ κι ἂν μείνουν μερικοὶ φρουροὶ στοὺς τοίχους, θὰ τρέξουν ἐκεῖ καὶ θ' ἀφήσουν ἀφύλαχτο τὸ ἀνατολικὸ μέρος...

Ὁ Γιάννης μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὸ μπρικάκι του, ἄκουε κάθε λέξη· φαίνονταν παραδομένος στὸν καφὲ ποὺ φούσκωνε, κανένα νεῦρο τοῦ προσώπου του δὲν κούνησε. Καὶ ὅμως στὴν καρδιά του ἦταν χαλασμός.

Τὴ γυναῖκα του, τὰ παιδιὰ του τὰ εἶχε ξεχάσει· τοῦ τὰ θύμιζε τώρα ὁ πασάς. Naί, ἦταν στὴν Ἄρτα αἰχμαλωτισμένοι σὰν κι αὐτόν, ὁμηροὶ στὰ χέρια τοῦ Ὁμὲρ Βριόνη. Καὶ τοῦ ἦταν γραφτὸ ν' ἀκούσῃ ὅλες τὶς ἐτοπμασίες καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν καταστροφὴ νὰ συντελεστῇ, ἀλλιῶς ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιὰ του...

Σιγανὰ ἔχυσε τὸν καφὲ στὰ ζάρφια, προσέχοντας μὴ σκορπιστῇ τὸ καϊμάκι· τὴν ἀγαποῦσε πολὺ τὴν ὁμορφὴν γυναῖκα του, τὰ τρελαίνονταν τὰ παιδιὰ του. Γιὰ νὰ μὴ κακοπάθουν αὐτά, δούλευε τόσον καιρὸ τὸν Τοῦρκο· καὶ τὸν δούλευε πιστά. Τὸ ἤξερε πὼς θὰ πλήρωναν μὲ τὸ κεφάλι τοὺς κάθε του πληροφορία· ὥστε ἔπρεπε νὰ καθίσῃ ἡσυχος, νὰ βουλώσῃ τὸ στόμα του, ν' ἀφήσῃ τὸ μοιραῖο νὰ συντελεστῇ.

Μοίρασε πάλι τοὺς καφέδες καὶ πῆρε τ' ἀδειανὰ ζάρφια. Μὰ καὶ οἱ

πασάδες τώρα σηκώνουνταν, ή συνεδρίαση είχε τελειώσει. "Όλοι ήταν πιά σύμφωνοι, ή επίθεση θα γίνονταν τὰ Χριστούγεννα, τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας τῶν Γκιαούρηδων.

"Ενας ἕνας χαιρέτισαν τὸ στρατηγὸ καὶ ἀποτραβήχθηκαν νὰ ξαναπαῖν νὰ κοιμηθοῦν, ὥσπου νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐτοιμασίας.

Ὁ Ὅμὲρ Βριόνης τυλίχθηκε στὴ σαμουρένια κάπα του καὶ ξαπλώθηκε στὸ σοφά.

—"Ὀχι, εἶπε τοῦ Γιάννη, ποὺ ρωτοῦσε ἂν θὰ γδοθῇ. Δὲν ἔχω καιρὸ σήμερα γιὰ πούπουλα· κλείσε τὸν μπερντὲ καὶ πήγαινε· δὲ σὲ θέλω πιά.

"Εσθῆσε τὰ κεριά ὁ Γιάννης, κατέβασε τὸ κρεμαστὸ χαλὶ ποὺ χώριζε τὴ σκηνὴ τοῦ ἀφέντη ἀπὸ τὸ διαμέρισμα μὲ τὶς ἀποσκευές, καὶ ξαπλώθηκε κοντὰ στὸ μαγκάλι νὰ ζεσταθῇ.

"Ετρεμε πολὺ, τώρα ποὺ δὲν τὸν ἔβλεπαν πιά, καὶ τὰ δόντια του χτυποῦσαν ἀπὸ σύγκρυο.

"Ετσι λοιπὸν εἶχαν ἀποφασίσει οἱ πασάδες· αὐριο χριστουγεννιάτικα θὰ παίρνανε τὸ Μεσολόγγι. Μὰ αὐτὸς ἀποφάσιζε πῶς δὲ θὰ τὸ πάρουν... Ναί, αὐτός, ὁ δοῦλος τοῦ Ὅμὲρ Βριόνη, ὁ φτωχὸς Γιάννης Γούναρης ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἔτσι τὸ ἤθελε νὰ σωθῇ τὸ Μεσολόγγι.

Μὰ θὰ μπορέσῃ νὰ τὸ σώσῃ;

Τὸ ἤξερε αὐτὸς πῶς βίγλες εἶχε παντοῦ στοὺς τοίχους ἀπάνω. Τὶς ἔβλεπε, σὰν ἔβγαινε νὰ κυνηγήσῃ πουλιά γιὰ τὸ τραπέζι τοῦ ἀφέντη του, ποὺ φύλαγαν μέρα καὶ νύχτα ἄγρυπνα. Οὔτε σκιά δὲν ἄφηναν νὰ σιμῶσῃ. Θὰ τοῦ ἔριχναν εὐθύς, ἂν ἔκανε νὰ πλησιάσῃ. Καὶ οὔτε καὶ σημεῖο δὲν μπορούσε νὰ κάνῃ, γιατί θὰ τὸν ἔνιωθαν οἱ Τούρκοι φρουροί. Δὲν τὸν πείραζε ποὺ θὰ τὸν σκότωναν, μιὰ φορὰ πεθαίνει ὁ ἄνθρωπος καὶ γλιτώνει ἀπὸ τὴν τούρκικη σκλαβιά. Μὰ ποὺ δὲ θὰ μάθαιναν οἱ πολιορκημένοι τὸ καταχθόνιο σχέδιο τῶν πασάδων...

Σηκώθηκε στὸν ἄγκωνά του, τὰ μάτια καρφωμένα στὴ φωτιά. Τὰ κάρβουνα εἶχαν χωνέψει, σκιὲς κοκκινόμαυρες κυμάτιζαν στὴ θρακιά μὲ κάθε πνοὴ ποὺ περνοῦσε καί, λίγο λίγο, ἀπόσβηνε καὶ ἀπὸ ἓνα καρβουνάκι καὶ σκορποῦσε ἡ στάχτη.

Μὰ ὁ Γιάννης δὲν τὰ ἔβλεπε· ἔβλεπε τὴ γυναῖκα του, νέα καὶ ὁμορφὴ, χλωμούλα ἡ καημένη, γιατί ἥλιος δὲν τὴ θωροῦσε ἔτσι ποὺ ζοῦσε, μόνη, κρυμμένη πίσω ἀπὸ τὰ κλειστὰ παντζούρια τῆς... "Εβλεπε τὰ παιδάκια του, τὰ δυὸ του ἀγοράκια, ὅλο ζωὴ καὶ σκανταλιά· γελοῦσαν συχνά, τὰ καημένα, γιατί ἦταν μικρὰ καὶ δὲν εἶχαν καταλάβει ἀκόμα, στὴν ἀγκαλιά τῆς μάνας, τὸ βάρος τῆς σκλαβιάς. Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ τὰ θυσιάσῃ...

Ἡ καρδιά του ράγιζε. Ἦταν ἄραγε ἀνάγκη;

Μποροῦσε καὶ νὰ μὴν εἶχε ἀκούσει τὰ λόγια τῶν πασάδων...

“Εσπρωξε την κουβέρτα του και σηκώθηκε άργά· ξεκρέμασε το τουφέκι του, που κρέμουνταν σ’ ένα καρφί, και βγήκε έξω.

Γλυκοχάραζε ή παραμονή των Χριστουγέννων, μα καμιά χαρά δεν ήταν στη φύση· όλη την έβδομάδα είχε ρίξει βροχή, το στρατόπεδο, μουσκεμένο, ήταν λίμνη άπέραντη από λάσπη.

Και τὸ Μεσολόγγι θα γίνονταν αὔριο λίμνη άπέραντη από αίμα χριστιανικό... γιατί έτσι τὸ αποφάσισαν οί πασάδες...

—“Ε, μπαρμπα - Γιάννη, γιά πού;

“Ο Γιάννης σήκωσε τὰ μάτια και γνώρισε τὸ σταβλίτη τοῦ “Ομέρ, πού ετοιμάζονταν γιά τήν πρωινή του προσευχή.

Τὸν χαιρέτισε μετὲ τὸ χέρι χωρίς νὰ σταματήσει.

—Πάγω νὰ σκοτώσω θαλασσοπούλια, τοῦ ἀποκρίθηκε, γιά τὸ μεζέ τοῦ ἀφέντη.

Τοῦ φώναξε ὁ Τοῦρκος:

—Μὴ σὲ δοῦν μετὲ τὸ τουφέκι οί Γκιαούρηδες και σὲ πάρουν γιά πολεμιστή!

Και κακανίζοντας γονάτισε στὴν ψάθα του, γυρισμένος κατὰ τὴν ἀνατολή.

“Ο Γιάννης δὲν ἀποκρίθηκε· μετὲ ἤσυχο, τακτικό βῆμα τράβηξε γιά τὴ λιμνοθάλασσα.

Τὸ βράδυ ἐκεῖνο τῆς παραμονῆς των Χριστουγέννων ὁ γραμματικὸς τοῦ Μακρῆ, ὁ Θανάσης, γύριζε μονάχος μετὲ στὸ μονόξυλό του ἀπὸ τὸ “Ανατολικό, τὸ ἡρωικὸ νησάκι στὴν εἴσοδο τοῦ κόλπου, πού μόνο πιά ἔμενε ἐλεύθερο σ’ ὅλη τὴν περιφέρεια μαζί μετὲ τὸ Μεσολόγγι. “Η ξηρὰ ἦταν ὅλη στὰ χέρια των Τούρκων· μόνη συγκοινωνία ἔμενε πιά ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Βιάζονταν νὰ φθάσει στὸ Μεσολόγγι γιά νὰ κάνη Χριστούγεννα μετὲ τοὺς δικούς του και γιά ν’ ἀποχαιρετίσει τοὺς ἀρχηγούς Τσόγκα, Γρίβα και Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, πού ἔφευγαν μετὰ τὰ καράβια τὸ ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ. Πεντακόσιοι ἄντρες διαλεγμένοι ἔφευγαν μαζί τους γιά ἐπιχείρηση μυστική.

“Απὸ τότε πού εἶχαν ξεφορτώσει τὰ “Υδραίικα καράβια ἄντρες, τουφέκια και τροφές, οί Τοῦρκοι εἶχαν σταματήσει τίς ἐπιχειρήσεις τους· τὸ καταλάβαιναν πῶς ἀπὸ χορτασμένους δὲν τὸ παίρνουν τὸ Μεσολόγγι και τοὺς ἄφηναν ἤσυχους ὥσπου νὰ πεινάσουν πάλι.

Χαμογέλασε ὁ Θανάσης. Πείνα τὸ Μεσολόγγι δὲ φοβοῦνταν πιά ὅσο βαστοῦσαν τὴ θάλασσα τὰ “Υδραίικα καράβια...

Μ’ ἀφοῦ τοὺς ἄφηναν οί Τοῦρκοι ἐλεύθερα τὰ χέρια, καλὸ ἦταν νὰ δοῦν ἂν δὲ γίνεται τίποτα ἀπὸ τὸ Βραχώρι...

“Εξαφνα, στην άκρογιαλιά είδε ο Θανάσης έναν άνθρωπο που με τὸ μαντίλι τοῦ ἔγνεφε νὰ πλησιάσῃ.

Γύρισε τὴ βάρκα του κατὰ τὴν ξηρά.

—Ποιὸς εἶσαι; φῶναξε, καὶ τί θέλεις;

—“Ελα, μὴ φοβάσαι... εἶμαι φίλος, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος.

‘Ο Θανάσης σίμωσε καὶ ξεχώρισε καλὰ τὸν ἄνθρωπο.

Εἶχε σκυφτοὺς τοὺς ὤμους καὶ φαίνονταν κατάκοπος· τὰ ροῦχα του ἦταν πιτσιλισμένα λάσπες, σὰ νὰ εἶχε κάνει μακριὰ πορεία, καὶ στὸ χέρι βαστοῦσε τουφέκι κυνηγοῦ.

‘Ο Θανάσης ἔσπρωξε τὸ μονόξυλό του στὴν ἀμμουδιά, κοντά του.

—Τί θέλεις; τὸν ρώτησε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ βάρκα.

‘Ο ἄλλος ἔριξε πίσω του μιὰ ματιά, βεβαιώθηκε πὼς εἶναι μόνος καὶ σκύβοντας εἶπε γρήγορα:

—Τρέξε στὸ Μεσολόγγι, πὲς τους πὼς τὰ χαράματα θὰ γίνη γιουρούσι· ξέρουν πὼς φεύγουν οἱ ἀρχηγοί, πὼς παίρνουν πεντακόσιους ἄντρες, καὶ τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας θὰ σᾶς ριχθοῦν οἱ Τοῦρκοι.

‘Ο Θανάσης πήδηξε στὴν ξηρά.

—Ποιὸς εἶσαι; ρώτησε τὸν ἄγνωστο, καὶ ποιὸς σοῦ τὰ ’πε ὅλα αὐτά;

—Εἶμαι ὁ κυνηγὸς τοῦ ‘Ομὲρ Βριόνη, καὶ εἶμαι ἀπὸ τὰ Γιάννινα, χριστιανός.

‘Ο Θανάσης τὸν ἔσπρωξε μὲ ἀηδία κι ἔκανε νὰ ξαναμπῇ στὴ βάρκα· μὰ ὁ ἄλλος τὸν βάσταξε ἀπὸ τὸ μανίκι.

—Μὴ μὲ ὑποψιάζεις καὶ μὴ μὲ ἀποδιώχνης, εἶπε βραχνά. Τρέξε νὰ τοὺς τὰ πῆς, ἀλλιῶς πάει τὸ Μεσολόγγι.

‘Η φωνή του μαρτυροῦσε τέτοια ἀγωνία, ποὺ ὁ Θανάσης τará-χθηκε.

—Πὼς τὰ ’μαθες αὐτὰ ποὺ λές; ρώτησε.

—Τὰ λέγανε οἱ πασάδες ἀναμεταξύ τους, ἤμουν ἐκεῖ καὶ τ’ ἄκουσα.

—Ποιοὶ ἦταν οἱ πασάδες;

‘Ο ἄγνωστος τοὺς ὀνόμασε καὶ τοῦ ἐξήγησε μὲ δυὸ λόγια σὲ ποιο μέρος θὰ χτυπήσουν οἱ Τοῦρκοι, γιατί ἤξεραν πὼς ἦταν τὸ πιὸ ἀδύνατο.

—Θὰ κάνουν ψεύτικο γιουρούσι ἀπ’ ἄλλου, μὴν τοὺς πιστέψετε.

‘Ο Θανάσης τὸν ἄκουε, ἀλλὰ δίσταζε ἀκόμα.

—“Αν εἶσαι χριστιανός, γιατί δὲν πολεμᾶς μαζί μας, παρά δουλεύεις τὸν Τοῦρκο; ρώτησε.

‘Ο ξένος ἔκανε ν’ ἀπαντήσῃ, τὸ στόμα του τεντώθηκε νευρικά, μὰ καμιὰ φωνὴ δὲ βγῆκε, κι ἔσμιξε τὰ χέρια.

‘Ο Θανάσης τὸν λυπήθηκε.

—“Ελα μαζί μου, τοῦ εἶπε, τί ἀνάγκη τοὺς ἔχεις; “Επειτα ἀν γυρίσης τώρα θὰ σὲ σκοτώσουν.

Ὁ ξένος σήκωσε τὸ πρόσωπό του, ἡ ὄψη του ἦταν ἀναλυμένη.
—Τὸ τί θὰ γίνω ἐγώ, δὲν πειράζει, ἔκανε, μὰ ἔχει στὰ χέρια του τὴ γυναῖκα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου...

Τὰ μάτια του ξαφνικὰ γέμισαν δάκρυα· πέταξε πάνω τὰ χέρια του καὶ γύρισε καὶ χάθηκε στὸ σουρούπωμα.

Ὁ Θανάσης δὲ δίστασε πιά. Πήδηξε στὸ μονόξυλό του καὶ βιαστικὰ ἔκανε γιὰ τὸ Μεσολόγγι.

Ἦταν νύχτα βαθιὰ σὰν ἔφθασε. Τρεχάτος πῆγε στοῦ Μακρῆ καὶ τοῦ εἶπε ὅσα ἄκουσε, κι εὐθὺς φώναξε κείνος τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς, ποὺ ἀμέσως σταμάτησαν τὰ καράβια, ἔτοιμα γιὰ νὰ σαλπάρουν. Κατὰ διαταγὴ τοῦ Μαυροκορδάτου, ὁ Γρίβας ἀποβίβασε βιαστικὰ ἑκατὸ του ἄντρες, καὶ μὲ τὸν Τσαλαφάτινο καὶ τὸν Κουμουντουράκη ἔτρεξαν κι ἔπιασαν τὰ ὀχυρώματα· τὴν ἴδια ὥρα ὁ ἀρχιεπίσκοπος μάζεψε τοὺς παπάδες καὶ διέταξε νὰ κλείσουν ὅλες οἱ ἐκκλησίες, καὶ νὰ εἰδοποιηθοῦν τὰ ποιμένα πὼς λειτουργία χριστουγεννιάτικη δὲ θὰ γίνη, παρὰ θ' ἀγρυπνήσουν οἱ χριστιανοὶ ὅλοι στοὺς τοίχους ἀπάνω.

Ὁ Μάρκος Μπότσαρης καὶ ὁ Λόντος, μὲ τετρακόσια τοὺς παλικάρια, εἶχαν πιάσει τὸ κέντρο ὅπου ἦταν ἡ πύλη τοῦ ὀχυρώματος· ὁ Ζαΐμης μὲ ἄλλους ἑξακόσιους πῆραν τὴ δυτικὴ μεριὰ καὶ μεγάλη δύναμη ἀπὸ χίλιους διακόσιους ἄντρες, μὲ τὸν Γρίβα, τὸν Μακρῆ, τὸν Ραζοκότσικα καὶ τὸν Δεληγιάννη, σκορπίστηκαν στὸ ἀνατολικὸ μέρος ὅπου ἦταν νὰ γίνη τὸ γιουρούσι, ἐνῶ ἄλλοι ἔπιαναν τὰ χαμηλὰ σπιτία ἐμπρός, κατὰ τὸν κάμπο, καὶ ἄλλοι, κρυμμένοι στὴ σκιά, στὰ πόδια τοῦ τοίχου, περίμεναν σιωπηλά.

Σύννεφα πυκνὰ σκέπαζαν τὸν οὐρανό. Παντοῦ σκοτάδι.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ τοίχου ὀκτακόσιοι Τοῦρκοι τειχοπηδηχτάδες, ὅλοι ἄντρες διαλεγμένοι καὶ γεροί, μὲ σκοινιά, μπῆκαν σιωπηλὰ στὸ χαντάκι ποὺ περιτριγύριζε τὸ ὀχύρωμα καὶ κρύφθηκαν μὲς στὰ βοῦρλα, στὸ ἀνατολικὸ μέρος, ὅπου τὰ φρούρια ἦταν πρὸ εὐκολοπήδηχτα. Δυὸ χιλιάδες πεζικό, περπατώντας στὰ νύχια, σίμωσαν κρυφά, ἔτοιμοι νὰ τοὺς ὑποστηρίξουν. Πίσω τους, ἄλλες ὀχτὼ χιλιάδες περίμεναν τὴ χαρραγὴ γιὰ νὰ ὀρμήσουν στὰ ὀχυρώματα μὲ τὸ πρῶτο σύνθημα.

Ὅλη νύχτα, ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη τοῦ τοίχου, Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι παραμόνευαν κρυμμένοι, χωρὶς νὰ ὑποψιάζωνται οὔτε τοῦτοι οὔτ' ἐκεῖνοι, πόσο κοντὰ ἀγρυπνοῦσε ὁ ἐχθρός.

Οἱ ἐκκλησίες ἦταν κλειστές, τὰ κεράκια σβηστά.

Ἀπάνω στὰ ὀχυρώματα οἱ παπάδες ψιθυριστὰ ἐγκαρδίωναν κι εὐλογοῦσαν τοὺς ἄντρες καὶ σιωπηλὰ τοὺς ἔδιναν τὴν εὐχή τους.

Ἐξαφνα, στὴ νυχτερινὴ σιωπῇ, ὅλα μαζί τὰ σήμαντρα σήμαναν τὴ λειτουργία.

Καὶ τότε ἄρχισε τὸ πανηγύρι.

Ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρη στὴν ἄλλη τοῦ τοίχου, φωνὲς καὶ ἀλαλαγμοὶ σχίζουν τὸν ἀέρα· μὲ τὰ σπαθιά στὰ δόντια ὁρμοῦν τοῦ Ὁμέρ Βριόνη οἱ τειχοπηδηχτάδες, ρίχνουν τὶς σκάλες, σκαρφαλώνουν στὶς ἐπάλξεις, μπηγνουν δυὸ σημαῖες.

Μὰ τὰ παλικάρια ἀγρυπνοῦσαν.

Σὰν τοῖχο ζωντανὸ προβάλλουν τὰ στήθη τους στὸ ἀνθρώπινο κύμα ποὺ ἀνεβαίνει μὲ λύσσα, σιωπηλά, ἀρπάζουν τοὺς ξαφνισμένους Τούρκους, τοὺς σηκώνουν ἀπὸ τὸ χῶμα, τοὺς γκρεμίζουν στὸ χαντάκι· τριζόντας τὰ δόντια τσακίζουν τὶς σημαῖες, ρίχνονται στοὺς καινούριους ποὺ σκαρφαλώνουν, τοὺς γκρεμίζουν καὶ αὐτούς· τὰ σπαθιά σφυρίζουν θερίζοντας κεφάλια, βροντοῦν τὰ τουφέκια σκορπώντας ὄλεθρο καὶ τρόμο, τὰ πόδια γλιστροῦν στὸ γλιστσιασμένο ἀπὸ τὸ αἷμα χῶμα.

Τρεῖς ὥρες βαστᾷ τὸ πανδαιμόνιο.

Κουρασμένοι, πατώντας στὰ πτώματα, ἀποτραβιοῦνται οἱ Τούρκοι. Δεκατισμένοι, νικημένοι, ἀποθαρρυσμένοι, ὑποχωροῦν καὶ φεύγουν.

Πηδοῦν ἀπὸ τοὺς τοίχους οἱ δικοί μας, τοὺς παίρνουν καταπόδι καὶ τοὺς σκορποῦν ἀλαλιασμένους στὸν κάμπο.

Δώδεκα σημαῖες κοίτονται στὴ λάσπη, πεντακόσιοι πεθαμένοι φράζουν τὸ χαντάκι.

Μετριοῦνται οἱ δικοί μας, λείπουν ἔξι παλικάρια.

Ἡ λειτουργία εἶχε γίνεи, ἀλλὰ μὲ μπαρούτι καὶ μὲ αἷμα.

Τ' ἀκοῦν οἱ ὀπλαρχηγοὶ ἀπάνω στὰ βουνὰ καὶ κλείουν τὸ Μακρυνόρος.

Τ' ἀκοῦν καὶ οἱ Τούρκοι, πὼς Μαυρομιχάλης καὶ Τσόγκας ἔπесαν στὴν Κατοχὴ καὶ χάλασαν τοὺς δικούς τους, καὶ τρόμος τοὺς πιάνει. Σὰν ἀπὸ μᾶυρο σύννεφο βροντοκυλᾷ τὸ ἄκουσμα πὼς Καραϊσκάκης καὶ Ὁδυσσεὺς τραβοῦν γιὰ τὸ Μεσολόγγι, καὶ πανικὸς τοὺς ταράζει. Παραμονὴ Ἀι-Βασίλη, νύχτα, σηκώνουν οἱ πασάδες τὸ στρατό, καὶ μὲ τέτοια βία φεύγουν, ποὺ ὅλα τους τὰ κανόνια, πολεμοφόδια, τροφές, καὶ ἐπιπλα ἀκόμη τῶν πασάδων, μένουν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων, ποὺ τὸ ἄλλο πρωί, ξαφνικά, βλέπουν τὸν κάμπο ἔρημο ἀπὸ ἐχθρούς.

Ἔτσι ἐόρτασε τὸ Μεσολόγγι τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1822.

Κάπου στὴν Κλεισούρα μέσα, ὅπου περνᾷ ὁ δρόμος ποὺ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι πηγαίνει στὸ Βραχώρι, ἄσπριζε ἓνα ἐρημοκλήσι, ἡ Παναγία ἡ Ἑλεούσα. Ὁ διαβάτης, ποὺ κουρασμένος στέκουνταν ν' ἀνασάνῃ ἢ ἔμπαινε στὸ ἐκκλησιδάκι ν' ἀνάψῃ ἓνα κεράκι, ἤξερε πὼς θὰ βρῇ ἓνα

ποτήρι κρύο νερό νά σβήση τή δίψα του ἢ μιὰ φωτιά νά στεγνώση τὰ ροῦχα του, ἂν τὸν εἶχε πιάσει μπόρα στὸ δρόμο.

Φτωχὸ ἦταν τὸ ἔρημοκλήσι, φτωχὸ καὶ τὸ κελὶ τοῦ μοναχοῦ ποῦ τὸ φύλαγε, γιατί φτωχοὶ ἦταν καὶ οἱ χριστιανοὶ ποῦ τοῦ εἶχαν δώσει ἀπὸ τὸ στερημά τους γιὰ νὰ τὰ χτίση.

Μὰ φεύγοντας, ὁ διαβάτης μελετοῦσε τὴ φιλοξενία τοῦ ἔρημίτη, καὶ ἀποροῦσε μὲ τὴ θλιμμένη του ἡρεμία καὶ τὴ σὰν ἀπόμακρη φωνή του.

Χρόνια πολλὰ κάθουνταν ἐκεῖ μέσα ὁ μοναχός, μὰ κανένας δὲν τὸν γνώριζε, γιατί δὲν ἦταν ἀπὸ τὸν τόπο· οὔτε τὸν ἄκουσε ποτὲ κανεὶς νὰ πῇ ἀπὸ ποῦ ἦταν καὶ ποιὲς φουρτοῦνες τὸν εἶχαν ρίξει ἐκεῖ. Λόγια πολλὰ δὲν ἤξερε ὁ ἔρημίτης· τὰ εἶχε ξεμάθει στὴ μοναξιά του.

Σκυφτὸς πάντα καὶ σιωπηλός, κάθουνταν ὥρες στὴν πόρτα τοῦ κελιοῦ του, ἀφηρημένος σὲ βαθιὰ θλιμμένη συλλογὴ ἢ βυθισμένος στὴν ἀτέλειωτη προσευχή του.

Μόνος καὶ ἀποτραβηγμένος ζοῦσε ἐκεῖ μέσα, ἀπείραχτος καὶ ἄγνωστος, μνημονεύοντας τὴν πεθαμένη του ἀγάπη καὶ τὰ σφαγμένα του ἀγγελοῦδια. Δάκρυα ποτὲ δὲν εἶδε κανεὶς στὰ μάτια του· τὰ εἶχε χύσει ὅλα σὰν ἔμαθε τὴν ἐκδίκηση τοῦ ἀφέντη του ποῦ, μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς τοῦ δούλου του, εἶχε πληρώσει τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Μεσολογγίου.

Ἦταν ὁ Γιάννης Γούναρης.

«Παραμύθια καὶ ἄλλα»

Πηνελόπη Δέλτα

ΔΥΟ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ

Μακεδονία, Σάββατον 28 Αὐγούστου 1904

Νάτα μου

Χθές, ὅταν ἐτελείωσα τὸ γράμμα μου, ἐπῆγα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς μὲ τοὺς ἄνδρας μου. Εἶναι παλαισιότατη, βυζαντινὴ. Οἱ τοῖχοι κατάμαυροι, σχεδὸν σκεπασμένοι μὲ εἰκόνας ἁγίων· φωτίζεται μόνον ἀπὸ ἓνα μικρὸν παράθυρον ἐπάνω εἰς τὴν αὐλὴν τῆς μονῆς. Ἀκούσαμεν τὸν ἑσπερινὸν πρῶτα καὶ κατόπιν μᾶς μετέλαβεν ὁ γέρων χωρικός ἱερεὺς τῆς μονῆς. Οὐδέποτε μὲ τόσην κατάνυξιν μετέλαβα. Ὁ νοῦς μου

διαρκῶς ἐστρέφετο πρὸς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος χάριν ἡμῶν καὶ τῆς θείας θρησκείας Του ὑπέστη τὸ μαρτύριον. Τὸ μέγεθος τῆς θυσίας Του, τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς Του μ' ἔκαμναν νὰ αἰσθάνωμαι πόσον μικροὶ καὶ πόσον μακρὰν Αὐτοῦ εὐρισκόμεθα, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μ' ἐνεθάρρυναν. Πάντοτε Τὸν ἐλάτρευσα διὰ τὴν θρησκείαν Του καὶ Τὸν ἐθαύμασα διὰ τὴν θυσίαν Του. Ἐλπίζω νὰ μᾶς βοηθήσῃ. Αἰσθάνομαι τώρα ἰσχυρὸς, γενναῖος καὶ καλύτερος· ἔτοιμος δὲ νὰ κάμω τὰ πάντα.

Μετὰ τὴν Μετάληψιν, ἐδειπνήσαμεν ἐλαφρὰ καὶ κατόπιν μὲ τὸν λοχίαν, τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἐπὶ κεφαλῆς, ἐπεράσαμεν τὰ σύνορα καὶ εὐρισκόμεθα ἀσφαλῶς ἐδῶ.

Χαῖρε, μὴ μὲ σκέπτεσαι πλέον ἐμένα, ἀλλ' εὐχῆσου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀγίας ἀποστολῆς μας. Φίλησε τὴν μητέρα μου καὶ τοὺς ἀδελφούς μου, ὡς ἐπίσης ὅλην τὴν ἀγίαν ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν οἰκογένειάν σου...

Τὰ παιδιὰ φιλῶ καὶ εὐλογῶ.

Παῦλος

Μακεδονία (παρὰ τὰ σύνορα) Σάββατον, 28 Αὐγούστου 1904

Νάτα μου

Χθές, ἢ μᾶλλον ἀπόψε τὴν νύκτα, ἐβιαζόμην νὰ σοῦ δώσω τὴν εἶδῃσιν τῆς διαβάσεώς μας καὶ δὲν ἐπρόφθασα νὰ σοῦ γράψω τὰς λεπτομερείας τῆς.

Ἐξεκίνησα ἀπὸ τὴν μονὴν χθὲς εἰς τὰς 9 μ.μ. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς μονῆς, ἢ ὁποία εἶναι κατὰ κλειστός ἀπὸ τὰ κτίρια τῆς, συνήχθημεν ὅλοι. Ἦτον γραφικώτατον καὶ ἀρματολικώτατον τὸ θέαμα. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀρματολοὶ μὲ τὶς κάπες των, πάνοπλοι, φορτωμένοι μὲ φυσεκλίκια, τὰ παλαιὰ καὶ μυστηριώδη κτίρια ποὺ τοὺς περιέβαλλαν, δύο προαιώνιοι πλάτανοι φωτιζόμενοι τελείως ἀπὸ τὴν φωτιά εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς, τῆς ὁποίας ἡ λάμψις ἢ ὑποτρέμουσα ἔκαμνε μυστηριωδεστέραν τὴν ὅλην σκηνήν, ὅλα αὐτὰ ἦσαν θέαμα ἄξιον εἰκόνης.....

Πρὶν ἐκκινήσωμεν συνεβούλευσα ἢ μᾶλλον διέταξα ἄκραν σιγὴν καὶ ἀπηγόρευσα αὐστηρῶς τὸ κάπνισμα. Ἐὰν ἐτύχαινε νὰ συναντηθῶμεν μὲ περίπολον τουρκικὴν καὶ δὲν ἐπληγώνετο κανεὶς ἐξ ἡμῶν, θὰ ἐξηκολούθοιμεν τὸν δρόμον μας χωρὶς ν' ἀντιπροβολήσωμεν ἂν ὅμως ἐτραυματίζετο κανεὶς ἢ ἐφονεύετο, τότε βεβαίως θ' ἀπαντούσαμεν διὰ νὰ σώσωμεν τοὺς πληγωμένους. Ἐκάμαμεν τὸν σταυρόν μας καὶ ἐξεκινήσαμεν.

Σκότος φοβερόν, ἀνήφορος φοβερός, δάση καὶ χαράδραι θεοσκό-
τειναι καὶ ἔπειτα κατήφορος φοβερός· ὅλα αὐτὰ ἐπὶ 3 ὥρας, ἕως ὅτου
περάσωμεν τὰ σύνορα, τοὺς τουρκικοὺς σταθμοὺς καὶ τὸν ἄμεσον
κίνδυνον συγκρούσεως πρὸς τοὺς Τούρκους. Κατόπιν ἐκαθίσταμεν εἰς
ἓνα μέρος μὲ νερό, διότι πέραν αὐτοῦ δὲν θὰ εὕρωμεν παρὰ εἰς τὸ
λημέρι, κατὰ τὰς 4 τὸ πρωί. Ἐκεῖ μὲ χιλίας δύο προφυλάξεις, εἰς τὸ φῶς
ἐνὸς κλεπτοφάνου, σοῦ ἔγραψα διὰ νὰ σοῦ ἀναγγεῖλω τὴν εὐτυχὴ
διάβασίν μας καὶ συνέταξα ἓνα τηλεγράφημα διὰ σέ καὶ ἄλλο διὰ τὴν
Λάρισαν κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Ζυμπρακάκη. Τὰς εἰδήσεις αὐτὰς θὰ κομίση
ὁ ὁδηγός μας Βασίλειος Ντίνας, ὁ ὁποῖος μᾶς ἀφήνει ἀπὸ τὸ σημεῖον
αὐτὸ καὶ ἐπιστρέφει ἀπ' εὐθείας εἰς Καλαμπάκαν.

Μετὰ 1/2 ὥρας ἀνάπαυσιν ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν, τῶρα
πλέον διαρκῶς διὰ μέσου πυκνοτάτου δάσους καὶ πυκνοτάτου σκότους.
Ὅταν κατερχώμεθα ἀποτόμους κλίσεις καὶ τὸ σκότος βαίνει αὐξανόμε-
νον, αἰσθάνομαι ὅτι κατεβαίνω εἰς τὸν Τάρταρον καὶ ὅτι δὲν θὰ ξαναῖδῶ
φῶς. Δὲν διακρίνομεν τὸν ἐμπρός μας βαδίζοντα καὶ μόνον διὰ ψιθύρων
συνεννοοῦμεθα διὰ νὰ μὴ διακοπῇ ἡ γραμμὴ μας. Τέλος μετὰ 2 1/2
ὥρων κοπιωδεστάτην καὶ ἐπίπονον πορείαν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὅπλα
καὶ κάπες καὶ σκουφοὶ ἐρρίπτοντο ἀπὸ τοὺς κλάδους τῶν δένδρων,
ἐξήλθομεν καταματωμένοι ἀπὸ τὸ δάσος αὐτὸ καὶ ἐπέσαμεν νὰ κοιμη-
θῶμεν ὀλίγας ὥρας.

Ἐξυπνήσαμεν εἰς τὰς 5 1/2 τὸ πρωί, δηλαδὴ μετὰ 2 ὥρας, ἀλλὰ μὲ τί
ἐκπληξιν καὶ ἀπογοήτευσιν καὶ ὀργὴν κατὰ τοῦ ὁδηγοῦ μας, ὅταν εἰς τὴν
ἀπέναντι κορυφογραμμὴν, ποῦ ἀπεῖχε περίπου 600 μέτρα, εἶδαμεν τὸν
τουρκικὸν σταθμὸν τοῦ Ὀστρόβου! Ὁ εὐλογημένος ὁ ὁδηγός μας
(Θανάσης Βάγιας ἀπὸ τὴν Σαμαρίναν), μὴ δυνάμενος νὰ προσανατολι-
σθῇ εἰς τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνον δάσος, μᾶς ἐπανεφέρεν ἀκριβῶς σχεδὸν
εἰς τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξήλθαμεν. Δὲν φαντάζεσται τὴν ὀργὴν
μου, ὅχι μόνον διὰ τὸν ἄδικον κόπον μας, ἀλλὰ διότι μετὰ τόσας καὶ
τόσας ἀργοπορίας ἐχάνομεν καὶ πάλιν μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν· τὸ δὲ
χειρότερον εἶναι ὅτι πλησιάζομεν πολὺ τοὺς Τούρκους καὶ τὸ ἀκόμη
χειρότερον ὅτι ὁ ὁδηγός δὲν γνωρίζει ποῦ εἴμεθα ἐδῶ ὅπου ἤλθαμεν. Ὁ
Κατσαμάκας, ποῦ γνωρίζει τὸν δρόμον, καὶ αὐτὸς δὲν γνωρίζει νὰ
προσανατολισθῇ εἰς τὴν θέσιν ταύτην καὶ οὔτε τοῦ εἶναι δυνατόν αὐτὴν
τὴν στιγμὴν. Ἀλλὰ περιμένει νὰ βραδίασῃ ὀλίγον διὰ νὰ συλλάβωμεν
κανένα ποιμένα, νὰ μᾶς βάλῃ εἰς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον γνωρίζουν καὶ
ὁ ὁδηγός καὶ ὁ Κατσαμάκας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεσύρθημεν ἀπ' ἐκεῖ ὅπου
ἐκοιμήθημεν, διότι βεβαίως θὰ μᾶς ἔβλεπαν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐπήγαμεν
νὰ λημεριάσωμεν εἰς μίαν χαράδραν μὲ πυκνότατον δάσος.

Ἐκοιμήθημεν ἄλλας 2 ὥρας· ὅταν ἐξυπνήσαμεν ὑπεφέραμεν ἀπὸ ἔλλειψιν ὕδατος. Ἀλλὰ ποῦ νὰ εὔρεθῇ νερό! Ὁ Κατσαμάκας ἀπομακρύνεται καὶ μετ' ὀλίγον μὲ φωνάζει καὶ μοῦ δεικνύει μίαν πηγὴν, τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψε σκάψας ὀλίγον εἰς τὴν πλαγιά. Τοῦ ἐπρότεινα νὰ τὸν διορίσω ὑδραυλικὸν εἰς τὸν δῆμον Ἀθηναίων!

Ἐνῶ κάθομαι καὶ σοῦ γράφω, ὀπίσω μου κάθεται ὁ Καραβίτης (ὁ Κρητικὸς μὲ τὴν ὥραιαν ἐλληνικὴν κατατομὴν) καὶ διαβάζει μ' ἐνθουσιασμὸν τὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπῆρα εἰς Καλαμπάκαν διὰ νὰ σ' ἐνθυμοῦμαι καὶ νὰ τοὺς διαβάζω ὀλίγον. Ἄλλοι 3 προσπαθοῦν μὲ πέτρες νὰ ἐπιτύχουν μιὰ νυφίτσα ποῦ πετᾷ, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ σὰν νὰ τοὺς περιγελᾷ, ἐπανερχεται κάθε φορὰν εἰς τὸ πρὸ αὐτῶν ὑπερύψηλον δένδρον καὶ ἀνεβαίνει καὶ κάθεται εἰς τὴν κορυφὴν του· καὶ παιδεύονται μίαν ὥραν, χωρὶς, ἐννοεῖται, τίποτε νὰ κατορθώσουν. Ὁλίγον παρέκει ὁ γερο-Ἀνδρουλῆς Δικωνυμάκης μὲ τὸ μόνιμον εἰρωνικὸν μειδίαμά του, τοὺς βλέπει καὶ λέγει βαριαναστενάζων «ἄχ, πόσα βόδια τρέφει τὸ ψωμί!». Ἐγελάσαμεν ὅλοι φοβερά, οἱ δὲ ἀτυχεῖς σκοπευταὶ ἔπαυσαν ἀμέσως τὸ κυνήγι τῆς νυφίτσας.

Τώρα θὰ διακόψω τὴν ἐπιστολήν μου, διὰ νὰ δεῖξω εἰς δύο ἀπείρους σκοπευτὰς πῶς πρέπει νὰ σκοπεύουν. — Εἶναι 12 1/2, προγευματίζετε, σὰς φιλῶ.

Παῦλος.

«Παῦλος Μελάς»

Ναταλία Π. Μελά

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1940 - 1941

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμητον καὶ φυσικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτο τότε, ὅταν ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσεν ἓνα φρούριον εἰς τὸ μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους ἀνομοιογενεῖς ἄνδρας του καὶ τοὺς εἶπεν:

—Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρὸς βορρᾶν. Πιθανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου μας. Πόσοι ἀπὸ σᾶς εἴσθε ἐγγαμοί;

Ἐενήκοντα περίπου ὕψωσαν τὰς χεῖρας των.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς ὅλους τοὺς ἐγγάμους δῖμνηνον

ἄδειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους εἶναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν;

Οὐδεὶς ἀπήντησε καὶ οὐδεὶς ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέβαλλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλείστοι τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ἐφονεύθησαν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κανὲν σχεδὸν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς ὅμως οἱ Ἕλληνες ὅλοι μετεῖχον τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο αὕτη τὸ πλέον ἐμψυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϋ Κάσσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Τὸ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν: «Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρῶαν σήμερον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλγαρικῶν θέσεων».

Ἀθόρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ τὶς χαράδρες. Περνᾷ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς· καὶ οἱ ἄγρυπνοι φαντᾶροι, ποὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλλάσσουν μιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφούς πυροβολητάς.

Τώρα ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότη ἐδάφους, ποὺ χωρίζει τὶς δύο ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκουσθοῦν τὰ πατήματα. Γύρω βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τραγοῦδι τοῦ τριζονιοῦ, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ κάπου κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαύγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μας...

Θὰ εἶναι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνη στὸ σημεῖον ποὺ τῆς εἶχεν ὀρισθῇ. Οἱ ἀξιωματικοὶ διδοὺν ψιθυριστὰ σχεδὸν τὰς διαταγὰς τῶν. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆκος τῆς χαράδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρόχειρο «καμουφλάζ» ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικὰ χαμόκλαδα. Ἐπειτα κάθονται ὅλοι χάμω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ὥρα.

Δὲν ἄργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφωνται ἐπάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρον ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοικτότερες ἀποχρώσεις.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιωματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραυγὴ ἐξύπνησε τοὺς πτερωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ φαιδρὸ τραγοῦδι τους ἀντηχεῖ σὰν ἓνα ὥραϊον ἑωθινὸ.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμῃ ὀλίγα λεπτά...

Ἔξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀπότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἀλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἡ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμένη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπηλπισμένη ἱκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς της, σὰν ἓνα πνιγμένο «ἐλάτε, παιδιά, ἐλάτε»!

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει:

«Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλισσες κυψέλης».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδρώτος βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἀλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τέλους καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δύο γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγια των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς ὅμως τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἡμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν χαράδρα καὶ ὑψώνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικὰ πυροβολαρχίαι, βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ, ἔχουν τώρα συγκεντρώσει τὸ πῦρ των ἐναντίον τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν ἀσύρματόν τους.

Ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀφήσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πιὸ πίσω. Κανεὶς ὅμως δὲν ὑπακούει.

—'Εσείς γιατί δὲν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ἐρωτᾷ ἓνας πυροβολητής.

—'Εγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

—Τότε γιατί νά τ' ἀφήσωμεν ἑμεῖς, κύριε μοίραρχε; 'Εδῶ θά μείνωμε!

Καί, σάν ἄλλοι τριακόσιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικαὶ ὀβίδες βουίζουν γύρω τους.

Ἕνα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. Ὁ μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νά τὸν πᾶνε πίσω καὶ νά τὸν περιποιηθοῦν. Ὁ γενναῖος ὅμως Λαρισινὸς ἀρνεῖται:

—Θά μείνω στὴ θέση μου, κύριε μοίραρχε.

Δὲν ἀφήνει καν οὔτε νά ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ρέει ἄφθονον τὸ αἷμα. Ἀρκεῖται μόνον νά τὸ ἀλείψῃ μόνος του μὲ λίγο ἰώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

Ἕνα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στήθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ' ἓνα κανόνι.

Ὁ ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νά τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀναισθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὅλην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιῶντες, ἀστειευόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νά ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδυ ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς ποὺ εἶχεν, ἐμπήκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἤσυχα ἤσυχα, σάν νά ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν της. Ἡ γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη μὲ ἄσβεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

«'Εστία», 1918

Ἀχ. Κύρου

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρὶς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ «Ὀλγα» γιὰ τὰ ταξίδι πρὸς τὴν Λέρο. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὰς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νά ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνηση καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νά βρεθῇ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ

καί πέρα ἄρχιζεν ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομή, μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος караδοκοῦσε σὲ κάθε μίλι.

Ἀρχιζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρισαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουνὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν ἀνέβηκαν νὰ δοῦν, γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθιὰ συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὅλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλόκληρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκριζαν ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσους πόθους, τόσες νοσταλγίες! Ἀλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυσεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο ὅμως σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν «Βασίλισσα Ὀλγα» καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἀντιτορπικὸν «Ἰντρέπιντ», ποὺ τὴν συνόδευε μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσουν χωρὶς ἀπευκταῖο τὰ τόσον ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἄγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσουν στὸ λιμάνι τῆς Λέρου.

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δυόμισι χρόνια, ἡ «Ὀλγα» ἦταν πάλι σὲ ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἐβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τίς χαρακτηριστικότερες ἑλληνικὰς γραμμές, ὠραῖα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο, σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲν μποροῦσαν ν' ἁλλοιώσουν οἱ ἀτέλειωτες ἰταλικὲς ἀποθῆκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσον καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά καὶ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μπορούσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τίς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρος εἶχε καταληφθῇ δύο μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς «κομάντος», Ἕλληνες καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες «ἡμιολίες». Ἡ «Ὀλγα» μαζί μὲ τὸ «Ἰντρέπιντ» ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσουν τὴν κατοχὴ αὐτή, τόσον ἐπισηφαλῇ καὶ ἀνεπαρκῇ, ἀλίμονον!

Αἱ γοῖς, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀμελικτικούς διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατίαν δεκαετιῶν ὀλοκλήρων, εἶχαν τόσῃ ἀγωνίαν ὅτι θὰ διαλυθῇ γρήγορα τὸ ἀπίστευτον ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσουν ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρὰ, περιποιημένα ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματικόν, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν

ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῇ μέσα στὴν ἰταλικὴ τρομοκρατία, ποὺ δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γαλανόλευκὴ νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, ποὺ μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, ποὺ δὲν τοὺς ἐξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, ποὺ ἔβλεπαν ἐμπρός των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἱστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «Ὑλγας». Ἐγονάτισαν πρῶτα, ἔμειναν κάμποσιν ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἔπιασαν τὴν ἄκρῃ τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικά στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «Ὑλγας», ποὺ τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια ποὺ εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίστακτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρώτη φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, ποὺ τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

«Βασίλισσα Ὑλγα»

Ἀχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τὶς φωνὲς τῶν ἀηδονιῶν καὶ τὶς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μήνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῇς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τὶς πιὸ ἀκριβὲς τὶς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρούφηξε
καὶ τὶς στερνὲς σταγόνες.

Μὰ οἱ τύραννοι δὲν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μολέσουνε
κι Ἑλληνοπούλα ἐστάθη
ἀμόλευτη, ἄσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
τῆς Ἱστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οἱ χαρές,
μαζί τῆς ὅλοι οἱ πόθοι!..

Ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἀνάσταση
κάθε καρδιά τὴ νιώθει.

«Δωδεκάνησος», 1945

Σωτ. Σκίπης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαίουπουλον κατὰ τὸν βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον, τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὴν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεῦξη τοῦτον καὶ βαδίση πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψῃ τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίση ἐπίθεσιν ἐχθρικῶν ἐκ Σόροβιτς κατερχομένων δυνάμεων.

Ὀλίγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῇ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειράτο τὴν ζεῦξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ ὑπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἵππεις ὁ ἀνθυπὶλαρχος Κορδῆς, ἕνας πρόθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἡμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῇ ἔφιππος τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε

λοιπόν νά ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν ραγδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὀλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρός μας, ἦτο πολὺ ὠργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογούντα τελειῶς τ' ὄνομα Καρά-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὁποῖον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγῶδη κοίτην, ὡσάν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανειλημμένως εἰς τὸν Κορδὴν νά προσέξῃ. Ἐσπιρουνίσε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγώτερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μὲ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπὶλαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ὄχθην δὲν ἐπρόφθασαν νά ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μὲ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστὴν προσπαθοῦσε νά δαμάσῃ τὴν ὀρμὴν τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μὲ αἰφνίδια κυλήματα ὡσάν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτά σάν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νά πιστεύουν ὅτι ἐχάθῃ ἓνα παλικάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριὰ καὶ γύρα,
ὡς τὴ μεγάλη ἐκκλησιὰ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.

Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποῦ τὸ σπαθὶ μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα!

Κ. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνοντας ὀπίσω της πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφιν πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἢ ὅποια εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἓν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου:

—Στὸ καλὸ!..

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαϊμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρω μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰ σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἄφηνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὅποιαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς συνωμολόγησε συμμαχίαν μὲ τὰ ἄλλα βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγα ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφανοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ «τουφέκι». Ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλήκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν

βαρύν ἦχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποῦ ἔφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἀλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαζε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱόν του μὲ λόγια, τὰ ὅποια θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου:

—Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταζε νὰ κάμῃς τὸ κατῆκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλίασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς οἰκίσκου μιὰ μάνα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποῦ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα:

—Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομεν ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάνα, ποῦ τὰ ἔλεγε αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικοῦλα τῶν Ἀθηνῶν, ἀπ' ἐκεῖνας, ποῦ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποῦ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὥς κρίκοι μιᾶς χρυσῆς ἀλύσεως, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912-1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ,

θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύ-
ρως τοῦ τόμου, ποῦ περιγράφει τοὺς μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ
ἄλλου, ποῦ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

«Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν»

Γ. Τσολόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

—Καλέ μου, οἱ Ἀι-Δημήτρηδες ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι,
κι ἀσπρολογᾷ, σὰ νὰ ἔπεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.

Ὅσοι περνοῦν στὴ γειτονιά κι ὅσοι τοὺς ἀντικρίζουν,
ὅλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυγχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιὰ κι ἀνθὸ κοιτᾶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οἱ νιῆς καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γὰ τ' Ἀι-Δημήτρη κατάσπρο τὸ εἰκόνισμα εἶχα κάνει.

Ἀνήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

—ποῦ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ ὕγγιάξουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!

«Καιρὸς πολέμου»

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26
Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ
ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωΐας ἦτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσκόρπιζε τὰς
ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν

θολά σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἑορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησε ζωηροτάτη, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἡδη ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαινε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἔνδοξον μάχην τῶν Γιαννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὅλον ἐν ἡμέρᾳ. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωιναὶ καὶ αἱ ἑσπεριναὶ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηντλοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυριζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων, οἱ ὁποῖοι διισχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ φίλους τῶν ξένους διπλωμάτων, ἐβεβαίωνον τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἦτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυβδοκονδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἀλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὅλην τὴν κακοκαιρίαν περιφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους τῶν, ἐσχημάτιζον ὁμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνωστῶν ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῇ, διεσπάρη αἰφνης ἡ φήμη ὅτι ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἡ εἰδήσις, ὅτι τὰ ἐλληνικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφόρησεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωΐας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούωνται χαρμοσύνης καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἴσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλὰ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγήθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἤδη τὸ νυκτερινὸν

σκότος. Ἡ ἔως τότε συγκρατουμένη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριόστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἡ δὴ ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθείσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἄλλ' ἡ καταιγὶς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊὰν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς των ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρεσβῦται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου ὁδοὺς, ἐνῶ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμόσυνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἶγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμός ἐξεχειλίζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαίτερον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὑγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἐλληνικῶν ὄπλων καὶ τόσα εὐτυχῇ γεγονότα, σεμνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἄλλ' αἰφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμοσύνου κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

«Νίκαι κατὰ βαρβάρων»

Χαρ. Ἀννινος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἡ Σαλονίκη ποῦ ἔσβηνε μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
—καντήλι ποῦ τρεμόφωτο γιὰ λάδι λαχταρᾶ—
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγόυλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νὰ ἔβλεπε στὸν ὕπνο της, τί νὰ ἔ'ταν τ' ὄνειρό της;
—Τὸν Ἀι-Δημήτηρ ἐβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,

πού ροβολώντας έκραζε με τὴ φωνὴ τῆς νιότης:
«Ἐνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἴμ' ἐγώ!».

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μετὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια τῆς ἡ σκλάβας ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφὴ
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιά γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφὴ, ἡ πεντάμορφὴ τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμῃ τῆς ἀνέμιζεν, ἰτιά χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη τῆς χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανά,
στὸ χέρι τῆς τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκράτει,
κι ὀλόχρυσά ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρά βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατὴ τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφὴ, ἡ πεντάμορφὴ τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή·
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἄνανθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε τῆς στροφῇ.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβας ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὠραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλή·
κι ἐκεῖνη τὴν ἀνάγειρε μετ' ἑρπύλλια ἀντρεπωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλή.

Καὶ τὴ στιγμὴ πού σμίξανε γιὰ τὸ φιλή τὰ χεῖλια,
ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδερα βαριά,
οἱ ἄλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
ἀθώρητα τραγούδησαν τὸ «Χαῖρε Ἐλευθεριά!».

Κι ἡ σκλάβας ξύπνησε μετ' ἑνὸς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
τὰ ξαφνιασμένα μάτια τῆς στὰ κάστρα τῆς κολλᾷ.
Ὅχι, δὲν ἦταν ὄνειρο, νὰ τὴ ἡ Παρθένα, νὰ τὴ!
ὁμορφὴ, γαλανόλευκὴ μετὸ σταυρὸ ψηλά.

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
μάτια πολλά τὸ λένε,
μάτια πολλά τὸ λένε,
ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λέν' πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν
κι ἀηδονία τοῦ Μετσόβου,
ποὺ τὰ ᾠσάζεν ἡ παγωνιά
κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
τὸ λένε καὶ χαρούμενες
οἱ μαυροφόρες μάνες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
ποὺ ζοῦσαν χρόνια βόγκου,
τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρήs

Ο ΠΑΠΑΣ

Ἦσαν ἑννέα. Τοὺς διεκρίνομεν καθαρά ἀπὸ τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ἕνας πρηνής, ὁ ἄλλος ὕπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἕνα κομμένον κορμὸν δένδρου. Ὅλοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐβλέπομεν σμῆνος κοράκων νὰ περιίπταται ἀνυπόμονον παρ' ὅλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Εἶχον μείνει καὶ οἱ ἑννέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρὶν. Ἐκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὥς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ καὶ ἐγκατελείφθῃ μὲ τοὺς ἑννέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχῶδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ὀμίχλης, εἶχεν ἐπικρατήσῃ αἰθρία καὶ ἕνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς

ἐστέγαζε τοὺς ἐξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

“Ολοὶ οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλλεχθῇ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιάς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταφῇ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ’ ἐκεῖνοι οἱ ἑννέα; Δις καὶ τρεῖς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματιοφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρνησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ· οἱ ἑννέα εἶχον γίνεαι δώδεκα!

—Καὶ ὅμως πρέπει νὰ ταφοῦν! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὄρνια, ἡκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ὁ παπάς.

Νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ὁ παπάς! Ὁ ἀγαθώτατος παπα-Γεώργης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου ὀρεινοῦ χωρίου τῆς Ρούμελης εὐρέθη ἕνα πρωὶ ἱερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μέγαλον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη: Οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τοὺς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὀνόματά των. Ἦξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφάς των. Καὶ ὅλαι αὗται τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῇ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιὰ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπη τὸν κίνδυνον μὲ τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς δισταγμοὺς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιὰ ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἔκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἠκολούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερεώσεις μὲ ὅλα τὰ πενήντα ἔτη του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἕν πρᾶγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο νὰ συγκρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν τὸν ἐκάλουν νὰ εἴπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιαν τάφρον ἀπὸ τὰς ἀνοιγμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορφωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοὶ του τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σύνθηρος καὶ τακτικὸν του: «νὰ πῆς μὲ τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τὰδε ὅτι πᾶει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ».

—Νὰ πάη καὶ ὁ παπάς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ἐξεκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας ἕκαστος μὲ ἕνα πτύον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ’ ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ ἐπλησίασαν τὴν πλαγίαν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖος ἠκολούθει μὲ

ένα μικρὸν σκροῦφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, μὲ τὰ ξεθωριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἱερεὺς, κρατώντας εἰς τὸ ἓνα χέρι τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλῃς διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

“Ὅπως κάθε πρωί, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. “Ὅλοι ἐτάχυναν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβάδιζον κατ’ ἀρχὰς ὄρθιοι. Μετ’ ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμμήθησαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπάς.

“Ὅταν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἔπεσαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι μὲ τὰς χεῖρας, μὲ τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχῶδη, ἡ ὁποία ἡδύνατο νὰ τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τοῦλάχιστον. Ἐκεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχισαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἕκαστος ὅπως ἡδύνατο τὴν τάφρον, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν συντρόφων των.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἓνας ἥλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμιά σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμνε νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερο.

Ἀφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἓνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χώματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζὶ τὸν παπὰν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου:

—Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἑνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περίεργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμὴν, ὡσὰν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὡσὰν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἓνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὄρθιον, καὶ τὸ χρυσιζὸν πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἑνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὁμίχλην καί, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβίδων σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

—Κάθισε κάτω, παπά! Θά μᾶς δοῦν! ἐφώναξαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὥς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἄνεστύλωσε περισσότερο τὸ μικρὸν τοῦ ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἡδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χέρι τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειὰς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του!

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστυλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν στάσιν ἐκείνην, ἕως ὅτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξηλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ μὲ βῆμα βραδὺ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὀρθιος, ρίπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις ἕως ὅτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

“Ὅταν τὸ βράδου μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὖρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράφῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά:

—«Νὰ εἰπῆς μὲ τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάνα τοῦ δεῖνα πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναῖδῃ».

Ν. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἦρχισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδίων. Οἱ ἄνδρες τοῦ 1ου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῇ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μετὰξὺ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφοδρὸν καὶ ἀκατάπαυστον· καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινῶνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικοὶ δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἓνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. Ἀλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν

περάσει χωρίς αντίσκηνα· και τὸ ὅτι κατώρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν μάνιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, ποῦ ἐπέδειξεν ἡ ἑλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθεάθη ὁ στρατιώτης Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὄρεξις νὰ γράψῃ ἓνα γράμμα λίγων λεπτῶν· ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατήντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ὀλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἡσυχὰ καὶ ἀργά, ὥσάν νὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κλείσῃ καί, ὅπως εὐρίσκετο γονατιστός, ἔκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στήθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιὰ του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἑξαφνα ἀπὸ ὕπνον. Ὁ εὐρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῇ. Τὸ χιτῶνιόν του, αἱματωμένον ἐμπρός, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὐρεὶ κατάκαρδα. Ἐμπρός του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του:

«Ὅσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῇς, πατέρα, τοῦ ἔγραφεν· εὐρίσκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέστατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περῶ ὡραῖα καὶ θὰ ἰδῇτε τί καλὰ θὰ εἶμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλῃ εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλικάριου, ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀνησυχῇ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἥρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποῦ τόσο σ' ἔνιωσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγούδι μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρῦση.

Πάρε απ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾷς, τοῦ πεύκου ὅλα τὰ μύρα
καὶ πῆγαινέ τα σκόρπα τα μὲς στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούρια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποὺ ποιὸς ξέρει,
ἂν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τίς ποτίζῃ χέρι.

Κι ἂν δῆς γειρτὴ στὴν πόρτα μας μιὰν ἀκακία ν' ἀνθίζῃ,
βάλ' τὴ χαρὰ μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίζῃ.
Κι ἂν, δίχως νὰ τὸ νιώσωμε, πῆρες μαζί ἓνα δάκρυ,
δροσοῦλα ἃς πέσῃ ἀθόρυβη καὶ κεῖνο σὲ μιὰν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἂν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μιὰ πεταλούδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.
Κι ἂν μιὰ χελιδονοφωλιά στὴ στέγῃ συναντήσης,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσης.

«Γαλάζιες ρίμες»

Στ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντάροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμὴ νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τίς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τίς τέσσερεις τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἓνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιὰτὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοση τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτιά τους. Ἀπὸ τὴν καύχηση, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασή τους, ὡς τὴν καταστροφὴ, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμὴ.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὄχι μόνο πίσω ἀπὸ τίς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ ὄχυρά. Τότε ξεσπάει μαύρη ἀπελπισία. "Ἄλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιά ὅσων τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνση πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φάλαγγα ὁλοῖσα πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἑτοιμὴ θρακιά.

Ἐκεῖ γύρω στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου συντάγματος, ποὺ ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει ὁλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρίτης, ποὺ βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

—Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὼς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πηλήκιά τους, σταυροκοποῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξη τίς εὐχὲς ποὺ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπὰς. Ὑστερα προβάλλει στὸ κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὕτὴ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, ποὺ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ Βερὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατόρθωσε νὰ διασπᾷ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς ὅμως ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῇ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

—Προσοχή! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στὴ φωτιά, ἐνῶ ὁ παπὰς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγό. Τὸ μετὰξὶ ἀργεῖ νὰ καῇ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, ποὺ ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντες νὰ ριγίσουν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινε ἀδάκρυτος. Οἱ

φαντάροι, καθώς ἀντικρίζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολεμιστὲς νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμούς κι ἀναφιλητά.

Μὰ τὸ κλάμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

—Σηκῶστε τὸ χέρι νὰ ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει:

—‘Ὀρκίζομαι...

—‘Ὀρκίζομαι...

—“Ὅτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

—“Ὅτι δὲν θὰ ἡσυχάσω...

—“Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

—“Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

—Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

—Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

‘Ὁ ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρεῖ πάλι σκοπὸ ἢ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

“Αν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα

λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὦ μέρη ἀγαπημένα.

’Απὸ τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ

τοῦ ἀντικρινοῦ

κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει

καὶ τὰ ’κλεια σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.

“Αν κάποτε ξενιτευτῶ,

τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό

στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιὲς θὰ χύνη,

ποῦ δὲ θὰ βρίσκω ἀλλοῦ:

μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ’ τὴν κορφοῦλα ἐκείνη

καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάριου μου γιαλοῦ.

«Ὅταν φεύγουν οἱ ὥρες»

Στ. Σπεράντσας

αυτάρ, καθότι ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ἀπὸ τοῦ πρῶτου πρὸς τὸν δεύτερον μετα-
βιβάς τὸ κείμενον, τοὺς ἀντιθέτους ἀποφασισμοὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπὶ
τοῦ δεύτερου ἢ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπὶ τοῦ δεύτερου.

Μὴ γὰρ λέγει τὸ ἀποκρίθαι, ὁ ἀποκρίθαις.

— Σηθὲς τὸ γὰρ τὸ ἀποκρίθαι τοὺς ἀπὸ.

Τὸν ἀποκρίθαις ἢ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

Ὁ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις
καθὼς καὶ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις
ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις τὸ ἀποκρίθαις.

— Ὁ ἀποκρίθαις.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ τὸ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

— Ὁ ἀγιον τοῦ θεοῦ.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὁμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια
μάγισσες τὶς κάνουνε
τὶς γριές μουριές τὰ βράδια!

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ ὁροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

«Πρωινὸ ξεκίνημα»

Γ. Ἀθάνας

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ

Τοῦ Δημήτρη τοῦ Μπέρδε τὸ μαγαζὶ ὠμοίαζε, τὴν ἐσπέραν ἐκείνην,
μὲ βάρκαν, κατὰ τὸ φαινόμενο φουρτουνιασμένην, δευτερόπρυμα
πλεύουσαν, πληττομένην ὑπὸ τῶν κυμάτων τὴν μίαν πλευράν, μὲ τὸ ὕδωρ
εἰσπηδῶν ἀπὸ τὴν κωπαστὴν καὶ ραντίζον τοὺς δυστυχεῖς ἐπιβάτας,
ὅπου ὁ κυβερνήτης τῆς καὶ ὁ ναύτης τῆς φαίνονται περιφρόντιδες,
δίδοντες καὶ λαμβάνοντες προστάγματα εἰς ἀκατάληπτον γλῶσσαν, ὁ
μὲν ἰθύνων μετὰ βίας τὸ πηδάλιον, ὁ δὲ λύων καὶ δένων τὰ ἱστία, βοηθῶν
διὰ τῆς κώπης ἐκ τοῦ ὑπηνέμου, ἀμφότεροι τρέχοντες ἀπὸ τὴν πρύμνην
εἰς τὴν πῶραν, καταπτοοῦντες τοὺς ἀπειροτέρους τῶν ἐπιβατῶν,

περιρραينوμένους από τὸ ἀφρίζον κύμα, ὁσφραινομένους ἐγγύθεν καὶ γευομένους τὴν ἄλμην. Ἐξημέρωναν δὲ Χριστοῦγεννα, καὶ ἕκαστος τῶν πελατῶν ἐπεθύμει νὰ κάμῃ τὰ ὀψώνια του. Ὁ κύρ Δημήτρης ὁ Μπέρδες ἔτρεχεν ἐμπρός, ὁπίσω, ἐκέρνα νοθευμένα τοὺς πελάτας, ἐπῳλεῖ ξύκικα εἰς τοὺς ἀγοραστάς, μὲ τὴν τρικυμίαν ἐσκορπισμένην εἰς τὴν ὄψιν καὶ τὴν γαλήνην ταμειευμένην ἐν τῇ καρδίᾳ, γοητευμένος ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν θαμῶνων, ἐνθουσιῶν ἀπὸ τὸν κρότον τῶν κερμάτων, τῶν πιπτόντων διὰ τῆς ἄνωθεν ὀπῆς, ὡς τὰ στρουθία εἰς τὴν παγίδα, εἰς τὸ καλῶς κλειδωμένον συρτάρι του. Τὸ παιδί, ὁ δεκαπενταετὴς Χρῖστος, ἀνεψιός του ἐξ ἀδελφῆς, δὲν ἐπρόφθανε νὰ γεμίξῃ φιάλας ἐκ τοῦ βαρελίου, νὰ κακοζυγίξῃ βούτυρον ἐκ τοῦ πίθου, νὰ κενώνῃ μέλι ἐκ τοῦ ἀσκοῦ, μὲ τὴν ποδιὰν ὑψηλὰ εἰς τὸ στήθος περιδεδεμένην, κι ἐξελαρυγγίζετο νὰ φωνάξῃ ἀμέσως! εἰς ὁκτῶ διαφόρους τόνους καὶ ὕψη, λέξιν, τὴν ὁποίαν μὲ τὸν καιρὸν εἶχε κατορθώσει νὰ κολοβώσῃ εἰς ἀμές! εἴτα νὰ συντάμῃ εἰς μές! καὶ τέλος νὰ ἀπλοποιήσῃ εἰς ἕς!

Εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μαγαζίου, ὁμιλος ἐκ πέντε ἀνδρῶν ἐκάθηντο καὶ ἔπιναν τὴν μαστίχαν των, πρὶν διαλυθῶσι καὶ ἀπέλθωσιν οἴκαδε διὰ τὸ δεῖπνον. Ἦσαν ὅλοι ἐμποροπλοίαρχοι τοῦ τόπου, περιμένοντας τὴν κατάδυσιν τοῦ Σταυροῦ διὰ ν' ἀποπλεύσωσι, κι ἐδεξιοῦντο ἕνα συνάδελφόν των, ἐκείνην τὴν ἐσπέραν φθάσαντα αἰσιῶς μὲ τὴν σκούναν του, τὸν καπετὰν Γιάννην τὸν Ἰμβριώτην· ἔκαμαν ὅλοι μὲ τὴν σειρὰν τὰ μουςαφιρλίκια, εἴτα ὁ καπετὰν Γιάννης ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ τοὺς κάμῃ τὰ σαλαμετλίκια. Εἴτα, εἰς ἕκαστος τῶν φίλων ἐπροθυμοποιήθη νὰ κάμῃ καὶ ἐκ δευτέρου τὰ μουςαφιρλίκια, καὶ πάλιν ὁ καπετὰν Ἰμβριώτης ἐξανάκαμε τὰ σαλαμετλίκια. Ἔως ἐδῶ εὐρίσκοντο καὶ ὠμίλου ζωντῶς περὶ πραγμάτων τοῦ ἐπαγγέλματός των, περὶ ναύλων, κεσατίων, περὶ σταλίας, περὶ φορτώσεων κι ἐκφορτώσεων, περὶ ναυγίων καὶ ἀβαριῶν. Ὁ καπετὰν Γιάννης διηγεῖτο διὰ μακρῶν τὰ τοῦ τελευταίου ταξιδίου του καὶ εἶπεν ὅτι ἀκουσίως του, ἔνεκα δυστροπίας τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἠναγκάσθη νὰ διατρίψῃ ἐπὶ ἡμέρας ἐν Βόλφ, ὅπου εἶχε προσεγγίσει πρὸς μερικὴν ἐκφόρτσιν.

—Ἀ! δὲν σὰς εἶπα καὶ γιὰ ἕναν γιολδζή ποῦ πῆρα ἀπ' τὸ Βόλο, εἶπε.

—Ἐπῆρες κανέναν ἐπιβάτη ἀπ' τὸ Βόλο; ἠρώτησεν εἰς τῶν φίλων του.

—Δὲν ἠθέλησε νὰ ξεμπαρκάρῃ, ἔμεινε μὲς στὴ σκούνα. Τοῦ εἶπα νὰ τὸν πάρω μ' σαφίρη στὸ σπίτι, καὶ δὲν θέλησε.

—Καὶ γιὰ ποῦ πάει;

—Ἔως ἐδῶ κατὰ τὸ παρόν. Τὸν ἠρώτησα, δὲν ἠθέλησε νὰ μοῦ πῇ.

—Καὶ τί δουλειὰ ἔχει ἐδῶ;

—Τί ἄνθρωπος εἶναι;

—Πῶς σοῦ φάνηκε; διεσταυροῦντο αἱ ἐρωτήσεις τῶν πλοίαρχων.

—Εἶναι ἄνθρωπος ποῦ ἔχει ξουραφισμένο τὸ μουστάκι καὶ τὰ γένεια, κι ἔχει ἀφημένες μόνον τρίχες ἀποκάτ' ἀπ' τὸ σιαγόني καὶ στὸ λαιμό. Μοῦ φάνηκε σὰν Ἑγγλέζος, σὰν Ἀμερικάνος, μὰ ὄχι πάλιν σωστός Ἑγγλέζος, οὔτε σωστός Ἀμερικάνος· τὰ ὀλίγα λόγια, ποῦ μοῦ εἶπε ρωμαίικα, τὰ εἶπε μ' ἓναν τρόπο δύσκολο καὶ συλλογισμένο, ὄχι καὶ πολὺ ξενικὸ, σὰν νὰ ἤξερε μιὰ φορὰ ρωμαίικα καὶ τὰ ξέχασε. Τis πλεότερες φορὲς συνεννοηθήκαμε μὲ κάτι λίγα ἰταλικά ποῦ ξέρω κι ἐγώ.

—Σοῦ εἶπε τ' ὄνομά του;

—Στὰ χαρτιά τὸν πέρασα ὡς Τζὼν Στόθισον, μὲ ἀμερικάνικο πασαπόρτι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ καπετὰν Γιάννης, ὅστις ἐκάθητο ἐρεῖδων τὰ νῶτα ἐπὶ τοῦ τοίχου, πρὸς τὴν θύραν βλέπων, ἀκουσίως ἀνέκραξεν:

—Ἄ! νά τος!

“Ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν θύραν.

Εἶχεν εἰσέλθει ἄνθρωπος ὑψηλός, καλοφορεμένος, ὡς σαρανταπέντε ἐτῶν, ὠραῖος, ἀνοικτοπρόσωπος, ἐξυρισμένος μύστακα καὶ γένειον, πλὴν ὀλίγων τριχῶν ὑπὸ τὸν πώγωνα καὶ πρὸς τὸν λαιμόν, μὲ παχεῖαν χρυσὴν καδέναν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀφ' ἧς ἐκρέματο μικρὸν ἐγκόλπιον καὶ τινες βῶλοι χρυσοῦ. Ποίης φυλῆς, ποίου κλίματος ἦτο, δυσκόλως ἠδύνατο νὰ εἰκάσῃ τις. Ἐφαίνετο ἀποκτήσας οἶονεὶ ἐπίχρισμα ἐπὶ προσώπου, ὡς προσωπίδα τινὰ ἄλλου κλίματος, εὐζωίας καὶ πολιτισμοῦ, ὑφ' ἣν ἐλάνθανε κρυπτομένη ἡ ἀληθὴς καταγωγὴ του. Ἐβάδιζε μὲ βῆμα ἀβέβαιον, ρίπτων βλέμμα ἔτι ἀβεβαιότερον πρὸς τὰ περὶ αὐτὸν πρόσωπα καὶ πράγματα, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ κατατοπισθῇ ὅπου ἦτο.

Ἐνῶ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἡρνήθη, ὡς διηγείτο ὁ πλοίαρχος Ἰμβριώτης, ν' ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν πολίχνην, ἅμα ἐνύχτωσε, παρεκάλεσε τὸν ἐπὶ τοῦ πλοίου μέιναντα ναύτην, ὅστις, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἐντόπιος, δὲν εἶχε ποῦ νὰ ὑπάγῃ κι ἔμεινε φύλαξ τῆς σκούνας, νὰ τὸν ἀποβιβάσῃ εἰς τὴν ξηράν. Ὁ ναύτης ὑπήκουσεν. Ὁ ξένος ἀφῆσε τὴν ἀποσκευὴν του; συγκειμένην ἀπὸ τρεῖς ὑπερμεγέθεις κασέλας, εἰς τὸν θάλαμον τῆς πρῶρας κι ἐξῆλθεν. Ἀμα ἀποβιβασθεὶς, εὐρέθη εἰς τὴν παραθαλάσσιον ἀγορὰν κι ἐκοίταζε δεξιὰ ἀριστερά, ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζε ποῦ εὕρισκετο. Ἐξω εἰς τὸ ὑπαιθρον ἄνθρωποι δὲν ἦσαν, διότι ἦτο πῦχος δριμύ. Τὰ βουνὰ χιονισμένα ὀλόγυρα. Ἦτο τῇ 24 Δεκεμβρίου 1878. Ἐκοίταξεν ἐντὸς εἰς δύο ἢ τρία καπηλεῖα καὶ καφενεῖα, εἴτα εἰς δύο ἐμπορικο-παντοπωλεῖα διφυῇ, οἷα τὰ τῶν χωρίων. Ἀλλὰ δὲν ἐφάνη

εὐχαριστημένος, ὡς μὴ ἀναγνώρισας αὐτά, κι ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Ἀνέβη εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἐκεῖ ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισε τὸ μέρος. Καὶ δὲν ἔκαμε μὲν τὸν σταυρόν του, ἅμα εἶδε τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς τὸ σκότος ἔβγαλε τὸ καπέλον του, καὶ πάλιν τὸ ἐφόρεσεν, ὡς νὰ συνήντα παλαιὸν φίλον καὶ τὸν ἐχαιρέτα. Εἶτα προσέβλεψεν ἀριστερά, εἶδε τὸ μικρὸν οἶνοπαντοπωλεῖον τοῦ Μπέρδε κι ἐπλησίασεν. Ἐστάθη ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς κι ἐκοίταξεν ἐντός. Τέλος εἰσηλθεν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸν πλοίαρχον Ἰμβριώτην, ὅστις, καίτοι πρὸς τὴν θύραν βλέπων, ἐστιάζετο ἐν μέρει ἀπ' αὐτοὺς τοὺς συναδέλφους του, μεθ' ὧν συνέπινε, τοὺς στρέφοντας τὰ νῶτα πρὸς τὴν θύραν, κι ἐπεπροσθεῖτο ἀπὸ ἄλλον τινὰ ὄμιλον, ὀρθῶν ἱσταμένων καὶ πινόντων παρὰ τὸ λογιστήριον, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ἴσταντο αἱ φιάλαι μὲ τὰ ποτά. Ἐὰν τὸν εἶχεν ἰδεῖ, ἴσως δὲν θὰ εἰσῆρχετο.

—Νὰ ὁ Ἀμερικάνος, ἐπανελάβεν ὁ πλοίαρχος Ἰμβριώτης, δείξας τὸν εἰσελθόντα πρὸς τοὺς συναδέλφους του.

Οἱ τέσσαρες ἐμποροπλοίαρχοι ἔστρεψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν νεωστὶ ἐλθόντα καὶ τὸν ἐκοίταξαν ἀπληστώως.

—Μπόννο πράτιγο, σινιόρε, ἔκραξεν ὁ Ἰμβριώτης· ἀπεφάσισες, βλέπω, κι ἐβγήκες.

Ὁ ξένος ἔκαμε σημεῖον χαιρετισμοῦ μὲ τὴν χεῖρα.

—Πλήιζ κάπτην (ὀρίστε, καπετάνιε), εἶπεν εἰς τῶν ἐμποροπλοίαρχων, ὁ καπετὰν Θύμιος ὁ Κουρασάνος, ἰδιοκτῆτης μεγάλου βρικίου, ὅστις εἶχε κάμει δύο ταξίδια εἰς τὸν ὠκεανόν, μέχρι Λονδίνου, καὶ εἶχε μάθει ὁκτῶ ἢ δέκα ἀγγλικὰς φράσεις.

—Θέγκ-ιού, σερ (εὐχαριστῶ, κύριε), ἀπήντησεν εὐγενῶς ὁ ξένος.

Καὶ ἔρριψε μίαν δεκάραν εἰς τὸ λογιστήριον, εἰπὼν εἰς τὸν παῖδα μόνον τὴν λέξιν ταύτην: «*ρούμ*». Λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα τὸ ποτήριόν του, διὰ νὰ μὴ δεῖξη, ὅτι ἀπέφευγε συστηματικῶς τοὺς ἀνθρώπους, ἐπλησίασε πρὸς τὸν ὄμιλον καὶ εἶπεν ἑλληνιστί, μετὰ τινος παχυστομίας καὶ δυσκολίας περὶ τὴν προφορὰν:

—Εὐχαριστῶ, κύριοι· δὲν εἶμαι νὰ καθίσω νὰ κάμω τόκ, καὶ δύσκολο σ' ἐμένα νὰ κάμω *τόκ* ρωμαίικα.

—Τί λέει, εἶπε, συνοφρυωθείς, ὁ καπετὰν Θύμιος ὁ Κουρασάνος· δὲ θέλει νὰ κάμη τόκα μαζί μας;

Ὁ ξένος ἤκουσε κι ἔσπευσε νὰ διορθώσῃ τὴν παρανόησιν.

—Μὲ συμπάθειο, κύριε· εἶπα νὰ κάμω τόκ, νὰ κάμω *κονβερσασιό-νε*, πῶς τὸ λένε;

—Θέλει νὰ πῇ, δυσκολεύεται νὰ κάνῃ κουβέντα στὴ γλώσσα μας, εἶπεν, ἐννοήσας, ὁ καπετὰν Ἰμβριώτης.

—“Α! ναί, κουβέντα, εἶπεν ὁ ξένος· ἔχασα τὰ λόγια ρωμαίικα.

—“Αντ χουερ γιου κόμ; εἶπεν ὁ Κουρασάνος, σολοικίζων ἀγγλιστὶ τὸ πόθεν ἔρχεσαι;

—Στὴν ὥρα ἐδῶ ἦλθα, ἀπήντησεν ὁ Ἀμερικάνος· ὕστερα δὲν ξέρω, κι ἄλλα ταξίδια θὰ κάμω.

Ὁ καπετὰν Κουρασάνος τὸν ἐκοίταξε, μηδὲν ἐννοῶν.

—Δὲν κάθεσαι, *σινιόρε*; εἶπεν ὁ Ἰμβριώτης· ποῦ θὰ βρῇς καλύτερα;

—Δὲν κάθομαι, πάω νὰ κάμω *γουόκ*, νὰ φέρω γύρω, πῶς τὸ λέτε;

—Νὰ κάμης *σπάτσιο*;

—“Α, ναί, σπάτσιο, εἶπεν ὁ ξένος· ναί, βλέπω, σὰν δὲν εἶπῃ ἕνας λόγια ἰταλικά, δὲν καταλαβαίνει ἄλλος ρωμαίικα.

“Ἐκαμε νεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ κι ἐστράφη πρὸς τὴν θύραν. Οἱ πέντε πλοίαρχοι ἔμειναν πλεόντες, μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην, εἰς μεγαλύτερον πέλαιος ἀγνοίας, ἢ εἰς ὅσον πρὶν εἶχον ἀναχθῇ ἐκ τῶν ἐξηγήσεων τοῦ συναδέλφου των Ἰμβριώτη.

Ἐξελθὼν τοῦ καπηλείου, ὁ ξένος διηυθύνθη πρὸς τὴν Κολόναν, τὴν ἱσταμένην ἀπέναντι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἐξ ἧς ἔδενον τὸ πάλαι τὰ πρυμνήσια τῶν παραχειμαζόντων εἰς τὸν λιμένα πλοίων. “Ἐστρεφε τὸ βλέμμα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ τέλος τὸ προσήλωσεν ἐπιμόνως εἰς τινα μικρὰν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἐκοίταξεν ἐπὶ μακρόν, ὥς νὰ προσεπάθει ν’ ἀναμνησθῇ καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τι. Τέλος, εἰσῆλθεν εἰς στενὸν δρομίσκον, διασχίζοντα τὴν συνοικίαν, κι ἔγινεν ἄφαντος.

Ἐὰν ἐν τούτοις τὸν παρηκολούθει τις, θὰ ἔβλεπεν ὅτι, ἀφοῦ προέβη ὀλίγα βήματα, ἐστράφη ὑψηλότερα καὶ ἀνῆλθε τέσσαρας οἰκίας ἀνωτέρω τοῦ μικροῦ οἴκου, τὸν ὁποῖον ἐπιμόνως ἐκοίταζε πρὶν, ὅπου μεταξὺ δύο οἰκίων ἐσχηματίζετο κενόν τι, ἐν μέρει θαπτόμενον ἀπὸ λείψανα δύο τοίχων.

Ἐφαίνετο ὅτι ἦτο χάλασμα, ἐρείπιον οἰκίας τινός, οὐ πρὸ πολλοῦ κατεδαφισθείσης. Ὁ ξένος, ἀφοῦ ἐκοίταξε τριγύρω νὰ ἴδῃ μήπως τὸν παρετήρει τις, εἰσῆλθε δειλῶς εἰς τὸ χάλασμα ἐκεῖνο, ὅπου εἰς τὴν γωνίαν τῶν δύο τοίχων ἐφαίνετο κόγχη τις μαυρισμένη, ὥς νὰ ὑπῆρχεν ἐστία ἐκεῖ τὸ πάλαι. Εἰσῆλθεν ἀσκεπής, κρατῶν τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας, ἐγονάτισε κι ἐστήριξε τὸ μέτωπον ἐπὶ τῶν ψυχρῶν λίθων τῆς γωνίας ἐκείνης καί, ἀφοῦ ἔμεινεν ἐπὶ τρία λεπτά γονυκλινής, ἠγέρθη, ἐσπόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἀπεμακρύνθη βραδέως.

Ἐπανελθὼν πάλιν χαμηλότερον, ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ δρομίσκου, οὐ μακρὰν τῆς οἰκίας, τὴν ὁποίαν πρὶν ἐφαίνετο ὅτι ἐκοίταξεν. Ἐστάθη καί, ἀφοῦ ἔρριψε βλέμμα ὀλόγυρα, ἵνα ἴδῃ μή τις τὸν παρηκο-

λούθει, ἔτεινε τὸ οὖς. Τί ἤκουεν ἄραγε; Ἴσως ἤκουε τὰ διασταυρούμενα καὶ φεύγοντα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ὡς λάλημα χειμερινῶν στρουθίων, ἄσματα τῶν παίδων τῆς γειτονιάς, οἵτινες, ἐπισκεπτόμενοι τὰς οἰκίας, ἔφαλλον τὰ Χριστούγεννα. Ἐδῶ μὲν ἠκούοντο οἱ στίχοι:

*Χριστοῦγεννα, πρωτούγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου
ἐβᾶτ', ἀκοῦστε, μάθετε, τώρα Χριστὸς γεννιέται·
ἐκεῖ δὲ ἀντήχει:
Κυρά μ', τὴ θυγατέρα σου, κυρά μ', τὴν ἀκριβὴ σου·
καὶ ἀλλαχοῦ:
Ν' ἀσπρίσης σὰν τὸν Ἑλυμπο, σὰν τ' ἄσπρο περιστέρι·*

φωναὶ ἀθῶαι, ἄχροοι, χαρωπαί, φωναὶ παιδικῆς χαρᾶς καὶ εὐθυμίας.

Αἰφνης ὁ ξένος ἠναγκάσθη νὰ παραμερίσῃ, διότι ζευγὸς παιδίων, ὧν τὸ ἓν ἐκράτει καὶ φανάριον, ἀρτίως καταβάντα ἀπὸ μίαν κλίμακα, ἤρχοντο πρὸς τὰ ἐδῶ. Ἐπέστρεψε βήματά τινα ὀπίσω, πρὸς τὸ μέρος ὁπόθεν εἶχεν ἔλθει. Τὰ παιδιά ἤλθαν πλησίον, καὶ οὐδὲ τὸν παρετήρησαν κἄν. Ἀνέβησαν τὴν κλίμακα ἐκείνης ἀκριβῶς τῆς οἰκίας, τὴν ὁποίαν εἶχε κοιτάξει διὰ μακρῶν ὁ ξένος. Τοῦτο ἰδὼν, ἔκαμε κίνημα κι ἐστράφη ὀπίσω πάλιν, μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος. Ἐστάθη κι ἔτεινε τὸ οὖς.

Τὰ παιδιά ἔκρουσαν τὴν θύραν.

—Νὰ ῥθοῦμε νὰ τραγουδήσουμε, θειά;

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἠκούσθη ἔνδοθεν βῆμα, ἠνοίχθη ἡ θύρα καὶ γραῖα τις μὲ μαύρην μανδύαν προκύψασα εἶπε μὲ θλιβεράν φωνήν:

—Ὅχι, παιδάκια μ', τί νὰ τραγῶδηστε ἀπὸ μᾶς; Ἐχουμε καὶ μεῖς κανένα; Καλὴ χρονίτσα νὰ ἔχετε κι σύρτε ἄλλοι νὰ τραγῶδηστε.

Τοὺς ἔβαλε μίαν πενταρίτσαν εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὰ παιδιά ἔφυγαν εὐχαριστημένα, διότι χωρὶς ἄλλον κόπον, εἰμὴ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τῆς κλίμακος, ἐκέρδισαν μίαν πεντάραν.

Ὁ ξένος, ἀόρατος ἀπὸ τινος γωνίας, εἶδε τὴν ἐρρυτιδωμένην ἐκείνην μορφήν καὶ ἤκουσε τὴν πικραμένην φωνὴν ἐκείνην. Περιέργον δὲ ὅτι ἀφῆκε στεναγμὸν ἀνακουφίσεως, ἐφάνη ὡς νὰ ἐχάρη.

Τοῦ ἤλθε τότε μία ἰδέα, τὴν ὁποίαν, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ πολὺ, ἔβαλεν εἰς ἐνέργειαν.

Ἀφοῦ ἐκλείσθη ἡ θύρα καὶ ἡ γραῖα ἐγένεν ἄφαντος, τὰ παιδιά κατέβησαν τὴν κλίμακα, ἀνταλλάσσοντα λέξεις τινάς.

—Τώρα ἔχουμε, βρε Γληόρ', μιὰ κι ἐξηνταπέντε.

—Κι ἀπὸ πόσα κάνει νὰ πάρουμε; εἶπεν ὁ ἄλλος, ὅστις ἦτο κάσα.

—Ἀπὸ ὀγδόντα λεπτὰ.

—Δὲ θέ-μοιραστοῦμε, κι τ'ν πεντάρα αὐτ' νῆς τσ' γριάς;

—Ναί, θε-τ' νέ-μοιραστοῦμε, βρὲ Θανάσ', ὀγδόντα οὐ ἓνας, κι ὀγδόντα οὐ ἄλλους.

—Τ'νε παίρνουμε, βρὲ Γληόρ', καρύδια, κι τὰ μοιραζόμαστε.

—Κί σὰ μᾶς δώσ'νε πέντε καρύδια, ἀπὸ πόσα θε-πάρουμε;

Αἰφνης ὁ ξένος ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν παιδίων, προτείνων τὴν χεῖρα καὶ δεικνύων αὐτοῖς ἓν τάλιρον.

Τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον ἰδεῖ ἄλλοτε ἄνθρωπον ξυραφισμένον γένεια μουστάκια, ἐξαφνίσθησαν καὶ τὸ ἓν, τὸ κρατοῦν τὸν φανόν, ἀφῆκε μικρὰν κραυγὴν, ἐνῶ τὸ ἄλλο, τοῦ ὁποίου ἡ τσέπη ἐβρόντα, ἐτρέπετο εἰς φυγὴν. Τότε ὁ Θανάσης, ὑποπεύσας, ὅτι, ἂν ἔφευγεν ὁ Γληγόρης, ἴσως τὴν ἐπαύριον θὰ ἐκρύπτετο καὶ δὲν θὰ τοῦ ἔδιδε λογαριασμόν, ἀφῆκε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἦτο ἑτοιμος νὰ τρέξη, νὰ κυνηγήσῃ τὸν φεύγοντα. Μεθ' ἑτοιμότητος τότε ὁ Ἀμερικάνος ἐπρόφθασε νὰ δεῖξῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ φαναρίου τὸ τάλιρον, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὴν χεῖρα καὶ νὰ εἴπῃ:

—Στάσου· πάρε αὐτὸ ντόλαρ.

Διχαζόμενον μεταξὺ δύο φόβων καὶ δύο ἐπιθυμιῶν, τὸ παιδίον ἐστάθη, ἀποροῦν τί νὰ κάμῃ καὶ τὰ μὲν γόνατά του ἔτρεμον, ἡ δὲ ὄψις του ἐφαίνετο κάπως φοβισμένη.

—Δυὸ λόγια νὰ μοῦ εἰπῇς θέλω, εἶπεν ὁ ξένος· αὐτὸ σπίτι, ἐπήγατε ἀπάνω, ποιὸς ζῇ;

Τὸ παιδίον δὲν ἠννόησε καλῶς.

—Τί λές, μπάρμπα; εἶπεν, ἀρχίσαν νὰ λαμβάνῃ θάρρος.

Ὁ ξένος ἔβαλεν εἰς τὴν χεῖρα του τὸ τάλιρον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξηγηθῇ εὐκρινέστερα:

—Ἐπήγατε τώρα ἀπάνω σπίτι· ἡ γριὰ στὴν πόρτα ἦρθε, ποιὸς ἄλλος μαζί της ζῇ αὐτὸ σπίτι;

Ὁ παῖς ἐδυσκολεύετο νὰ ἐννοήσῃ. Ἐν τούτοις, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ τάλιρον, πᾶς φόβος ἔπαυσε παρ' αὐτῷ.

—Ἐδῶ ἀπάνω, εἶπεν, εἶναι ἡ θεια-Κυρατσώ· μᾶς ἔδωκε κι μιὰ πεντάρη. Εἶναι κι ἄλλη μιὰ, δὲ ξέρου τί τ'ν ἔχει.

—Θυγατέρα της ἀπάνω μαζί της εἶναι;

—Θυγατέρα της πρέπει νὰ 'ναι, ναί!

—Εἶναι παντρεμένη θυγατέρα της;

—Δὲ ξέρου ἂν εἶναι παντρεμένη· μὰ δὲ φαίνεται νὰ 'χῃ ἄνδρα.

—Καὶ πόσα χρόνια εἶναι θυγατέρα της;

—Δὲ ξέρου πόσα χρόνια εἶναι· μὰ πρέπει νὰ εἶναι καθὼς γεννήθηκε ὡς τώρα.

Καὶ ὁ παῖς, ἀναλαβὼν τὸν φανόν του, ἔφυγε τρέχων, σφίγγων εἰς τὴν παλάμην του τὸ τάλιρον, μὴ ἐμπιστευόμενος νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὴν

τσέπην· ἔτρεχε δὲ νὰ εὔρη τὸν Γληόρην, νὰ τοῦ ζητήσῃ τὸ μερίδιόν του.
Ὁ ξένος δὲν ἐδοκίμασε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀμερικάνος ἀπεμακρύνθη, κατῆλθε τὴν παραθαλασσίαν ἀγοράν, ὅπου δύο ἢ τρία καφενεῖα εἶχον φῶς, ἐκοίταξεν εἰς ποῖον τούτων ἦσαν ὀλιγώτεροι θαμῶνες καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἓν, ὅπου ἓνα μόνον ἄνθρωπον εἶδε, τὸν καφετζήν. Ὁ γέρων, ἀρτίως ξυραφισθεὶς, μὲ τὸν μύστακα στριμμένος, μὲ τὴν βράκαν κοντὴν, μὲ ὑψηλὰ ὑποδήματα, μὲ τὴν ποδιὰν καθάριον, ἡτοιμάζετο νὰ κλείσῃ, ἀλλ' ἅμα εἶδε εἰσελθόντα τὸν Ἀμερικάνον, τὸν ἐκοίταξε μετὰ περιεργείας. Οὗτος παρήγγειλε νὰ τοῦ δώσῃ ρούμι, ρίψας δεκάραν ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου. Ἰδὼν ὁ μπαρμπ' Ἀναγνώστης τὴν δεκάραν, ἠθέλησε νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ τὴν πεντάραν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶπε: «Νόου! νόου!» καὶ τότε ὁ καφετζῆς τοῦ ἔβαλε κι ἄλλο ρούμι, διὰ νὰ κλείσῃ τὴν πεντάραν, ὡς ἐνόμιζεν· ἀλλ' ὁ ξένος ἔρριπεν ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἄλλην δεκάραν. «Δὲ θὰ ξέρῃ ρωμαίικα, ὡς φαίνεται», ἐσυλλογίσθη ὁ μπαρμπ' Ἀναγνώστης· διὰ νὰ δοκιμάσῃ, τοῦ ἀπέτεινε τὸν λόγον:

—Τώρα, νεοφερμένος εἴστε;

—Ἐγὼ σήμερα ἔφτασα, μὲ καπετὰν Γιάννη γολέτα.

—Τοῦ καπετὰν Γιάννη τοῦ Ἰμβριώτη;

—Ναί, ἡμπορεῖς ἐλόγου σου νὰ κάμῃς πόντς;

—Μετὰ χαρᾶς, εἶπεν ὁ μπαρμπ' Ἀναγνώστης.

Καὶ προσπαθῆσας ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην τὰς ἀρχαίας γνώσεις του, ἐδοκίμασε νὰ κατασκευάσῃ πόντσι, ἀλλὰ τὸ ρούμι δὲν ἄναπτε καὶ οὕτω τὸ προσέφερεν ὅπως ὅπως εἰς τὸν ξένον. Οὗτος δὲν ἔκαμε παρατήρησιν κι ἔρριπεν ἀργυροῦν σελίνι ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ὁ μπαρμπ' Ἀναγνώστης τὸ ἔλαβεν.

—Πόσα πάει αὐτό;

—Δὲν ξέρω ἐγὼ μονέδα τοῦ τόπου, εἶπεν ὁ ἄγνωστος.

Ὁ γέρων ἤνοιξε τὸ συρτάρι του κι ἐζήτηι ἂν θὰ εἶχεν ἀρκετὰ κέρματα, διὰ νὰ δώσῃ τὰ ρέστα, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκε πλεῖονα τῶν ὀγδοήκοντα λεπτῶν εἰς δεκάρες, πεντάρες καὶ δίλεπτα. Ἐν τούτοις, δὲν τοῦ ἐσυγχώρει ἡ συνειδήσις νὰ δολιευθῇ τὸν πελάτην καὶ εἶπε:

—Σφάντζικο δὲν σὰς βρίσκεται, κύριε;

—Δὲν ἔχω ἐγὼ μονέδα ἄλλη ἀπὸ Ἀγγλία καὶ Ἀμέρικα, εἶπεν ὁ ξένος.

—Δὲν βγαίνουν τὰ ρέστα, κύριε. Πάρτε τὸ ἀσημένιο σας. Αὐτὸ θὰ πάη, πιστεύω, ὡς μιὰ καὶ τριανταπέντε-μιὰ καὶ σαράντα. Αὔριο μοῦ δίνετε εἴκοσι λεπτὰ.

—Κράτησε τὸ σίλιν, δὲ θέλω ρέστα.

‘Ο μπαρμπ’-Αναγνώστης ἔμεινε χάσκων, θεωρῶν ἀπλήστως τὸν ξένον. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ὁμίλος ἐκ τριῶν ἀνθρώπων καί, σταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ λογιστηρίου, διέταξαν νὰ τοὺς δώσῃ ἀπὸ ἓνα ποτόν. ‘Ο εἷς τῶν τριῶν τούτων ἀνθρώπων, οἰνόφυλξ, ἐτραγουδοῦσεν ἀτάκτως:

Ντελμπεντέρισσα Βασίλω...

‘Ο δεύτερος, γυμνὸς τὸ στήθος καὶ ἀνυπόδητος μὲ τοιοῦτον ψῦχος, ἤρχισε νὰ κοιτάζῃ ἐπιμόνως τὸν ξένον.

—Κάπου τὸν εἶδα ἐγὼ αὐτόν, ἐμορμύρισε μασημένα.

Οὔτοι ἦσαν οἱ ἀχθοφόροι τῆς πόλεως, οἱ ἴδιοι καὶ διαλαληταί, τριμελὴς φαῖδρά συντεχνία, περνῶντες τὸν καιρόν των νὰ πίνωσι τὸ βράδῳ πᾶν ὅ,τι ἐκέρδιζον τὴν ἡμέραν. ‘Ο τραγουδιστής, ἀλλάξας αἴφνης ρυθμὸν καὶ ἦχον, ἐπανέλαβε:

“Εβγα νὰ ἰδῆς, ἔβγα νὰ ἰδῆς...

—‘Εβίβα, παιδιά! καὶ συνέκρουσαν θορυβωδῶς τὰ ποτήρια. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ γυμνότερος καὶ γυμνόπους, δὲν ἔπαυε νὰ κοιτάζῃ ἐπιμόνως τὸν ἄγνωστον. Καὶ ὁ πρῶτος ἐξηκολούθει νὰ τραγουδῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη βαρὺ βῆμα ἔνδοθεν τῆς ἀγοῦσης ἄνω εἰς τὴν οἰκίαν ξυλίνης κλίμακος, ἥτις, φρακτὴ μὲ σανίδωμα, ἔκοπτε μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ καφενείου. Καὶ εἰς τὰ ἄνω τοῦ σανιδώματος, ὑπὸ τὸ πάτωμα, ἠνοιχθὴ θυρίς, καὶ μία κεφαλὴ μὲ ἄσπρον σκουφον, μὲ λευκὸν μύστακα καὶ μὲ χονδροὺς χαρακτῆρας ἐπρόβαλεν ἐκ τῆς θυρίδος.

—Μὰ πόσες φορές σ’ τὸ εἶπα, Ἀναγνώστη, ἐξῆλθε διὰ τῆς θυρίδος ἐκ τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπιφανείσης χονδρὴ φωνή, συμπληροῦσα τοὺς χονδροὺς χαρακτῆρας· δὲ θὰ βάλῃς γνώση; Χαλνᾷς τὴν ἡσυχίαν τῶν νοικοκυραίων! Τί μέρα ξημερώνει αὔριο κι ἔχουμε τραγούδια καὶ φωνές πάλι; Καὶ τί ὥρα εἶναι τώρα;

Ἦτο δὲ ὀγδόη καὶ ἡμίσεια. ‘Ο τραγουδιστής τῆς ἀχθοφορικῆς τριανδρίας, λαβὼν τὸν λαγόν, μετὰ κωμικῆς σοβαρότητος, εἶπε:

—Τώρα θὰ φύγουμε, καπετὰν Ἀναστάση· δὲν τὸ καταδεχόμαστε μεῖς νὰ σᾶς χαλάσουμε τὴν ἡσυχίαν σας.

—Σιώπα ἐσύ, ζό! ἔκραξεν ὁ Ἀναστάσης.

—Τώρα ἀμέσως, καπετὰν Ἀναστάση, θὰ κλείσω. Δὲ μπορῶ, βλέπεις, νὰ διώξω τοὺς ἀνθρώπους, ἐφώνησεν ὁ καφετζής.

—Τέτοια τίμια μοῦτρα! ἀνεκάγχασεν ἀπὸ τῆς θυρίδος ὁ καπετὰν Ἀναστάσης. Χρειάζονται μεγάλες τσεριμόνες μαζί τους!

—“Α! ἔμεῖς δὲ σὰς προσβάλαμε, καπετὰν Ἀναστάση· ἡ ἀφεντιά σου, βλέπω, μὰς προσβάλλεις, εἶπεν ὁ ἀχθοφόρος.

Καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἐμορμύρισε:

—Τὸ νοῖκι τὸ θέλεις σωστὸ καὶ ξέρεις νὰ τὸ γυρεύης καὶ μπροστά· μὰ σὰ δὲ βγάλη κι αὐτὸς ὁ φτωχὸς μιὰ πεντάρα, πῶς θὰ σ’τὸ πληρώσῃ;

—Σιωπάτε, τώρα ἔχει δίκιο, γιατί ξημερώνει Χριστούγεννα, εἶπεν ὁ εὐσυνειδητος καφετζής· ἄλλες φορές φαίνεται σκληρὸς ὁ βλοημένος.

Ἡ κεφαλὴ μὲ τὸν ἄσπρο σκουφὸν ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γίνει ἄφαντος ἀπὸ τὴν θυρίδα, ὁ δὲ μπαρμπ’-Ἀναγνώστης ἠτοιμάσθη νὰ κλείσῃ. Οἱ τρεῖς ἀχθοφόροι ἐξῆλθον, κρατούμενοι ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ἄδοντες. Ὁ ξένος ἔκαμε νεῦμα ἀποχαιρετισμοῦ διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ εἶχεν ἐξέλθει πρὸ αὐτῶν, ἀλλ’ ὁ καφετζής τὸν ἀνεκάλεσε καὶ τοῦ εἶπε:

—Καὶ ποῦ θὰ κοιμηθῆτε ἀπόψε; Ἔχετε μέρος νὰ μένετε; Ποῦ εἴστε, κύριε; Ἐγὼ ἐδῶ θὰ πλαγιάσω. Ἄν θὰ πάτε μὲς στὴ σκούνα, καλὰ, εἰ δὲ μὴ, ἐὰν ἀγαπάτε, μέναιτε ἐδῶ, ἔχει ζέστη.

—Δὲν ἔχω ὕπνο, εἶπεν ὁ ξένος· ἐγὼ θὰ φέρω γύρω καὶ ὕστερα βλέπουμε.

—Ὅποτε ἀγαπάτε, χτυπήστε μου τὴν πόρτα, νὰ σηκωθῶ νὰ σὰς ἀνοίξω. Ἐχω καὶ ρούχα νὰ σὰς δώσω.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Ἀμερικάνος, διευθυνθεὶς εἰς τὴν συνοικίαν ἐκείνην δι’ ἄλλου μικροτέρου δρομίσκου, ἔβλεπε τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἣτις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς μερίμνης του, ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, τῆς νοτιοδυτικῆς. Ἀντικρὺ τοῦ μικροῦ οἰκίσκου, παρά τινα γωνίαν γειτονικῆς οἰκίας, ὑπῆρχε σωρὸς τις ξύλων καὶ πετρῶν, ἀποκείμενος ἐκεῖ τίς οἶδε πρὸ πόσων χρόνων, ὡς ἐκ κατεδαφισθείσης οἰκίας ἢ ἑρειπίου καταρρεῦσαντος. Ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ ἐκεῖ προσόψεως τοῦ οἰκίσκου ἔφεγγε μικρὸν παράθυρον μὲ τὸ ἐν φύλλον κλειστόν, μὲ τὸ ἄλλο ἀνοικτὸν καὶ διὰ τῆς ὑέλου ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ τὸ ἐσωτερικόν, ἀνερχόμενος ἐπὶ τινος ὑψώματος. Ἰδὼν ὁ ξένος ὅτι ὁ δρόμος ἦτο ἔρημος καὶ οὐδὲ σκιὰ διαβάτου ἐφαίνετο, ἀνέβη εἰς τὸ ὕψος τοῦ σωροῦ ἐκείνου καὶ μὲ παλμὸν καρδίας κατεσκόπευσε τὰ ἔσω τοῦ οἰκίσκου. Ἀντικρὺ τῆς ὑέλου τοῦ μικροῦ παραθύρου, τοῦ ἔχοντος τὸ ἐν παραθυρόφυλλον ἀνοικτὸν, ἦτο ἡ ἐστία, μὲ ἀσθενὲς πῦρ καῖον, μὲ ἓνα δαυλὸν σπινθηρίζοντα, μὲ τὸ κανδῆλι ἀνημμένον πρὸ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἐκεῖ ὑψηλά. Παρὰ τὴν ἐστίαν ἐκάθητο γυνὴ τις, νέα ἀκόμη, ὡς ἐφαίνετο, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν της ἐπὶ τῆς χειρός, συλλογισμένη, θλιμμένη. Ἐκίνει δὲ τὰ χεῖλη καὶ ἡ φωνὴ της ἐσιθύριζε κάτι καὶ ὁ ψίθυρος ἀπετέλει ἐλαφρὸν μινύρισμα ἄσματος, μὲ ἀσθενῇ φωνήν, καθαρὰν μὲν καὶ παρθενικὴν,

ἀλλὰ μαραμένη καὶ εἰς τὰ ὦτα τοῦ ξένου ἔφθασαν εὐκρινῶς καὶ οἱ δύο οὗτοι στίχοι:

*Ἀλίμονον κι ἀλί-καημός!
τοῦ γεμιτζῆ ὁ ξενιτεμός...*

Ὁ ξένος ἠσθάνθη πόνον εἰς τὴν καρδίαν καὶ δάκρυ εἰς τὸ βλέφαρον. Τοῦ ἤλθε τότε ἀποτόμως νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν σωρόν, νὰ τρέξῃ καὶ ἀνέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν· διὰ νὰ κάμῃ τί; Κι αὐτὸς καλὰ δὲν ἐγνώριζεν. Ἐν τοσοῦτῳ ἐκρατήθη. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἠκούσθη ἐλαφρὸς κρότος εἰς τὸ πάτωμα, τριγμός, ὡς ν' ἀνέβαινέ τις ἐσωτερικὴν κλίμακα, ὡς νὰ ἐκλείετο κλαβανὴ τις. Δευτέρα γυνή, κυρτή, μὲ μαύρην μανδύαν, γερόντισσα, ἦλθε πλησίον τῆς ἐστίας καί, γονατίσασα πρὸ αὐτῆς, ἔρριπτε ξυλάρια εἰς τὸ πῦρ. Ἦτο αὐτὴ ἐκείνη, ἣτις εἶχε δώσει τὴν πεντάραν εἰς τὰ δύο παιδία καὶ τὰ ἀπέπεμψεν.

—Δὲ μαζώνεις τοῦ νοῦ σ', θὰ πῶ, δυχατέρα; Οὐλο θὰ κλαῖς, πλιό;... Τά! τί λογάτε;... Σὰ σ' ἀκούω, δυχατέρα!... Ξεχωρίσαμε ἀπ' τὸν κόσμον πλιό... Τί, μοναχὴ σ' εἶσι;... Ὅντις σ' ἐγυρεύανε, τότες ποῦ πῆε σ' ν' Ἀμέρκα οὐ προκομμένους, γιατί δὲ θέλησες κανέναν; Δὲ στὰ ἴεγα ἐγώ; Γιατί δὲν ἀκούς τ' μάνα; Στά ἴεγα, ἓνα κιριμέ. Τώρα, σὰ μεγάλωσες, ποιὸς φταίει; Κι μοναχὴ σ' τάχα εἶσι; Εἶν' ἄλλες μεγαλύτιρις. Τοῦ Μυγδαλιῶ τσ' Μάχους, κι τοῦ Κρουσταλλιῶ τσ' Γιώργινας, τί σ'νέριο τσ' ἔχεις ἐσύ;

Ὁ ξένος ἦτο ὅλος ὦτα κι ἐφαίνετο παραδόξως ἐννοῶν τί ἔλεγεν ἡ γραῖα, μᾶλλον ἐξ ἐπιπνοίας καὶ συνειδήσεως, ἥ ἀπὸ τὰ ὀλίγα ἑλληνικά, ὅσα ἐφαίνετο νὰ ἡξεύρῃ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθησαν βήματα καὶ ὁμίλαι εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ. Δύο ἄνθρωποι ἤρχοντο πρὸς τὰ ἐδῶ. Ὁ ὠτακουστής ἔσπευσε νὰ καταβῇ ἀπὸ τὴν σκοπιάν του καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ. Ἐφθασεν εἰς τὸ πέρας τοῦ δρομίσκου καί, στραφεὶς δεξιὰ, εὐρέθη πάλιν εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν πρὸ τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Τὸ μικρὸν καπηλεῖον, ἐξ οὗ ἤρχισεν ἡ παροῦσα διήγησις, ἦτο ἀνοικτὸν ἀκόμη. Ὁ Δημήτρης ὁ Μπέρδης δὲν περιεφρόνει καὶ τὰ μικρὰ κέρδη, δὲν ἀπηξίου καμίαν πεντάραν, οὐδὲ δῖλεπτον. Ὠνόμαζε τὰ τοιαῦτα «μικρὰ δολῶματα». Τὰ ἄλλα, τὰ ἀφ' ἐσπέρας, τὰ ὠνόμαζε «παραγαδίσια». «Ὅ,τι βγάλῃ κανεῖς, ἔλεγεν, ἢ μὲ συρτῇ, ἢ μὲ πεζόβολο, καλὸ εἶναι. Ἐπεριποιεῖτο τὸν κλήτορα καὶ τοὺς χωροφύλακας, ἐκέρνα νερωμένο κρασί εἰς τὴν περίπολον ἢ πολιτοφυλακὴν τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ ἔχῃ ἀνοικτὰ καὶ ὡς τὰς ἑνδεκα, εὐρίσκοντες μάλιστα

μεγαλυτέραν ζέστην νὰ κάθηνται ἐκεῖ, παρὰ νὰ περιέρχωνται τὴν πολίχνην καὶ νὰ κρυώνωσι.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ κάπηλος ἴστατο εἰς τὸ λογιστήριόν του κι ἐμέτρει δεκάρας, εἰκοσιπενταράκια τοῦ Ὁθωνος καὶ σφάντζικα. Τὸ παιδί, ὁ Χρῖστος, μὲ τὴν ποδιὰν σχεδὸν ὑπὸ τὰς μασχάλας περιδεδεμένην, ἐκοιμᾶτο ὄρθιον, νευστάζον τὴν κεφαλὴν, ὡς μικρὰ δίκωπος φελούκα, σαλευομένη ὑπὸ ἐλαφροῦ νότου, εἰς τὴν πλευρὰν τῆς ἡγκυροβολημένης βρατσέρας. Ἐνίστε τὸν ἐξύπνα ἀποτόμως ἡ κροῦσις τοῦ ποδὸς τοῦ καπήλου, ἐπαναλαμβάνοντος, ἡχηροτέρα τῇ φωνῇ, τὰς διαταγὰς τῶν θαμῶνων διὰ κεράσματα. Καὶ τότε, ὡς ἐν ὑπνοβάσῃ, ἐκινεῖτο, ἐκέρνα, ἐλάμβανε τὰς δεκάρας, τὰς ἔρριπτε μηχανικῶς εἰς τὸ λογιστήριον κι ἐπιστρέφων ἐξηκολούθει τὴν συνέχειαν τοῦ ὕπνου.

Ἐν ὀρηχτικῷ θορύβῳ, ἐν φωναῖς καὶ ἀλαλαγμῷ, εἰσήλασεν εἰς τὸ καφενεῖον ἡ εὐθυμος συντεχνία τῶν τριῶν ἀχθοφόρων τῆς πόλεως, μετὰ τὴν ἐκ τοῦ καφενεῖου τοῦ μπαρμπ’-Ἀναγνώστη ἀποπομπὴν της. Ὁ εἰς τῶν τριῶν, ὁ Στογιάννης ὁ Ντόμπρος, ὑπεκρίνετο τὴν ἀρκούδα κι ἐχόρευεν, ὁ δεῦτερος, ἐκεῖνος, ὅστις πρὶν ἔλεγε τὰ τραγούδια, ὁ Παῦλος ὁ Χαλκιᾶς, εἶχε μουντζουρωθῇ κι ἔκαμνε τὸν ἀρκουδιάρην. Ἀπόκρεως ναὶ μὲν δὲν ἦτο ἀκόμη, ἀλλ’ ἀφοῦ αὔριον ἐξημέρωναν Χριστούγεννα, μετὰ τὰ Χριστούγεννα «Ἀι-Βασίλης ἔρχεται», μετὰ τὸν Ἀι-Βασίλη, φῶτα καὶ μετὰ τὰ φῶτα ἐμβαίνει τὸ Τριῶδι. Ὁ τρίτος, ὁ καὶ πρόεδρος τῆς συντεχνίας, ὁ Βαγγέλης ὁ Παχούμης, λασιόστηθος, γυμνόπους, μὲ τὸ παντελόνι συνήθως ἀνασηκωμένον μικρὸν κάτω τοῦ γόνατος, ἴσως ἐκ τῆς μακρᾶς ἔξεως τοῦ νὰ θαλασσώνῃ πρὸς ἐκφόρτωσιν τῶν πλοιαρίων, δὲν ἔπαυε τοῦ νὰ συλλογίζεται τὸν Ἀμερικάνον. «Μὲς στὸ νοῦ μ’ γυρίζει», ἔλεγε.

Ἄλλ’ ἰδοὺ εἰσῆλθε μετ’ ὀλίγον κι ἐκεῖνος, ὅστις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ διαλογισμοῦ του. Διηυθύνθη εἰς τὸ λογιστήριον, διέταξε ροῦμι κι ἔρριπεν ἀργυροῦν σελίνιον ἐπὶ τοῦ κασσιτέρου τοῦ λογιστηρίου. Ὁ Μπέρδης τὸ ἔλαβε.

—Πόσα πάει αὐτό;

Ὁ Ἀμερικάνος ἔκαμε χειρονομίαν ἀδιαφορίας καὶ εἶπε:

—Δὲ γνωρίζω τοῦ τόπου μονέδα ἐγώ.

—Αὐτὸ δὲν εἶναι σύμφωνο μὲ τὴν μονέδα μας καὶ δὲν περνáει, εἶπεν ὁ κάπηλος· ἂν θέλετε νὰ σᾶς τὸ πάρω γιὰ δραχμῇ.

—Ἀι ντὸν’τ κέαρ, ἐμορμύρισεν ὁ Ἀμερικάνος.

Καὶ εἶτα ἑλληνιστὶ εἶπε:

—Δὲ μὲ μέλει ἐμένα αὐτό.

Ὁ Μπέρδης τοῦ ἐπέστρεψεν ἐνενήντα πέντε λεπτά.

Ἐν τούτοις ὁ Βαγγέλης ὁ Παχούμης δὲν ἔπαυσε νὰ κοιτάζῃ τὸν

άγνωστον. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐν τῷ καπηλεῖῳ καὶ εἶπε μεγαλοφῶνως:

—Βρὲ παιδιὰ, θυμάστε, κανέναν ἀπὸ σᾶς, τὸ Γιάννη τ' μπαρμπα - Στάθη τ' Μοθωνιοῦ, ποὺ λείπει στὴν Ἀμέρικα ἐδῶ κι εἴκοσι χρόνια;

Ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ ξένος, ἀνεσκίρτησε καὶ ἐστράφη ἄκων πρὸς τὸν λαλοῦντα. Ἐν τούτοις, ἐκρατήθη, προσεπάθησε νὰ δείξῃ ἀδιαφορίαν κι ἐλθὼν ἐκάθισεν παρὰ τινα γωνίαν τοῦ καπηλείου. Ἦναψε πούρον κι ἐκάπνιζεν.

Οὐδεὶς ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀχθοφόρου, ἥς ἡ ὑποκεκρυμμένη ἔννοια ἐλάνθανε πάντας.

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε:

—Ποὺ νὰ θυμάστε σεῖς! Εἶσθε ὅλοι μικρότεροί μου, ἐξὸν ἀπ' τὸν μπαρμπα - Τριαντάφυλλο, ποὺ δὲν εἶναι ντόπιος, κι ἐγὼ κοντεῦω τώρα νὰ σαραντίσω. Ἡμουν ὡς δεκαοχτὼ χρονῶν, ὅταν ἐξεניתεύθηκε ὁ γιὸς τοῦ Μοθωνιοῦ, κι ἐκεῖνος τότε θὰ ἦτον ὡς εἴκοσιπέντε. Μὰ μοῦ φαίνεται, νὰ τὸν ἐβλεπα τώρα δά, θὰ τὸν ἐγνώριζα. Ἀπέθαναν μὲ τὸν καημὸ τοῦ Γιάννη τους, κι ὁ καημένος ὁ μπαρμπα-Στάθης κι ἡ γυναῖκα του, Θεὸς σχωρῆς' τους! Καὶ τὸ σπιτάκι τους ἀπόμεινε ρεῖπιο καὶ χάλασμα μὲ δυὸ μισοὺς τοίχους ἐδῶ παραπάνου στῆς ἐκκλησιᾶς τὸ μαχαλὰ καὶ μ' ἓνα μαῦρο βαθούλωμα στὴ γωνία ποῦ ἦτον ἕναν καιρὸν ἢ παραστιά τους. Καὶ ὁ γιὸς τους ἔριξε πέτρα πίσω του. Μὰ ὡς πόσος κόσμος χάνεται, ὥστόσο, καὶ στὴν Ἀμέρικα! Ξέρετε ποῦ ἦταν καὶ ἀρραβωνιασμένος;

—Καὶ ποιά εἶχε; ἠρώτησε μετ' ἀδιαφορίας ὁ κλήτωρ τῆς δημαρχίας, ἀρχηγὸς τῆς πολιτοφυλακῆς τῆς νυκτός.

Ὁ ξένος ἤκουε μετὰ βαθυτάτης προσοχῆς, ἀλλ' ἐφυλάττετο νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὸν λαλοῦντα.

—Εἶχε τὸ Μελαχρῶ τῆς θεία-Κυρατσῶς τῆς Μιχάλαινας. Καὶ σὰν ἔφυγε καὶ ἀπέρασαν δυὸ τρία χρόνια, τὴν ἐγύρεψαν πολλοί. Γιατὶ τὸ κορίτσι εἶχε χάρες κι ἐμορφιές, τιμημένη ἦτον καὶ μορφοδοῦλα, ἡ μόνη κεντήστρα τοῦ χωριοῦ μας, καὶ προικιά εἶχε καλὰ. Μὰ τὸ Μελαχρῶ δὲ θέλησε κανέναν, ὅσο ποῦ ἀπέρασαν τὰ χρόνια κι ἔγινε κι αὐτὴ γεροντοκόριτσο. Καὶ μὲ τὸ ἀχ καὶ μὲ τὸ βᾶχ ἀδυνάτισε τώρα κι ἐχλώμιανε, μὰ ὥστόσο, ὅταν ἡ γυναῖκα ἔχη καλὸ σκαρί, δύσκολα γεράζει. Ἀκόμα τὸ λέει, βρὲ παιδιὰ, θὰ εἶναι παραπάν' ἀπὸ τριανταπέντε καὶ φαίνεται πὼς εἶναι εἴκοσιπέντε· ἔτυχε μιὰ μέρα νὰ τὴν ἰδῶ ποῦ τοὺς κουβάλησα ἕνα σακὶ ἀλεύρι· ὅσο τὴν κοιτάζεις, τόσο νοστιμίζει.

—Ἐλα, ἄφ'στε τα αὐτά, Βαγγέλη, εἶπεν αὐστηρῶς ὁ κλήτωρ τῆς δημαρχίας· δὲν πάει στὰ μαγαζιά μέσα νὰ λέμε γιὰ φασίλιες καὶ γιὰ κορίτσια.

—Έχεις δίκιο, μπαρμπα-Τριαντάφυλλε, είπε ο άχθοφόρος· μα δὲν τὸ εἶπα γιὰ κακὸ...

Ἡ ὄψις τοῦ Ἀμερικάνου ἐφαιδρύνθη καὶ ἀκτίς εὐτυχίας, διαπεράσασα τὸ ἐπίχρισμα ἐκείνο καὶ τὴν οἶονεὶ προσωπίδα, περὶ ἧς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ, ἠγγαίωσε τὸ πρόσωπόν του.

Ὁ μπαρμπα - Τριαντάφυλλος, μὲ τὸν χωροφύλακα καὶ τοὺς δύο πολίτας φρουροὺς μὲ τὰ τουφέκια των, ἠγέρθη καὶ εἶπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν κήτηλον:

—Ἐλα, κάμε γρήγορα, Δημήτρη, κάμετε φρόνιμα, ἀφῆστε τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια, παιδιὰ· δὲν εἶναι ἀποκρίες. Τί μέρα ξημερώνει αὖριο; Κλεισε γλήγορα, Δημήτρη, νὰ κοιμηθοῦν ὁ κόσμος· θὰ σηκωθοῦν τίς δυὸ ἀπ' τὰ μεσάνυχτα νὰ πᾶν στὴν ἐκκλησιά. Καὶ ὁ κύριος ἔχει μέρος νὰ κοιμηθῇ τάχα; ἠρώτησε δείξας τὸν Ἀμερικάνον.

—Ἐννοια σ' μπαρμπα-Τριαντάφυλλε, εἶπεν ὁ Βαγγέλης· τὸν εἶπε ὁ μπαρμπ'· Ἀναγνώστης ὁ καφετζῆς νὰ πᾶν στὸν καφενὲ του νὰ πλαγιάσῃ. Μὰ μὴ σὲ μέλη, ὥστόσο γιὰ τὸν κύριο, προσέθηκε, παίξας τὴν ματιὰ εἰς τὸν κλήτορα· ἂν θέλῃ μέρος νὰ κοιμηθῇ ἔχει καὶ παραέχει.

—Τί τρέχει; ἠρώτησε μυστηριωδῶς ὁ κλήτωρ.

—Εἶναι ἀπὸ δῶ, ντόπιος, τοῦ εἶπεν εἰς τὸ οὖς ὁ Παχούμης.

—Καὶ πῶς τὸ ξέρεις;

—Εἶχα δὲν εἶχα τὸν γνώρισα.

—Καὶ ποιὸς εἶναι;

—Ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἔλεγα πρὶν, ὁ Γιάννης τ' μπαρμπα-Στάθη, τ' Μοθωνιοῦ. Ὅταν ἦλθες κι ἀποκαταστάθηκες ἐδῶ τοῦ λόγου σου, ἦτον φευγάτος, καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὸν θυμᾶσαι. Μὰ τὸν πατέρα του, τὸν μπαρμπα-Στάθη, τὸν ἔφτασες, θαρρῶ.

—Τὸν ἔφτασα. Κάμε γλήγορα, Δημήτρη, ἐπανελάβε μεγαλοφώνως ὁ κλήτωρ κι ἐξῆλθεν.

Οἱ δύο συναχθοφόροι τοῦ Βαγγέλη εἶχαν παύσει τὸ ἄσμα καὶ τὴν ὀρχησιν καὶ ἠτοιμάζοντο ν' ἀπέλθωσιν. Ἄλλ' αἰφνης ὁ Βαγγέλης, ἐλθὼν πλησίον τοῦ Ἀμερικάνου, τοῦ λέγει ταπεινῇ τῇ φωνῇ:

—Τί, μ' δίνεις, ἀφεντικό, νὰ πᾶω νὰ πάρω τὰ σ' χαρίκια;

Ὁ ξένος δὲν ἔβαλε τὴν χεῖρα εἰς τὴν τσέπην. Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος, τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ μέσου τῆς δεξιᾶς εὐρέθη κρατῶν μίαν ἀγγλικὴν λίραν. Τὴν ἔρριψε πάραυτα εἰς τὴν παλάμην τοῦ Βαγγέλη μὲ τόσην προθυμίαν καὶ χαράν, ὥς νὰ ἦτο ὁ λαμβάνων καὶ ὄχι ὁ δίδων.

Ὅταν οἱ γεῖτονες τῆς θεία-Κυρατῶς τῆς Μιχάλαινας ἐξύπνησαν μετὰ τὰ μεσάνυχτα διὰ νὰ υπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας οἱ

κώδωνες ἐκλάγγαζον θορυβωδῶς, πόσον ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὴν οἰκίαν τῆς πτωχῆς χήρας ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἐδέχοντο τὰ παιδία νὰ τραγουδήσουν τὰ Χριστούγεννα, ἀλλὰ τὰ ἀπέπεμπον μὲ τὰς φράσεις «δὲν ἔχουμε κανένα» καὶ «τί θὰ τραγουδήσετε ἀπὸ μᾶς;», κατάφωτον, μὲ ὅλα τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοικτά, μὲ τὰς ὑέλους ἀπαστραπτούσας, μὲ τὴν θύραν συχνὰ ἀνοιγοκλειομένην, μὲ δύο φανάρια ἀνηρημένα εἰς τὸν ἐξώστην, μὲ ἐλαφρῶς διερχομένης σκιάς, μὲ χαρμοσύνους φωνὰς καὶ θορύβους. Τί τρέχει; Τί συμβαίνει; Δὲν ἤρghσαν νὰ πληροφορηθῶσιν. Ὅσοι δὲν τὸ ἔμαθαν εἰς τὴν γειτονίαν, τὸ ἔμαθαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ὅσοι δὲν ὑπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸ ἔμαθαν ἀπὸ τοῦς ἐπανελθόντας οἴκαδε τὴν αὐγὴν, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας.

Ὁ Ξενитеυμένος γαμβρός, ὁ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀπὼν, ὁ ἀπὸ δεκαετίας μὴ ἐπιστεῖλας, ὁ ἀπὸ δεκαετίας μὴ ἀφήσας ἴχνη, ὁ μὴ συναντήσας που πατριώτην, ὁ μὴ ὁμιλήσας ἀπὸ δεκαπενταετίας ἑλληνιστὶ, εἶχε γυρίσει πολλὰ μέρη εἰς τὸν Νέον Κόσμον, εἶχεν ἐργασθῇ ὡς ὑπεργολάβος εἰς μεταλλεῖα καὶ ὡς ἐπιστάτης εἰς φυτεῖας κι ἐπανῆλθε μὲ χιλιάδας τινὰς ταλῖρων εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, ὅπου ἐπανεῦρεν ἡλικιωθεῖσαν, ἀλλ' ἀκμαίαν ἀκόμη, τὴν πιστὴν του μνηστὴν.

Ἐν μόνον εἶχε μάθει, πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν, τὸν θάνατον τῶν γονέων του. Περί τῆς μνηστῆς του εἶχε σχεδὸν πεποίησιν ὅτι θὰ εἶχεν ὑπανδρευθῇ πρὸ πολλοῦ· ἐν τούτοις διετῆρει ἀμυδράν τινα ἐλπίδα. Ἐκ δεισδαίμονος φόβου, ὅσον ἐπλησίαζε πρὸς τὴν πατρίδα του, τόσον ἐδίσταζε νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς μνηστῆς του ἀπ' εὐθείας, μὴ δίδων ἄλλως γνωριμίαν εἰς κανένα τῶν πατριωτῶν του, ὅσους τυχὸν συνήντησεν ἅμα φθάσας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπρότίμα ν' ἀγνοῇ τί ἔγινεν ἡ μνηστὴ του μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, καθ' ἣν θ' ἀπεβιβάζετο εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του καὶ θὰ προσήρχετο εἰς εὐλαβῇ ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἐρεῖπιον, ὅπου ἦτο ἄλλοτε ἡ πατρῶα οἰκία του.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τὴ Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ἐτελοῦντο ἐν πάσῃ χαρᾷ καὶ σεμνότητι οἱ γάμοι τοῦ Ἰωάννου Εὐσταθίου Μοθωνιοῦ μετὰ τῆς Μελαχρινῆς Μιχαὴλ Κουμπουρτζῆ.

Ἡ θεία-Κυρατῶ, μετὰ τόσα ἔτη, ἐφόρεσεν ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς τὴν χρωματιστὴν «πολίτικην» μανδύλαν, διὰ ν' ἀσπασθῇ τὰ στέφανα. Καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τὸ ἑσπέρας, ἵσταμένη εἰς τὸν ἐξώστην, ἠκούσθη φωνοῦσα πρὸς τοὺς διερχομένους ὁμίλους τῶν παίδων:

—Ἐλᾶτε, παιδιὰ, νὰ τραγῶδηστε!

Ήτο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφὴν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων πλησίον αὐτῆς, ἐνῶ ἐκείνη ἔσκαπτε ἢ ἐξεβοτάνιζε. Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων αἰτίνες συμβαίνουνσι παρ' ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἢ λάβραν, καθὼς τὴν ὀνομάζουν οἱ συντοπίται μου. Δὲν ἤμεθα πλέον πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἓνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρῆσας ἐκατέβαινε ὀρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νὰ μὲ σηκώσῃ εἰς τὸν ὦμον τῆς. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην.

—Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ μὲ ρίψῃς μὲς στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσήκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὶν ἐκείνη προφθάσῃ νὰ μὲ κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνάτά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπεῖς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χειμάρρου ὥς κέλυφος καρούου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἥτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὰ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἰτία νὰ πνιγῇ καὶ ἐκείνη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χεῖμαρρος ἐκεῖνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τινος «τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι», ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγῃ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χεῖμαρρον.

Καὶ ὅμως ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρῆμένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἱκανὰ νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιώτερον κολυμβητὴν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν ὦμον τῆς, ἤμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρός μου.

—Μὴ δουλεύῃς πιά, μάνα, τῆς εἶπον, ἐνῶ ἐκείνη μὲ ἐνέδουε στεγνὰ φορέματα.

—Ἀμ' ποίους θὰ μᾶς θρέψῃ, παιδίμου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ; ἠρώτησεν ἐκείνη στενάζουσα.

—Ἐγώ, μάνα! ἐγώ! τῆς ἀπάντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

—Καὶ τὴν μικρὴν ἀδελφούλα σου;

—Κὶ ἐκείνην ἐγώ!

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα:

—Ἄμ' θρέψε δὲ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε κἀν τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Ἐγὼ ὁμως ἐνεθυμούμην πάντοτε ὅτι ἡ αὐταπάρησίς της μοὶ ἐχάρισε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ὠφείλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν της.

—Μὴ κλαίγης, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγὼ πηγαίνω πιά νὰ κάμω παράδες. Ἐννοία σου! Ἀπὸ τῶρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδελφούλα μας. Ἄλλ' ἀκούεις; Δὲν θέλω πιά νὰ δουλεύης.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καὶ ὁμως ἔφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολὺ, ὥστε ἐξεπλήρωσα μὲ ἀκρίβειαν τὴν παιδικὴν μου ἐκείνην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

(Ὁ Γεώργιος Δορίδης, στρατιωτικὸς, καταστρέφεται οἰκονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγνωσιν. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῇ εἰς ἀπονενονημένον διάβημα. Ἡ καλὴ του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

«Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου», τοῦ ἔλεγε. «Θὰ πεινάσου-
μεν, θὰ στερηθοῦμε ἴσως γιὰ καιρόν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν ὀρθοί.
Εἶδες ἐκεῖ; Εἶμαστε ὅλοι γεροί· δοξασμένος νὰ εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν
ξερὸ ψωμί, ὀλίγο προσφαί καὶ τὸ κέρδος θὰ εἶναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη
ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. Ὅσο γιὰ τὴ νύχτα, εἶναι καὶ ἄλλες
δουλειὲς νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια,
Γεώργη μου; Δὲν τὰ τρομάζει καμιὰ δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἰδῆς.
Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη! Σὲ τρία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν

κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάηκε τὸ σπίτι μας; μὰ ἐγένεν ὅλο στάχτη; τίποτε δὲν ἀπόμεινε; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἰδῆς. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἄς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· κι ἄς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἶναι πιὸ γλυκιὰ ἡ εὐτυχία, γιατί πρώτα τὴν εἶχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ, αὐτὰ τὰ χρέη, ποὺ σοῦ τοιτοιρίζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό· δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χαρίση κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγὼ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἐξοδο γιὰ ρούχα. Δὲν θὰ βγαίνω· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῇ νὰ ἀκούη ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινὴ μου παράκληση, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρρηση, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλικάρισμα, μὲ τὸ στήθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσὺ δὲν μοῦ ἔλεγες πὼς ἔτσι ἀντίκριζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ; Τί νομίζεις; Μία παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, Γεώργη μου».

Ἐλάλει μετὰ τόσοσιν σθένους, ὥστε ἤθελέ τις νομίσει ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνά χειρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἡρωικῶν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξηρχοντο τοῦ στόματός της, ὡς χεῖμαρρος. Ἦσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοὶ καὶ ὑγιεῖς.

Ὁ δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχμηρὰν ἔρημον! Ἐλησμόνησε πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητα καὶ ὑψωσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα!

«Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος»

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΟΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικός εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματρίζαινας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς

Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βήμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῇ, ἐγγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῇ!

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπῖτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο-Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὐρίσκετο ἀπέναντι εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Χατζη-Παντελῆ μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἔδῳ κι ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλικάντζαροι ἔλλοχεύοντες καὶ караδοκοῦντες, ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κύμα ὑποκώφως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰς κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ ὡς ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὰς ἀποθαλασσιᾶς του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπῖτι τοῦ γερο-Παγούρη καὶ ἀντικρίζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζη-Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελεῖωτος οἰκοδομὴ μὲ τέσσαρας τοίχους ὀρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος μὲ τὰς ξυλῶσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ τὴν στέγην καταρρέουσαν, μὲ φαιοὺς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρεῖπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδία, ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνήρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἔρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόπον τοὺς ἐπροξένει τὴν νύκτα, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπάδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλικαντζάρους, ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχον ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρὴ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἥτις δὲν εἶχεν ἀξίωθῃ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρικολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξίωθῃ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν

Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεῖς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκόναν Ἀννίκαν, ὡραίαν, ὑψηλὴν, μὲ χρυσόξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἡρραβωνίσθη ἐν τῇ Βασιλευοῦσῃ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομψὸ καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὡραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἔπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμῃ ἀξίαν τῆς ἀβραῆς Κοκόνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἄλλ' ἡ οἰκία δὲν ἔμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκόναν δὲν ἔμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκόναν, ὀκτῶ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικῇ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινε ἀτελειώτος, ἔρημη καὶ ἄχαρη ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνῶδη βράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης τῆς, ἔμενε τὸ ὄνομα «Τῆς Κοκόνας τὸ σπίτι».

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρὰ βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὁποῖα εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἔκαμνον μέγαν κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νῦξ ἀστροφεγγῆς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν του. Τὰ παιδία ἐμάλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

—Ἐγὼ εἶδα π' σοῦ ὅδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ Ἀγγελή, ἔλεγε τὸ ἔν.

—Ὅχι, μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρα μοῦ ὅδωκε. Νά τηνε. Καὶ ἐδείκνυε μετὰ τῶν δακτύλων του μιάν πεντάραν.

—Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποῦ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελᾷς.

—Ὅχι, βρὲ Νάσο. Μιὰ πεντάρα, σοῦ λέω.

—Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω;

—Θὰ σ' πέσῃ τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελήν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο

ἀλλήλους (ἡσάν δεκαετείς τὴν ἡλικίαν), εὐθύς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστοῦγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθύς μερίδιον πεντάρα καὶ πεντάρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι «κάσα» μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῇ τὸν Ἀγγελὴν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει ὅτι ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπῖτι τῆς Κοκόνας, ὅπου ἔβγαιναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσῃ, καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχῃ τὸν Ἀγγελὴν. Ὁ Ἀγγελὴς, ἐνόσῳ ὁ ἄλλος ἠρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἔπιασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον τοῦ ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσῃν καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

—Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω!

—Ἀφῆσέ με! Δὲν ἔχω τίποτε.

—Εἶσαι ψεύτης!

—Ὁ Ἀγγελὴς ὕψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

—Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης!

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε:

—Τί μαλώνετε, βρέ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον ὃν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὁποῖον ἔσβησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιὰ.

—Ποῖος εἶναι κάσα, βρέ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἤσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

—Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παράδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλίτωσα.

Ἐψαξε τίς τσέπες τῶν δύο παιδίων καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὁπότεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὃν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὡχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελὴν. Εὔρε δέκα πέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιὰ.

—Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μαλώνετε.

Ὁ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλειές, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἄλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιотριβείων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλης ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν «σηκώσει» κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα; Τί ἐσοφίσθῃ;

Τῆς Κοκόνας τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδία τῆς πολίχνης καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπὰδες, ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυροὺς, ἦτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς καλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδίων τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας πρωιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματιζούσας χιαστί πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκόνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτῃ συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδίων, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἦλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ πῶς ὁ Παλούκας κατῴρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτὴς μεταξὺ τῶν παιδίων ποὺ ἐμάλωναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθανόμενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, εἴτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνάς των καὶ ἐψιθύριζε:

—Μὰς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἥτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρην, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλωναν, ἀλλ' ἐσχεδίαζαν μεγαλοφώνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποῦ θὰ ἐμάζωναν ἐκείνην τὴν βραδιάν.

—Νὰ φτιάσωμέ κι ἓνα σκεπαρνάκι, βρέ.

—Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

—Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

—Νά βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα.

—Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

—Βρέ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἡκούσθη ἑξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν κρύπτην του. Ὁ Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἠθέλησαν νὰ φύγουν. Ἀλλ' ὁ Παλούκας ἐφήρμοσε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλήστευσε.

—Εἶναι ἄλλη ζυγιά; ἠρώτησεν εἷτα.

Τὰ παιδία τὸν ἐκοίταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἀλλ' ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπνητός, ἠννόησεν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. Ὁ φόβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρην.

—Εἶναι κι ἄλλη ζυγιά; ἐπανελάβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

—Τί ζυγιά; ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

—Εἶναι ἄλλα παιδία νὰ κατεβοῦν ἀπ' τὸν ἐπάνω μαχαλά;

—Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγωρήσει νὰ σβήσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπέισθη ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζαν τὰ παιδία. Ἀλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκοίταξε τόσο καλὰ, ὥστε «ἐγύριζε μὲς στὸ νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπείχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ.

—Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας. Δὲν ξέρουμε, ἐπανελάβεν ὁ Στάμος.

Τέλος, ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδία ἐλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτά τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφατνώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι μὲ ὑπόκωφον γδοῦπον, διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν, καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας, ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδιῶν εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος καὶ ἐξετέλει φοβερὰν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ καλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδία, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφοῦ ἐφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πρᾶγμα νὰ μαλώσουν, ἔκαμαν ἀγάπην. Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφοῦ δὲν τοὺς ἐπῆρεν

ούτε την φωνήν, ούτε τὸν νοῦν των, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα οὔτε βρικόλακας, καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλικάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδιὰ δὲν ἤργησαν νὰ συνεννοηθοῦν ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρότεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἐφοδὸν κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει πλεόν ν' ἀποσυρθῇ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει, διὰ νὰ μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Παναγίας καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἔτοιμος νὰ φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέκδικος ὁ Στάμος.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανελάβον ἐν χορῶ τὰ παιδιὰ.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο τώρα ἀργά.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἐξοδὸν διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιότερα χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν βραχίονα.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠλάλαζαν τὰ παιδιὰ.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου, στηρίξας τὰ νῶτα εἰς τὸν τοῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινα δοκὸν τοῦ πατώματος σύρριζα εἰς τὸν τοῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξε μετὰ μετρίας βίας εἰς τὸν ὦμον.

—Βρέ! ἀπὸ σπόντα! ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου. Λεῖψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετείνετο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέψιν, ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν ὀπαὶ ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τὶς ξυλωσιὰς τῆς οἰκοδομῆς), πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς ὀπὴν. Τὸ ἔκαμε ταχέως καὶ ἐπιτυχῶς καί, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπῆδησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γερο-Παγούρη.

Ήταν ως δύο μπόγια ύψηλά, όχι περισσότερον. Διότι τὸ ἔδαφος ἦτο ὑψηλότερον κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας σπιθαμὰς ἔσωθεν τοῦ αὐλογύρου.

Ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρύς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του καί, βεβαιωθείς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην συγκοινωνῶν πρὸς αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ γδοῦπος τῆς πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς.

Ὁ Στάμος ἐφώναξεν «ἐμπρός!» καὶ δοκιμάσας τὸν μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτὴ. Εἰσώρμησε πρῶτος καὶ τὰ παιδία τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡ πῶσις τοῦ Παλούκα συνωδεύθη ἐκτὸς τοῦ γδοῦπου τῆς καὶ ἀπὸ ἄλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισεν ὀπίσω νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδίων, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον εἶχον πέσει τὰ κέρματα καὶ κύψας ψηλαφῶν ἤρχισε νὰ τὰ μαζώνῃ μὲ τὴν φούχταν, ἐνῶ τὰ ἄλλα παιδία ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους καὶ κρίζοντα:

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἠκούσθη ἤδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γερο-Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἔφοδον τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἠρώτα ἐκπληκτος:

—Τί εἶναι; Τί τρέχει;... Ποιὸς εἶναι;... Ποιοὶ εἰστε;... "Ε! δὲν ἀκοῦτε; Ἐνῶ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψει ἤδη ὅλα τὰ λεπτὰ ὅσα ἤυρε καὶ ἔφευγεν ὀπίσω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδία κατεδιώκον πέραν τοῦ βορεινοῦ φράκτου εἰς τὸν βρόντο τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνει ἄφαντος ἤδη, ἐπαναλαμβάνοντα:

—Νά, κι ἄλλη ζυγιά! Νά, κι ἄλλη ζυγιά!

«Χριστουγεννιάτικα διηγήματα»

Ἀλ. Παπαδιαμάντης

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ή θάλασσα και βουρκωθηκαν τὰ βουνά!
Εἶναι βουβὰ τ' ἀηδόνια μας και τὰ οὐράνια σκοτεῖνά,
κι ή δόλια μου ματιὰ θολή,
παιδί μου, ὦρα σου καλή!

Εἶν' ή καρδιά μου κρύσταλλο και τὸ κορμί μου παγωνιά,
σαλεύ' ὁ νοῦς μου σάν δενδρί, ποῦ στέκ' ἀντίκρυ στὸ χιονιά,
και εἶναι ξέβαθο πολύ,
παιδί μου, ὦρα σου καλή!

Βοῖζει τὸ κεφάλι μου σάν τοῦ χειμάρρου τή βοή!
Ξηράθηκαν τὰ χεῖλη μου και μοῦ ἐκόπηκ' ή πνοή
σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλή,
παιδί μου, ὦρα σου καλή!

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτιά!
Μὰς παίρνεις τὰ παιδάκια μας και μὰς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
και πίνουμε τόση χολή,
ὅταν τὰ λέμ' «ὦρα καλή».

«Ατθίδες αὔραι»

Γ. Βιζυηνός

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Φυσὰ βοριάς, φυσὰ θρακιάς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
μὲ παίρνουν, μάνα σάν φτερό, σάν πεταλούδα τρυφερή,
και δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
Μάνα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

“Οσες γλυκάδες και χαρὲς μὰς περιχύν' ὁ ἐρχομός,
τόσες πικράδες και χολὲς μὰς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός!
“Ωχ! “Ας ἡμπόργα νὰ σταθῶ...
Μάνα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γύρω καταχνιά, κι ἤρθε, στὰ χεῖλη μ' ἡ ψυχή.
Δῶσ' με τὴν ἅγια σου δεξιά, δῶσ' με συντρόφισσαν εὐχή
νὰ μὲ φυλάγῃ μὴ χαθῶ.
μάνα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

«Τὰ ποιήματα»

Γ. Βιζυηνός

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

“Υπνε, ποῦ παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
μικρὸ μικρὸ σοῦ τό ’φερα, μεγάλο δῶσε μού το,
μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
κι οἱ κλῶνοι του ν’ ἀπλώνωνται σ’ Ἀνατολὴ καὶ Δύση!

Δημοτικόν

Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟ ΠΑΡΑΚΑΛΕΙ

‘Ο ὕπνος τὸ παρακαλεῖ καὶ κείνο δὲν κοιμᾶται,
ἔχει τὰ μάτια τ’ ἀνοιχτὰ καὶ μοῦ παραπονᾶται.
‘Ο ὕπνος στὰ ματάκια του καὶ ἡ γειὰ στὴν κεφαλὴ του
καὶ ἡ Παναγίτσα κι ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι πάντα μαζί του.
‘Ο ὕπνος τὸ παρακαλεῖ καὶ κείνο δὲν κοιμᾶται,
πὰ νὰ τὸ στείλῳ στὸ σχολεῖο καὶ μοῦ παραπονᾶται.
Δάσκαλε, τὸ παιδάκι μου νὰ μὴ μοῦ τὸ μαλώνης,
τ’ εἶναι μικρό, τ’ εἶναι ξανθό, τ’ εἶναι καὶ χαϊδεμένο
καὶ τό ’χουν καὶ οἱ ἀρχόντισσες στὸ γάμο καλεσμένο.
”Ελα, ὕπνε, καὶ πάρε το κι ἄμε το στὰ περβόλια
καὶ γιόμισε τὸ στήθος του τραντάφυλλα καὶ ρόδα·
τὰ ρόδα νὰ εἶν’ τῆς μάνας του, τὰ μῆλα τοῦ κυροῦ του
καὶ τ’ ἄσπρα τριαντάφυλλα ἅς εἶναι τοῦ νονοῦ του.

”Ελα, ὕπνε, ἔλα γειά,
ἔλα, κυρὰ Παναγιά,
κι ἀποκοίμισ’ τὰ παιδιά.
Νάνι τὸ παιδάκι μου.

ΤΡΕΙΣ ΒΙΓΛΕΣ ΘΑ ΣΟΥ ΒΑΛΩ

Νὰ μοῦ τὸ πάρης, ὕπνε μου, τρεῖς βίγλες θὰ σοῦβάλω,
τρεῖς βίγλες, τρεῖς βιγλάτορες κι οἱ τρεῖς ἀντρειωμένοι.
Βάζω τὸν ἥλιο στὰ βουνὰ καὶ τὸν αἰτὸ στοὺς κάμπους,
τὸν κύρ βοριά τὸ δροσερὸ ἀνάμεσα πελάγου.
Ὁ ἥλιος ἐβασίλευσε κι ὁ αἰτὸς ἀποκοιμήθη
κι ὁ κύρ βοριάς ὁ δροσερὸς στὴ μάνα του πηγαίνει:
—Γιέ μου, (καὶ) ποῦ ἔσους χτὲς προχτὲς, ποῦ ἔσους τὴν ἄλλη νύχτα;
Μήνα μὲ τ' ἄστρα μάλωνες, μήνα μὲ τὸ φεγγάρι;
Μήνα μὲ τὸν αὐγερινό, ποῦ ἔμαστε ἀγαπημένοι;
—μήτε μὲ τ' ἄστρα μάλωνα, μήτε μὲ τὸ φεγγάρι,
μήτε μὲ τὸν αὐγερινό, ὅπου ἔστε ἀγαπημένοι.
Χρυσὸν ὕγιον ἐβίγλιζα στὴν ἀργυρὴ του κούνια.

«Ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια»

Δ. Πετρόπουλος

ΚΟΙΜΑΤΑΙ

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστὸ κι εὐτυχισμένο
μὲς στὴ ζεστὴ τῆς μάνας του ἀγκαλιά.
Κοιμᾶται ἐν' ἀγγελάκι χορτασμένο
μὲ τόσα χάδια, γέλια καὶ φιλιὰ.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνῃ
στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
Μιὰ μέρα θὰ ῥθῃ, ποῦ ἄντρας θὰ μοῦ γίνῃ
καὶ μὲς στὸν κόσμον θὰ ῥθῃ τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θὰ ῥθουν βάσανα καὶ πόθοι,
παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
χρυσὰ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νιώθῃ
σὰν τώρα σὲ μανούλας ἀγκαλιά;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκιὰ Παρθένα,
σῶζε το, Ἐσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι Ἐσύ, τό ἔχω, Παρθένα μου, ἕνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάση
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἀγνό,
νὰ ζήση εὐτυχισμένο, νὰ γεράση
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἄθῳ μου πουλάκι.
Μακάρι ἕνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νὰ ἔχης στὸ χεῖλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Ν. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

1

Νὰ παίζω ὅλη μέρα
μὲ ἕνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν: δουλειὰ
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νὰ ἔχω καὶ ρολόγι.

3

«Ἀχ! ἔλεγε ὁ Κοκός,
παππούς νὰ ἦμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα!

2

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένια,
ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπῖτι μου νὰ μένω
καὶ ὅλο νὰ νυστάζω.

4

Νὰ λέω παραμύθια
ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
καὶ ὅλοι στὴ μιλιὰ μου
νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα.

Νά μου φιλοῦν τὸ χέρι,
εὐχὲς πολλὰς νὰ δίνω,
καὶ σ' ὅλους σεβαστός,
νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

Νά 'χω καὶ μιὰ μαγκούρα
νὰ κάνω τὸν κακό,
κι ἅμα θυμὸς μὲ πάρη,
ν' ἀρχίσω στὸ στυλιάρι
καὶ τὸν τρελὸ Κοκό».

Αὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
μὲ γνώση παιδική.
Μὰ ὁ Κοκὸς δὲν ξέρει
πὼς θέλουν ὅλ' οἱ γέροι
νὰ γίνουμε Κοκοί.

«Ἀπαντα»

Γ. Σουρῆς

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

—Θέλω τὴ μάνα.

—'Επέταξε καὶ στ' ἄστρα πάει νὰ ζήση.

—Πῶς τόσο μάκρος ἄρρωστη δυνήθηκε νὰ σχίση;

—'Εχουν φτεροῦγες οἱ ψυχές.

—Γιατί δὲν τὶς ἀπλώνει

τότε ἡ δική μας, μὴν αὐτὴ τρέξη στ' ἀστέρια μόνη;

—Δὲν εἶναι μόνη. Γύρω της φτεροκοποῦν ἀγγέλοι.

—'Αν ἄγγελό της μ' ἔλεγε, κοντά της θὰ μὲ θέλη.

—'Ω, δίχως κάλεσμα Θεοῦ ψηλὰ κανεὶς δὲν πάει.

Κοιμήσου τώρα ἡσύχασε.

—Καὶ ποιὸς μου τραγουδάει;

—'Εγώ, πουλάκι μου.

—'Εσὺ κλαῖς.

—'Οχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

«Ζάχαρη νὰ 'ναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου».

—Νυστάζω. 'Απὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξης.

Δῶς' μου τὸ χέρι. Σκιάζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξης.

«Ποιητικὰ ἔργα»

Γερ. Μαρκοράς

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἐνάντιόν του πού τό εἶπε: «Τ' ἀδέρφια δέν πονιοῦνται».
Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνά καί δέντρα ξεριζώνουν.
Τ' ἀδέρφια ἐκυνήγησαν κι ἐνίκησαν τό Χάρο.

Δυό ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στόν κόσμο ξακουσμένη,
τῇ φθόναγεν ἡ γειτονιά, τῇ ζήλευεν ἡ χώρα,
τῇ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καί θέλει νά τήν πάρη.

Στό σπίτι τρέχει καί βροντᾶ σάν νά 'ταν νοικοκύρης:
—Ἄνοιξε, κόρη, γιά νά μπῶ, 'τοιμάσου νά σέ πάρω,
τί ἐγώ εἰμ' ὁ γιός τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

—Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρης,
ταχιά Σαββάτο νά λουστῶ τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,
καί τῇ Δευτέρᾳ τό ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καί σκούζει·
νά καί τ' ἀδέρφια πού 'φτασαν ψηλὰ ἅπ' τό κορφοβούνη·
τό Χάροντα κυνήγησαν καί γλίτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικόν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Μὲ τό γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὄμορφο νησί τὰ καράβια καί πάλι ἔκαναν πανιά γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. Ὅλο τό νησί στοὶ πόδι, ἄλλοι στοὶ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντίλια καί φωνάζουν:

—Στό καλό! Στό καλό!

Τελευταία ἔμεινεν ἡ γολέτα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ «Βαγγελίστρα». Οἱ ναῦτες καί τό ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέση τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἄργεϊ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βολιὰ καί νά κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καί ἡ γολέτα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στοὺς βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάνα του, χήρα μαυροντυμένη, καί τό μικρὸ του τό ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντίλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τό μαντίλι

του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιά καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφῆγγισμα τοῦ ἡλίου. Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη Ἡλίου. Ἐκεῖ θὰ πηγαίνει ταχτικά ἡ μάνα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεύῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ «Βαγγελίστρα» μὲ τὸ γιό της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προίκα νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ἦρθε τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. Ἐνα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλη, πῶς ἐμποδίστηκε, γιὰτὶ βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ ὅμως φόβο, γιὰτὶ τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τίς φουρτούνες. Τῶρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρὴ, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. Ἐκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Ξημερώνει τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲν μπορεῖ. Ὡς ἐδῶ πῆγε πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριάς караβοπνίχτης. Βουνά εἶναι τὰ κύματα καὶ τὸ καράβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι καὶ οἱ ξέρες κοντά του.

—Γιὰ τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας καὶ νὰ χαθοῦμε!

—Μάνα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. Ἀντὶ νὰ βγάλης τὰ μαῦρα θὰ βάλης κι ἄλλα γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετὰν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριά. Ἐ, γιὰ τὸ Θεό! εἶπε πάλι. Ἐξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιάσουν τίς θέσεις τους στὸ κατάρτι, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι καὶ νὰ κοιτάζῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

—Μάινα πανιά! πρόσταξε.

Ἰδρῶσαν οἱ ναῦτες, γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. Ἰδρῶσε κι ὁ καπετάνιος, γιὰ νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὴ γολέτα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, καὶ πολλὰς φορὰς τὸ κύμα τοῦ μπατοῖζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν καὶ δακρύζουν μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι καὶ φωνάζει κάθε τόσο δυνατά:

—Ξέρα δεξιά! Ξέρα άριστερά μας.

‘Ακούει ό καπετάνιος, γυρίζει τώ τιμόνι κι ή γολέτα αλλάζει τώ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιά, άριστερά γυρίζει.

Πήγαινε άριστερά, δεξιά άργοπλέει.

“Ετσι παιδεύτηκε γιά ώρες τώ πλήρωμα. ‘Η γολέτα, σάν πουλάρι άπολυμένο στón κάμπο, γυρίζει άδιάκοπα στή σκοτεινή και άγριεμένη θάλασσα. Οί ώρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πήρε νά γλυκοχαράζει, και φάνηκε σά μαύρος όγκος τώ νησί έμπρός στω σταχτόμαυρον όρίζοντα. ‘Ο καπετάνιος μάντεψε τώ πατρικό του λιμάνι και γύρισε κατά κεί τήν πλώρη τής «Βαγγελίστρας».

Τήν ώρα που έβγαιναν οί ‘Επιτάφιοι άπό τίς έκκλησίες, έμπαινε και ή γολέτα στω λιμάνι.

—‘Ηρθα, μάνα μου! παράγγειλε τώ ναυτόπουλο μόλις έριξε τήν άγκυρα.

Τήν νύχτα, στήν ‘Ανάσταση, πήγε τώ ναυτόπουλο με τούς δικούς του στήν έκκλησία. “Εφαγαν, άμα γύρισαν, και ξαπλώθηκε νά κοιμηθί. “Ηταν τόσο κουρασμένο!

Τώ μεσημέρι ντύθηκε και πήγε στήν ‘Αγάπη. ‘Αντιλαλούν τά σήμαντρα και σημαίνουν οί καμπάνες. “Όλο τώ νησί μοσκοβολά σάν έκκλησάκι.

—Χριστός άνέστη!

—‘Αληθώς άνέστη!

‘Από κεί πηγαίνουν στω χοροστάσι. Χορεύουν οί λυγερές με τά κίτρινα φακιόλια και τά λαμπρά ρούχα τους, χορεύουν και οί λεβέντες με τά πλεχτά ζωνάρια τους. Χόρεψε κι ή άδερφή του τώ συρτό κι ύστερα τόν καλαματιανό με τόν άρραβωνιαστικό της. Τώ ναυτόπουλο κοιτάζει και καμαρώνει.

Τήν Κυριακή τού Θωμά πάντρεψε τήν άδερφή του τώ ναυτόπουλο

“Ηλιος ήταν προξενητής,

αύγερινός στεφανωτής.

Χαρά στή μάνα τού γαμπρού

και σ’ όλο τώ πεθερικό,

όπου θά πάρουν τέτοια νιά,

όμορφη και νοικοκυρά,

χρυσό καμάρι τού σπιτιού,

βασίλισσα τής γειτονιάς.

“Επειτα ήρθε ό γαμπρός, πήγαν στήν έκκλησία κι ό καπετάν Παλιούρας άλλαξε τά στέφανα.

—Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχήθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

—Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἄργοῦν ἀκόμη!

Ἦθελε νὰ εἰπῇ:

—Νὰ μεγαλώσῃ κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι, νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

Περιοδικὸ «Νεοελληνικὴ ἀγωγή»

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάνα εἶχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τὰ ᾤζησε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἓνα ἓνα
μ' εὐθυμὴ καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριάς τῆς μάνας τῶν τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῖρα
ἄσημην εὐχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος τῆς! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα καὶ φτωχή.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά!

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νὰ ῥθουν τὰ παιδιά.

—Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιόκα μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἤλθε καὶ λαλεῖ: «Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ!
Δὲν ἔχει καιρό!».

—Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμα του, εἶπε κείνη,
γιὰ παντοῦνά!

Καὶ ἀπὸ τότε ὁ κακογιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

—Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἦλθε καὶ λαλεῖ: «Ύφαίνει τὸ μετὰξι!
Δὲν ἔχει καιρό!».

—Νὰ ὑφαίνῃ καὶ νὰ διάζεται καὶ νὰ ῥναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί!
καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνεῖ,
ματαιοπονεῖ!

—Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πῆγε καὶ ἦλθε καὶ λαλεῖ: «Θὰ πλύνῃ καὶ θ' ἀλλάξῃ!
Δὲν ἔχει καιρό!».

—Ἡ σκάφη πὰ ῥστὴ ράχη τῆς νὰ γείρῃ, εἶπε κείνη,
ἄπλυτ' ἀλλαγὴ!
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνεῖ,
σέρνεται στὴ γῇ!

—Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου, νὰ ῥθῇ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῇ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει!
Εἶχε αὐτὴ καιρό;

—Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρῃ
κι ἄλευρα ἐδῶ;

—Ἐζύμωνα, μανούλα μου, μὰ εἶδηση ἔχω πάρει
κι ἦρθα νὰ σὲ ἰδῶ.

—Ἀνθόσκομη τ' ἀλεύρι σου κι ἡ σκάφη σου κυψέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό!
Ὅσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνης μέλι,
μέλι γλυκερό!

Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμῆται ἐκείνη
γὰ παντοτινά!
Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη τῆς ἐγίνῃ
καὶ καλοπερνᾷ.

Η ΑΝΟΙΞΗ, ΠΕΡΑΣΤΙΚΙΑ...

‘Η “Ανοιξη, περαστικά
ἀπ’ τὸ σπίτι,
ἔσυρε μιὰ χαρακιά
στὸ φεγγίτη.
Χάραξε κλωνιὰ πλεχτὰ
σὰ γαϊτάνι,
καὶ τὰ φύλλα τὰ δετὰ
σὲ στεφάνι
καὶ τ’ ἀγέρι ὅταν περνᾷ
στὰ κοτσάνια,
κάνουν ὅλα, ταπεινά,
μιὰ μετάνοια.
Πέρασε ἀπ’ τὶς γνωστικὲς
τὶς κοπέλες
κι ἄνθισαν ποδιὲς λευκὲς
καὶ κορδέλες.
“Αἰγιασε τὰ χῶματα
μ’ ἅγια μύρα
κι εἰν’ εὐκὲς τὰ χρώματα,
γύρα γύρα.
Πῆγε κι ἀπ’ τὴν ἐξοχή,
κι ἀπ’ τὸ ρέμα,
κι ὅλοι οἱ φράχτες, οἱ φτωχοί,
τρέχουν αἷμα.
Τώρα, ὁ δρόμος τῆς μακριὰ
θὰ τὴ βγάλη,
κεῖ ποὺ βρέχει τὴ στεριά
τ’ ἀκρογιάλι,
στὰ νερὰ τὰ χαμηλά,
κούφια, λίγα,
γιὰ νὰ βάλῃ μιὰ λιλά,
μιὰ ἴδια ρίγα.
“Αἰδίασε κι ἐδῶ κι ἐκεῖ
τόσα δῶρα
καὶ σὰ μοίρα στοργικὴ
φεύγει τώρα
—στὴν καλὴ τῆς ὥρα!

Τέλλος “Αγρας

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

“Εξάρν’ ὅτ’ τὸ χερσὶ καὶ κέρει
τοῦ ἱερῆς τοῦ ἐμῆς ἀντιπαραστήσει,
πάλαι δ’ ἔφη τὸν πᾶσι τοῖς ἑσπέρων βίαις
ἔσθ’ ὑπὸ τῆς αἰῶνος ἀντιπαραστήσει.”

Εἰς τὴν ἀντιπαραστήσει τῆς γῆς
τὸν ἑσπέρων ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς

ΑΡΧΗ ΤΗΣ

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς

τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς
τὸν πᾶσι τοῖς ἀντιπαραστήσει τὸ πᾶσι τοῖς

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἕξαφν' ἀπ' τὸ χωριὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἑσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαλεῖ,
πάλλει ἡ φωνὴ του μὲς στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ὥσάν ὑπόμνησις στὸν κόσμον ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ' ἄνθη συγκλείουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ' ἄσματά των,
ἀγία βασιλεύει γύρωθε σιγὴ!

Ὅλη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποῦ πνέει μέσ' ἀπ' τὸν ἦχο τῶν κωδῶνων,
σάν ἀπ' τὰ βάθη χριστιανικῶν αἰώνων
μὲς στὴν ψυχὴ μου κατεβαίνει.

«Τρεῖς δυνάμεις»

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

Ὁ μπαρμπα - Κώστας, ἕως 65 ἐτῶν γέρων, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῇ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρέτης ἐν τῷ ναῖσκῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατῴρθωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγίσαντος ὁλλανδικοῦ ἰστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποῦ εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἓνα κασκέτο ὁλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὠνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν «πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης», μόνος του ἐπιδιώρθωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον

τὸ κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο «Ὀλλαντέζος».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκείνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰούνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὔγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσάδες τῆς νήσου.

—“Ὀλο μὲς στὸ καλοκαίρι πέφτεις ὄξω, καημένε Ὀλλανδέζο, τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκώμμονες πάντοτε.

—“Ἐλα ντέ! ἀπὴντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατῶρθωσε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέλλνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιά ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιालόξυλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχη ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὧτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερίμια. Τοῦ ἦλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ’ ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως ὅμως τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδία, διότι τόσο καλὰ, μὲ τόσῃν τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ «Ὀλλαντέζος», ὥστε ἔπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἔβλεπε ἐκεῖ τὸν μπαρμπα - Κώσταν μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν «ἦπτε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν», ὡς λέγουσιν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγῇ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἄνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ ἀκόμη.

Ὁ μπαρμπα - Κώστας κατέστη εἰδικὸς ὅμως εἰς μίαν ὑπηρεσίαν

σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἠγαπᾶτο ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν πολίχνην. Ὑπεκρίνετο θαυμάσια τὸν ᾿Αδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανείᾳ περιέλθῃ ἐν ὥραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὅλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ εἰς αὐτὸν εἰσοδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς ᾿Αδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτὰς καὶ κράζων: «Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης!».

Ὁ δὲ ἔσθθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλεῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν ᾿Αδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς: «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα-Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου ᾿Αδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἐρωτήσεις του: «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;».

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἰδίον τινὰ τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσθθεν, ἠγρίεψε τοὺς ὀφθαλμούς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουρώνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε κι ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ ᾿Αδης ἀληθῶς μὲ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγὴν, ὁ μπαρμπα-Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του ὑπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερόν ὅπου ἤθελεν ὑποκριθῇ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλὴν κατα φωτίστου ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλανάπτης μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω. Ἰστατο ἀσκεπὴς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου, ὡς εἰ ἔλεγεν: «Ἐγώ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα».

Ἰδοὺ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμωδαίαι γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθοί, ὡς θρῆνοι: «Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ᾄσμα: «Τὸν ἥλιον κρύψαντα», τὸ ἐξόδιον μέρος, τὸ τρυφερόν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα: «Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...».

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ «τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον...». Ψάλλουσιν οἱ μελῖφθογγοὶ ψάλλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἑπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἐνὸς στόματος:

«Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...».

Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὁλονὲν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουνσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὅποια καίονται κατὰ τὴν διόδον τοῦ Ἑπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον:

«Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...».

Πρέπει νὰ ἰδῇτε τὴν λιτανεῖαν τοῦ Ἑπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμιά φορὰ μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωινὰ πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολλὴ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαὶ λάμπεις!

Ἰδοὺ! Ἡ ἱερὰ λιτανεῖα προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος Ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσὰ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξαισίον. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν κουβούκλιον. Τί εὐμορφὸν λεπτούργημα! Ὡς νὰ ἦτο ἐξωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἑπιτάφιος ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέτας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος ναῖσκου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοίμων ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἶτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῷ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται τὸ κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσὰ καὶ ἄνθινά στολίσματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἕνα φωτεινὸν ὥραϊον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφεράν αὐτὴν τοῦ Ἑπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς

όλην εκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγεῖαν!

Ἡδὴ ὁ μπαρμπα-Κώστας ἐκλείσει τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεῖα ἔσται πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατεῖᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔσται ὡσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδεῖως, μὴ γίνῃ προπετῆς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπισω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένους ἴστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυσε.

Ὁ γέρων Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς — τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὅλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-Κώστα — κελεύει:

— «Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης!».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσθθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή:

— «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης;».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλιά:

— Ἐχει ὄρεξιν ἐφέτος ὁ Ὀλλαντέζος.

Τότε τινὲς, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῇ πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τὰς χονδρὰς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ «Ἄρατε...», ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ ἀδάρχου, καὶ συγχρόνως ὤθησε μετὰ δυνάμεως ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλήθους. Καὶ πάραυτα ἀνεώχθησαν πέρα πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Κι ἔλαμψαν, ἰδοὺ, οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Μονογενὴς Υἱός...» ἠτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης καὶ συγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνελπίστου.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἀφιερωθείς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμήσει, ἐλησμόνησε μετὰ τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλάγια καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρεῖας πύλης βιαίως ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν εἰς τὰς σιαγόνas, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κορμὸν δρυὸς καταπεσοῦσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ μπαρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκαλο, πέντε φορὰς θαλασσοπνιγμένος. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὕτῃ

ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν «τακτικῇ ἀταξίᾳ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ μπαρμπα-Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων καὶ κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῷ ὄντι πόνους καὶ τυχῶν συντονωτάτης ἱατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν ἐπιτρόπων, ὅμως ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμῃ καὶ ἄνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὄχι τόσον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν Ἕλληνα, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἠλάττωνε κωμικῶς τὰς πρώτης δυνάμεως τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

—Κι ἐδῶ ἐναυάηθα!

Ἔλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλανάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλὰ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὀλλανδικόν του κασκέτο καὶ τὰς ἄνευ ὀδόντων σιαγόνas. Ἄλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἓνα πολὺ εὐμορφον κελίον, ὅπου τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ καὶ ὅπου διήλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

«Διηγήματα»

Ἄλ. Μωραιτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

Ὁ ἥλιος γέρνει στὸ βουνὸ
καὶ χάνεται καὶ σβήνει
κι ὀπίσω του τ' ὀλόχρυσο
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
ὁ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγάζει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἀχό,
τρεμουλιαστὰ ποὺ φτάνει,
στέκει..., κοιτάζει τὸ χωριὸ
καὶ τὸ σταυρὸ του κάνει.

«Ἀνοιχτὰ μυστικά»

Ἄλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τὸ χωρίον ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν, μὴ ἔχον δυνάμεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπὸ τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ καταφυγὴ του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἤρκειν, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὁπὴν, ἡ ὁποία, κρυμμένη ἐντὸς τῶν βράχων, ἐχρησίμευεν ὡς ἡ μόνη εἰσοδος.

Ἐκατοντὰς ἀνθρώπων εὐρίσκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγούντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἦκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὀγκῶδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος ὁμως συνήνωνεν ὅλους εἰς ἓνα ὅμιλον πυκνόν. Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροί, ἀλίμονον...

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωρίου ἐν τέταρτον περίπου· ἀλλ' ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωρίου οἱ ἐχθροί.

Πότε καὶ πότε, ἐνῶ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἐμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντὸς ἴσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανεβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θέαν ἐκείνην τὴν θλιβερὰν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἢ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θέαν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο, διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτατα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

—Ἄχ, τί ἔπαθα! ἠκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

Ὅλοι ἐστράφησαν. Ὁμίλει ὁ Μανόλης, ὕψηλόςσωμος καὶ λεπτοκαμμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλικάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴ μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὥρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος:

—Τί ἔπαθες, γιέ μου;

—Μάνα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάνα, ξέχασα τὸ 'κόνισμα τῆς Παναγιάς.

‘Η γυνή ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὥχριασε.

—Καὶ τώρα; εἶπεν ὁ Μανόλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω!

‘Η μήτηρ ὥχριασε περισσότερο. ‘Ο κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ’ αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱὸν της.

—Γιέ μου, μὴ, γιέ μου, κατῶρθωσε ν’ ἀρθρώσῃ ἰκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

—Θὰ γυρίσω, μάνα.

—Μὴ, γιέμου, μὴ! ἐπανελάβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ἡ δυστυχὴς γυνή.

—Μανόλη, εἶπε παρεμβαίνων ἓνας γέρων, ὅ,τι ἐγίνε ἐγίνε. Πάμε, θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου, ἂν γυρίσῃς.

‘Ο Μανόλης ἀπεσπᾶσθη ἤρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ μὲ ἐπιβάλλουσαν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν:

—‘Η μάνα μου εἶναι μάνα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὥς ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἓν ἀκόμη βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο μήπως, ὅ,τι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατῶρθωναν οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

‘Η μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανόλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. “Οἱ αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. ‘Ο ὄμιλος τῶν φυγάδων κατ’ ἀνάγκην ἐστάθη. ‘Η μήτηρ θ’ ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ’ ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανόλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καίτοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

“Ἡδὲ ταχὺς ὥς χελιδὼν ὁ Μανόλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

‘Ολίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχαναν ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

‘Η στιγμὴ ἦτο κρίσιμος δι’ ὅλους. Φοβερά διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πηδῆματα ἀκόμη καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

—Μανόλη μου! ἔκραξεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. “Ἠλπίζον ὅτι θὰ

εὑρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἐβλεπον ὅτι οὐδὲν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ χριστιανοί.

Ὁ Μανόλης δὲν τοὺς ἐβλεπεν ἀκόμη. Ἦκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἑνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

«Ἡ μάνα μου εἶναι μάνα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπεῖ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων; Αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ μάνα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των: «Μανόλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσης τὸ εἰκόνισμα!»;

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανόλης ἠσπάσθη καὶ πάλιν τὸ εἰκόνισμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου: «Θὰ σκοτώσης τὴ μάνα σου», ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανόλη ἐκραγεῖσα εἰς ὀλοφυρμὸν ἔκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλεον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνη αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἐβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἵματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἶφνης χαρμόσουναι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανόλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

—Γειά σου, Μανόλη! ἐφώναζαν ὅλοι.

—Ἡ Παναγία μαζί του, ηὐχήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανόλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἄλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὅλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα: δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὅπλα των ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλῆνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

—Ἐχάθηκε! κρᾶζει ἡ δυστυχής.

—Παναγία μου!...

Τὰ ὅπλα ἐκπυροσκόροῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανόλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινοῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἄλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, νέοι σωλῆνες ὅπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμός ἀντηχοῦν. Ἄλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε.

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν

Μανόλην ἀπὸ τὰς σφαίρας των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε ὁμως ἐγίνε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλη αὐτὸ διὰ τῆς Ἀγίας Της χάριτος.

«Οἱ Κρῆτες μου»

Ἰω. Δαμβέργης

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στὴν ἔρημὴ σου ἔρχομαι καὶ πάλιν ἐκκλησία,
ἀγαπημένη Παναγιά, χλωμή μου Παναγιά!
Ἦρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ, ποῦ ἔχω στὴν καρδιά μου.
Δὲν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις, Δέσποινά μου.
Μάνα τοῦ κόσμου! πρόφθασε· ἡ Χάρις Σου ἄς μὲ ράνη,
μ' ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνη.
Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
μονάχα τώρα ἡ χρυστὴ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.
Ὅχι, δὲν ἤλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα
ν' ἀνάψῃ τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται σβησμένα.
Ποιὸς θὰ σοῦ φέρῃ, Δέσποινα, στὴν ἔρημιά λιβάνι,
ἂν ἴσως ἡ Μαρία μου, ἂν ἴσως ἀποθάνῃ;
Ὅχι, δὲν πῆγα σὲ γιατρούς, γλυκιὰ μου Παναγία,
ἤλθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία.
Ἄχ! σ' ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
στο πρῶτο του χαμόγελο, στὴ σκεπτικὴ του νιότη.
Σ' ὀρκίζω στο βάρυ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,
νὰ γιάνῃς τὴ Μαρία μου, γιατί θὰ μοῦ πεθάνῃ.
Ἄχ, κάμε μοῦ τὴν καλὰ, καλὴ μου Παναγία,
λαμπάδα στὴν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψῃ τὴν ἀγία.
Μεγάλῃ σὰν τὸ σῶμα της, λευκὴ σὰν τὴν ψυχὴ της,
ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῇ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ της.
Ἄχ! κάμε μοῦ τὴν καλὰ, ἡ Χάρις Σου ἄς τὴ γιάνῃ,
δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνῃ!
Ναί! ἂν Σοῦ ἔφερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
ἂν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἐγὼ λιβανισμένα,
ἂν τοῦ παιδιοῦ Σου ἐκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,

—κι ἔχετε ἓνα ὄνομα μαζί μὲ τὴ Μαρία—
δῶς' μου, ἄχ! δῶς' μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχη καὶ πεθάνη!

Ἄχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
λυγοῦν τὰ πόδια
καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τὴ φάτνη τους
τ' ἄδολα βόδια.

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θωρώντας τα
σταυροκοπιέται,
καὶ λέει μὲ πίστη ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
κάποιοι ποιμένες
ξυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσουράνες
στὴ γῇ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ «ῶσαννά» ἀπ' ἀγγέλων στόματα
στὸ σκόρπιο ἀέρα,
τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ χριστουγεννιάτικη
—ποιὸς δὲν τὸ ξέρει;—
τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῇ μὲς' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
καὶ δὲν τὸ χάση
σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το
μπορεῖ νὰ φτάση

«Φευγάτα Χελιδόνια»

Γ. Δροσίνης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

‘Ο Αϊνείας ἦτο εἰς τῶν σημαντικωτέρων ἥρώων, οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ Ἑκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετῇ πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέλους τὴν Τρωάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ μεθ’ ἑαυτοῦ ἓν τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν’ ἀναχωρήσῃ.

‘Ο Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα τῆς ἐφεστίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄλλ’ οἱ Ἕλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησάν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεῦτερον τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίσην, ὄντα ὑπέργηρον, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἠὲ εὐχαριστήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ταύτης τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολυτιμὸν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιάται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας τῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα τῶν.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν’ ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἄλλ’ ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνώμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πῶς εἶναι ποτὲ δυνατόν ν’ ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν’ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα;

«Γεροστάτης»

Α. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρο
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γύρω
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἐπατοῦσε
τὰ αἱματοκυλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσουν σπαρμένο μὲ ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἁμαρτία
μὲς στὸν ἀφορισμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὦμο
ὥσάν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἁγιασες ἐκεῖνη,

γιατὶ μὲ τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
στὰ ὕψη σου, ὦ Γολγοθά, ἐγίνη.

«Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα»

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν,
ὅπου εἶχον καταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκουμπώ-
νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφη ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνά ζεύγη τὰ παιδιὰ τῆς
πολίχνης μὲ τὸν ὑψηλὸν καλάμινον σταυρόν, στεφανωμένον μὲ ρόδα,
δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχροα ἀγριολούλουδα.

Ἐφαλλον δὲ τὸ ἄσμα:

Βλέπεις εκείνο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα,
ἐκεῖ σταυρώσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

.....

Σύρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κι ἐμένα νὰ μὲ καρτερῇς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιεὶς καὶ ψάλλουν οἱ παπάδες,
τότε καὶ σύ, μανούλα μου, νὰ 'χης χαρὲς μεγάλες.

Καὶ τί χαρὲς μεγάλες, τῷ ὄντι, τί χαρὲς δι' ὅλα τὰ παιδιὰ. Καὶ ἡ καλὴ
ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότατα ἀνὰ δύο κόκκινα αὐγὰ εἰς ὅλα τὰ παιδιὰ!

Μετὰ ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νὰ ζυμώνῃ καὶ νὰ πλάθῃ ἀρκετὲς
κουλοῦρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν
ἑαυτὸν της ὡς καὶ μικρὲς «κοκόνες» διὰ τὰ μικρὰ τέκνα της τὴν Μόρφω
καὶ τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοίρασμα ἔκλαιε λέγων
ὅτι δὲν ἦταν ἀρκετὰ μεγάλῃ ἡ «κοκόν» του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην,
ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἡμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἤθελε διὰ τὸν ἑαυτὸν
του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα:

—Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα «κρά κρά!», νὰ φέρῃ τὸ
τυρί καὶ τὸ κρέας «τσί τσί!», καὶ τότε νὰ ἰδῇς χαρὲς, σὰν ἀκούσης «κρά
κρά!» τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύρι: «πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ
τὸ τσί τσί νὰ φᾶτε».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐψέλλιζε καὶ αὐτός. «Θὰ θῇ κουρούνα νὰ φέῃ τὸ τσί τσί»
καὶ ἐνώνων τὰς χεῖρας, δακτύλους μεταξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα
τῆς μητρός, ἐμμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ
παιδίον τῆς γειτονίσσας ἐξαετὲς, ἄνιπτον, ρακένδυτον, καθισμένον εἰς
μίαν γωνίαν μετ' τὴν «κοκόν» εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε:

—Ναί, θὰ 'ρθῇ ἡ κουρούνα, ἀμ' δὲ θὰ 'ρθῇ!

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ
ὠδήγησε τὰ δύο παιδιὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισί-
ας πρὸ τοῦ κουβουκλίου καὶ ἡσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον.
Κατόπιον ἡσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μετ' ἄγγελούδια
καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα!) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορές ὑπὸ τὸν
ὕψηλόν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ
ἐξύπνησε τὸν Εὐαγγελινὸν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῶ ἐσήμαιναν διὰ
μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλλε τὸ «ὦ γλυκύ
μου ἔαρ...» καὶ ἄλλα παθητικὰ ᾄσματα.

Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μὲ ἀναμμένας λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ

ὑπαιθρον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἣτις ἔφθινεν, ἐνῶ ἡ αὐγὴ ἤρχισε νὰ λάμψη ροδίνῃ καὶ ξανθῇ.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μὲ σειρὰς ἀναμμένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβῇ, καὶ ἡ ἀνοιξις ἔστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ ψάλλῃ καὶ αὐτὴ:

—«ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον!».

Τὰ δὲ παιδιά προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἔκραζον μεγαλοφώνως:

—«Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον! Καὶ ὁ Εὐαγγελινὸς ἐψέλλιζε μετὰ τῶν ἄλλων: «Κύιε ἔησον! Κύιε ἔησον!».

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἠτοιμάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπιετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτονας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιᾶς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠραῖον! τί ἥρεμον! τί λευκόμαλλον ποῦ ἦτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαζε «μπὲ μπὲ» τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ἔφερεν ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὠραίας, λεπτὰς, περιτέχνους. Τί χαρά, τί θρίαμβος! Φαντασθῇτε ὠραίας μικρὰς λαμπάδας μὲ ἄνθη τεχνητά, μὲ χρυσόχαρτα.

Ὁ Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι ἐκείνη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν ἔσπασεν, ἐκεῖ ποῦ ἔπαιζε μὲ αὐτὴν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὕστερον ἔβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἕως τὰ μεσάνυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔγινεν ἡ Ἀνάστασις. Ἦστραψεν ὁ ναὸς ὅλος, ἦστραψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδιά ἤρχισαν νὰ καίουν μετὰ κρότου σπέρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

Ἀλλὰ μικρὰ παιδιά, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετραετεῖς, μὲ τὰς κομψὰς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνὰ τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀναλόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίζωσι καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐγά των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρῳ πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφότερα.

—«Ὁχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

—«Ὁχι, ἡ δική μου.

—Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλὴ.

—'Εμένα ή μάνα μ' τήν ἐστόλισε μοναχή της.

—Καί ξέρει νά κάνη λαμπάδες ή μάνα σ';

—'Οχι, δέν ξέρει; Σάν τή δική σ'.

—Τέτοια παλιολαμπάδα!

Καί ἐξηκολούθησεν ή φιλονικία των, ἔως οὔτου ἔσπασαν τὰς λαμπάδας των καί κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τό ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλη ή δευτέρα Ἀνάστασις καί ἐγένεν ή Ἀγάπη, ἐξήλθον ὅλοι εἰς τήν πλατεῖαν.

Ὑστερον ή μήτηρ ἔστρωσε τήν τράπεζαν εἰς τήν οἰκίαν καί παρέθεσε τὰ αὐγά τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποῦ εἶχε φέρει ή κουρούνα, καί τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιὰ ἐστάθησαν εἰς τήν τράπεζαν καί ἤρχισαν νά τσουγκρίζουν τ' αὐγά των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίαςις!

«Παιδική πασχαλιά», (ἀπόσπασμα)

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλιός, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ χριστιανοί, οἱ ξωμερίτες, τήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καί οὐδέποτε πρόρρησις ἔφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτῇ· διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καί οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἤξιώθησαν καί αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καί νὰ φάγωσι καί αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγό.

Ὅλα αὐτά, διότι τὸ μὲν ταχύπλουν, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τήν συγκοινωνίαν μεταξύ τῶν ἀτυχῶν νήσων καί τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τὶς δύο ἀλλαξοκαιρίες, τὸ φθινόπωρον καί τὸ ἔαρ, βυθίζεται καί συνήθως χάνεται αὐτανδρον· εἴτα γίνεται νέα δημοπρασία, καί εὐρίσκεται τολμητίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καί τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουν, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῇ. Ὁ δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἅμα καί ἡγούμενος καί μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονυδρίου τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, ἔχων κατ' εὐνοίαν τοῦ ἐπισκόπου καί τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου καί τοῦ πνευματικοῦ τῶν ἀπέναντι χωρίων, καίτοι γέρων ἤδη, ἔπλεε τετράκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ πᾶσαν τεσσαρακοστήν, εἰς τὰς ἀντίκρυ ἐκτεινομένας ἀκτάς, ὅπως ἐξομολογήσῃ καί

καταρτίσει πνευματικῶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν μονὴν του, ὅπως ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα. Ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὸ ταχύπλουν εἶχε βυθισθῇ, ὡς εἶπομεν, ἡ συγκοινωνία ἐκόπη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ οὕτως ὁ παπα-Βαγγέλης ἔμεινεν ἀκουσίως ἠναγκασμένος νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα πέραν τῆς πολυκυμάντου καὶ βορειοπληκτοῦ θαλάσσης, τὸ δὲ μικρὸν ποῖμνιόν του, οἱ γείτονες τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, οἱ χωρικοὶ τῶν Καλυβιῶν, ἐκινδύνευον νὰ μείνωσιν ἀλειτούργητοι.

Τινὲς εἶπον γνώμην νὰ παραλάβωσι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν καὶ νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, ὅπως ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν καὶ λειτουργηθῶσιν. Ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Μηλῖός, ὅστις ἔκαμνε τὸν προεστὸν εἰς τὰ Καλύβια καὶ ἤθελε νὰ ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα ὅπως αὐτὸς ἐννέει, καὶ ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης, χωρικός, ὅστις «τὰ ἤξευρεν ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ γράμματα τῆς Λαμπρῆς», ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγνώσῃ τίποτε «ἀπὸ μέσα» καὶ ἐπεθύμει νὰ ψάλῃ τὸ «Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε» — οἱ δύο οὗτοι ἐπέμειναν καὶ πολλοὶ ἠσπάσθησαν τὴν γνώμην τῶν, ὅτι ἔπρεπεν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ πείσωσιν ἓνα τῶν ἐν τῇ πόλει ἐφημερίων ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ Καλύβια, νὰ τοὺς λειτουργήσῃ.

Ὁ καταλληλότερος δέ, κατὰ τὴν γνώμην πάντων, ἱερεὺς τῆς πόλεως ἦτον ὁ παπα-Κυριάκος, ὅστις δὲν ἦτο «ἀπὸ μεγάλο τζάκι», εἶχε μάλιστα καὶ συγγένειαν μὲ τινὰς τῶν ἐξωμεριτῶν καὶ τοὺς κατεδέχετο. Ὁ ἐφημέριος οὗτος, ὡς οἱ πλεῖστοι τοῦ γνησίου ἐλληνικοῦ κλήρου, ἦτο κατὰ πάντα ἄμεμπτος. Ὁ παπα-Κυριάκος ἐπεθύμει νὰ ὑπάγῃ μὲν νὰ κάμῃ Ἀνάστασιν εἰς τοὺς χωρικοὺς, διότι ἦτο ἀνοιχτόκαρδος καὶ ἠθελε νὰ χαρῇ καὶ αὐτὸς ὀλίγην Ἀνάστασιν καὶ ὀλίγην ἄνοιξιν, ἀλλὰ δὲν ἠθελε ν' ἀφήσῃ τὴν ἐνορίαν μὲ ἓνα μόνον ἱερέα τοιαύτην ἡμέραν.

Ἀλλ' αὐτὸς ὁ παπα-Θοδωρῆς ὁ Σφοντύλας ὁ συνεφημέριός του, τὸν παρεκίνησε νὰ ὑπάγῃ εἰπὼν ὅτι καλὸν ἦτο νὰ μὴ χάσῃ καὶ τὸ εἰσόδημα τῶν Καλυβιῶν, αἰνιττόμενος ὅτι τὰ τε ἐκ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔσοδα καὶ τὰ τῆς ἐξοχικῆς παροικίας ἀμφότερα ἐξ Ἰσοῦ θὰ τὰ ἐμοιράζοντο.

Τοῦτο ἔπεισε τὸν παπα-Κυριάκον νὰ ὑπάγῃ.

Ἡ πούλια ἦτο ἤδη ὑψηλὰ «τέσσαρες ὥρες νὰ φέξῃ», καὶ ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης, ἀφοῦ ἐξύπνησε τὸν ἱερέα, κατασκευάσας πρόχειρον σήμαντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πληκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἐξεγείρῃ τοὺς χωρικοὺς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικὰς τῶν καὶ μὲ τὰ καλὰ τῶν ἐνδύματα.

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλεν Εὐλογητόν.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγῃ ὅλα ἀπ' ἔξω, τὴν

προκαταρκτικήν προσευχήν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

Ὁ παπα-Κυριάκος προέκυψεν εἰς τὰ βημόθυρα ψάλλον τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

Ἦναψαν τὰς λαμπάδας κι ἐξηλθον ὅλοι εἰς τὸ ὕπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν Ἀνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανυκτικὴν Ἀνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούντων δένδρων, ὑπὸ ἐλαφρᾶς αὔρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιάς.

Ψαλέντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἦσαν τὸ πολὺ ἐβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες.

Ὁ μπαρμπ'-Ἀναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἅμα ἀντιψάλλον αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἐστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγὴν.

Ἡ δροσερὰ αὔρα ἐκίνει μετὰ θροῦ τοὺς κλώνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν του ἀντέδιδε φθόγγους λιγυροῦς.

Ὁ παπα-Κυριάκος προήδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δεῖλην εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορὸς, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα-Κυριάκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφίαν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

(Ἀπόσπασμα)

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὁ Θεὸς τὸν θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
ἐπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἐφθασεν ὁ Θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύβης
τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὥς ἡ ὄρνις ἱβίς.
Στεναγμοὶ ἠκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
ὅλη κατεσεῖετο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἐξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
ὀρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἔκλαιον πατέρα.
—Θνήσκεις, πάτερ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις;

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἠσθάνθησαν τ' ἄπονά του στήθη.
Ἦπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμὸν του,

ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἵστατο τὰς θύρας.
—Διατί, ὦ θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας;
—Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ πρόνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ;

—Τρέξε, εἴπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἅμετρα βάθῃ τῆς θαλάσσης!
Εἶπε, κι εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνῃ,
ὡς βολίς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους Ἰσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
—Θραῦσε τον! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνῃ.

Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὀργίλως,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῖλος:
—Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθῃ, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα;
Τίς ἐμοῦ, ὦ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζῶν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρον του αἶρει ἡ δεξιὰ του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε κι ἐβρόντησε, τὸν κατακωφαίνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὦτα του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει.
Δὲν ἀκούει δέησιν, θρήνους δὲν ἀκούει.

Ἰω. Καρασούτσας

Ε. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ
[ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ — ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΙ — ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ]

Οὐδείς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὀλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἑκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογέנוους μέχρι τοῦ Θησείου, ἐπωνύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πάν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὐρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ: ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμιά, δεσμωτήρια· κρεοπωλεῖα, μπαχαρικά, ὑπαίθρια τηγανιστήρια· ἀμαξοπηγεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, φοῖνικας, πλατάνους, ὀρνιθῶνας· λύκεια, παρθενοτροφεῖα, δημοτικὰ σχολεῖα· στάβλους, σφαγεῖα· φαρμακοπωλεῖα, ἱατροὺς, φερετροποιοὺς· κυπαρίσσους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον ζῇ καὶ ἀφοῦ πεθάνῃ.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομποῦ κιγκλιδῶματος, κατακόκκινον ἄλσος ροδοδαφνῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καὶ ἡ παρέκει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθὺς ἐπειτα ἑκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχὺς τοῖχος, τοῦ ὁποίου μόνον τὸ χρῶμα κατῶρθωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὔτε μίαν νὰ χαράξῃ ἢ κἀν ἀμυχήν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιῶν καὶ φοῖνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραώ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωποὺς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἐξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγός, τῶν ὀρνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὄμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν σκαμνίων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναῖκες ξεκουράζονται, δροσιζόνται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δύοντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροιζόμεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάκα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἐχούσης τὸ «ἰδικόν της» καὶ περιοριζούσης τὰ ἑξοδὰ της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, ὅσας τις ταῦτα υπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἑκφρασιν

γαλήνης και ήρεμίας, δυσεύρετον εἷς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος «περὶ ὑπάρξεως ἀγών». Αἱ γράϊαι Πλακιώτισσαι κάθηνται συνήθως μεμονωμένοι ἐκεῖ ἀναπνέουν ἐν σιωπηλῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινὴν αὔραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὀρνιθας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσώνουν εἰς τὰς αὐλάς των αἱ ἀκτίνες τοῦ δύνοντος ἡλίου...

«Ἄττικοι περίπατοι»

Ἑμμ. Ροῖδης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,

πρῶτη φορὰ ὅποιος τὰ θωρεῖ
γλυκιὰ ἀνοιξιάτικην ἡμέρα
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

κάτασπρα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

1

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γειρμένα στ' άκρογιάλι
θά πίστευες τὰ κύματα
πὼς μόλις τὰ ἔχαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε άπαλά
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμάτ' άσπράδα.

2

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμένη,
άλλά ψυχὴ δὲ θά ἔβλεπες
μὲς στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὔτε τραγοῦδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν άέρα.
Ἔλειπαν ὅλοι στὴ δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

3

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
βαλανιδιές, πλατάνια
δὲν ἔριχναν τοῦ ἴσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνια.
Μονάχ' ἀπὸ καμιὰ μεριά
ξεμύτιζε μυρτούλα,
άλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

4

Ἄπ' τὸ βουνό, ποὺ ὑψώνονταν
στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
θ' άγνάντευες στῆς θάλασσας
τὴν ἄκρη τῇ θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
πότυχε ἔκει ν' άπλώσουν
κάποια χεράκια ἔργατικά,
γιά νὰ στεγνώσουν.

5

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
γειρμένο στ' άκρογιάλι,
βρέφος θά τὸ στοχάζοσιν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
ὁποῦ γειρτὸ σάν τὸ θωρῇ
μὲ τὸ φιλὶ στὸ στόμα,
πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῇ
καὶ μέρ' άκόμα.

6

Καὶ μόνο στὴ βασιλίσσα
τῆς ἔρημιᾶς γαλήνη
ἢ θάλασσα ἠχολόγαε
γλυκὰ γλυκὰ κι ἔκεινη:
—Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοποῦ
νύχτα καὶ μέρα.

Κ. Παλαμᾶς

ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑ

Ἦρθεν, ἦρθε χελιδόνα,
ἦρθε κι ἄλλη μεληδόνα,
κάθισε καὶ λάλησε
καὶ γλυκὰ κελάδησε:
«Μάρτη, Μάρτη μου καλέ,
καὶ Φλεβάρη, φοβερέ,
κὰν φλεγίσης κὰν τσικνίσης,
καλοκαίρι θὰ μυρίσης·
κὰν χιονίσης κὰν κακίσης,
πάλιν ἀνοιξη θ' ἀνθίσης.»
Θάλασσαν ἐπέρασα,
τὴν στεριὰν δὲν ξέχασα,
κύματα κὰν ἔσχισα.
Ἔσπειρα, ἔκονόμησα,
ἔφυγα κι ἀφήκα σύκα
καὶ σταυρὸν καὶ θημωνίσταν
κι ἦρθα τώρα κι ἦβρα φύτρα,
κι ἦβρα χόρτα, σπάρτα, βλίτρα,
βλίτρα, βλίτρα, φύτρα, φύτρα.

Σύ, καλὴ οἰκοκυρά,
ἔμπα στὸ κελάρι σου,
φέρ' αὐγὰ περδικωτὰ
καὶ πουλιὰ σαρακοστά·
δῶσε καὶ μιὰν ὀρνιθίσταν,
φέρει καὶ μιὰν κουλουρίσαν.

“Ὅρισεν ὁ δάσκαλος
κι ὁ Θεὸς ποὺ τὰ ἔδωκε
ν' ἀγοράσωμεν ὀχτῶ,
νὰ πωλῶμεν δεκοχτῶ,
νὰ κερδαίνωμεν τριάντα,
διάφορα μεγάλα πάντα
καὶ στὸ σπίτι καὶ στὴ χώρα,
μέσα δῶ πού ῥθαμε τώρα.

Μέσα γειά, μέσα χαρά
στον άφέντην, στην κυρά,
στά παιδιά και στους γονείς,
σ' όλους τους τούς συγγενείς.
Μέσα Μάρτης, έξω ψύλλοι,
έξ' όχθροί, σās τρων οί σκύλοι.
Μέσα φίλοι, μέσα εύθητιά
και χαρές, χοροί, παιγνίδια
και έφέτος και του χρόνου
και του χρόνου κι άλλα χίλια.

«Έλληνικά δημοτικά τραγούδια»

Δ. Πετρόπουλος

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αί πρώται σκιαί του λυκόφωτος άπλώνονται εις τὰ σπιτάκια της “Υδρας. “Ο ήλιος — πελωρία αιματόχρωμη σφαίρα — έβυθίσθη εις την όμίχλην του όρίζοντος και αί τελευταίαι μελαγχολίαι των χρωμάτων έχαθησαν σιγά σιγά, υποχωρούσαι εις την ήμερον γαλήνην της σκιάς.

Έν τούτοις, μ' όλον ότι ή ζωή της φύσεως φαίνεται να καταλαγιάζει, φωναί, τραγούδια και βιολιά φθάνουν από παντού της κωμοπόλεως. Βρυασμός άσυνήθιστος γεμίζει τὰ άνηφορικά δρομάκια και την προκυμαίαν, όπου τὰ σπογγαλιευτικά καΐκια και τεπόζιτα σαλεύονται έλαφρά εις τον νωχελή κυματισμόν της έσπέρας.

“Ομιλοι ναυτικών, μορφαί χαρακωμένοι και ψημένοι εις τον άγωνα της θαλάσσης, άγκαλιασμένοι συνοδεύουν με βραχνά ξεφωνητά τὸ τραγούδι του συντρόφου των.

Είναι οί σπογγαλιείς, που έτοιμάζονται διά τὸ ταξίδι και οί όποιοι άποχαιρετοῦν την πατρίδα και την ζωήν της ξηρās.

‘Αλλ’ ή διασκέδασις αὐτή είναι πένθιμος, διότι κανείς δέν είναι βέβαιος, αν θα επανίδη τον ‘Οκτώβριον τὰ βουνά της ‘Ελλάδος και τὸ άσβεστόχριστο σπιτάκι, όπου είδε τὸ φῶς.

Και ή εικὼν εξακολουθεῖ.

‘Εδῶ κάποιος έφοπλιστής συμφωνεῖ ένα δύτην. Δύο τρεῖς ροδάδες και κουπάδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ όποια έχουν πάρει. Και εις την γωνίαν του δρομίσκου όλόκληρος οικογένεια, σύζυγος, παιδιά, γέροι γονεῖς, αδελφια, συνοδεύουν εις την παραλίαν τον αγαπημένον των, του όποίου τὸ καΐκι κάνει απόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκορπίζει γύρω τὸν καπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

«Κρίν-κράν! Κρίν-κράν!».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἓνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἐμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἀγιασμόν.

«Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν...».

Ὑψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπαῦ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

«Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσοῦντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

«Ὑπὲρ τοῦ ἀγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο...».

Γύρω οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπάδες, ροδάδες, κολαουζέ-ρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἡλιοκαμένοι καὶ ἄρρενωπαί, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμην τῆς θαλάσσης, λαιμοὶ ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἦδη ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδί τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάικα καὶ τὰς ἀντλίας.

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

Ὅλοι σταυροκοποιοῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἀσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπαῦ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

—Καλὸ ταξίδι!... Καλὰ κέρδη!...

Ὁ διάκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. Ἡ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀντηχεῖ ὁ λιμὴν. Ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

Ἡμέραν παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε σκάφη κάνουν ἑξαφνα πανιὰ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ σφουγγαρὰς εἶναι τὸ ἀγαπημένο παιδί τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι ὁ μελαχρινὸς δαμαστής τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστής τῶν ὑγρῶν μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῇ;
Ἡ Αἶγινα ἄρα γε, ἢ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ἢ Κάλυμνος, ἢ Σύμη ἢ τῆς
Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταί;
Ἄδιάφορον!

Ὅπου καὶ ἂν εἶδε τὸ φῶς, τὸ κῦμα τὸν ἐγέννησε, ἡ ἄλμη του τὸν
ἔψησε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἔπλασε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νήπιον
τὴν αἰθρίαν τῆς καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν ὀργὴν τῆς.

Παιδί τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλη ζωὴν δὲν
δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἀλλοῦ, νὰ
γίνῃ γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον
καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γελάσῃ
τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

—Ἐ, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο. Σὰς χαρίζει ὅλα τὰ
καλὰ σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσύχου ζωῆς.
Ἐκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγκινήσεις.

Αὔριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαϊστράλι θὰ τὸν
σπρώξῃ σιγὰ σιγὰ κάτω εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάξ... Τρίπολις!

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὀλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκείνους
οὐρανοὺς τὸ παιγνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τὴν καθημερινὴν πάλην
μὲ τὰ στοιχεῖα.

«Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου»

Ἄγγ. Τανάγρας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.

Σὰ νεράϊδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτὴ
τὴ χαϊδεύει ὁ μπότης.

Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά τῆς.

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωτη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερὴ
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια τῆς ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιालοῦ τὰ ψάρια.

«Γαλήνη»

Γ. Δροσίνης

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' άκρογιάλι ή πλανεμένη
βαρκούλα, σάν έρείπιο τοῦ χρόνου
έκοίτετ' ώς τὰ χτές σκελετωμένη,
κομμάτι τής ζωής, ξεσκλίδι πόνου.

Άνέμοι στοὺς άρμούς τούς άνοιγμένους
φυσώντας άπ' τήν πλώρη ώς τήν πρύμη,
περνοῦν καί παίρνουν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σάν ὄρνια τρώγοντας άγρίμι.

Τὰ κύματ' άπαλά εἶτε μανιασμένα
—φιλοῦνε τή βαρκούλα ή τή χτυπάνε—
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καί στόν βυθό τὸν άφαντο τὰ πᾶνε.

Μὰ νά! οἱ ξυλοκόποι τή χαλοῦνε!
'Ο γερο-ναύτης εἶπε στὰ παιδιά του:
τὰ κόκαλά του θέλει νά κλειστοῦνε
στὰ ξύλα, πού 'χαν κλείσει τήν καρδιά του.

Καί τώρα νεκροκρέβατο στοῦ μνήμα
μέσα ή βαρκούλα άγνώριστη ἔτσι ἐθάφτη,
νά ταξιδεύη αἰώνια δίχως κύμα
στοῦ ατέλειωτο ταξίδι μέ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγαλίτης

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

''Ω καλοθύμητες βραδινές ὥρες!
πρὶν άναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
δένονται στοῦ μουράγιο σὰ μουλάρια
βαριές άπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλώρες.

Κι ανάμεσα ἀπὸ ξάρτια καί κατάρτια
ψαράδων άδερφές, γυναῖκες, κόρες,
φέρνουν ὀρθοστημένες κανηφόρες
τὰ ψαροκόφινά γεμάτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κεληθοῦν τὰ τέλια
δυὸ χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
Μιά χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, ποὺ τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
κυλώντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
μοσκοβολᾷ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

1

Μαῦρα τὰ βουνά,
καταχνιά τὰ θάφτει,
θύελλα περνᾷ
καὶ βροντᾷ κι ἀστράφτει.

3

Γλᾶρος ποὺ πετᾷ
φαγητὸ γυρεύει,
βάρκα, στ' ἀνοιχτά,
ναύτης κινδυνεύει.

2

Ἄνεμος φυσᾷ,
ἡ καλύβα τρίζει
ὁ γιαλὸς λυσσᾷ
καὶ βογκᾷ κι ἀφρίζει.

4

Ἄχ, παρακαλῶ,
κάμε, Πλάστη, χάρη,
σῶσε τὸν καλὸ,
τὸν φτωχὸ βαρκάρη!

«Ἀτθίδες αὔραι»

Γ. Βιζυηνός

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Εἶναι ἀπὸ τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρέματα τὸ ψάρεμα τοῦ παραγαδιοῦ.
Ἐπὶ ἔτη ἡσυχολήθην εἰς τὸ ὥραιον αὐτὸ ψάρεμα κατὰ τὰ διάφορα
παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ «καλάδες» (τὰ ριψίματα τοῦ παραγα-
διοῦ), ποὺ ἔκαμα εἰς τὴν Σῦρον, εἰς τὴν Κύθνον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ
ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἰδικὰ μου παραγάδια, τὰ ὁποῖα ἀνένεωσα ἐπανειλημμέ-
νως. Ἦσαν ὥραϊα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἕκαστον, καρφω-
μένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὁποῖα
ἐγέμιζεν ἡ μάνα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σῦρον εἶχον ἓνα τακτικὸν
λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἄνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἦτο παλαιὸς ναύτης

καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἅμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγγανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἑξακόσια ἀγκίστρια τῶν καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος τοῦ ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρεμα ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὥς καὶ ἓνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθούς, ὥσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ψάρι. Καὶ μοιλονότι εἶχομεν ψαρέψει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὐτυχέστερον συριανόν μου ψάρεμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρεμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ «Νησάκι», τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἤμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουπιά.

—Θώριε δῶ, ἀφεντικό, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἅμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἀφοῦ καλάρης καμιά ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλῶρη ἀντικρίζοντας τὴς Δῆλες καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλοιπο.

—Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορὲς θὰ τὰ ποῦμε;

—Τὰ ξέρεις, ἀφεντικό, δὲ λέω ὅχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται καμιά φορά ξεχνιέσαι, βόσκει ἄλλοι ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρουμε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιὰδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε!

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας θέσεις. Ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον βράχοι καὶ τραγάνες καὶ ἀποχές, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἦρχισαμεν τὸ ψάρεμα πρωὶ πολὺ, ἀπὸ τὴν αὐγὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους ὅμως κοκκινωποὺς χάνους. Εἶχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαι καὶ νὰ γογγύζω, μήπως μόνον αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ψάρεμά μας, ἀλλ' ὁ μπαρμπα-Γιώργης μὲ καθησύχασε:

—Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲν βλέπεις ποῦ εἶναι χάνοι τῶν βράχων κοκκινοκίτρινοι; Ἄν ἦταν ἀσπρουλιάρικοι, ἄμμουδίτες, τότε θὰ εἶχες δίκιο νὰ χολοσκᾷς, γιατί θὰ εἶχαμε πέσει σὲ ἄμμουδα. Ἀλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ σου, καὶ θὰ δῆς λυθρίνια.

Καὶ τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἤρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἐλαφροὺς παλμοὺς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. Ἡξευρα τί σημαίνουν, καὶ ἔσκυψα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν ὀργυιῶν τρία μικρὰ ψάρια, τὰ ὁποῖα ἐλεύκαζον· ἐπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ παράμαλλου, ὅπου ἦσαν ἀγκιστρωμένα. Ἐφ' ὅσον ἀνέσυρον τὸ παραγάδι τόσον ἐμεγάλωνον· προσήγγιζον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴν τῶν ἀνέβαινον φυσαλίδες. Μετ'

ὀλίγον τὰ ἐξαγκίστρωνα. Ἦσαν ὠραῖα λυθρίνια σχεδὸν ἡμισείας ὁκάς, ἐρυθρόχρυσα, μὲ τὸν ἀνεκφράστου ὠραιότητος χρωματισμόν, ὁ ὁποῖος δευτερόλεπτα μόνον διαρκεῖ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ ἐφεξῆς χάνοι καὶ λυθρίνια ἀνεσύροντο συνεχῶς. Ἄλλ' ἔπειτα εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν τ' ἀγκίστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολῶματα ἄθικτα. Ἰδιοτροπίαί αὐταὶ τῶν πυθμένων! Ἄλλοι συναντᾷτε πλῆθος ψαριῶν καὶ ἄλλοι, μολονότι αἱ συνθῆκαι εἶναι εὐνοϊκαί, οὔτε ἔν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀκόρεστος, καὶ αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν ἀγκιστριῶν μὲ τὰ ἄθικτα δολῶματα μὲ ἐστενοχώρει. Ἀνεσύροντο ἤδη τὰ τελευταῖα ἀγκίστρια. Ὅταν ἔξαφνα ἠσθάνθην ἓνα τιναγμὸν ἰσχυρὸν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὡς ἀπὸ τὸ βάρος ἠννόησα, θὰ ἦτο ἡ πέτρα, ἡ ὁποία δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάνας, καὶ εἶχεν ἀνασυρθῇ ἀπὸ τὸν πυθμένα. Ἀφοῦ ἀνέσुरα μερικὰς ὀργυιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον καὶ ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουπιά.

—Μεγάλο ψάρι, ἀφεντικό! Θὰ εἶναι κανένα σκυλόψαρο, τὸ ὁποῖον δὲν κατάφερε νὰ κόψῃ τὸ παράμαλλο. Ἄν πέσαμε σὲ σκυλόψαρο, ὅτι πιάσαμε πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο!

Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ ψαράς δουλεύει διὰ λογαριασμόν τοῦ σκυλόψαρου, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνάσυρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις τότε μερικὰ κεφάλια λυθρινιῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι τὰ κεφάλια τῶν λυθρινιῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

Ἄλλ' εἶχομεν ἀπατηθῇ. Μὰς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἐκπληξίς, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφαίνετο εἰς μέγα βάθος. Ἔστιλβε! Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ ὁποῖον εἶναι βαθὺ φαιόχρουν, ὥς νὰ μισοπενθηφορῇ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὀργυαί, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ βαρκάρης.

—Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσης νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο γιατί θὰ κοπῇ, ἅμα ξενερίση ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν ξενερίσῃ, θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα στὰ σπάραχνα καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένα ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ἄλλιῶς τὴν χάσαμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὁποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος, ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἕως ἑξ ὁκάδων, ἦτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρτάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστὴν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σειρὰν ἀπὸ χελιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὁποῖον πετᾷ ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὄχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὕψος. Ἔχει πολὺ ἄσχημον κεφαλὴν, πλακωτὴν, μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσιν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης. Ἔχει

λέπια σκληρά, χονδρόν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην σχεδὸν διαφανή μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὅποια μοιάζουν εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ ὅποια ἔβλεπον πρώτην φοράν καὶ μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλημένοι συνάδελφοί μου. Εὐθύς ὡς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα-Γιώργης ἄφηνε ἀμέσως τὰ κουπιά, ἀφήρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ ἔρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγνώριζεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικούς θρήνους αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Διότι βογκᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὁποῖον ἐκρέματο εἰς ἀγκίστριον τοῦ πρώτου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἔκπληξις. Εἶναι ψάρι, τὸ ὁποῖον ψαρεύεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη, ὅπου ψαρεύονται οἱ βακαλοὶ καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῆ τῶν ροφῶν καὶ πολλάκις μεγαλύτερα τούτων. Καὶ ἦτο τὸ ψάρι τοῦτο ὁ λεγόμενος «σανπιέρος» ἢ «χριστόψαρο» εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν εἰσέδυσεν ἡ ἰταλικὴ ὀνομασία. Εἶναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτοπράσινον, καὶ ἔχει τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἀπὸ μίαν μαύρην βούλαν ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἐχαροποίησε μὲ ψάρεμά τι ὄχι πολὺ σύνηθες. Ἀνέσυρον ἔν πρᾶγμα βαρὺ ἐνόμιζέ τις ὅτι εἶχε προσκολληθῇ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκιστρίων· τοῦτο συμβαίνει συχνά. Ἀνασύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθους μὲ ὠραίους χρωματισμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζωόφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὄλων τῶν χρωμάτων.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο λίθος. Διότι, ὅταν ἔπιασε τὸ παραγάδι ὁ μπαρμπα-Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν πείραν του, μοῦ εἶπε:

—Δὲν αἰσθάνθηκες, λοιπόν, κανένα χτύπημα, ἀφεντικό; διόλου; Οὔτε τὸ χτύπημα ποῦ κάνει ὁ ἀστακός, χτυπώντας τὸ κορμί του μὲ τὴν οὐρά; Ἀλλὰ τώρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἠπατήθην; Ἀσφαλῶς ἠπατήθην.

Καὶ ὅμως ἦτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακός δύο ὁκάδων περίπου. Ἄλλ' εἶχε συμβῇ τὸ ἐξῆς, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ὁ μπαρμπα-Γιώργης δὲν ἠσθάνετο πλέον τὰς παλμικὰς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστακοῦ.

Ἐνῶ τὸν ἀνέσύρομεν, ὁκτάπους πρώτου μεγέθους τὸν εἶχεν ἐναγκαλισθῇ· τὸν περιέσφιγγε καὶ τοῦ ἔθλιβε τὰ κόκαλα μὲ τοὺς ἰσχυροὺς πλοκάμους του, ἵνα τὸν ἀπομυζήσῃ διὰ τῶν ἀπομυζητικῶν θηλῶν του. Ἐννοεῖται ὅτι, ὅταν θὰ ἔφθανεν ὁ ἀστακός εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὁ ὁκτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

‘Αλλ’ ό μπάρμπα-Γιώργης ήτο άνθρωπος προνοητικός. Πάντοτε κατά τό ψάρεμα είχε μαζί του και τήν απόχην. Τήν έβύθισε λοιπόν μέ προσοχήν, και ένώ τό ένηγκαλισμένον σύμπλεγμα εύρίσκετο μίαν όργυιάν κάτω τής έπιφανείας τοϋ ύδατος, τό περιέκλεισεν εις τό δίκτυον τής απόχης και τό έρριψεν εις τήν κουπαστήν.

«Ψαράδικες ιστορίες»

Έμμ. Λυκούδης

Ο ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙ Ο ΓΑΔΑΡΟΣ ΤΟΥ

“Αν έχη ιστορία ό μπαρμπα-Γιάννης, τή χρωστάει στο γάδαρό του. Έπειδή ό γάδαρός του - Ψαρό τόν έλεγε, άς τόν πούμε κι έμεις Ψαρό, - δούλεψε καλά στη ζωή του, από τήν ώρα πού σήκωσε σαμάρι ή ράχη του. Έπειδή στάθηκε καλότυχος γάδαρος ό Ψαρός μ’ όλη του τή βαριά δουλειά πού έκαμε στη ζωή του. Έπειδή ήτανε γάδαρος μέ χαρακτήρα ό Ψαρός, και τόν έδειξε τόν χαρακτήρα του τότες πού τόν είχε ό μπαρμπα-Γιάννης έξι μήνες στο μαγκανοπήγαδό του, έξι ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, πού μπορούσαν και λιοντάρι νά δαμάσουν, κι ώστόσο ό Ψαρός μήτε τή δύναμή του έχασε στο ζυγό εκείνο, μήτε τή μεγάλη του φωνή, μήτε τήν σβελτάδα του, όταν, από καιρό σέ καιρό, τόν άφηνε ό άφέντης του στο χωράφι νά πάρη λιγάκι άέρα, νά δροσιστή μέ χορτάρι χλωρό.

“Όταν ό μπαρμπα-Γιάννης έχασε τό περιβόλι του, άλλο δέν τοϋ έμενε παρά ό Ψαρός. Αϋτός ήταν ό φίλος του, ή σερμαγιά του, τό στήριγμά του. Μ’ αϋτόνα δούλεψε, μ’ αϋτόνα μιλούσε. Άνεβοκατέβαινε τό βουναράκι τοϋ χωριού του μέ τόν Ψαρό, και δέν ήτανπραμάτεια, δέν ήτανε λαχανικά, πωρικά, ξύλο, πού δέν περνούσαν από τοϋ Ψαρού τή σταυρωτή ράχη πρι νά ’ρθουνε στοϋ μπαρμπα-Γιάννη τή γειτονιά. Κατάντησε μπαρμπα-Γιάννης και Ψαρός νά είναι ένα πράμα. Μαζί τρώγανε, μαζί περπατούσανε, μαζί κοιμούνταν. “Έξω έξω, στην άκρη τοϋ χωριού, ό μπαρμπα-Γιάννης στο καλύβι όλομόναχος, ό Ψαρός στην αϋλή. “Έβγαине ό μπαρμπα-Γιάννης στην πόρτα του πρι πρι, κι ή πρώτη του καλημέρα ήτανε στον Ψαρό. Γύριζε τότες ό Ψαρός τό κεφάλι κατά τόν άφέντη του, σάλευε τ’ αϋτιά του μέ λαχτάρα κι άγάπη, και τόν κοίταζε μέ μάτια πανώρια, μάτια πού μπορούσε κι ή πιό μαυρομάτα κοπέλα νά τά ζουλέψη.

“Άλλοτε πάλι, στη δουλειά άπάνω, αν ήτανε μεγάλη ή ζέστη, πάρα

πολύ βαρὺ τὸ γομάρι, καὶ τύχαινε κι ὁ Ψαρὸς νὰ εἶναι κακοδιάθετος ἢ παρακουρασμένος, καὶ δὲν ἀνέβαινε τὸν ἀνήφορο μὲ μεγάλη προθυμία, ἔχανε τὴν ὑπομονή του ὁ μπαρμπα-Γιάννης, καὶ τοῦ μιλοῦσε σὲ γλώσσα ποὺ ἄνθρωπος νὰ τὴν ὑποφέρει ἦταν ἀδύνατο, κι ὥστόσο ὁ Ψαρὸς τὴν ὑπόφερνε, κι ἔκανε τὰ καλὰ του μάλιστα, ἐπειδὴ τὸ γνῶριζε πὼς ἔχει καὶ ξύλο, ἂν καὶ τὸ ξύλο ὁ μπαρμπα-Γιάννης δὲν τὸ ᾽δινε παρὰ σὰν ἔβλεπε πὼς δὲν περνοῦσαν τὰ λόγια. Γάδαρος γνωστικότερος ἀπὸ ἀνθρώπους πολλοὺς, ποὺ δὲν ἐννοοῦν τίποτις νὰ σοῦ δώσουν, μὲ τίποτις νὰ συφωνήσουν, ὅσο λογικὸ καὶ νὰ εἶναι, παρὰ σὰ δοῦνε, σὰ νιῶσουν τὴ βία, εἶτε στὴ ράχη τους εἶτε κι ἄλλιως.

Ἡρωικὸς γάδαρος ὁ Ψαρὸς, διακριτικὸς ἀφέντης ὁ μπαρμπα-Γιάννης. Γι' αὐτὸ ἔζησε ὁ Ψαρὸς καὶ χρόνια πολλά, καὶ τὸν ὠφέλησε τὸν ἀφέντη του, ὅσο γάδαρος ἀνθρώπο ποτές δὲν ὠφέλησε. Μὰ ὅλα τὰ πράματα αὐτουνοῦ τοῦ κόσμου ἔχουν ἓνα τέλος, κι εἶχε καὶ τοῦ μπαρμπα-Γιάννη καὶ τοῦ Ψαροῦ ἡ ἀχώριστη φιλία τὸ τέλος της.

Ἀνέβαινε τ' ἀγαπημένο ζευγάρι ἀπὸ τὸν κάμπο, μέρα μεσημέρι. Αὐγουστο μήνα, μὲ γομάρι σταφύλια. Ἦταν τρυγητός, καιρὸ δὲν εἶχανε νὰ χάνουν, τὰ σταφύλια περίμεναν στ' ἀμπέλι κομμένα νὰ κουβαληθοῦνε, νὰ ζουληχτοῦνε, νὰ γίνουν πετμέζι, μοῦστος, κρασί. Ἦταν τὸ τρίτο ταξίδι τοῦτο. Ἔπρεπε νὰ γίνουν ἄλλα τρία ταξίδια, καὶ μήτε νὰ σταθοῦνε στὸ μισὸ δρόμο, νὰ ξεκουραστοῦνε, δὲν εἶχαν καιρὸ. Ἦταν τώρα γέρος ὁ μπαρμπα-Γιάννης, μὰ κι ὁ Ψαρὸς ἀκόμα πιὸ γέρος. Δὲν εἶχε πιά ὁ Ψαρὸς τὴν πρώτη σβελτάδα του. —Τρέχα κακόμοιρε, τοῦ ἔλεγε ὁ μπαρμπα-Γιάννης βραχνὰ βραχνὰ, τρέχα, γιατί ἔχουμε ἄλλα τρία. Καὶ τότες θά ᾽χης πιά χειμωνικόφλουδα ἀπόψε στὸ φαγί σου. Ἔναιτε καὶ φτάσαμε κακορίζικε! Κι ἔκανε ὁ Ψαρὸς νὰ τρέξη γληγορώτερα, μὰ τὰ πόδια του ἔτρεμαν, ἦταν κατεβασμένα τ' αὐτιά του, καὶ γόγγυζε. Ἐκεῖ ποῦ γόγγυζε, κοντοστέκεται, λυγίζουν τὰ γόνατά του, πέφτει κάτω ἢ ἄσπρη κοιλιά του στὸν ἥλιο, τὰ πόδια του στὸν ἀέρα, τὰ κοφίνια μὲ τὰ σταφύλια ἀπὸ πίσω του. Ἐτρεξε ὁ μπαρμπα-Γιάννης κατατρομαγμένος, πρώτη φορὰ ποὺ πάθαινε τέτοιο πρᾶμ' ὁ Ψαρὸς. Ἀρχισε νὰ ξελύνη τοῦ σαμαριοῦ του τὸ λουρί, ποῦ τοῦ παράσφιγγε τὴν κοιλιά τοῦ Ψαροῦ, καὶ τοῦ ᾽κοβε τὴν ἀναπνοή. Τὸ ᾽σκισε τὸ λουρί μὲ τὸ μαχαίρι του, παραμέρισε τὸ σαμάρι ὅσο μπορούσε, ὥστερα παίρνει τὸ καπίστρι, καὶ τραβάει τὸν Ψαρὸ νὰ τονε σηκώση. Ἐλα, γέρο μου, σήκω καημένε, σήκω κι ἔχουμε τρία ταξίδια ἀκόμα. Σήκω καὶ θά ᾽χης καὶ κριθάρι ἀπόψε. Σ' ἀξίζει, καημένε. Σήκω, Ψαρέ μου!

Μὰ ποῦ νὰ σηκωθῇ ὁ Ψαρὸς! Σκύβει ὁ μπαρμπα-Γιάννης καὶ χαδεύει τὴ ράχη του, τὸ λαιμό του, τὸ μέτωπό του, τραβάει ἔπειτα πάλι, τοῦ κάκου! Δὲ σηκώνεται ὁ Ψαρὸς! Τοῦ πέρασε τότες ἀπὸ τὸ νοῦ σὰν

άστραπη ό φόβος μήπως έπαθε τίποτις ό Ψαρός, μήπως κι ό φόβος μονάχα τόν έκαμε νά καθίση, ν' άκουμπήση κάπου, νά συνεφέρη, νά πάρη δύναμη γιά νά μπορέση νά κοιτάξη τά μάτια του, νά προσέξη τήν άναπνοή του, νά καταλάβη άν ζή ό Ψαρός του.

Κάθισε λαχανιασμένος, άφανισμένος από τήν κούραση, από τή βίαση του νά ξελύση τό σαμάρι, νά παραμερίση τά κοφίνια, από τό τράβα τράβα τό καπίστρι νά σηκωθί ό Ψαρός, από τόν ήλιο τό φοβερό πού τόν έδερνε καθώς έπεφτε στήν κορφή του. Κάθισε, καί σηκωμό πιά δέν είχε. Μόνο έγειρε σ' ένα βράχο πλαγινό, στο μισό τό δρόμο τοῦ βουνοῦ, πού ψυχή δέν φαίνονταν από πουθενά, νά 'ρθη καί νά τοῦ χύση μιá στάλα νερό νά τονε συνεφέρη.

Ξανασυλλογίστηκε άξαφνα τό δόλιο τόν Ψαρό, καί πάσκισε νά συρθή κατακεί πού ήταν πλαγιασμένος, νά τονε χαδέψη, νά τόν κάμη νά σηκωθί νά τόν καθαλίσει έπειτα καί νά πάη στο καλύβι του, νά συχάσουν κι οί δυό τους, κι άς πάνε στο καλό τά σταφύλια. Μά πού νά σηκωθί πιά ό μπαρμπα-Γιάννης. "Όσο τό συλλογιζότανε νά σηκωθί άλλο τόσο βούλιαζε μέσα στή λιγοθυμιά πού τόν πήρε, βούλιαζε, όλο βούλιαζε, καί τώρα πιά άλλο δέν έμενε μέσα στο νοῦ του παρὰ νά μπορέση ν' άπλώση τό χέρι του άπάνω στον Ψαρό, νά τοῦ δώση νά καταλάβη πώς είναι κοντά του πώς παρακουράστηκε κι αυτός, καί θά μείνη πλαγιασμένος ώσπου νά συνεφέρη.

Μάζεψε τή στερνή του δύναμη κι άπλωσε ό γέρος τό χέρι του. "Έπεσε βαριά τό χέρι άπάνω στον άψυχο τό λαιμό τοῦ Ψαροῦ. "Έμεινε καθώς έπεσε τό χέρι, έμεινε κι ό γέρος άσάλευτος, άμίλητος, άξύπνητος. Τίποτις δέν έφεγγε πιά μέσα στο σβησμένο τό νοῦ του, καί μήτε τά μερμήγκια κι οί μύγες, μήτ' αυτά δέν τόν πείραζαν πιά. Μόνο τόν έδερν' ό ήλιος, κι αυτός κοιμοῦνταν τόν αιώνιο τόν ύπνο, κοντά στον Ψαρό του, τόν ήρωα τόν Ψαρό, πού άπόθανε στή δουλειά του άπάνω, σάν πολεμιστής άπάνω στο κάστρο του. Τήν άλλη μέρα σέ κείνο τό μέρος τίποτις άλλο δέν έβλεπεσ παρὰ μερικέσ ρώγες σκόρπιες έδω καί κεί. "Ό μπαρμπα-Γιάννης ήτανε θαμμένος στήν 'Αγία Μαρίνα λίγο παραπάνω, ό δύστυχος ό Ψαρός ήταν γκρεμισμένος μέσα σέ χαράδρα βαθιά παρακάτω.

Δέν τόν έθαψαν τόν Ψαρό, κι άς δούλεψε σ' όλη του τή ζωή. Τονε λυπήθηκαν όμως τά όρνια, καί τοῦ ξεγύμνωσαν τ' άσπρα τά κόκαλά του, καί τοῦ τά ζέσταιν' ό ήλιος, καί τοῦ τά 'πλεναν οί βροχές, ώσπου άφανίστηκαν καί κείνα, κι άλλο τώρα δέν τοῦ μένει τοῦ κακόμοιρου τοῦ Ψαροῦ παρ' αυτή ή μικρή ιστορία.

Αἱ θημωνιαί τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται ὀλόχρυσοι μίαν φορὰν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα ᾿Αλωνάρην - ᾿Ιούλιον, ὡσὰν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὁροπέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικός ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὅλον τὸν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῇ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μὲ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἔν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν αὐγὴν — πρωὶ πρωὶ — ἀρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερά των στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δήμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἄλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέχει λαχανιασμένος κι ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγιοὶ του παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

᾿Α! ᾿Α! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πρώτη ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἀλόγων καὶ ἐξυπνᾷ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμη κοιμῶνται. Ἡ κυρα - Δήμαινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαρώνει μὲ ἕνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σιτάρι. Σαρώνει καὶ συνάμα μὲ τὸ σάρωθρόν τῆς τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὀρνιθας καὶ τὰς χῆνας, αἵτινες ὀρμοῦν καὶ καταπίνουν ὀλόκληρα στάχυα.

Μετ' ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. Ὅλον τὸ ὁροπέδιον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὅποιοι μαστίζουν τὰ ἄλογα.

᾿Α! ᾿Α! ἀκούεται ἡ φωνὴ των.

᾿Αλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δήμος, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὁροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μὲ ἕνα πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει: ᾿Α! ᾿Α! Χωμένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχύων μέχρι τῶν γονάτων παραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὅποια ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνὴ του.

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

᾿Ακούεται παρέκει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἕνα ἄλογον ἀλωνίζει τὴν μικράν του θημωνιάν. ᾿Αφοῦ κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ πόδια του ὀπισθεν τοῦ

άλόγου τὰ στάχια, σωρεύει τώρα τὸ άλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.
'Αλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γρᾶιᾳς, ἢ ὅποια ὀνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας.
'Ονειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτᾶρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ υἱοῦ τῆς ποτισμένου, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς τῆς εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός: «Μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου».

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μου!

Ὑψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὅποιον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσιζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσείσθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

«Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἀέρα...»,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ὁ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὁλονὲν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὺ ἀκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, καὶ δροσιζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδιασεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τὰ τέσσαρα ἄλογά του.
'Ελεύθερα τώρα, λυμένα, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν άλώνισμα καὶ τρώγουν ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείνασαν θημωνιάν του ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνον του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρα - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

«Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα»

Ἄλ. Μωραϊτίδης

ΤΟ ΣΚΙΑΧΤΡΟ ΤΟΥ ΧΩΡΑΦΙΟΥ

Ὁ Μπαρμπαστάθης ἔσπειρε σιτᾶρι εἰς τὸ χωράφι του διὰ νὰ φυτρώσουν στάχια, νὰ μεγαλώσουν, νὰ μεστώσουν, νὰ κιτρινίσουν. Καὶ ἔπειτα νὰ τὰ θερίσῃ καὶ τὰ ἀλώνισῃ ὁ Μπαρμπαστάθης, νὰ βάλῃ τὸ σιτᾶρι εἰς τὰ σακιά, νὰ τὸ πάγῃ εἰς τὸν μύλο, νὰ τοῦ τ' ἀλέσῃ ὁ μυλωνάς· νὰ τὸ πάγῃ ἀλεσμένο ἀλεύρι εἰς τὸ σπῖτι του μὲ τὸ γάϊδαρό του, νὰ τὸ

ζυμώση ή κυρα - Στάθαινα, νά κάμη πίτες καί ψωμιά καί νά φάγουν τὰ παιδάκια του.

Ἄλλὰ τὰ πουλιά δὲν ἤξεύρουν διατί τὸ ἔσπειρε τὸ στάρι ὁ Μπαρμπαστάθης. Νομίζουν ὅτι τὸ ἔσπειρε δι' αὐτά. Καί πετοῦν λοιπὸν μέσα εἰς τὸ χωράφι καί τρώγουν ὅσον ἡμποροῦν.

Ὁ Μπαρμπαστάθης ὅμως δὲν εἶναι διόλου εὐχαριστημένος. Καί διὰ νὰ μὴν τοῦ τρώγουν τὰ πουλιά τὸ σιτάρι του, ἔβαλε μέσα εἰς τὸ χωράφι του ἓνα φύλακα.

Ἀπὸ μακρὰν μὲ αὐτὸ τὸ φόρεμα καί τὸ καπέλο ὁμοιάζει μὲ κύριο... ἀλλὰ πολὺ κακονδυμένο κύριο.

Ἄλλὰ τί νομίζετε; Ἐφοβήθησαν τὰ πουλιά;

Τὰ πονηρὰ ἐκατάλαβαν, ὅτι ὁ φύλακας ἐκεῖνός εἶναι ψεύτικος καί πετοῦν ἄφοβα εἰς τὸ χωράφι. Ἐνα μάλιστα ὑπῆγε κι ἔκαμε τὴν φωλεὰ του μέσα εἰς τὴν τσέπη τοῦ κυρίου. Ἀνέβη καί εἰς τὸ κλαδάκι ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ καπέλο του καί κοιτάζει τὰ μικρά του.

Ὁ Μπαρμπαστάθης, ὅταν ἦλθε εἰς τὸ χωράφι του, τὰ εἶδε καί ἐχαμογέλασε. Ἄλλὰ δὲν ὑπῆγε νὰ κρημνίσῃ τὴν φωλεὰ του καί νὰ σκοτώσῃ τὰ μικρά, οὔτε παραμόνευε τὴν μητέρα των μὲ τὸ τουφέκι, νὰ τὴ σκοτώσῃ.

Ὁ Μπαρμπαστάθης εἶναι καλὸς ἄνθρωπος καί τὰ λυπᾶται τὰ πουλιά. Γι' αὐτὸ καί ὁ Θεὸς θὰ τοῦ δώσῃ πολὺ στάρι. Ὅσο καί ἂν φάγουν τὰ πουλιά, θὰ μείνῃ καί πάλι πολὺ νὰ πάγῃ εἰς τὸ σπῖτι του, νὰ ζυμώσῃ πίτες καί ψωμιά ἢ κυρα - Στάθαινα καί νὰ φάγουν τὰ παιδιά του.

«Ἀπαντα»

Γεώργιος Βιζυηνός

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
ποῦ ἀπὸ χρυσὰ πυργώνομαι δεμάτια.

Ἐνα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καί παλάτια.

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
Μὲ στήνουν λυγερὲς καί παλικάρια
μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
ποὺ κάθε χρόνο ἡ μάνα γῆ τοὺς στέλλει
μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργὴ κρυφῇ,
γλυκύτερην ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
καὶ σέρνω σκλάβά ἐμπρὸς μου τὴ ζωή,
μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
ποὺ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

«Νέα ποιήματα»

Γ. Στρατήγησ

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαὴ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτακτος καὶ ἀκένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφοτέρω εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοίομορφον περίπου καὶ πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρῶνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά.

Ὁ εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμήμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθύος δακτύλων, ἐφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸς μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων, γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὥς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἕνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὅστις παρετήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὥς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων, ἅτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του, ὅστις εἶναι πλέον γραμματισμένος, εἰς ὃν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν, ἵνα τοῦ τὸ ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι:

Παιδί μου Γιώργη

Πρώτον έρχομαι να έρωτήσω δια την καλήν σου υγείαν και δεύτερον, αν έρωτάς και δι' ήμās, καλώς υγιαίνομεν.

Παιδί μου, σου γράφω και σου λέω πώς, άφότου έφυγες, είμαι εις μεγάλην άνησυχίαν και λαχταρίζω νύκτα και ήμέραν κάθε ώρα και στιγμή πώς να βρίσκεσαι μοναχό σου σε τόσο μεγάλη πολιτεία, που χάνονται οί μεγάλοι και όχι έσύ δέκα χρονών παιδί, και τί να γίνεσαι. Τό γράμμα σου έλαβα, όπου μου έγραφες πώς ο μπάρμπας σου ο 'Αντώνης έφρόντισε και σ' έβαλε σ' ένα μαγάζι με τριάντα δραχμές τό μήνα. "Έκαμα, παιδάκι μου, τό σταυρό μου κι έπαρακάλεσα τό Θεό μέρες να μου κόβη και χρόνους να σου δίνη. "Έλαβα και τὰ δύο τάλιρα, που μου έστειλες από τό μισθό σου με τόν Παναγιώτη, και σε εύχήθηκα ή δυστυχισμένη. Πέτρα να πιάνης και μάλαμα να γίνεται. Τώρα, από τότε έχω να μάθω γιά σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δέν ξέρω. Ξημερώνει, βραδιάζει, με την έννοια σου ξυπνώ. 'Η άδελφή σου μου λέει: «Μά μη στενοχωριέσαι, τί κάνεις έτσι, θ' άρρωστήσης, καημένη μητέρα!» Μά έμένα ύπνος δέν μου πάει να συλλογίζωμαι όλοένα που να είσαι και πώς να περνάς. "Όσους έρχονται αύτου πηγαίνω και τούς ρωτώ γιά σένα, μά άραιά και που να βρω κανένα να μου πη πώς σε είδεν. 'Η άδελφή σου μου λέει πάλι: «Μά που να τόν ιδούνε, μάνα, τόσος κόσμος εκεί πέρα...». Μά έμένα μου φαίνεται σαν να σ' έχω χαμένο και σένα και τόν πατέρα σου...».

Και ή έπιστολή εξακολουθεϊ επί του αύτου τόνου και δι' αναλόγων φράσεων, άνησυχίαν και λύπην και άγωνίαν έκδηλούσα. Προδήλως μητρός είναι τό κατερρακωμένο γράμμα, μητρός άγραμμάτου και πτωχής — δια ξένης βέβαια χειρός γραφέν — μητρός, ήτις θα κατέφυγεν ίσως και αύτή εις κανένα γραμματισμένο, δια να της τό γράψη ύπαγορεύουσα αύτῳ, όπως ο υίός τώρα εις τόν μικρόν φίλον του κατέφυγε, δια να του τό άναγνώση. Και ή άγωνία, ήν έκφράζει, είναι ή άγωνία της χωρισμένης από τόν υίόν της αύτόν, όν έστειλε, φαίνεται, μακράν εις την μεγάλην πολιτείαν, περί ής όμιλει, εις την 'Αθήνα, εις την πρωτεύουσαν, άναγκασθεϊσα πιθανώς υπό της δυστυχίας, δια να εύρη πόρον ζωής, και άγνοεϊ έκτοτε τί γίνεται και πονεϊ δια τόν χωρισμόν του.

‘Ο μικρός άναγινώσκει άργά άργά, πιστώς, εύσυνειδήτως, συλλαβιστά, άπομονών τās λέξεις, διαιρών αύτάς μίαν προς μίαν, ως να ταίς αποδίδη ύπέροχον έννοιαν. Και ό άλλος άκούει έν σοβαρότητι, συγκεκι-

νημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτὸν πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας του, νὰ τῷ φανερώνουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδώσουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχη ἐμπροστίᾳ του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν.

Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θεῖου τοῦ Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζί ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θεοῦ του πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσει, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμόν του, ὑπηρέτης εἰς ἓνα μαγαζί, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστῆς τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὅπου ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δυό της μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ ὡς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθῆνα, ὡς τὴν ὀνομάζει — ἰδοὺ ὅπου τοῦ γράφει τώρα — περίεργον! ὡς νὰ τοῦ ὁμιλῇ — ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται!

«Παιδί μου, λέγει ἡ ἐπιστολὴ, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴ μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ λέῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴν δουλειά σου ἀξία καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος, καὶ νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ καὶ τ' ἀδελφία σου καλὸ ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησεν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτά σου νὰ τὰ φυλάς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύουν ἢ νὰ τὰ δίνῃς τοῦ μπάρμπα σου νὰ σοῦ τὰ φυλάῃ ἢ νὰ βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώτας μας καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἶπαν πῶς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχολεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιὰ, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρμπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς, γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα γράμματα, γιατί σήμερον ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται...».

Τὸν συμβουλευεὶ δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυχῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των ἐκφράσεων μητρὸς ποθοῦσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον

ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ διδίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἢ καλῇ ἐπαρχιώτις. Τὸν νουθετεῖ πῶς πρέπει νὰ βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαράλλακτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέται, ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πῶς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἔκφρασις ἐνδομύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἣτις τελεῖται, φαίνεται ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίοτε τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὕγρῳν εἰς αἴφνιδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἢ ἐπιστολή:

«Παίδι μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πῶς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τακτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ ξεδεύεις τὰ λεπτὰ σου, ὅπου τύχη. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ κοίταξε καλὰ νὰ μὴν τύχη καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νὰ σὲ ξέρω γιὰ παιδί μου...»

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἢ εἰδησις ἢ εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ παιδίου; Ἀδελφον. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἢ ἀνάγνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ συνεχόμενος πλέον:

Ψέματα, ἀνακράζει αἰφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι ψεύτης!

—Ποιὸς νὰ 'ναι αὐτὸς τάχα; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.

—Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.

—«Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ἀγγελικὴ», ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος.

Ἐτελείωσεν ἢ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δυὸ μικροὶ ἀποχωρίζονται...

—Πότε θὰ 'ρθῃς νὰ κάνουμε τὸ γράμμα ποῦ θὰ στείλω; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.

—Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζὶ.

Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες

περί σπουδαίας τινός υποθέσεως. Καί ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἴσταται ἀκόμη ἐπὶ μακρόν, διπλῶνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιδωμένον χαρτίον, καί, ἐνῶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του:

—Ψεῦτες! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὁδόντων του θυμωδῶς. Ψεῦτες!...

Περιοδικὸν «Ἑστία»

Μ. Μητσάκης

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

‘Ο Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν παιδί καὶ ἠγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

“Ὡ! Πῶς τὸ ἠγάπα τὸ κολύμβημα!...

‘Η μεγαλύτερα του εὐτυχία ἦτο νὰ σχίξη τὴν θάλασσαν ἀφήνων ὀπίσω του ὑγρὸν αὐλάκι ὡσὰν βαρκούλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἤρεσκε νὰ παίξη σὰν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρᾷ σὰν δελφίνι, νὰ κάμνη μακροβούτια, νὰ βλέπη θολά, σὰν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβοῦσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρνη φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίνει ἐπάνω ἀναπνέων μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἔπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπῆγαινε βαθιά. “Ὅταν ἦτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὡμοίαζε μὲ καθρέπτην, ἄλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ’ ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. “Ὅταν ἦσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. ‘Η θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Ἐπροχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἓνα τράβηγμα τῶν χειρῶν, ποὺ τὸν ἐτίναζεν ὕψηλά, τὰ ἐπηδοῦσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὕψηλὰ ὕψηλὰ, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλὰ χαμηλὰ μεταξὺ δύο θαλασσίων τοίχων. Ἐκινοῦντο τὰ κύματα, ἐβούιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καί, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὅποια τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ’ αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του ποὺ τ’ ἀνοιγόκλειε διηύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των...

Τὴν ἠγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβον της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ

της και τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί ὁροσερὸν ποῦ ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὥραϊα ποῦ ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, ποῦ ὠμοίαζαν σὰν πράσινα κεντήματα!

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσοῦσεν ἡσυχος μπάτης. Τί ὥραϊα ἡμέρα διὰ κολύμβημα!

Ὁ Κώστας παρετῆρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του:

—Κολύμβα! κολύμβα! Τί ἔμορφη ποῦ εἶναι ἡ θάλασσα! Ἀκόμη στέκεσαι;

Ἄλλ' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε:

—Μὴ κολυμβᾷς, Κώστα, μὴ κολυμβᾷς! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου!

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούριαν του φορεσιάν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὥραϊα φορεσιά ἦτο ἐκείνη! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην, ποῦ εἶχε διὰ τὸν υἱὸν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας! Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμνε ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θείας του... Ἐπειτα εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ἔκτακτον ἐκείνην τιμὴν. Καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα, εἶτε γεροντικὰ εἶτε νεανικὰ εἶτε παιδικὰ, μίαν φωνὴν ἤκουε: «Τί ὥραϊα φορεσιά!».

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατόν νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν της εἰς ἄλλα παιδιά, καὶ αὐτὸς νὰ ὀλογυρνᾷ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός;

—Ὅχι! εἶπε. Δὲν θὰ κολυμβήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλῃσιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν παρετῆρει μὲ ζήλια ἐν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβα ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον. Εὐρῆκε μόνον τὰ πιὸ καθαρά πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχὴν καὶ ἐκοίταζε τὰ πλοῖα, ποῦ ἦσαν ἀραγμένα μακράν, καὶ τὰς λέμβους, ποῦ ἦσαν δεμέναι ἀπὸ πίσω των.

Τί ἐσκέπτετο ὁ Κώστας; Καὶ αὐτὸς δὲν τὸ ἤξευρε. Ἀφῆνε τὰς σκέψεις του ἐλευθέρως νὰ περιφέρωνται ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, ἕως τ' ἀντικρινὰ βουνά, τὰ ὁποῖα, ὅταν ἦτο ὁμίχλη, ἐφαίνοντο τόσο μακράν καὶ τώρα, ἐπειδὴ ἦτο αἶθριος ὁ καιρὸς, ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐπλησίασαν.

Ἐξαφνα ὅμως ὁ Κώστας ἀκούει φωνὰς πλησίον του, ὁ νοῦς του ἐπιστρέφει γρήγορα ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξιδιὸν του εἰς τὴν παραλίαν.

—‘Ο ’Αντώνης τῆς Μήτηραινας πνίγεται! Πάει! Χάνεται!

Ἐκεῖ, ἐμπρός του, ἀρκετὰ βαθιά ὁ Κώστας, βλέπει δυὸ χέρια ποὺ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν, ἀκούει μουγκρητὰ καὶ βλέπει ἓνα κεφάλι νὰ βουλιάζη, νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ἦτο τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκολύμβᾳ, ἐνῶ ὁ Κώστας ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Τὸ δυστυχὲς εἶχε προχωρήσει βαθιά, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε νὰ κολυμβᾷ καλὰ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαιε μὲ τὰ κύματα. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχον ἴδει καὶ ἔβαλαν τὶς φωνές.

Ὁ Κώστας τινάζεται τότε ἐπάνω. Παρατηρεῖ τριγύρω, ἀλλὰ κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμιὰ βάρκα δὲν περνᾷ.

Μετ’ ὀλίγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ, ἀκούονται τὰ μουγκρητὰ καὶ τὰ δύο χέρια κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὥς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸ νερόν. Αὐτὸ ὅμως δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται. Καὶ τὸ παιδί βουλιάζει...

Αἱ φωναὶ εἶχον ἀκουσθῇ μακρύτερα. Πέραν δύο ναῦται σπρώχνουν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην ἔξω εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ πάρῃ τὰ κουπιὰ ἀπὸ ἓνα μαγαζί. Ἀλλὰ θὰ προφθάσουν; Ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιάν ἀκούονται σπαρακτικαὶ φωναί:

—Πνίγεται! Πνίγεται! Πάει, χάθηκε!

Ἡ καρδιὰ τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατὰ. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ’ ἀναβῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου κι ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μάτια ὀλάνοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχὴν.

Ὁ Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακάκι του, τὸ πετᾷ χωρὶς νὰ ἰδῇ ποῦ πέφτει, καὶ ὁρμᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νιώθει ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποῦ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεῦσθαι ὀλίγον καὶ ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐκβάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν. Ὅλοι φοβοῦνται μὴ γίνῃ ἀντὶ ἐνὸς παιδιοῦ πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνῃ.

Ὁ Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. Ὅλην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον θ’ ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φορὰν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανώμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἓναν ποῦ πνίγεται. Ἐπρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποῦ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζί του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ’ ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δυὸ του χέρια τὸ παιδί ἔως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναῦτας.

“Ολοι ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἀπ’ ἐπάνω του. Ἦτο ἄρα γε-ζωντανὸν ἀκόμη ἢ εἶχεν ἀποθάνει; Θὰ τὸ προφθάσουν; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θάλασσαν ποῦ εἶχε καταπίει. Ἦτο κατὰχλωμον ὡς νεκρόν. Ἐφθασε μετ’ ὀλίγον ἡ χήρα ἢ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ χτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. Ἄλλ’ εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἐνίωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρισαν τὰ μάτια τῆς μητέρας, ποῦ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά της.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτήρα.

Ἄλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγύρω των. Ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῇ παράμερα. Ἦτο τόσον κουρασμένος!... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούιζαν καὶ ὅλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῇ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμένον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ παντελόνι κολλημένον ἐπάνω του κι ἔσταζαν θάλασσαν!

Ὅταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκοίταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ τοῦ εἶπουν:

—Τὸ κακόπαιδον! Ἐπαιζε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρίμα στὰ ὄμορφα καινούρια ρούχα.

Ὁ Κώστας ἤμποροῦσε νὰ εἶπῃ εἰς αὐτάς:

—Δὲν ἔπαιζα, ἐγλίτῳσα μίαν ζωὴν!

Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἐνοιαζε; Ἄς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν.

Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θὰ τὸν ἔβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Καὶ ἀλήθεια, ἐκπληξίς, λύπη καὶ θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν μονομιάς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρὸς της. Παρ’ ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἄλλ’ ὁ Κώστας, ὡχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῇ.

Τότε ἤνοιξεν ἐκεῖνὴν τὴν ἀγκάλην της καὶ ὥρμησεν ὁ Κώστας καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἐσφιγγε δυνατά.

—Καὶ ἄν ἐπνιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά, ὡς ν’ ἀνατρίχιαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της

καρδία από τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ ἤγγισε τὸ παιδί της. Ἄλλ' ὁ Κώστας ἠσθάνετο ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικά εἰς τὸ σπίτι. Ὅταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσήκωσεν ὑψηλὰ καὶ τὸν ἐφίλησε, καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ αὐτός, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινὴν φορεσιάν, τὴν ὁποίαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτήν, ξαναβλέπει ἐμπρὸς του μίαν ἀπὸ τὰς ὥραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του. Ἀσφαλῶς ἡ φορεσιά αὐτὴ εἶναι ἡ ὥραιότερα ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἕως τώρα!

Ἄρ. Κουρτίδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά του δὲν ἄφηνε ἀπείραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. "Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας του. "Αν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιὰ. "Ἐνα χαντάκι χώριζε τὶς σταφίδες τους, τ' ἁλώνια τους καὶ τὰ σπίτια τους.

Κάποιον Αὐγούστον ὁ Κατσιβούλης κι ὁ Χριστοδουλιὰς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἁλώνια.

"Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τὴ μεγαλύτερή του κόρη ἔλειπαν στὴν πόλη. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρό τους ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιατί κι ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πείραζε.

—Δὲν μ' ἄρέσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς του ὁ Χριστοδουλιὰς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρσι ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναῖκα του, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ κι ἑξαφνὴ μπόρα ποὺ ἦρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψῃ. Ὁ Κατσιβούλης μπορούσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καθόταν καὶ ἔβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπαιρνε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα ό Χριστοδουλιās με τούς δικούς του δούλευαν γρήγορα και είχαν μαζεμένη την περισσότερη σταφίδα. "Αρχισαν να πέφτουν οί πρώτες άραιές σταλαματιές. "Ο Νάσος του Κατσιβούλη έβαλε τις φωνές. Καταλάβαινε τó κακό που τούς έβρισκε, μα καταλάβαινε και την αδυναμία του.

— "Ε, θά κλάψης και σύ, όπως κλάψαμε και μεις πέρσι, είπε τó αγόρι του Χριστοδουλιā.

— Κάνε τή δουλειά σου και τέτοια λόγια δέν μ' άρέσουν. Τ' άκούς;... Νά μη σ' άκούσω νά τó ξαναπής! είπε αύστηρά ό Χριστοδουλιās.

Δέν ήθελε τó κακό κανενός, μα και δέν είχε σκοπό νά μαζέψη τή σταφίδα του Κατσιβούλη. Αυτό δά έλειπε!...

"Επειτα όμως συλλογίστηκε: «Και τί φταίει τó μικρό νά πεινά όλο τó χρόνο; Κι έπειτα έχει νά παντρέψη και την κόρη του και την προίκα θά την δώση από τούτη τή σταφίδα... Θά είπης, κι εγώ φτωχός ήμουν κι είχα νά παντρέψω, κι εγώ είχα μικρά και πείνασαν. Τά σκέφτηκε εκείνος; Γιατί νά με σκοτιζουν έμένα τώρα;».

"Η σταφίδα του στο μεταξύ ήταν άσφαλισμένη. Τώρα μπορούσε νά πάη σπιτάκι του. Δυνατός άέρας σήκωσε σύννεφο τή σκόνη, κι ύστερα οί σταλαματιές άρχισαν νά πέφτουν πιό πυκνά. Μιά άστραπη θάμπωσε τά μάτια τους κι άκολούθησε βροντή που έσεισε τή γη.

— Κρίμα νά χαθί ή μαυρομάτα! συλλογίστηκε.

Πέρασαν από τó νού τά έξοδα και τά βάσανα που περνούν, ώσπου ν' αποθηκιάσουν τή σταφίδα και νά την πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξασκάψιμο, βλαστολόγημα, κορφολόγημα, χαράκωμα, θειάφισμα και ράντισμα με γαλαζόπετρα. "Επειτα τó καρδιοχτύπι νά τρυγηθί ή σταφίδα, ν' άπλωθί στο άλώνι, νά ξεραθί, νά μαζευτí, νά την βάλουν στα σακιά καί... νά 'ρθη κι ό έμπορος.

— "Αμαρτία νά χαθί ή μαυρομάτα! είπε πάλι ό Χριστοδουλιās.

Στάθηκεν έπειτα γιά μία στιγμή συλλογισμένος κι έπειτα φώναξε:

— "Εμπρός, παιδιά, έλāτε νά μαζέψουμε και του γείτονα τή σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νά μουρμουρίσουν μερικοί, μα με μία ματιά ό Χριστοδουλιās τούς έδωσε νά καταλάβουν πώς έπρεπε νά τρέξουν, σά νά ήταν δική τους και καλύτερα άκόμη. Δέ δίστασαν περισσότερο, και όλοι ρίχτηκαν πρόθυμα στη δουλειά.

Την ώρα που πλάκωσεν ή δυνατή βροχή κι αύλάκωναν τόν ούρανó οί άστραπές και ξεκούφαιναν οί βροντές, δέν ήταν ούτε σπυρι σταφίδα στ' άλώνια. Την ίδια ώρα φάνηκε άπάνω στο άλογό του τρεχάτος ό Κατσιβούλης. "Εσταζαν κι οί δυό από τó νερό και τόν ιδρώτα. Καθώς είδε από μακριά τó άλώνι άδειο, έβαλε τις φωνές. "Οταν πλησίασε και είδε τó Χριστοδουλιā, του κόπηκεν ή άναπνοή.

—'Εσύ νά μου κάμης αὐτὸ τὸ καλὸ!

—Γιατί ὄχι; Γείτονες εἴμαστε, εἶπε μὲ γέλιο ὁ Χριστοδοουλιᾶς. Πρῶτα θὰ δὴ κανεῖς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἥλιο.

Ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἄφρωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνώμοσύνη καὶ ντροπή! Εὐγνώμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπή γιὰ τὸν ἑαυτό του!

Νώντας Ἔλατος

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Ὁ κοῦκος εἶναι ἓνα ἐρημικὸ πουλί. Τρουπώνει βαθιὰ μέσα στὸ δάσος καὶ λέει τὸ ἀπλό του τραγούδι: Κούκου, κούκου, κούκου!

Δὲν τραγουδᾷ γιὰ νὰ τὸν ἀκούσῃ κανένας, γιατί γιὰ τὸν κοῦκο δὲν ὑπάρχει κανένας. Κι ἔπειτα τὸ τραγούδι του εἶναι τιποτένιο, ἓνα τίποτα: Κούκου!

Μὰ ἄραγες δὲν ἔχει καρδιὰ ὁ κοῦκος; Κλαίγει ἢ τραγουδᾷ ἢ λέει τὸ φῶς ἱλαρόν, τώρα τὸ βράδυ;

Ἐκατομμύρια κλαριά τὸν ζώνουν. Ὁ ἥλιος κρύφτηκε πίσω ἀπ' τὸ σκοτεινὸ βουνό· αὐτὸς ὅλο ὅλο ποῦ ξέρεي, εἶναι τοῦτο τὸ τίποτα: Κούκου!

Αὐτὸς δὲν εἶναι μήτε ψάλτης, μήτε βιολιτζής, μήτε στρατηγός, μήτε карабоκύρης· ὅλ' αὐτὰ τὰ ζουζουλα δὲν ξέρει κιόλας πῶς ὑπάρχουν στὸν κόσμον.

Τὸ φτεράκι του ἀνατριχιάζει, τὰ πόδια του σφίγγουν τὸ κλαρὶ καὶ φωνάζει: Κούκου, κούκου!

Τὸ δάσος εἶναι ἐρημο· μὰ ὁ Θεὸς χαϊδεύει τὸ σκοῦρο του τὸ φτερό· ἀκούγει τὸ παράπονό του.

Σουρούπωμα μέσα σ' ἓνα ἔρημο δάσος
τοῦ Ἀθῶνα — Μάης 1923.

«Ἔργα» τ. Ε'

Φώτης Κόντογλου

Τὸν αἰτὸ τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.

Κι ὁ κόκορας τὸν ρώτησε: «Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
πού τὰ ἔχεις ὅλα τώρα;

Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μὲς στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιὰ πές μου τί σοῦ λείπει

κι ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη

καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς;».

Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε: «Σὰν κόκορας μιλᾶς».

«Μῦθοι»

Ἄλ. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγείρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστου-
γέννων ἡ γριὰ Σπύραινα. Τοῦλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἶχεν
ἐμφανισθῇ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου
καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

—Τί νὰ ἔπαθεν ἄρα γε; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

—«Οὔτε καράβια στὸ γιὰλὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο!», ἐμουρμούρι-
ζεν ἡ γριὰ καὶ ἐπέστρεφε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἔπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλεύκαζον αἱ χιόνες
καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἰστίον εἰς τὸν ἔρημον
πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ
αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκων τὰ δίκτυα,
ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιάριά των καὶ καθήμενοι εἰς τὰ καφενεῖα τῆς
παραλίας ἐρρόφων λαიმάργως τὸν ἀργιλέν των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. Ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ
τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινόν διὰ τὴν αὐριανὴν ἐορτὴν καὶ ὅσα ἄλλα τρόφιμα
ἀπῆται ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριὰ Σπύραινα ἐθεάθη καὶ πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν
τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς
ναύτης κατερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν:

—Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θεῖά Σπύραινα; Μὲ ποιὸ καράβι ταξί-
δεψε;

—Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τῆ Σαλονίκη. Πῆγαν ἀλάτι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

—Μὲ τὸν καπετὰν Κωσταντῆ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἤρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεσαι καὶ τὸν καρτερεῖς, θεῖα Σπύραινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος ποὺ εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος ποὺ εἶναι; Καλὰ Χριστούγεννα! προσέθηκεν ὁ ναύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

Ἡ γραῖα ἔμεινεν ἄφωνος, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ὥσάν διαμάντια.

Κάτι ἤξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ καὶ ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλίγον χοιρινόν, τώρα τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενὰς τὰς χεῖρας.

—Ἀκοῦς νὰ πάγῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παράξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι τοῦ νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἰρωνες νησιῶται ἀπεκάλουν ἀναποδιασμένο, ἦτο πλοίαρχος ἐξήντα πέντε περίπου ἐτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικὴν του ἱκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοῖον τῆς πατρίδος του, τὴν «Εὐαγγελίστριαν», εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἠδύνατο νὰ μαντεύῃ ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἦτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἦτο ν' ἀποκτήσῃ μεγάλον βρίκιον. Καὶ τὸ κατώρθωσε.

Μὲ ποῖαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

Ἄλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὁδηγίαν καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἠθελον νὰ ὁδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ, οὗτος ἐπραττεν ὅλως τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρεῖς εἶχε προσαράξει τὴν «Εὐαγγελίστριαν» ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἐκεῖ κάπου ἦτο ὕφαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς τὴν

ἐγνώριζεν. Ἦξερεν, ὡς ἔλεγε, «νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλειστά μάτια· ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημα «νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ του».

Ὅταν, τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὕφαλος:

—Σὺ θὰ μὲ μάθης, ἀγράμματα; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ ἐνῶ ἦτο ἔτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ παρακάμψῃ τὴν ὕφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀδηγεῖται, ἐξηκολούθησε νὰ πλῆῃ κατ' εὐθείαν καὶ ἰδοῦ:

Κράφφ! ἔτριξεν ἡ «Εὐαγγελίστρια» ἐπὶ τῆς ὕφαλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορές οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεθύμινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ.

Ἡ γριὰ Σπύραινα, ἴσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέκαμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον. Ἦτο καὶ τόσοσιν ὀριμὸν τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἠκούσθη μία γειτόνισσα εἰς τὴν θύραν:

—Τὰ συχαρίκια. Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης.

—Ἦλθε, παιδί μου;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γριά κι ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν. Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορτάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρῶας ἰδὼν πλοῖον κατερχόμενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γριά, ἥτις ὡς εἶδομεν, τοσάκις παρετῆρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τοῦ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ «Εὐαγγελίστρια» κάμπτουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησιδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξοδρομιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, οἷότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεεν ὀξύτατος βορρειανατολικὸς ἄνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεύετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν λιμένα.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοῖον του. Ἦγάπα πολὺ τὸ μαῦρον χρῶμα καὶ ἔστιλβε κατάμαυρη ἡ «Εὐαγγελίστρια». Εἶχε συνηθίσει, ὅταν ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης σημαίας τοῦ πλοίου καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ «σενιάλα» λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

—Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχωμαι, ἔλεγεν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν «Εὐαγγελίστριαν». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἠύχαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ν' ἀψηφῇ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Ἀλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ

καμίαν ἀναποδίαν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφαντάζοντο ὅμως καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσοι θλιβερόν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμῃ καὶ ἐφώναξε:

—Τί κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῇ;

ἽΟ καπετὰν Κωνσταντῆς εἶχεν ἤδη ἀντιληφθῇ τὸ λάθος του καὶ ἠτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. Ὑπακούων ὅμως εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλύτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικήν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸν ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἰδοὺ ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὥς νὰ ἐθραύοντο τὰ ὀστᾶ πελωρίου σκελετοῦ.

Ἡ «Εὐαγγελίστρια» εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχῶδους ξηρο-νῆσου.

Περὶ τῆς σωτηρίας της οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμοὶ ἠκούσθη πρὸς τὴν ἀγοράν καὶ ὅλοι ἔσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γριᾶς Σπύραινας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐμουρμούριζε:

—Ἄκοῦς, νὰ πάῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον! Ἄκοῦς ἐκεῖ!

Ἄλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν υἱὸν της:

—Ἔβγα ἔξω, Γεωργάκη! Ἔβγα ἔξω!

Ἄλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμῃ ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὥς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε καὶ ὥς νὰ μὴ ἦτο αὐτὸς ὁ αἷτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτός, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πῶρας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἰς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἱστοί, ἱστία, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἔπιπλα τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς κασέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβῃ εἰς τὸν οἶκον του, διὰ νὰ ἐγερθῇ μετὰ τὰ μεσάνυχτα εἰς τὴν χαρμόσουν ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἔσβησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερον ἠγρύπνησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια οἰκίσκος τις μονώροφος διετῆρει τὸ φῶς του ἀκόμῃ· ἐκεῖ ἡ γριὰ Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἠγρύπνει καὶ φέρουσα καινουργὰς σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς

ἀγαλλιάσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνον ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο ἴσως εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐγένετο αἰτία τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ Ἀναποδιασμένου.

«Διηγήματα»

Ἄλ. Μωραϊτίδης

αλλά και οι άλλοι που ήταν μαζί του, και αυτοί πήραν της πυρός
και οι άλλοι που ήταν μαζί τους, και αυτοί πήραν της πυρός
και οι άλλοι που ήταν μαζί τους, και αυτοί πήραν της πυρός
και οι άλλοι που ήταν μαζί τους, και αυτοί πήραν της πυρός

Κατάσταση

Κατάσταση

Ε. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Όταν έχθροί και βάρβαροι με βέλη και με τόξα
σ’ απόδιωξαν, ὦ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ·

κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς στὸ παραμῦθι,
ποῦ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

“Ο βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνη
στοῦ χρόνου τῇ βοῇ·

κι ἐμπνέει μεγάλα ὄνειράτα κι αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὸς τῇ νέᾳ
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες του κι οἱ μαρμαρένιοι στύλοι
γενῆκαν τόσα χεῖλη
μὲ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ’ ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
ὦ Δόξα τιμημένη!
ὦ Δόξα ἀληθινή!

Ἰω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώπινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄροτρο κι ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸν ζυγό. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γυναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι’ αὐτὸ εἶχεν ὀνομασθῇ Ἐργάνη. Σ’ αὐτὴν ὀφείλουν τὴν πρόδοδόν τους αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ’ αὐτὴν ἀπεδίδετο ἡ ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ τῆς ἱατρικῆς. Αὐτὴ ἐφρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἄν δὲν ἦταν αὐτὴ, ἴσως ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν ἔμποροῦσεν αὐτὴ, ἡ πολυσέβαστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης ἀπὸ τὸν Πάρη. Καὶ τοὺς ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπὴ...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, ποῦ εὐρίσκετο σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἦταν ἡ ἀθάνατη ποῦ ρίζωνε κι ἔθρεφε μέσα στὶς καρδιὲς τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδος, κάθε εὐγενικό αἶσθημα. Ὁ Παλαμᾶς τραγουδώντας τὶς θεῖες χάρες τῆς λέει:

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μὲς στὸ γοργό σου διάβα.
Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδηροχτισμένα
σωριάζονται, συντρίβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
ἂν ἔτυχε καὶ τὰ ἔχτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χώρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
θεριεύουν κι εἶν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νὰ ἔχουν,
ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τὶς ἀποσκεπάζεις.
Κι ἐνῶ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
κι ἐνῶ προστάζεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνην,
κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθεῖ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
κι οἱ βασιλιάδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
καὶ διαλαλοῦνε οἱ φύλακες κι ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τους
πεζοὶ καὶ καβαλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
κι οἱ μεγάλωφνοι ποιητὲς γεμάτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
τίμια στεφάνια ἀπ' τὰ κλαριά τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
κι οἱ μεγάλωφνοι ποιητὲς γεμάτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδη τὴ νίκη τους παινεύουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικά τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργώνουν
κι ἀκολουθεῖ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
μιὰ θύμηση ἀκριβότατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
τὸν καρτερᾷ ἡ γυναίκα του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
νὰ τὸν ποτίσει μὲ κρασί τὸ βράδυ σὰν γυρίσει.

Παρέκει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμονται τὰ κόκκινα σταφύλια,
τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλαί τους νιὲς μὲ πλεχτὰ καλάθια,
κι ὅταν τελειώνη ὁ τρυγητός, χοροί, χαρὲς ἀρχίζουν,

καὶ λυγρόφωνο παιδί πικρὸ τραγούδι λέει,
λέει τὸ τραγούδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, ποῦ πήρε ὁ Χάρος
σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περνᾶς, κι ἀνθρωπινότερο τὸν ἀνθρωπο τὸν κάνεις,
σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
τ' ἄστρα τὸ φῶς σου ζήλεψαν κι οἱ αἰτοὶ τὸ πέταμά σου!

Ὁ ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περνᾶ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται, νὰ ἐμπνέῃ, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηνᾶ ἐστάθηκεν «ἐδῶ στὴ μεγαλόπρεπην Ἀκρόπολιν ἐπάνω». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητὴς:

Παλάτι σου εἶν' ὁ Ὀλυμπος, κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναός σου,
καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πιὸ λαμπρὸς βωμὸς εἶν' ἡ Ἀθῆνα!

«Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν»

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰωλκὸν τῆς Θεσσαλίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ ἄλλον πατέρα, τὸν Πελίαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσονος, ἡ Τυρῶ, ὅταν ἐγέννησε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὄρος. Ἐκεῖ ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐγένεν ἐκ τούτου «πελιόν», δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιοι ποιμὴν εὗρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὠνόμασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

Ὅτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελίας, ἐγίνε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἐμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁμομήτριος ἀδελφὸς του καὶ κατῴρθωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰωλκοῦ. Ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελίας ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ ὅλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευε σοβαρῶς. Ἐλαβε λοιπὸν τὸ μικρόν του τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῇ καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελίου ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζει ὁ χεῖμαρρος Ἀναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέκνον του καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε ν' ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραπούς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον του παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀποκρημνόν.

—Βλέπεις, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο μέρος; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κένταυρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χεῖρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν θήραν, θαυμάσιος εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἄφθαστος εἰς τὴν μουσικὴν, ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. Ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους των εἶχον τὰς φωλεὰς των ἀναριθμητὰ πτηνὰ. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἄνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλὰς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλίοτο ἡρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἤκούετο γλυκὺς ἤχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γύρω ἔκτασις ἀντήχει ἀπὸ τὴν θεῖαν μελωδίαν.

Ὁ Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον του μὲ φωνὴν χαμηλὴν:

—Ὑπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὕρῃς ἐκεῖ ἄνθρωπον παράδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῇς· πλησίασον, βάλε τὰ χεῖρας σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἰπέ του: «Ἐν ὀνόματι τοῦ Διὸς, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς του καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χεῖρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλάδους μυρσίνης καὶ δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφήν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὦμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρὸς του πῶγων ἔπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στήθος του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἡμεροὶ καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἐκράτει χρυσοῦν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. Ἐψαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε τὸ Χάος καὶ ἡ Γῆ· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κάτασπρος Οὐρανός· τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι

θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. Ἔψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγχχνων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. Ἔψαλλε τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναιότητα· τὴν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν ἡρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμὴν· ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔνδοξον θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βάσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὥσάν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὁποία ἐπέταξαν ἐκεῖ, διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲ θαυμασμόν τὸν σεβάσμιον Κένταυρον. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸ ἄσμα του καὶ ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Χεῖρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ὁ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἔσπευσε πρὸς τὸν Χεῖρωνα καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος πὺν ἠμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἡμερον τοῦ εἶπε:

—Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἰπὲ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἰσων.

—Διατὶ δὲν ἦλθες ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν σου; ἠρώτησεν ὁ Χεῖρων.

—Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἰσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἄφοβος, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἀλλὰ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαίδευσον αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἡρώων. Ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, ἃς κατεβῇ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἃς ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

Ὁ Χεῖρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλοσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἰσωνος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθρεψε τὴν χεῖρα του εἰς τὴν ξανθὴν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν:

—Ἦκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου; Θέλεις νὰ μείνης πλησίον μου; Δὲν μὲ φοβεῖσαι;

—Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ

θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὔτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἤθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἶμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμην νὰ ἔχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

‘Ο Χείρων εἶπε μειδιῶν:

—Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου!

“Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσονα καὶ εἶπε:

Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὕπαγε ἡσυχος. ‘Ο υἱός σου δὲν θὰ καταβῇ εἰς τὴν Ἰωλκόν, πρὶν γίνῃ ἀξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος σου.

Δὲν παρήλαθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παῖδες τῶν ἡρώων φέροντες ἄφθονον κυνήγιον.

‘Ο Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

‘Αμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἦναψαν πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῶν κάπρων καὶ τῶν ἐλάφων. “Ἐπειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὄρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν. ‘Ο Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίοιεν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἦτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παίζοντες λύραν. “Ἐπειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἄργυρος. ‘Ἐκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ κροῖῃ τὴν λύραν ἀρμονικῶς, ἐνῶ συγχρόνως ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβῃ ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς χεῖρας του. “Ἐπειτα ἕκαστος κατέβῃ εἰς τὴν κλίνην του. ‘Ο Κένταυρος ὅμως δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὥραν ἄγρυπνος. Παρατήρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὄστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρῶμα μυρσίνης καὶ δάφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβῃ εἰς μίαν δροσερὰν πηγὴν. “Ἐλουσεν τὸ σῶμα του εἰς τὰ διαυγῇ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσηυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὁποῖοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθά. “Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισεν τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν

ὁρέων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευματίσαν. Ἡ τροφή των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Χεῖρων, ὁσάκις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πληκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μεϊδιάμα πατρικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζει τὸν ἀρμόζοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλὰ λεγόμεναι τέχναι ἐξεγείρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαρρύνουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα, προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψώνουν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χεῖρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

—Ἡ δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη, ἐκεῖ συσσωρεύονται ὅλα τὰ κακά, ὅσα βασανίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπωνται ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρεπόμενον τὸν τιμωροῦν αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχὴ καὶ τὴν βασιλείαν του κραταίαν καὶ ἔνδοξον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταιῶν βασιλέων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορεύοντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἤρχιζον γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλοι ἐπυγμάχουν, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπήδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον· ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ περίεξ κοιάδες καὶ φάραγγες.

Ἐπειτα ὁ Χεῖρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τὴν λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

Ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὖρωστος καὶ δυνατός.

Ὁ Χεῖρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητὴν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ὅχι μόνον τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ἱατρικῆς. Καὶ κατέστη

ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνη τὴν ἱαματικὴν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ἱατρεύῃ πᾶσαν πληγὴν. Ἕνεκα τούτου ὠνομάσθη Ἰάσων.

Ὅταν ἦλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουσε τὸν σοφὸν Χείρωνα νὰ τοῦ λέγῃ: «Ἰάσον, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῇς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῇς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου».

Ὁ Ἰάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνώμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

«Ἡρώες»

Μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Ὁ Πρίαμος μὲς στὴ σκηνὴ μπαίνει τοῦ Ἀχιλλέου.
Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει:
—Θυμήσου, παλικάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω
καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοηθό. Μὰ ζῇ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτό του γιό. Μ' ἀλίμονο σὲ μένα,
ὁπού 'χασα τόσα παιδιά! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τό 'θελε ἡ μοίρα,
ἐκείνου ποῦ μ' ὀρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
Λυπήσου με καὶ πάρ' τὴν τὴν πλοῦσια ξαγορά μου,
καὶ δῶς' μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ Ἀχιλλέας.
Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.
Κλαίει καὶ ὁ γερο - βασιλιάς γιὰ τ' ἄμοιρο παιδί του.
Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ Ἀχιλλέας
καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει:
—Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
νὰ 'ρθῇς ἐδῶ σὲ μένανε, ποῦ σοῦ 'χω σκοτωμένα
τόσ' ἀντρειωμένα σου παιδιά; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.
Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει

τις λύπες μας νά κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας.
—Πῶς νά καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νά ἰδῶ τὸ γιό μου!
Δῶς' μου τὸ παλικάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,
τὰ πλούσια δῶρα ποὺ 'φερα. Καὶ οἱ θεοὶ νά δώσουν
πίσω νά πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ ποὺ κάνεις.

Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τοῦ 'πε ὁ Ἀχιλλέας:
—Μὴ μ' ἐρεθίζης, γέροντα, νά μὴν τὸ μετανιώσω,
κεῖνο ποὺ θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.
Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθύς ἀπ' τῆ σκηνῇ του βγαίνει
κι οἱ παραγιοὶ του πᾶν κοντά. Ξεζεύουνε τ' ἀμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἔκτορα τὴν ξαγορὰ τὴν πλούσια.
Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναξε καὶ πρόσταξε τὶς σκλάβες
καλὰ νά πλύνουν τὸ νεκρό, νά τὸν ἀλείψουν λάδι,
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῇ ὁ γέρος.
Καὶ οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὁμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πῆγανε στ' ἀμάξι.

Ὑστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποὺ ἀμίλητος καθόταν:
—Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἦσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρ' το καὶ σύρε στὸ καλὸ. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀνράκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νά φάνε.
Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ Ἀχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψη,
κι ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου
καὶ τὴ γλυκιά του τὴ λαλιά καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει:
—Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νά μοῦ ἐτοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νά κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας κι ἐτοίμασαν, καὶ ρώτησε τὸ γέρο:
—Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἔκτορα νά κλάψης,
νά πῶ νά πάψῃ ὁ πόλεμος; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε:
—Μέρες ἐννιά τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μὲς στὸν πύργο,

στις δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνῆμα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιοῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἐγίναν ὅλα.

«Ὀμήρου Ἰλιάς»

(Ραψωδία Ω)

Μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῇ, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδεῖους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε νὰ μετάσχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὠρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἑλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χορδὴ ἐξετείνεται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφῇ ὠρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Τοῦτον ἀφοῦ θὰ ἔκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφετηρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένος περὶ τὴν ἀπέραντον ἐξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἑλληνοδίκης. Ἡ κρίσις ὅμως καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἔφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε σταθῇ καὶ ἐπώπτευεν εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται: ὁ ἐκ Φερῶν Εὐμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ κλήρωσις ἠνύνησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως

ὀψώνουν τὰς μαστίγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὅποιοι ὀρμοῦν μὲ καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φορὰ τῶν ἀρμάτων εἶναι ταχεία καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγίζουσιν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὅποιοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Ἀστραπιαίως διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρ καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶτος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὐμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνεται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἔξαφνα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μαστίξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀποτόμως ἡ ὀρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονί-στως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτωλοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀναλαμβάνει τὴν μαστίγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὀρμὴν ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν του. Δὲν θὰ ἠδύνατο ὅμως νὰ φθάσῃ πλεόν τὸν Εὐμηλον, ἂν δὲν συνέβαινεν εἰς τοῦτον ἓν δυστύχημα. Ἐνῶ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὐμηλος, ἔξαφνα θραύεται τὸ ἄρμα του, διασκορπίζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ μωλωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομήδης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὀπισθεν τὰ συντρίμματα τοῦ Εὐμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὅπισω του εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀντίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σῆμα νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἔστω καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξεύσῃ δεξιὰ, ἀφοῦ ὑπελόγησεν ἀσφα-λῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἢ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερὰ καί, ὅταν θὰ διεπέρα μὲ ὀρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρέπετο ἢ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἀλλὰ τότε ἢ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἢ θὰ ὑπεχώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντιλόχου δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ ὅποιος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιὰ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἄρματα συνηντήθησαν. Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾷ ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του, διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατόπιν εὐρύχωρον δρόμον.

Ἄλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενελάου, μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὀπίσω εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

Ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφοῦται. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀϊλέως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὐτυχὴς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνη. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μὲ τόσῃν ὀρμῇν, ὥστε οἱ τροχοὶ του δὲν ἀφήνουν ἵχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Διομήδης φθάνει πρῶτος καὶ ὑπερήφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνὴν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὐμηλος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἡνία τῶν ἵππων του.

Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του ἱκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητῆς, συγκινεῖται. Ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο, ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὐμηλον τὸ δεύτερον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προῆλθεν ἐξ αἰτίας του.

Ἄλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῇ ὀριστικῶς τὸ δεύτερον βραβεῖον εἰς τὸν Εὐμηλον, προβάλλει ἔνστασιν:

—Θὰ θυμώσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, Ἀχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσῃς τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαίρετως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβeto τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχετε αὐτὸς νικητὴς πρῶτος ἐξ ὧν. Ἄλλ' ἡ πρόφασις αὕτη οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζogneίας του. Ὁ Εὐμηλος ἔχων πεποιθῆσιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Ἐὰν προσήυχετο εἰς τοὺς θεοὺς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του, ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυπῇσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσῃς ὅ,τιδῆποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα αὐτὴν ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νὰ τὴν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνῆκει,

ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. "Ὅστις δὲ θέλει νὰ μοῦ τὴν διαφιλονικήσῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

Ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντιλόχου. Τούναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον καὶ ὅτι ὁ Εὐμηλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεοὺς. "Ενεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασίν του νὰ δώσῃ εἰς τὸν Εὐμηλον ἐκ τῆς σκηνῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιοῦτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἑλλανοδικῶν.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος, ὡς εὐσυνειδήτος, ἄφωνος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηνῆς, ἔμελλε τώρα νὰ διαφιλονικηθῇ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστὴν, ὁ ὁποῖος δικαιοτέρον θὰ τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἰδοὺ σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νὰ ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἀρματοδρομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνεν ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἥρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενελάου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος δόλον δύναται μὲν νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰωνίαν νίκην τῆς ἀρετῆς.

—Ἡσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἶμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἐξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερισκεψία νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὁρμὴν του. Ἀλλὰ μὴν ἀνησυχῆς. Εἶμαι προθυμότατος νὰ σοῦ παραχωρήσω ὅχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω ἰδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω νὰ χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ ψευδορκήσω.

Ἀμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἀπὸ τὴν εὐγενῇ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντιλόχου ἐξαφανίζεται ἡ ὀργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ ἐχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται τὸ πρόσωπόν του καί, ἐνῶ ἀμύλλεται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει:

—Ἀντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξε ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερι-

σκεψίαν. Μόνον σήμερον υπερίσχυσε τῆς φρονήσεώς σου ἡ νεανική σου ὁρμή. Τοῦ λοιποῦ ὅμως ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος "Ἕλλην υπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σὲ ὅμως σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου υπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνήκη ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὔτε ἰσχυρογνῶμων εἶμαι οὔτε κατάχρησιν τοῦ ἀξιωματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὐταὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀγώνων. Ἐνῶ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τῆς ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἵφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἥθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὔτε βραβεῖα ὑλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγώνων. Μὲ τὴν πρᾶξιν του αὐτὴν ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρωας ὅτι πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱοὺς των μὲ τοιαύτην εὐγενῇ ἀγωγῇ, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων· διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πατὴρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἑνα ὑπέροχον ἀθλητῆν.

«Διάλεξις»

Π. Ι. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Τότε ἔτσι ἐκεῖνος κοίταξε σιωπῶντας τὸ παιδί του μὲ θλιβερὸ χαμόγελο, κι ἡ ὁμορφὴ Ἀνδρομάχῃ ἦρθε κλαμένη, τοῦ ἔπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε:
—Καημένε, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίσῃ. Πές μου, τ' ἀθῶο αὐτὸ δὲν τὸ πονᾷς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα, ποὺ μαύρῃ χήρᾳ κι ἔρημῃ σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκῃς; τὶ γλῆγορα ὅλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάξουν. Μὰ ἂν εἶναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα νὰ μὲ σκεπάσῃ ἡ μαύρῃ γῆς. Γιατί ἄλλο πιά ἀντιστύλι

δὲ θὰ μοῦ μείνη, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσης.
Μὴ γὰρ πατέρα ἐγὼ ἔχω πιά ἢ τῇ γλυκιά μου μάνα;

“Ἐχτορα, τώρα ἐσύ γονιὸς κι ἐσύ γλυκιά μου μάνα,
ἐσὺ εἶσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταίρι,
μόν' πιά λυπήσου με, κι αὐτοῦ στοῦ κάστρο μείνε ἀπάνου,
μήπως μὲ ρίξης σὲ χηρεῖα καὶ τὸ παιδί σ' ὀρφάνια.
Καὶ στησ' τους στὸν Ἄρνο κοντὰ τοὺς λόφους, ποὺ πατιέται
ἐκεῖ πιὸ ὁ τοῖχος εὐκόλα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

Τότε ὁ μέγας “Ἐχτορας τῆς ἀπαντάει δυὸ λόγια:
—Γυναίκα, ναί, κι ἐγὼ ὅλα αὐτὰ στοῦ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
ὅμως ντροπὴ ἀπ' τὶς Τρώισες, ντροπὴ ἔναι ὀμπρὸς στοὺς Τρῶες
νὰ σέρνουμε ἔτσι σὰν κιοτῆς ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους...
Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τί πάντα παλικάρι
ἔμαθα νὰ ἔμαι καὶ μπροστὰ στὶς κονταριές νὰ τρέχω,
τὸ γονικὸ μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχὴ μου,
θὰ φέξῃ ἡμέρα, δὲν ἄργεῖ, ποὺ θὰ χαθῇ ἡ πατρίδα
κι ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος κι ὁ ξακουστὸς λαὸς του·
μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρῶων σὰ λογιάζω
τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου οὔτε τόσο
τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μὲς στὰ χρυσὰ τους νιάτα
θὰ κυλιστοῦν στοῦ αἵματος τοὺς σφαγμένοι ἀπ' τοὺς Ἀργίτες,
ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεὶς ἀπ' τῶν ὀχτρῶν τ' ἀσκέρι
σὲ σέρνῃ σὲ πικρὴ σκλαβιά στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
κι ἄλλῃ ἴσως, στοῦ Ἄργος ὅταν πᾶς, νὰ φαίνεται θὰ σὲ βάξῃ
καὶ μὲ τὴν στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρνῃς
ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.
Καὶ σὰ σὲ βλέπουν ποὺ περνᾷς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
νά το, θὰ λέν, τοῦ “Ἐχτορα τὸ ταίρι, ποὺ τῶν Τρῶων
ἦταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
”Εἶσι ἴσως ποῦν κι ὁ πόνος σου θὰ ξαναοίγῃ πάντα,
σὰ βλέπῃς πῶς ἀπ' τὴν σκλαβιά νὰ βγῇς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
Μὰ θέλω νὰ μὲ φάῃ ἡ γῆς, ἡ μαύρη πλάκα θέλω,
προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σὲ σέρνουν!
”Εἶσι τῆς εἶπε κι ἄπλωσε τὰ χέρια στοῦ παιδὶ του.
Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
μὲ τίς φωνές, τί τό ἴσκιαζε ἡ ὄψη τοῦ γονιοῦ του,
σὰν εἶδε π' ἄστραφτε ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος

κι άπάνου σάλευε άγριωπή ή άλογίσια φούντα.
Γέλασε τότε ή μάνα του, μιá στάλα κι ό πατέρας,
και βγάζει άπ' τó κεφάλι εϋτύς ό "Εχτορας τó κράνος
και τ' άπιθώνει χάμου εκεί, καθώς λαμποκοποϋσε·
κι όταν τó γιό του φίλησε και χόρεψε στά χέρια,
στó Δία κι όλους τούς θεούς δεήθηκε έτσι κι είπε:
—Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
ας δώση ή χάρη σας κι αυτό, ό γιός μου μές στούς Τρῶες,
όπως κι έγώ, νά ξακουστή έτσι άντρειωμένος πάντα
κι άξιος τής Τροίας βασιλιάς. Κι ας ποϋν γι' αυτόν μιá μέρα:
Αϋτός άπ' τόν πατέρα του πολϋ πιό παλικάρι,
καθώς γυρνά άπ' τόν πόλεμο, και ματωμένα ας φέρνη
στο σπίτι λάφυρα άπ' έχτρο που σκότωσε παρμένα,
που νά τόν δῇ ή μανούλα του και νά χαρῇ ή καρδιά της.
Είπε και βάζει τó παιδι στῆς γυναικός τά χέρια
κι εκείνη πίσω τó 'γειρε στόν μυρισμένο κόρφο
και πικροχαμογέλασε με μάτια δακρυσμένα...

«Όμηρου 'Ιλιάς»
(Ραψωδία Ζ)

Μετάφρασις 'Αλ. Πάλλη

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον έπεσκέφθην τήν 'Ολυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον και χάριν τούτου αξίζει νά έλθῃ ξένος εις τήν 'Ελλάδα. 'Ενταϋθα ή άρχαιότης παρίσταται ενώπιόν σου περισσότερον ζωντανῇ και μεγαλοπρεπῆς ἢ και εις τήν 'Ακρόπολιν αϋτήν. Δέν λέγω ότι διá τῆς θέας τῶν έρειπίων ή φαντασία δύνатаι νά σχηματίσῃ τελειότεραν εικόνα τῆς άρχαιότητος. 'Η 'Ολυμπία δέν ἦτο πόλις, ἦτο ιερόν. 'Υπό τήν έποψιν τοϋ ιδιωτικοϋ βίου, ή Πομπηία παρέχει μεγαλύτερον ένδιαφέρον. Εϋρίσκει δέ τις και εις τήν Νικόπολιν αϋτήν και τήν Πλευρώνα ὕλην δι' άρχαιολογικάς μελέτας, τήν όποίαν δέν θά εύρῃ ένταϋθα.

'Η 'Ολυμπία είναι τι όλως διάφορον, αλλά και ύπέρτερον.

Είδον άπό τοϋ Κρονίου λόφου τά έρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρον, τῶν άναθηματικῶν μνημείων άπλούμενα ὡς εις χάρτην. 'Ενόμισα ότι άναζῇ ενώπιόν μου πᾶν ὃ, τι μέγα και ὡραϊον ὑπῆρξεν εις τήν άρχαίαν 'Ελλάδα. Τά έντός τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οίκοδομήματα άνακαλοϋν εις τήν μνήμην σου μυρίας άναμνήσεις. 'Ενθυμείσαι ότι επί χίλια περίπου έτη ένταϋθα συνεκεντρώθη όλόκληρος ή δόξα τῆς

Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμουν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν τῆς Σαλαμίνας καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπηθανάτισε, περιίπτανται ἐναερίως ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἠκροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ὁλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔβλεπον ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθύ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἰσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἴσως ὅμως νὰ ἤρχοντο αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόνουν τὴν ἰέρειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἡδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο οὗτοι ἀναμέσον τῶν ὡραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἡραῖον. Ἐπειτα ἴσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρὲς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν. Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν ὅμως τὸ πᾶν καταστραφῆ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθαι. Αἱ στήλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως μὲ τοὺς σπονδύλους των διεζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος κατὰπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας

τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ὁ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ῥέει πρὸς δυσμὰς τῆς ᾿Αλτεως, ἐπλημμύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε μὲ στρῶμα γῆς πάχους ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἦλθον καὶ κατώκησαν χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἱχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα.

Κατὰ τὴν νέαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

«Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν»

Δ. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν γυμναστικὴν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἡ ὁποία νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατὰδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδεικνυον ὅ,τι ἐξαίρετον εἶχον. Καὶ οἱ ἄριστοι καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὅλα ἐπεδεικνύοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες: τὰ Ἴσθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Ἄλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἄφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἡδύνατο κανεὶς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ρώμην καὶ τὴν ἀλκὴν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί: ἀργότερον ἔγιναν πελοποννησιακοὶ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελληνίους.

Πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἐθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διεργύθησε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος Ἴφιτος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σπονηδῶφοροι, διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν ἔναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγώνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδελφώσεις ἐξηπλώ-
νετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἠδύναντο νὰ
ταξιδεύουν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ
ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγώνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ
τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας
καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς
Θράκης· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς
Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ
θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὠνεيرهύοντο νὰ ἴδουν
τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θέας τῶν ἀγώνων,
ἀλλὰ κυρίως Ἕλληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον. Καὶ ὄχι
μόνον κοινοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς· σοφοὶ καὶ πολιτικοὶ ὅπως ὁ
Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α΄, ὁ
Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ
Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λουκιανὸς καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ
ἀπήγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

Ὅτε ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν
τῶν μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἐδάκρυ-
ον, καὶ παῖδα ἄγνωστὸν του, τὸν ὅποιον ὁ πατὴρ του Ὀλορος ἐπέπλητ-
τε διὰ τοῦτο. «Ὀλορε, ἢ φύσις τοῦ υἱοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλην
ἐπιθυμίαν πρὸς μάθαισιν», ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο ὁ νέος
ἐκεῖνος ὁ Θουκυδίδης, ὁ μετέπειτα μέγιστος τῶν ἱστορικῶν τῆς οἰκου-
μένης.

Τακτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγώνων ἦσαν αἱ θεωρίαι τῶν διαφόρων
πόλεων καὶ ἀποικίων, δηλ. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι, τοὺς
ὁποίους ἔστελλεν ἐκάστη πόλις.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἑλληνοδῖκαι εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει
εἰς τὸ λεύκωμα τὴν γραμματεῖον τοὺς ἀγωνιστὰς μὲ τὸ ὄνομα αὐτῶν
καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα, εἰς τὰ ὅποια
θὰ μετεῖχον.

Ὁρος ἀπαραίτητος, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἦτο
νὰ εἶναι Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἐλεύθερος, καὶ νὰ μὴ εἶχε
διαπράξει ἀσέβειάν τινα.

Οἱ ἀγῶνες διήρκουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ διεξήγοντο μὲ πολλὴν
μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα.

Ἐξαιρετικῶς πανηγυρικὴ ὁμῶς ἦτο ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπενέμοντο τὰ ἄθλα.

Ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς, ἐπὶ αἰῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλὴς (τοῦ ὁποίου δηλ. ἔζων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς) ἔκοπτεν ἐκ τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτὰ κλάδους μικροὺς θαλλοὺς· ἕκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ἰσάριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν ὁποίων ἦσαν βραβεῖα.

Ὁ κῆρυξ ἀνεκήρυσσε μὲ στεντορείαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Πανελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὁ Ὀλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἑλλανοδικῶν, ὅπου εἰς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωνε διὰ στεφάνου κοτίνου, ἐνῷ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμὸν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρραινε μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. Ὅνειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσκημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομά του ἀνακηρυττόμενον.

Ἰσόθεοι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερο, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν Ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρίς τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμνιζε μέρος τῶν τειχῶν της, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοιούτους πολίτας.

Ὁ νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινε εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἢ ἥρωος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἥρώον. Προσέφερεν εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον προσέφερε πρὸς τιμὴν του ἢ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖστοι ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἐξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ Ὀλυμπιονίκαί. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν: «Ὅπως τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ ἄριστον ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσοῦς εἶναι τὸ πολυτιμώτατον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιοῦτο-τρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγὼν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια».

«Οἱ ἀγῶνες»

Ἀντ. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ἀρχαῖο πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
τοῦ ωραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγώνων λάμψε τὴν ὁρμή·
καὶ μὲ τ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἕνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός.
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητῆς σου,
Ἀρχαῖο πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

«Ἀσάλευτη ζωὴ»

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχη,
κι ἀκούω νὰ κράζη τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγῆκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιό καὶ τ' ἄξιο παλικάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἅγια.
Τὴν εἶδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ὑλτη,
κι ἄπλωσ' αὐτὴ τὲς ρίζες της κι ἐθέριεψε γιὰ πάντα.
Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό 'δα νὰ κόβη τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα!
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρά στή μάνα, μακριὰ ποὺ καρτερεῖ μὲ πόθο...
Χαρά στή δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παλικάρια!..

Ἰω. Πολέμης

Η ΕΡΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ὥραίαν ἀττικήν ἡμέραν, ἐνῶ λαμπρὸς ἀνέβαινεν ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμηττοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γύρω του ἐκάθηντο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐξαφνα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ θορυβῶδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ὀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν τόσον μεγαλοφώνως καὶ εἶχον πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἰς ἀνὴρ εὖρωστος καὶ ἀθλητικὸς μὲ ὑγρὸν βλέμμα καὶ πώγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν καὶ μία γυνὴ εὖσχημος καὶ μεγαλοπρεπής.

—Μὲ συγχωρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ μὲ ζωηρότητα.

—Καθ' ὁλοκληρίαν ἀπατᾶσαι, διότι εἶναι ἰδικὸς μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ μὲ ὑπερηφάνειαν.

—Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνὴρ μὲ ὀργήν.

—Ἀντὶ νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνή, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. Ἄς τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

—Περὶ τίνος πρόκειται; ἠρώτησεν ὁ Κέκροψ.

—Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπείρους ἀποδείξεις.

—Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνή, ὅτι εἶναι ἰδικὸς μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλομεν νὰ κρίνης μεταξύ ἡμῶν.

—Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπεται, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνός οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικὸς μου, διότι εἶμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

—Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

—Πῶς δὲν ἐμποδίζει; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

—Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἶμαι ὁ Ποσειδῶν.

—Καὶ ἐγὼ ἡ Ἀθηνᾶ, προσέθεσεν ἡ γυνή.

—᾿Α! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι ἰδική σας καὶ ὄχι ἰδική μου. ᾿Αλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός;

—᾿Εγὼ τὴν ζώνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καί, ἂν θέλω νὰ τὴν σφίξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

—᾿Εγὼ προστατεύω καὶ σῶζω τοὺς κατοίκους της καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ἡ ᾿Αθηνᾶ.

—Δηλαδή τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα του ὁ Κέκροψ.

—Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἠγνόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὧσφ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σκορπισθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήννου αὐτοῦ βράχου. ᾿Αλλὰ μὲ τὸ ὄνομα ᾿Αθηνᾶ θὰ ἴδῃ νὰ φθάνῃ ἡ δόξα της μέχρι τῶν ἄστρων. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

—Εἰς τὰ ὑγρά νῶτα μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος της.

—᾿Εγὼ, ἀπήντησεν ἡ ᾿Αθηνᾶ, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὁποία σῶζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

—Καὶ ὅμως, εἶπε μὲ ὀργὴν ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσης, ἀφήνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

—Δὲν τὴν βλάπτουσι τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ ᾿Αθηνᾶ, ὅσον οἱ βάρβαροι τῆς Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὁποίους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας της.

—Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἶναι πολὺ μεγάλα καὶ ἴσα ἀναμεταξύ των. ᾿Επίσης εἶναι ἴσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον; Εἶμαι ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄξιον εὐγνώμοσύνης θεωροῦμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται πολλὰ, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀληθῶς εὐεργετεῖ. ᾿Αν τὸ ἴδιον ἰσχύη καὶ εἰς τὸν Ὅλυμπον, πράξατε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὥς ἐὰν ἔλεγον: «Μά τὸν Δία, δὲν ὁμιλεῖ ἀνόητα».

—Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἰδοῦ!

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσείσθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαινα ἐβυθίσθη

μέχρι τῶν σπλάχνων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὁποῖον ἐγέμισεν ὕδωρ.

—Ἰδοῦ! ἐπανελάβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικὴν. Ὁ ἥλιος θὰ ἐξήραινεν ὅλην τὴν ζωὴν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερὰ τῶν ρυάκων τῆς, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτὰ τῆς καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κόνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρύαξ θὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπίζη δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὐφορον κῆπον. Ἀλλ' ὁ ρύαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυματισμούς του ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα θὰ εἶναι τὸ πεδῖον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων τῆς καὶ θὰ περιφέρῃ τροπαιοῦχους τὰς σημαίας των ἕως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά τῆς.

—Αὐτά, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. Ἀλλ' ὁ δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν, ἵνα καὶ αὐτὴ ὁμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδὸς τῆς, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὁ ὁποῖος ταχέως ἠύξθη εἰς θαλερὸν καὶ πολὺκαρπον δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδροσίζετο κάτω ἀπὸ τὴν ὡραίαν σκιάν του.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερεν ἓνα ἐκ τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Κέκροψ, ὅταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπῶν. Οἱ καρποὶ ὅμως τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἐγίναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὗρε γλυκὺν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε σχεδὸν κλίνει, ἤρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

—Ἄν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἰδοὺ τὸ ἄριστον αὐτῆς προϊόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη, θὰ μεταβάλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφὴ προσφιλῆς. Ὁ δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρήσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα!

»Αὐτὴ ἡ εἰρήνη εἶναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ εἶναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νῖκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολίζουν ἐξ ἴσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. Ἄλλως φυτεύουσιν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν.

Εὐτυχῆς ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὁποῖος νικᾷ ὄχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὁδηγεῖ εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

—Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην μου κρίσιν ἀνετέθη ἡ ἐκλογή μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἰσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἄλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κεραυνοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἡμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἴχνη τῶν ὁδόντων τῆς φαίνονται ἀκόμη μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος Ἑρεχθείου.

« Ἀπαντα »

Ἄλ. Ραγκαβῆς

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φορὰν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιροὺς, κατῴκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλλους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὡραία καὶ νέα ὀνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφευγε δ' αὕτῃ τὴν κοινωσίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον τῆς τὸν καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὠνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὡραιότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη του ἦτο ξανθὴ καὶ ἐχρύσιζε καί, ὅταν ἐμειδία, ἔλεγε ἐχάραζεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφυΐαν καὶ καλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅ,τι τὸν ἐδίδασκον ἡ μήτηρ του καὶ αἱ ἀδελφαί του, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἐξαισιῶς ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὁμήλικές του τῶν πέριξ κοιλάδων τὸν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνωτέρον των.

Ἄλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακὸν τοῦ μέρος, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἐγένινεν οἰηματίας. Τὸ κακὸν δὲ ἦτο ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε αἱ ἀδελφαὶ τοῦ συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν φιλαυτίαν τοῦ, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἐβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἴδει οὐδ' ἤκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρός του. Μόνον ἄπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Διὸς ἦτο ὁ Κρόνος καὶ πατὴρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἠρώτησεν αἴφνης ὁ μικρὸς Φαέθων:

—Καὶ ἰδικὸς μου πατὴρ ποῖος εἶναι;

Τότε ἡ Κλυμένη ἠναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατὴρ του ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετὰ τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρῶν εἶχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρευσαν λοιπὸν ἐκεῖ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. Ὅστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπηνεῖτο, ἐχειροκροτεῖτο καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, οἵτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἀγώνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοί, καὶ τὸ πλῆθος ὅλον ἦτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκάθητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὅλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὅλων ἐμπρός. Ὁ δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἠγωνίζετο μετὰ τῶν ἵππων, ἔμεινε μακρὰν ὀπίσω, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἦτο ὁμῶς μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. Ἄλλ' ὅτε δὲν ἀπείχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἔπληξε δι' ἑνὸς τῶν πτερνιστήρων τὸν ἵππον τοῦ, ὅστις δὲν ἦτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντλημένος, ἐπήδησε μέγιστον πῆδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

—Εὐγε! Εὐγε! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὄψεις ὅλων ὁ νεανίας ὠραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἄρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε κατάκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι τοῦ ἦσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὥστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἐξεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

Ἄλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἤγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μάλιστα, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς καὶ οἱ ἵπποι ὥρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἦτο ἡ ἄνσεις καὶ ἡ ἐπιδεξιότης, μεθ' ἧς

διήυθυνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὁδὸν τῶν ἀνταγωνιστῶν τοῦ σοφοῦς ἐλιγμοὺς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφιχθῶσιν οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὅρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημίας των ἔφθανον μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὅλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

Ὅρια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἴφνης ἐμπρὸς τῆς τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν τῆς συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του, κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς τῆς δὲν ἦτο καὶ τῶν θυγατέρων τῆς ἡ ἀγαλλίας διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρός των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἀλλὰ τὰ πάντα ἥλλαξαν μορφήν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἶπε:

—Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἐζήτησεν.

—Ὅχι, μήτερ, μὴ τὸν ἀκούῃς, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἡμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

—Τὸν ὄλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας ὁ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφὴν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἡνιοχήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

—Φίλτατε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἄφησε τὴν φαντασίαν αὐτήν. Ἄν δυστύχημα σοῦ συμβῇ, ἤξευρε ὅτι μὲ φονεύεις.

Ὅμοίως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. Ἀλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς:

—Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἶδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἰδοῦν ἂν ἡμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

—Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλάκις θανάσιμον.

—Ἀλλ' ἀρνήθητι τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. Ὅτε ὑπεσχέθης, δὲν ἤξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

—Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. Ὡμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερὸς αὐτὸς ὅρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

Ὅτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὅλην τὴν ἀπελπισίαν τῆς, καὶ μόλις κατῴρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ

ὀλίγον, ὑποσχεθεῖς ὅτι θέλει ὁδηγήσει καὶ διατάξει τὸν υἱὸν τοῦ πῶς νὰ πράξη, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπάθειάς τοῦ νὰ μεταπείσῃσι τὸν ἰσχυρογνώμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου τὸν ἔφερεν ἐν ἀκαρεΐ, διότι οὕτως ὠδοιπόρουν οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὠδήγησαν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του στῖλβον ὅλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἄργυρῶν ὀπλῶν ἔτρωγον χρυσοῦν κριθὴν εἰς ἄργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς κρυσταλλίνους κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἴπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθένοι, αἱ ἹΩραι, δῶδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυσμέναι, καὶ δῶδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πῶς ἡμέρως νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττῃ διὰ τῆς χρυσῆς μαστίγος, πῶς νὰ τοὺς ὁδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε, τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφάσεώς του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

—Καιρὸς λοιπόν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς Ὠρας τῆς νυκτός, αἵτινες εἶχον στρέψει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὠρας τῆς ἡμέρας, αἵτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχοῦμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἐξεύγνουν τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατάχρυσον, ὃν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

Ὁ Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. Ἀλλ' εὐθύς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἔσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

—Ἀγαθὴ τύχη! τῷ εἶπεν. Προσοχήν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περίσκεψιν!

Τότε προὔχώρησε νεᾶνις φαιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκόρπισε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατῳφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχὰς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἄνοδος ἦτο ἀπότομος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητίαν, ὅστις, ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια, ἐκραύγαζεν «ἐμπρὸς λοιπόν» καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μαστίγος τὸν ἄερα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μαστίγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἤρχισαν καλπάζοντες ὥς παράφοροι. Ὁ πλατὺς οὐρανὸς ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα

ἦτο χάος, ὅπου ἔβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπιῶν καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοῦς πόδας του τὴν γῆν, ἥτις ἐστρέφετο ὡς χειρόμυλος.

Ἄλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. Ἦρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμωδικῶς τοὺς ἀνέσυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὀπισθίους τῶν πόδας.

Ὅργιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐτοὶ φοβερῶς χρεμετίσαντες καὶ φυσῆσαντες ἐκ τῶν ρωθῶνων φλόγας ὥρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσεισθήσαν. Ἐκ τῶν φλογῶν τῶν τὰ σύννεφα ἐβάφησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου τῶν ἡνιόχου τοὺς ἡρέθιζεν ἢ τοὺς ὠδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως καὶ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀχανῆ ὕψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. Ὅτε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὖρωστοί του βραχίονες καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὥρμων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καί, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμῶδεις ἐρήμους καὶ ἤναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰ ἐβοσκεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἠγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ὁ δὲ Ζεὺς ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὁδηγεῖ αὐτὸν οὐχὶ ὁ Ἀπόλλων, ἀλλὰ χεῖρ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἦρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἠκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηπεν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα.

Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίσαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην τῶν, ἀφέντες καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκότος βυθισμένην. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τὴν ἀπελπισίαν τῶν ἑκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας τῶν, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἥδη ἐμπρὸς τῶν πτώμα ἄμορφον καὶ ἡκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἔσκαψαν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν καὶ ἐκεῖ τὰς

εὔρισκεν ὁ ἀνατέλλων καὶ ἐκεῖ ὁ δῶν ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυά των.

Ὁ Ἀπόλλων ὅμως ἡλέησε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲν τὴν θλίψιν των δὲν ἠδύνατο, διότι καὶ ὁ ἴδιος τὴν συνεμερίζετο, ἀλλ' ὅπως τὴν καταστήσῃ ὀλιγώτερον ἐπαισθητὴν εἰς αὐτάς, εἰς τὴν παραποταμίαν ἐκείνην, ὅπου ἐφαίνοντο ὡς ριζώσασαι, τὰς μετεμόρφωσεν εἰς δένδρα, τὰς ἰτέας, αἰτίνες, ὡς γνωστόν, φαίνονται ὡς κλαίουσαι, καὶ «κλαίουσαι» τῷ ὄντι ὀνομάζονται παρὰ τοῦ λαοῦ. Τὰ δὲ πύρινα δάκρυά των σταλάζοντα εἰς τὸν ποταμὸν μετεβλήθησαν ἐντὸς τῶν κυμάτων του εἰς τὴν πολύτιμον ἐκείνην κιτρίνην ὕλην, ἥτις ὀνομάζεται ἤλεκτρον.

Περιοδικὸν «Παρνασσός»

Ἄλ. Παγκαβῆς

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μέγιστον καὶ κάλλιστον ἔργον τοῦ νομοθέτου ἐθεώρει ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἦτο ἡ ἀνατροφὴ τῶν νέων, διότι ἐκ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν ἰδίως κρέματα ἡ εὐδαιμονία τῶν πόλεων. Εὐτυχεῖς δὲ αἱ πόλεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ πολῖται ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν ὑπεῖκοντες.

Διηγοῦνται ὅτι, διὰ νὰ πείσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς Σπαρτιάτας περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνατροφὴ ἔχει ἐπὶ τῆς φύσεως, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς δύο διδύμους σκύλακας, ἐξ ὧν τὸν μὲν εἶχεν ἀναθρέψῃ κυνηγετικόν, ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ θηλυπρεπῇ, λαίμαργον καὶ ὀκνηρόν. Ὅπως δὲ καταστήσῃ ὁ Λυκοῦργος τοὺς πολίτας τῆς Σπάρτης ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἤρχισε τὰς φροντίδας αὐτοῦ, ὀρθῶς σκεπτόμενος ὅτι ἀπὸ τὰς μητέρας ἰδίως ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία τῶν τέκνων. Ὅθεν ἀπήτησεν οὐχὶ μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ αἱ νεάνιδες τῆς Σπάρτης νὰ γυμνάζωσι τὰ σώματά των καὶ διὰ τοῦ δρόμου καὶ διὰ τῆς πάλης καὶ διὰ τοῦ δίσκου καὶ διὰ τοῦ ἀκοντίου. Ἐνισχύουσιν δὲ τοιοιουτοτρόπως τὰ σώματα αὐτῶν, προητοιμάζοντο μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὖρωστοι εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων.

Συγχρόνως δὲ ἀνατρεφόμεναι ὑψηλοφρόνως αἱ Σπαρτιάτιδες καθίσταντο πλήρεις εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἐξ ὧν ἐξεῖχε τὸ ὑψηλὸν αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας. Ὅθεν ἡ μὲν Γοργὴ ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὴν μάχην δὲν ἔκλαιεν, ἀλλ' «ἦ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς» ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ἐνῶ τῷ παρέδιδε τὴν ἀσπίδα του· ἡ δὲ Ἀργιλεωνίς, ὅτε ἔμαθεν ὅτι ὁ υἱός της Βρασίδας ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ

ἠρώτησεν ἂν ἔπαινον ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. Ἀλίμονον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὄπλα του, ὅπως σωθῇ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὗρισκε σύζυγον· ἐὰν εἶχε θυγατέρας, δὲν εὗρισκε γαμβρόν! Ὡστε δικαίως ὁ Ξενοφὼν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπρωτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιοῦτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου. Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτη δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέματα ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγνὰ ἥθη, ἅτινα σώζουσι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἐξαντλεῖ, ἐξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαοὺς.

Ἰδίως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἦσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὐρωστα καὶ ἄφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρα ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τοιοιυτοτρόπως ἀνετρέφοντο τὰ παιδιά τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἑπταετῇ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαίωσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἅπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἦτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία των ἐλαφρά, ὁ ὕπνος των ἐπὶ καλάμων.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνωνται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρ τῆς Σπαρτιατικῆς ὁμιλίας. Ὅτε π.χ. προέτρεπέ τις τὸν Λυκοῦργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκοῦργος τῷ ἀπήντησε: «Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν». Ὁ σύντομος καὶ εὐρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὐρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ νέοι εὐπειθεῖς, σεμνοὶ, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριωτέρα βᾶσις πάσης εὐδαιμόνου πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐπεδείκνυν τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν· ἐνώπιον τῶν

πρεσβυτέρων ἦσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἐβδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς ὁποίους εἰλωτας ἐκάλουν, μεθύοντας καὶ τὰ αἰσχιστὰ ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διετηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

Ἐκ δὲ τῶν ὠραίων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς ὁποίας ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης ἦσαν ὁ χορὸς, τὸ ἱερὸν καὶ ἡρωικὸν ᾄσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικός, οὐχὶ θηλυπρεπής, ἐρρυθμίζετο δέ, ὅπως διερεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν ὄντων τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἔψαλλεν: «Ἄμμες ποκ' ἡμεῖς ἄλκιμοι νεανίαί», (ναί! ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαί). Ὁ δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἔψαλλεν: «Ἄμμες δὲ γ' εἰμὲς· αἱ δὲ λῆς, πείραν λαβέ», ἀλλ' ἤδη εἰμὲς καὶ ἡμεῖς, δοκίμασον, ἂν θέλῃς). Ὁ δὲ χορὸς τῶν παίδων ἔλεγεν: «Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῶν κάρρονες», (ἡμεῖς δὲ θέλομεν φανῇ πολὺ καλύτεροί σας).

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἤρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἐξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ «νίκη ἢ θάνατος» ἀνεδείχθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἐξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθνησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἀνακηρυττόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἄριστοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἅπαντα τὸν βίον.

Ἐάν τις δὲν ἐξελέγετο, δὲν ἠγανάκτει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ ἐσυκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὁποίαν πάντες ὡς κοινὴν μητέρα ἠγάπων καὶ τῆς ὁποίας τέκνα εὐπειθῇ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶχεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρητος, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθησαν ἄλλοι.

Ὅτε ὁ Λυκούργος εἶδε τοὺς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καὶ τὰ καλὰ καὶ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, ἠὺφράνθη, καθὼς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἠὺφράνθη καὶ ὁ Θεός, ὅτε ἔπλασε τὸν κόσμον καὶ εἶδε τὴν πρώτην ἁρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπεθύμησε νὰ καταστήσῃ διαρκὴ καί, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τὴν νομοθεσίαν του ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Σπάρτης.

Ὅθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιαστάς καὶ τὸν λαὸν ὁ Λυκούργος ἐζήτησε παρ' αὐτῶν νὰ τῷ ὑποσχεθῶσιν

ἐνόρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλλει ἢ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὗ ἐπανεῖλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ, ὅπως συμβουλευθῇ τὸν θεὸν περὶ τῆς νομοθεσίας του καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἀφοῦ δὲ πάντες προθύμως ὠρκίσθησαν ὅτι, ἂν ὁ Λυκοῦργος δὲν ἐπανεῖλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλλει, ὁ Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς Δελφοὺς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμεῖναι ἐνδοξοτάτῃ, ἐν ὧσφ φυλάττει τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολίται του θεωροῦντες ἑαυτοὺς λελυμένους ἐκ τοῦ ὅρκου των ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς εἰς τὴν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. "Ὅθεν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν μακρὰν τῆς φίλης Σπάρτης. Καὶ ἐνῷ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην, οὐδὲν φίτερον, τῆς πατρώας γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχοῦντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ὁ Λυκοῦργος ὑπ' εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθυσίασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντὸς τῆς πατρίδος του, μέχρις οὗ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενитеία καθ' ἡμέραν ποτίζει τοὺς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκούργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται, πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακόσια ὅλα ἔτη τοὺς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τὴν Σπάρτην.

«Γεροστάθης»

Λ. Μελάς

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαίως θαυμάζεται ὁ Ἀριστείδης περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σὺν φρόνα διαγωγὴν του καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὅχι μόνον ἀνδρείως ἠγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἔντιμον εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἰκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, κάθε ἔχθραν νὰ λησμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. «Χρεωστοῦμεν», ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, «νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὅχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμῇ, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν».

Εἰς τὴν εὐγενῇ του ψυχὴν ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμηδένιζε κάθε ἄλλο αἶσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἦσαν τοιοῦτοι, ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἐνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν δὲν ἦθελεν σώσει τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἦθελον ἐκλείψει ἔκτοτε διὰ παντός.

Ὁ Ξέρξης ἀναχωρήσας ἐντροπιασμένος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγόν του Μαρδόνιον, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσοῦ παρὰ διὰ τῶν ὀπλων, ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι τότε, δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι, εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σῖδηρος τοῦ Ξέρξου εἶχον ἐρμώσει καὶ καταστρέψει.

Ὁ πρέσβυς τοῦ Μαρδονίου ἐπρότεινεν λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἑξῆς:

—Ὁ Μαρδόνιος εἶναι ἔτοιμος ν' ἀνιδρύσῃ δι' ἐξόδων του ὅλας τὰς

κατακαείσας οίκίας σας και τούς καταστραφέντας ναούς, να σᾶς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα και να σᾶς κάμῃ κυρίουσ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐὰν ἐδέχεσθε να καταθέσητε τὰ ὄπλα σας.

Οἱ Σπαρτιᾶται γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσῃ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως και τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν μήπως εἰς τὴν ἀπελπισίαν των παραδεχθοῦν τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδόνιου. Δι' αὐτὸ ἔστειλαν συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας και παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους να ἀπορρίψουν τὰς περσικὰς προτάσεις και να ἐξακολουθήσουν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων και τὰ ἰδικὰ του και τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωσε τὴν ὥραίαν ἐκείνην και ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἡ ὁποία και μόνῃ ἦτο ἱκανὴ ν' ἀπαθανάτισῃ τὸ ὄνομά του. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου:

—Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας να νομίζουν ὅτι τὰ πάντα δύνανται να ἐξαγορασθοῦν μὲ τὰ χρήματα, διότι αὐτοὶ οὐδὲν πολυτιμότερον τοῦ χρυσίου γνωρίζουν. Ἀλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν και δυστυχίαν μας λησμονοῦν τὴν ἑλληνικὴν ἀρετὴν και φιλοτιμίαν μας. Ὡς πληροφορηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ ἐπὶ γῆς και τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρυσίον ἤθελάν ποτε πωλήσῃ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς μάθῃ δὲ και ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσῃ και ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος και ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἐγένεεν, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη και ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη!

«Γεροστάθης»

Λ. Μελάς

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ BYZANTION

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς ἑλληνικῆς Μεσογείου ἰδρύθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἐγένεεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἰδρύθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἓνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων και ἐν Εὐρώπῃ και ἐν Ἀσίᾳ εἶναι ἐξαιρετικὴ. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται και ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ

Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγροὺς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλὰς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑφιοῦνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασέαι μὲ τραγανά, μεγάλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαὶ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὁποίων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν πρασινάδα τῶν γλυκαίνουν ὅπου στρέψη τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσῖναι, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρίφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν τῶν, ἀναπαύουν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουν τὴν καρδίαν μὲ χαράν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ της, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὁποία στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσὰν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς τὰ ἥσυχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά της Μεσογείου ἑκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἄλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθύς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἥτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἶδη ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὐξείνιον, διὰ νὰ πολλαπλασιασθῶσιν ἥσυχά ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἄλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ αὐτῶν: οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλας ποσότητας οἱ ἄλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλούτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τόσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὅστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἢ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχει ὁ Εὐξείνος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας,

τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύναται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμώτατα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατούμ.

Ὡσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ σχηματίζουν δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἔχει ἀνοιγμα δύο χιλιομέτρων, ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλη πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας τοῦ ὑψώνονται βουνά, ὥστε εἶναι ἡσφαλισμένος πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἐξω ἡμπορεῖ νὰ βοτίζῃ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον ὅμως εἶναι γαλήνη.

Ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ἓνα ποταμόν. Τὸ μῆκος τοῦ ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον ἕως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον πλάτος τοῦ εἶναι 3.200 μέτρα, ἄλλοῦ ὅμως στενεύει ἕως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ ὅποιον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτόν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν· ἄλλοι μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνώδεις, καὶ τὰ νερά σκορπίζουν τοὺς ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογιάλια· ἄλλοι πάλιν πλησιάζουν ὁμαλῶτα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὅποια τὰς φιλεῖ μὲ ἡσυχὰ ἡσυχὰ κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἄγρια πρὸς τὴν θάλασσαν, παρέκει κολπίσκοι νανουρίζουν ἡσυχὰ ἐπάνω εἰς τὰ νερά των εἰδῶν εἰδῶν πλοῖα καὶ λέμβους. Καὶ εἰς ὅλα ἀπλώνεται τριγύρω ἀτελείωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἐλαφρὰν αὔραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ θὰ ἐννοήσετε διατί, ὅστις περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν: «Ἄχ, ἂς ἦταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι!». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὕρσκεται εἰς καμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθίων, ἂν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι ὀρμητικόν. Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἐκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὄγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὄγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου διαρκῶς πληθύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὕδατα ἐξέρχονται μὲ ὀρμὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἶπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ποταμόν.

Ἄδ. Ἀδαμαντίου

Ἡ ἐνθουσιαστικὴ ὁρμὴ τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἰσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐκκληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιάς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ χριστιανὸς Ἕλλην στρατιώτης τοῦ μεσαιῶνος, ὁ βυζαντινὸς στρατιώτης, ὅπως θὰ τὸν εἰπώμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν τὴν ὀνομάζομεν βυζαντινὴν — ὁ βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς ἀρχαίας Ρώμης οἱ χριστιανικοὶ στρατοί, διὰ τοῦτο ὁ βυζαντινὸς στρατιώτης εἶναι ὁ ἀπόγονος τοῦ Μακεδόνα καὶ τοῦ χριστιανοῦ Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εἰς τὰ δύο μεγάλα ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ὁλόκληρος ὁ χαρακτήρ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ Βυζαντινοί, δηλαδὴ οἱ προπάτορές μας τοῦ μεσαιῶνος, εἶναι οἱ κατ' εὐθείαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Παρέλαβον ὅμως πολλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς μία συνέχεια τῆς ρωμαϊκῆς. Διὰ τοῦτο ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπροσκυνεῖτο ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους λαούς, ὡς ὁ ἀπόγονος τῶν δύο μεγάλων βασιλέων, τοῦ Μακεδόνα καὶ τοῦ Ρωμαίου.

Ὁ βυζαντινὸς στρατιώτης, καὶ μάλιστα ὁ πεζός, ὁμοιάζει μὲ Μακεδόνα καὶ μὲ Ρωμαῖον στρατιώτην. Ὁ ὅπλισμός ὁμοιάζει περισσότερον μὲ τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκόν. Ἐφόρει ἀλυσιδωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο λωρίκιον. Εἶχε περικεφαλαίαν, ἡ ὁποία ἐλέγετο κασὶς (ἡ λέξις εἶναι μακεδονικὴ), καὶ εἰς τοὺς πόδας του περικνημίδας. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ ὅπλα εἶχεν ὅμοια μὲ τὰ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, πολὺ μακρὰν λόγχην, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἡ ὁποία ἐλέγετο κοντάριον, καὶ πολὺ κοντὸν σπαθίον. Ἡ ἀσπίς, ἡ ὁποία ἐλέγετο σκουτάριον, ὁμοιάζει καὶ αὐτὴ μὲ τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ βυζαντινὸν στράτευμα περιελάμβανεν, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαία, τοὺς βαρέως ὥπλισμένους, σκουτάτους (διότι εἶχον τὸ σκουτάριον), καὶ τοὺς ἐλαφρῶς ὥπλισμένους μὲ τοξάριον, τοὺς τοξότας. Ὑπῆρχον δὲ καὶ ἵππεῖς τοξόται, ἀλλ' οἱ ἐπίφοβοι ἵππεῖς ἦσαν οἱ κατὰ φρακτοί, οἱ ὁποῖοι ἐπροφυλάσσοντο ὁλόκληροι μὲ ἀλυσιδωτὸν ὅπλισμόν, ὅπως καὶ οἱ ἱππῶται τῆς Δύσεως.

Κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους στρατοὺς δὲν ἦτο τόσον πολὺ παρεσκευασμένος, ὅσον ὁ βυζαντινός. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας πρόγονοι εἶχον τελειοποιήσει τὴν στρατιωτικὴν τέχνην εἰς μέγιστον βαθμόν, ὅσον

οὐδείς ἄλλος λαός. Μόνον ἀφ' ὅτου ἐχρησιμοποιήθη ἡ πυρίτις καὶ κατεσκευάσθησαν ὅπλα καὶ κανόνια, ἀπὸ τοῦ 1500, ἥλλαξεν ἡ στρατιωτική τέχνη. Οἱ βυζαντινοὶ στρατοὶ ἦσαν οἱ πρῶτοι στρατοὶ τοῦ κόσμου.

Οἱ χριστιανικοὶ στρατοὶ τοῦ μεσαίωνος εἶχον τελειοτάτην ὀργάνωσιν, ὅχι μόνον εἰς τὸν ὀπλισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιμελητείαν. Καὶ διὰ τοῦτο βλέπομεν τοὺς χριστιανούς μας αὐτοκράτορας νὰ ὀδηγοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων τὸν στρατόν των ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλοι ἀποθῆκαι ὀπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατόν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἱππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ὅς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἶδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας πόλεως, πετροβόλα ὄργανα, κλίμακας, ξυλίνους πύργους. Ἦτο δὲ καταλεπτῶς ὠρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατός, ἀπὸ ποῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, ποῦ θὰ εὕρῃ ὕδωρ, ποῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἡκολούθουν αὐτὸν μεγάλοι ἐφοδιοπομπαί.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειοτάτη νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαιτεροὶ τραυματιοφορεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὀπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἦσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο αἱ ἱατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυσον εἰς τοὺς νικημένους οἱ βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας στρατοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ἰδιαιτέρον σῶμα ἀνήκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα ἄκραι, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο ἀκρίτας. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἠγρύπνουν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλοι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ τοὺς ἐβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἦσαν κτισμένοι βίγλαι, δηλαδὴ ὑψηλοὶ πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ ὀπτικὸν τηλέγραφον ἐπήγαιεν ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ εἶδησις μιᾶς ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξήρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ ἀκρίτας, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπερησπίζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἐγένεν ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ χριστιανοῦ "Ἕλληνας ἥρωας. Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἐπλάσεν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν ἀνδρειωμένον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημῶδη τραγοῦ-

δια ὀνομάζεται Διγενῆς Ἀκρίτας καὶ νικᾷ ὅλους τοὺς ἐχθρούς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ σιδερένια ἀλώνια.

Ὁ στρατὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες τῆς πολιτείας. Ὁ αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἐξῆς: «Ἀγωνίσασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδία ἐμὰ, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὀρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην».

Ὁ βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ὡφείλε νὰ δείξη τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἐθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὀρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ἀδ. Ἀδαμαντίου

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναδὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἡ διδασκαλία του ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλληνικῶν θεῶν.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρίς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμη ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὁπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

Ὅταν ὁμως ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγένεν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἥλλαξαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἔσβηνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις ὅτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὁπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπωλέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅσον καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικὸν ζῆλον κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς ὁμως τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν

ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὧν τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ ἀφιερώθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενών. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἐγένεν ἴσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἐγίναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἠνοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνίτις καὶ ἄλλα.

Ἀναμφιβόλως ἐβλαψαν ἄρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἶναι ὁ ὡραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὁποία ἐλατρεῖτο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὴ, ἡ κατ' ἐξοχὴν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ ναὸς τῆς Νίκης μετετράπησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα ὅμως τμήματα τῶν κτιρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀετώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα. Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τούλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. Ὅταν ὅμως ἦσαν — ὅπως συνέβη συχνά — ἀδύνατοι ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδενα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεηλάτουν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπεβιβάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἥρπαζον ὅ,τι εὕρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐταὶ πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἐχθρούς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας, τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περίκλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι, ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόμβην.

Μία ἀπὸ τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Βασίλειος ὁ Β΄ ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ τὰ προσευχθῆναι.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασιλείον των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὕρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθούμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας τοῦ ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἠὺχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας τοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, ὁλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφός της.

Ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθρούς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φτωινότερον κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, διὰ τὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσιν μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου «Ἀκρόπολις», 1918

Χρ. Τσοῦντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία ὅτι, διὰ τὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἕνα οἰονδήποτε οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῇ εἰς τὰ θεμέλιά του ἢ εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ἐν ζῶον. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις ὅτι ἐθυσιάσθησαν ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἐγένετο τὸ στοιχεῖο τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ στοιχειώσεις ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἢ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελλήνιον τραγούδι, τοῦ ὁποῖου παραλλαγὰι ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχοβας, εἰς τὸ ὑδραγωγεῖον τῶν Δέρκων κλπ. Τὴν ἑλληνικὴν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσήρμοσαν εἰς τὰ ἰδικὰ των οἰκοδομήματα καὶ ἄλλοι λαοί.

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἐξήντα μαθητάδες
γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἀρτας τὸ ποτάμι.
Ὅλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογούν οι μάστοροι και κλαίνουν οι μαθητάδες:
—'Αλίμονο στους κόπους μας, κρίμα στις δούλεψές μας,
όλημερίς να χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμίζεται!

Πουλάκι ἐδιάβη κι ἔκατσεν ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.
Δὲν ἐκελάηδε σὰν πουλὶ μὴδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ ἐκελάηδε κι ἔλεγεν μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα:
—'Αν δὲν στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὀρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναίκα,
πόρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι:
«'Αργὰ ντυθῇ, ἀργὰ ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,
ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι ἄλλιῶς ἐπῆγε κι εἶπε:
«Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».

Νὰ τῆγε κι ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.
'Απὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ κι ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει:
—Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι εἶναι βαργωμισμένος;
—Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καὶ ποιὸς νὰ μπῇ καὶ ποιὸς νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι νὰ 'βρῇ!
—Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κι ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ μπῶ κι ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι νὰ 'βρῶ.

Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μὴδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.
—Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἀλυσίδα,
τὶ ὅλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤβρα.
'Ενας πιχάει μὲ τὸ μυστρί καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.

—'Αλίμονο στὴ μοίρα μας, κρίμα στὸ ριζικό μας!
Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
'Η μιά 'χτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
κι ἐγὼ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.

Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ὡς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.

—Κόρη, τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δῶσε,
πόχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση.
Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρα δίνει:
—"Ἀν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
Τι ἔχω ἀδερφό στὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περάση.

«Ἐκλογαὶ» Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Εκτός από τις παραπάνω πληροφορίες, οι μαθητές
θα πρέπει να γνωρίζουν ότι οι μαθητές...

Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να
αναγνωρίζουν και να κατανοούν τις
παραπάνω πληροφορίες και να τις
εφαρμόζουν στην πράξη. Οι μαθητές
πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν
και να κατανοούν τις παραπάνω πληροφορίες
και να τις εφαρμόζουν στην πράξη.

Εκπαιδευτική Πολιτική

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ ὄρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

Ὁ πατὴρ του ἦτο συνταξιούχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ' ἀνδραγαθία εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατεῖαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καὶ ὅμως ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὁποῖον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμὰς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπότης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετῆς ὁ Παστέρ εἰσῆχθη εἰς τὴν «Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν» τῶν Παρισίων.

Ὅτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἡσχολεῖτο ιδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐρεῦνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κονιορτοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρὰ πλανῶνται ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ζοῦν, κινουῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ιδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πληθὸς πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μέχρι τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀνεκάλυψε λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ οὐσία.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὁρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς οὐσίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ἄνευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπήγγυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ὀξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπῆρχετο.

Ὁ Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ οὐσίαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακλύεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν οὐσιῶν τούτων.

Ὁ Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἀγγεῖα περιέχοντα γάλα καὶ βούτυρον παρετήρησεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόνευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ

ούσιαι αὗται ἐπ' ἀπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἂν νέα μικρόβια, τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος, δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωοτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολογί-
στους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῆς χώρας
ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθήσῃ νὰ ἐξεύρῃ
θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διήλθε πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκο-
τροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε
νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα
μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῶν σκωλήκων κατέστρεφον
τούτους· ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἓνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκώληκα εἶναι
εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκώληκας, οἱ ὅποιοι
ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη τὸ αἷτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὐκολος
πλέον· ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροφή ἐκάστης ἡλικίας εἰς
ἰδιαίτερα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφή τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ
τῆς νόσου μεταξοσκωλήκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ
κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκωλήκων ἐξέλιπε· πάντες δὲ
σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡς μεταξοσκωλήκων
ἐξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ
Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιοτάτην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς
πολλοὺς κόπους· ἠσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς
δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς
ἐρεῦνας του.

Ὁ Παστέρ παρετήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἔρχονται εἰς συνά-
φειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς
οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐ-
τῶν. Ἀλλὰ μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζώων καὶ
τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις
ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζώων καὶ
εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἂν καὶ αὗται προέρχονται ἀπὸ τὰ
μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι, μετὰ ἐπιτυχὴ διάγνωσιν
καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῇ εὐκολος ἡ θεραπεία
αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖα ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμὸς

κατὰ τοῦ σπληνάνθρακος τῶν ζώων, τῆς ἐρυθρᾶς τῶν χοίρων καὶ τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα ἀπέθνησκον ἐξ ἀνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἐπαρκές προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἀνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκώληκες, οἱ ὁποῖοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα ἀποθνήσκουν ἐξ ἀνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεκίνησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἱατρικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη ἐν Λονδίῳ, τρισχίλιοι ἱατροὶ ἠκροῶντο ὄρθιοι καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἐχειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἐρεῦνας του, ἀνεῦρε τὰ αἷτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὕψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γνῶσις μεγίστη καὶ ὠφελιμωτάτη· ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιωτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν ὅμως πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα ὄχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὑγιοῦς ἢ καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστῆμην ὑπῆρξε σωτηρία ἡ ἀρχὴ τοῦ Παστέρ, ὁ παστερισμός, ὁ ὁποῖος εὐρύτατα χρησιμοποιεῖται σήμερον. Διὰ τῶν ἐπιδέσμων καὶ τῶν ἀπολυμαντικῶν μέσων ἐπιτυγχάνεται, ὥστε μὴδὲ πυρετὸς ἀπλοῦς νὰ προσβάλλῃ τοὺς ὑφισταμένους ἐγγχειρησιν, ἀκόμη καὶ ὅταν ὀλόκληρα μέλη τοῦ σώματος ἀποκόπωνται.

Οἱ διεθνεῖς θαυμασταὶ τοῦ μεγάλου Παστέρ δι' ἐράνων, οἱ ὁποῖοι ἀπεστάλησαν ἐκ πάσης γωνίας τῆς γῆς, συνέλεξαν μέγα χρηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀνηγέρθη τὸ 1886 τὸ μέγα Ἰνστιτούτον Παστέρ ἐν Παρίσις, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς λυσσιατρεῖον καὶ ὡς ἐργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸ τοῦ Ἰνστιτούτου σύμπλεγμα χαλκοῦν παριστᾷ ἓνα ποιμενόναι-

δα, ὁ ὁποῖος κρατεῖ ἐκ τοῦ λαιμοῦ λυσσῶντα λύκον καὶ προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὸ στόμα τούτου.

Ὁ ἥρωικὸς οὗτος ποιμενόπαις εἶναι ὁ δεκατετραετὴς Ζουμπίλ, ὁ ὁποῖος, διὰ νὰ σώσῃ τέσσαρας μικροὺς παῖδας ἀπὸ λύκου λυσσῶντος, ὥρμησε, συνέλαβε τὸν λύκον, παρὰ τοῦ ὁποῖου ὑπέστη πολλὰ δῆγματα, περιέσφιξε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν λαιμὸν αὐτοῦ καὶ τέλος τὸν ἔσυρε καὶ τὸν ἔπνιξεν ἐντὸς τῆς λίμνης. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος λυσσοδόηκτος, τὸν ὁποῖον ἐθεράπευσεν ὁ Παστέρ.

Τὸ σύμπλεγμα συμβολίζει τὰς δύο νίκας: τὴν μεγάλην νίκην τοῦ μικροῦ βοσκοῦ καὶ τὴν νίκην τοῦ Παστέρ κατὰ τῆς λύσσης.

Ὁ Παστέρ ἐρευνῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του ἀπέθανε τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ Πάνθειον τῶν Παρισίων.

Κατὰ τὸ 1920 ἰδρύθη καὶ ἐν Ἀθήναις διὰ δωρεῶν καὶ κρατικῆς ἀρωγῆς «Ἰνστιτούτον Παστέρ».

Τοῦτο ἔχει προορισμὸν τὴν μελέτην τῶν μολυσματικῶν καὶ παρασιτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κατοικιδίων ζώων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ὑπόδειξιν μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταδόσεως αὐτῶν. Ἔχει προσέτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῆς ἐλονοσίας καὶ τῆς φυματιώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν διαφόρων ἐμβολίων.

Δ. Κακλαμάνος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ;
Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὕψηλά.
Εἰπέτε μου, ποῦ ἡ μορφὴ τῆς γελᾷ;

Εἰς βάθη κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν
τὸν ρύακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ.
Μαζὶ των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρὰ.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
πητνὸν ἐκελάδει εἰς μυρσίνην χλωράν,
πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαράν.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
εἰς δεῖπνων θαλάμους λαμπροὺς κι ἡχηροὺς,
εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
πλὴν αὕτη· εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθη ἡ χαρά!

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὖρον μακράν,
μακράν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν·
τριγύρω της εἶχε παιδιὰ ἄρκετά·
κι ἐπήδα μ' ἐκεῖνα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἶσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί;
ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρύ.
Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾶ ἡ χαρά,
κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορά!

Κατὰ Γκαίτε

Ἄλ. Ραγκαβῆς

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Β. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Εἷς ἔν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοὺς ἕνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσεν. Ἦτο ἔξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα οἰκίας του δὲν εἶχε σχολεῖον. Ὅσα ἔμαθε, τὰ ἔμαθε μόνος του ἢ ἑρωτῶν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τὰ ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὀλιγοστά.

Ἀλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἠγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὅπλα. Ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῇ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλήπασας ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἕν φρούριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἑπτὰ ἔτη. Ἐγένινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τὸλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλήπασας ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπεην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἂν φονευθῇ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπεης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρεῖους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλήπασα ἐστέναζον οἱ ἄμοιροι εἰς τὴν ξενιτιὰν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκοίταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν τὴν ἥρωικὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἥρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἀλλ' ὁ Πασόμπεης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρεῖους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν δυσარέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μάρκον Μπότσαρην, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λίμνης, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγένινεν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ «μπαταριά», συμπευροκρότησις τριακοσίων σουλιώτικων ὄπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρόνως μία δυνατὴ φωνὴ ἐβροντοφώνησε πρὸς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον:

—Ἐ! σεῖς! Ἀπὸ τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σὰς τὸ λέγω ἐγώ, ὁ Μάρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἄπιστον.

Τὴν συμπευροκρότησιν ἐκείνην τῶν ὄπλων καὶ τὴν φωνὴν ἤκουσεν ὁ

Βαγγέλης, έμαθεν ότι οί Σουλιώται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρην, ὅστις τὸν ἐδέχθη εἰς τὸ ὀνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

Ὁ Βαγγέλης ἦτο τώρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λεπτόν, ζωηροὺς ὀφθαλμοὺς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμένον. Ἀληθινὸς λεβέντης. Τόσῃν ἐδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπότσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλικάρον του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους, εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξί του χέρι.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καπετὰν Ζέρβας ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ με διακόσια παλικάρια εἰς τὴν Ἑπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπῆγε.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιώται, ἀλλὰ πολυἀριθμὸς ἐχθρικός στρατὸς τὸ ἐπολιόρκει ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας με τοὺς πολιορκουμένους, διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. Ἀλλὰ πῶς νὰ γίνῃ ἡ συνεννόησις; Ἐν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

—Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποιὸς πάει στὸ Σούλι;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἤκούετο. Ἐξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλικάρι.

—Ἐγὼ πάω! εἶπε με ἀπόφασιν.

Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

—Ἀν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἄνδρεῖος.

Ὁ Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος. Ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντλημένοι, ἐρρίπτοντο ὅλοι εἰς τὴν τροφὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

Ἐπροχώρησε με τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσουν πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὁλόκληρος με χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος με τὴν κοιλίαν, με τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐχθροὶ ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἠννόησαν τίποτε. Ἀλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες:

—Σουλιῶται! Σουλιῶται! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἀλλ' οἱ δύο

άνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῆ. "Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμόν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι!

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως οὔτου ἡ Ἑλλάς ἐγινεν ἐλευθερά. Ἡ πατρίς ἐτίμησε τὸ ἥρωικόν τέκνον τῆς, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἄλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωὴν, κίνησιν. Τώρα ποὺ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς κάτι πολὺ μεγάλον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀπαιτῇ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετίσῃ τοὺς ἰδιικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἱματῶνῃ βλέπων τὸ χωρίον του σκλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθεράν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τὴν γράϊαν μητέρα του. Ὁ Βαγγέλης ἐφίλησε μὲ δάκρυα τὸ χέρι τῆς μητέρας του, ἐπῆρε τὴν εὐχὴν τῆς, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν ξενιτιάν, εἰς τὴν Βλαχίαν. "Ἐφθασεν εἰς τὸ Βουκουρέστι.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. "Ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἄφθονον καρπόν.

Τότε ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἐγινε πολῦτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξαδέλφου του.

Ὁ Βαγγέλης ἠγόρασεν ἐν τῷ μεταξύ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἐγινεν ἑκατομμυριοῦχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν του ζωὴν δὲν ἐλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ἡ ἀγάπη του ἦτο καὶ τώρα τόσον μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν ζωὴν του, τώρα ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν περιουσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιάς. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. "Ἐδωσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διωργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἔκθεσις — τὰ «Ὀλύμπια» — εἰς

τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ «Ὀλύμπια», ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τριετίαν ἐκθεσεὶς ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠνοίχθη ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφορήθη ὅτι ἐδῶρησεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ Ἔθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του· ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ του εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτης τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾷ πλακὸς ἀναγινώσκει:

«ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ».

Ἄρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Ὁ Νικόλαος Γύζης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος Ἑλλήν ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐγεννήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Τήνον. Ἐν τῷ πατρικῷ του οἴκῳ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστῶσα ἓνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρετῆρει μετὰ προσοχῆς.

Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ του ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατῴρθωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξειργάσθῃ αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον ὁ μικρὸς

ζωγράφος άπεπεράτωσε μετά τινας ήμέρας με την άδειαν της μητρος του· φαίνεται δε ότι, ως ο ίδιος διηγείτο κατόπιν, τὸ αντίγραφον ωμοίαζε πολὺ με τὸ πρωτότυπον.

Μετά ἔν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατήρ του ἀποκατέστη οἰκογενειακῶς ἐν Ἀθήναις. Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἔπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένας εἰς τὸν οἶκον τῆς δύο χαλκογραφίας. Ὁ Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ μήτηρ του ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μόνος του καὶ τὰς ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τόσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρός του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐνῶ ἡ μήτηρ του κρυφίως ἐχορήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν ὅμως εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ πατρός του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπέισθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

Ὁ Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετῆς. Ὁ πατήρ του ἠναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετῆ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. Ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἡρίστευε πάντοτε εἰς ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς ἐξακολουθήσιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἔξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότου, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυΐαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξαίρετον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐταί, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανείδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἤλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἱδρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητῆς αὐτῆς.

“Ότε τὸν ἐζήτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσῃ χαρὰν ἡσθάνθη! Μὲ ποίους παλμοὺς ἀνελογίζετο τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλὰ δὲν ἡτύχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινήρῃ καὶ τέλος τὸν ἔφερεν εἰς τὸν τάφον τῇ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμα του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρα πατρίς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ’ ἐξοχὴν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἐξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινάκων του, πολλοὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται: «Τὸ τάμα», «Ἡ Ἰουδίθ», «Τὸ κρυφὸ σχολειό», «Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς», «Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν», «Ἡ ἁρμονία», «Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας», «Ἡ ἑαρινὴ συμφωνία» κλπ.

Ἔκθεσις τῶν ἔργων του ὠργανώθη ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

Ἡ φιλοπατρία του ἦτο φλογερά. Ὅσακις ἔγραφε περὶ Ἑλλάδος, περιέκλειεν εἰς τὸν χάρτην ὅλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἐξέφραζεν ὅλον του τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον του: «Δὲν ἡμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπταισεν αὐτὴ ἡ ἔνδοξος παλαιὰ Ἑλλάς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸ σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἰσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην καὶ διότι ἥλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μήπως διότι εἶναι ὡραία καὶ γλυκεῖα;».

Πρὸς οἰκεῖον του, ὁ ὁποῖος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραφε τὰ ἑξῆς: «Σὰς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσῃν ζέσῃ. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ ἴδιοι. Ἐὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὗρουν τούλάχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτερον κλίμα. Κρίμα εἰς τὴν ὡραίαν Ἑλλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν ὀπωρικῶν, τὰ ὁποῖα τρώγετε, ἂν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὴ θὰ σὰς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἐχάνοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν».

Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1895, ὀλίγον πρὶν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς Ἀθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς οἰκείους του: «Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ σὰς ἴδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα

μου, τὰ ἀδελφία μου, τοὺς φίλους μου, νὰ ἶδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὀρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... "Ἄν ἰδῇτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν ὀπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα...".

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος ὁ διδάσκαλος. «Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς ἓκ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐκοιτάζαμεν τοὺς ἀμαυροὺς μελαγχολικοὺς ὀφθαλμοὺς του. Ἀγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτοὺς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκὲς εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐντὸς μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον».

Δ. ΝΕΟΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

Στ. Σπεράντσας

ΗΡΩΣ ΗΚΙΜΩΣ ΑΡΕΤΩΣ

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

‘Η καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχὴ,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

“Αγίες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποὺ τὶς καρδιὲς ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν,
στὸ ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

‘Αγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ’ τὴ σκέπη τῇ δικῇ σας ἴσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ!

‘Αγάπες, ὦ! φανῆτε πάλι ἐμπρὸς μου!
Αὐγὲς τῆς πίστεως, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(‘Ο Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὁμορφιά, στὸ τραγοῦδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρεύοταν τὴν πεντάμορφη Χάιδω ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἔλεγε: Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ’ ἀντρώγυνο· αἱτὸς παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν αἱτό.

Μὰ τὴ στιγμὴ ποὺ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἐπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάζι, ἐμπήξε ἡ νύφη ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε καταγῆς καὶ μαῦρο αἶμα πετάχτηκε ἀπ’ τὰ στήθια τῆς καὶ χύθηκε σὰν αὐλάκι πάνω στὴν κάτωσπηρ κι ἡλιόπλουμη φορεσιά τῆς!

‘Η Χάιδω ἦταν νεκρή! Σκόρπιο κι ἄλαλο γύρισε πίσω ὅλο τὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαριὰ στὰ στήθια. Μόνον ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πουθενά).

Κανείς δὲν τὸν εἶδε κατὰ ποῦ εἶχε κάνει. Κανείς δὲν τὸν εἶδε τί δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἄλογό του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. "Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπαιζε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμιὰ σπηλιά κι ἐκεῖ πέθανε ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῇ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τὼν ὁματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψε ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του!

"Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποὺ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφιάτικος θάνατος τῆς Χαίδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι.

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χαίδως καὶ τὸν ξαφανισμό τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἀλήπασα, ἔφανίστηκεν ἓνας καλόγηρος, ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ἐρχονταν ἀπὸ τὸ "Ἅγιον" Ὄρος κι ἤξερε πολλὲς γλώσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Ἐφερε σταυροὺς γιὰ τὰς γυναῖκες καὶ τὰ παλικάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τίς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. Ἦταν πάντα κατσουφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἀλλάζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογιόταν. Σὲ λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὄλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. "Ὡμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίση καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. "Ὅ,τι ἔλεγεν ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἀι-Καλόγερο.

Τὸ ψυχασάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. Ὁ Ἀι-Καλόγερος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὄλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνεψε «Χαίδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτὰ τοῦ ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου.

—Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὄχι Χαίδω!

Ὁ γούμενος ξεροκατάπτε δυὸ τρεῖς φορὲς μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ' ὁ Φῶτος μετέπειπε:

—Μνημόνεψε, "Ἄγιε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου!

Στὴ στιγμή τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχείλισαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι

ὅπως ἦταν γιεροφορεμένος μὲ τὸ θυμιατήρι στὸ δεξι καὶ μὲ τὴ φυλλάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας:

—'Η Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα! 'Ο Σπύρος ζῇ κι εἶναι μπροστά σου!

Ξαπόρεσαν ὅλοι, ὅσοι βρίσκονταν στὴν ἐκκλησία τοῦ Κουγκιού, μαθόντας ὅτι ὁ ἄγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος κι ἀπὸ τότε τὸν ὀνόμασαν ἀπὸ 'Αι-Καλόγερο, ποὺ τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ' ὅλους τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκανε τὸ Σούλι μὲ τὸν 'Αλήπασα, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὲς διχόνοιες ποὺ φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιού.

Στὲς 18 'Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλιού, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτό του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετέλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔριξε μιὰ πιστολιά μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, ποὺ βρίσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμάτα μπαρούτι, κι ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἵματα, βόγκους, κλάματα, λαχτάρα καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ 'Ιστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλιού ἔγραψε μὲ ἄσβεστα χρυσὰ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου: «Σαμουήλης»!

Χρ. Χρηστοβασιλῆς

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιά ἀπ' τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα, τὸ 'να κοιτάει τὴν ξενιτιά, τ' ἄλλο τὸν 'Αι-Γιαννάκη, τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρολογάει καὶ λέει:

—«Πάργα, Τουρκιὰ σὲ πλάκωσε, Τουρκιὰ σὲ τριγυρίζει· δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσιὰ σὲ παίρνει· βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ' ἀσκέρια.

Ἔφευγαν Τοῦρκοι σὰ λαγοὶ τὸ Παργινὸ τουφέκι, κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἤθελαν νὰ 'ρτουν νὰ πολεμήσουν.

Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναῖκες ἀντρειωμένες, πού 'τρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·

τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα.

Πάρτε, μανάδες, τὰ παιδιὰ, παπάδες, τοὺς ἁγίους,
ἄστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, ἀφῆστε τὸ τουφέκι,
σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια
καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν, Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν».

«Ἐκλογαί» Νικ. Πολίτου

Δημοτικόν

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνὰ κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
πόχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλὰ, τὶς ἀσημένιες πάλες,
τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξι τὰ τσαπράζια·
ὅπου δὲν καταδέχονται τῇ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.
Καβάλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλα πολεμᾶνε,
καβάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καβάλα προσκυνᾶνε,
καβάλα παίρν' ν ἀντίδερο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.
Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἁγίους,
καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες:
«Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια».
Κι ὁ Θεωδώρακης μίλησε, κι ὁ Θεωδώρακης λέγει:
—«Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βγάλουν.
'Απόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφантаσία μου,
θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.
'Ελᾶτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.
Σύρε, Γιώργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·
ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,
ν' ἀφήκω τῇ διαθήκῃ μου καὶ τὶς παραγγολές μου,
τὶ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω».

«Ἐκλογαί» Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

‘Ο καθένας φαντάζεται με τί πείσμα κυνηγοῦσεν ὁ Νέλσων τοὺς ‘Υδραίους, ποῦ τοῦ ‘σπαζαν τοὺς μπλόκους. Μιά μέρα εἶδε ἓνα μεγάλο καὶ γοργό καράβι. Καμιά σημαία. Σὰν νὰ τὸ ‘Ξεραν ὅμως. Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἦταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. ‘Ο Νέλσων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα, τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾷ στὸ λιμάνι.

Λυσσασμένοι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τος ποῦ ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμάτα πανιά· μὰ ποῦ νὰ τὸν φθάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τους ἄδικα στὶς κανονιές. “Αἶφνα ὁ ἄνεμος τὸν προδίδει· ἡ πνοὴ κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν, τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὀλόγυρα στὸ καράβι. ‘Η φρεγάδα κι ἡ κορβέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φθάνουν μ’ ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες ἀρματωμένους, ἀνεβαίνουν, χύνονται στὴν κορβέτα, πιάνουν τὸν Μιαούλη. ‘Ατάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἡ μοίρα ὀλάκερη ἔχει πλακώσει· κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποῦ ρίχνονται ἀἶφνα σὲ περαστικό κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο ἀνεβάζουν τὸν Μιαούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μπάζουν στὴν κάμαρά του. ‘Ο Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κοιτάξη. Περιπατεῖ βουβὸς πάνω κάτω, ἀγριεμένος. ‘Ο Μιαούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι λοιπόν ὁ τρομερὸς Νέλσων;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξερνοβολητὸ—τὸν ἔπιανε ἡ θάλασσα—εἶχε σουρώσει. Ἦταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἄγρια κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρκο του. ‘Η μορφή του στεγνὴ, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστική, μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄλμη ἔμοιαζε μὲ γριάς. Δὲν ἦταν ἀκόμη σαρανταπέντε χρονῶν κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξι βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθιὰ πληγή, μὲ τὸ πετσί τραηγμένο ἓνα γύρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητική. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἄδειο πῆγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. ‘Ανθρώπινο κουρέλι κοντολογίς, ποῦ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. “Αρρωστος βαριά θὰ φαινόταν, ἂν τὸ γερό του μάτι δὲν ἄστραφτε ἀπὸ ζωὴ καὶ θέληση.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιά τοῦ Μιαούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρης. “Ενα

τραπέζι με χάρτες και βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορόνα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάθηκε μπροστά του. Χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα:

—Εἶσαι Ἕλληνας;

—Ναί, κύριε ναύαρχε!

Αὐτὴ τῇ γλώσσᾳ, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἑγγλίου ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῇ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μιαούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τῇ μεταχειριζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματικὴ του γλώσσα. Ὁ Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τῇ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

—Ξέρεις, ρώτησε πάλι, πὼς κρατῶ μπλόκο σ' αὐτὰ τὰ μέρη;

—Τὸ ξέρω, ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος ἀτάραχα, χωρὶς φωνές, χωρὶς μασημένα λόγια, σὰν ἄντρας ποὺ μιλάει σ' ἄντρα.

—Καὶ γιατί τὸν βιάζεις;

—Γιὰ τὸ κέρδος, εἶπεν ὁ Μιαούλης ὠμά.

Ὁ Νέλσων ἀποστρεφόμενος τὸν κυνισμό· μὰ ἀγαποῦσε ὥστόσο τὴν εὐλικρίνεια. Ἄρχισε νὰ περπατᾷ πάλιν ἀμίλητος πάνω κάτω. Ἐξαφνα στάθηκαν ἀντίκρου στὸ Μιαούλη.

—Ἀν ἤμουν ἐγὼ στὴ θέση σου καὶ σὺ στὴ δική μου, τί θὰ ἔκανες;

—Θὰ σὲ κρεμοῦσα, τοῦ ἀποκρίθη ὁ Μιαούλης, χωρὶς νὰ κομπιάσῃ καθόλου.

Γιὰ πρώτη φορὰ γύρισε καὶ τὸν κοίταξεν ὁ Νέλσων. Εἶδε τὰ μάτια τοῦ Μιαούλη φλογερά κι ἄφοβα νὰ τὸν βλέπουν κατάμουτρα· καὶ στὴν τραχιὰ μορφὴ του—ἦταν τότε στὰ τριανταένα—χυμένη γαλήνη ἀπόλυτη. Ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγεν ἡσυχᾶ: «Θάνατος εἶναι ἡ ποινὴ μου· θὰ τὸν δεχθῶ ἄφοβα».

Ὁ Νέλσων λάτρευε τὴν παλικάριά. Ἐνίσωε πὼς ἔχει μπροστά του ἓναν ἄντρα—ἓναν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τοῦ παλίου καιροῦ, ποὺ εἶχαν τὸν θάνατο πρῶτο φίλο. Ἄρχισε νὰ περπατᾷ πάλι πάνω κάτω. Ἀπὸ τὴν ἐκφρασὴ του ὅμως καταλάβαινεν ὁ Μιαούλης πὼς θὰ τοῦ χάριζε τὴ ζωὴ. Μέσα στὴν καρδιά τοῦ Νέλσωνος δὲ σὺνηγοροῦσε τώρα μονάχα ὁ κλασικὸς ἑλληνισμός, ποὺ τὸν εἶχε πλημμυρίσει μὲ μιᾶς ἡ θύμησή του. Μὰ καὶ οἱ ζωντανοὶ Ἕλληνες τοῦ καιροῦ. Τοὺς συμπαθοῦσεν. Ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα ξένα ἔθνη, ποὺ τοῦ ἔδειξαν πὼς συγκινήθηκαν γιὰ τὶς μεγάλες του νίκες. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ τὸ «κομψὸ κοπλιμέντο», ποὺ τοῦ εἶχε κάμει ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ Ζάκυνθος. Τοῦ εἶχε χαρίσει ἓνα πολύτιμο σπαθὶ καὶ τοῦ ἔστειλε ἓνα πολὺ κολακευτικὸ γράμμα.

Αὐτὰ ὅλα γύριζαν τώρα στὸ κεφάλι του. Καὶ δυναμώνουν τὴν βαθιὰ ἐντύπωση, ποὺ τοῦ εἶχε κάνει ἐδῶ καὶ λίγες στιγμὲς ἡ ἀτρόμητη στάση τοῦ Μισοῦλη. Τέλος κάθεται σ' ἓνα μικρὸ καναπέ, ποὺ εἶναι ἀντίκρου ἀπὸ τὸ τραπέζι, κι ἀπλώνοντας τὸ χέρι τοῦ λέει:

—Πήγαινε.

Ὁ Μισοῦλης χαιρετάει κι ἀνεβαίνει ἀργὰ τὶς σκάλες. Ἔχει γλιτώσει ἀπὸ μιὰ τρίχα.

«Ὁ ναύαρχος Μισοῦλης»

Σπ. Μελάς

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κὰν σάλπισμα, ποὺ πέρασε ἀπ' ἀνατολὴ σὲ δύση,
κὰν μιὰ κραυγὴ, κὰν μιὰ στριγκιὰ φωνὴ μὲ εἶχε ξυπνήσει
τὸν ὄρθρο τὸ βαθύ.

«Σήκω», μοῦ φώναξε, «ξανά μὲ τ' ἄρματα ζωσμένα,
βγῆκαν καὶ πᾶν κοπαδιαστὲς οἱ σκιὲς τοῦ Εἰκοσιένα
κι ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ».

Κι ἔτρεξα μὲς στὸ ἡμίφωτο τοῦ λόγκου. Κρύφιο μέρος.
Στὴ συνοδεία, ποὺ στάθηκε, τώρα μιλεῖ ἓνας γέρος,
ποὺ ἄμφια χρυσὰ φορεῖ.

Καὶ λέει: «Ψηλὰ τὸ λάβαρο, ποὺ δίνω σας, κρατῆστε,
παιδιὰ εἶστε τῶν προγόνων σας. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὀρμηστε,
ποὺ χρόνους καρτερεῖ».

Κι οἱ σκιὲς στὸν κάμπο, νά, ὀρμησαν σὰν χεῖμαρρος ποὺ ἀφρίζει.
Κι αὐτὸν μὲ τ' ἄμφια τὰ χρυσὰ τὸν εἶδα νὰ δακρύζει
καὶ νὰ τὶς εὐλογῇ.

Κι ἄκουσα τὸ μαρτιάτικο πουλὶ νὰ τραγουδάη:
«Χαρῆτε μιὰν ἀνάσταση τὰ ἐλεύθερα πελάη
κι εὐαγγελίζου γῆ».

«Γαλάζιες ρίμες»

Στ. Σπεράντσας

—Τί ἔχουν τῆς Ζίχνας τὰ βουνὰ καὶ στέκουν μαραμένα;
 Μῆνα χαλάζι τὰ βαρεῖ, μῆνα βαρὺς χειμώνας;
 —Οὐδὲ χαλάζι τὰ βαρεῖ οὐδὲ βαρὺς χειμώνας,
 ὁ Νικοτσάρας πολεμάει μὲ τρία βιλαέτια:
 τῇ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.
 Τρεῖς μέρες κάνει πόλεμο, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες,
 χωρὶς ψωμί, χωρὶς νερό, χωρὶς ὕπνο στὸ μάτι.
 Χιόνι ἔτρωγαν, χιόνι ἔπιναν καὶ τῇ φωτιά βαστοῦσαν.
 Τὰ παλικάρια φώναξε στὶς τέσσερεις ὁ Νίκος.
 —«Ἀκοῦστε, παλικάρια μου, λίγα κι ἀντρειωμένα,
 βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά καὶ σίδερο στὰ πόδια
 κι ἀφήστε τὰ τουφέκια σας καὶ βγάλτε τὰ σπαθιά σας,
 γιροῦσι γιὰ νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι».
 Τὸ δρόμο πήραν σύνταχα κι ἔφτασαν στὸ γιοφύρι,
 ὁ Νίκος μὲ τὸ δαμασκί τὴν ἄλυσό του κόφτει.
 Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

«Ἐκλογαὶ» Ν. Πολίτου

Δημοτικόν

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλάγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἕλληνες, ὥστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις ὅτι ὁ ἱμβραῆμ πασάς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ θὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιῶται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λιάν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Ὑδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας, προεξάρχωντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σκέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν, ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς:

«Τὰ ὅσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὁποῖον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιουτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δευτέρον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὁποῖα χωρὶς νὰ πληρώνετε ἐνοίκιον νὰ μείνετε ὅσον καιρὸν θέλετε. "Ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἰδικῶν μας, θὰ λησμονηθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρονται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύnete λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεῖ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἡ γενικὴ ἐκστρατεία. "Ὅταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εὗρουν ἔτοιμα καὶ εὐκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξίωσιν ἐκ μέρους ὅλων μας».

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς "Υδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

«Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ "Ἐθνους»

Κ. Παπαρρηγόπουλος

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχην
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλικάρια
καὶ στὴν κόμην στεφάνι φορεῖ
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποῦ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Δ. Σολωμός

Μας καί ημερείς βασιλεύομε
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ

10. ΤΟΠΙΑ - ΦΥΣΙΣ

(Περιγραφαί)

Καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ

Μα γινὼν ἀντισημειῖται τὸ ὅτι
στὴν ἀρχὴν τοῦ ἀσπράζοντος
τοῦ ἀσπράζοντος καὶ πάλιν
τοῦ ἀσπράζοντος καὶ πάλιν
τοῦ ἀσπράζοντος καὶ πάλιν
τοῦ ἀσπράζοντος καὶ πάλιν
τοῦ ἀσπράζοντος καὶ πάλιν
τοῦ ἀσπράζοντος καὶ πάλιν

Καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ
καὶ πάλιν καὶ πάλιν ὁμοῦ

ΣΙΣΥΦ - ΑΙΠΟΤ .01

(1999/00)

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

“Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
πού μέσ’ ἀπ’ τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῇ χρυσόφτερα φιλιά,
πού δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς, κακοὺς ἢ λάβρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλοσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρίμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιά μέσα στὴ φυλακὴ
καμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα,
μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικῇ
καλὴν ἐλπίδα.

“Ὅταν προβάλλης, “Ηλιε βασιλιά,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
καὶ φαίνεται πὼς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάση,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση!

Κι όταν ψηλά τ' ἀμάξει σου ἀνεβῇ
στά μεσουράνια, στ' ἄπαρτα παλάτια,
χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἄσεβῃ,
ὅπου τολμήσῃ νὰ σὲ ἰδῇ στά μάτια.
Τότε τρισφωτεινὸς καὶ δυνατός,
ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὀργισμένος
καὶ μένει εὐθύς ὁ δόλιος ταπεινός
καὶ τυφλωμένος!

Μὰ στὸ βασίλειμα καὶ σὺ νὰ ῥθῃς,
κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ.
Μέσα στὴ θάλασσα ν' ἀφανιστῇς,
ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιά σκέψη ἀληθινή:
τιοῦ ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
καὶ πῶς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
καὶ μεγαλεῖα!

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ καλοὶ
δὲ χάνονται στοὺς ἄλλους τόπους.
Αὔριο θὰ φέρῃς πάλι τὴ ζωὴ
στὴ γῇ, στὴ θάλασσα, τοὺς ἴδιους χώρους.
Κι ὅσο τὰ χεῖλια μου ἔχουν τὴ μιλιά,
θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα·
χαῖρε, ἀφέντη, "Ἦλιε βασιλιά,
χαῖρε πατέρα!

Κ. Μάνος

Η ΚΟΙΛΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μὴ ζητήσετε περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν· μὴ ἀφεθῇτε εἰς ἀλλοτρίας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ψυχὴν, τὴν ἀντίληψιν, τὴν φαντασίαν σας ἐκεῖ. Ἀπόδειξις τούτου, ὅτι οὐδενὸς τῶν ὅσοι ἔγραψαν περὶ τῶν Τεμπῶν ὁ κάλαμος, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην σύμφωνον περὶ τῶν

Τεμπῶν εἰκόνα. Ἄς φαντασθῇ τις ἐν πρώτοις τοὺς δύο γίγαντας, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

Ἄλλὰ τὸ ἐν τοῦτο καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερᾶς τριαίνης τοῦ ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτίρας τοὺς Θεσσαλοὺς, τῶν ὁποίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνειός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὕδατά του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἄς τὰ ἴδῃ σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψηλοὺς, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὕψηλά, πολὺ ὕψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμοσθῶν καὶ πάλιν, ἐὰν ὑπερτάτῃ τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνας, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἀετοί, οἱ περιπτάμενοι τοῦ χεῖλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χελιδόνες, ἄς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἡμερον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

Ὁ Πηνειὸς διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μόλις νὰ διέρχηται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἡ ἄμαξα. Καὶ ποῦ μὲν ἢ παρὰ τὴν ὄχθην ὁδὸς ὑποῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὕψος. Ἄλλ' ὅσον ὕψηλά καὶ ἂν φθάνῃ, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικά, τὰ ἱλιγγιῶδη τοιχώματα, τὰ ὁποῖα ἡγείρεν ἡ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασα καθέτως καὶ ἀπομακρύνασα τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὅσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὕψηλά, τῶν βράχων τούτων ἢ ἐπιβάλλουσα μορφή γεννᾷ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα μόνον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύνανται νὰ παραβληθῶν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομνησκούν ἀρχαίας λατρείας βωμούς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυτεφροχρόων βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἷονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδριοῦ αἰ γοεραὶ στοναχαί. Ὑψηλά, πολὺ ὕψηλά, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑψοῦνται ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου. τῆς Ὠραίας, περὶ τὰ ὁποῖα περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι ἀετοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς Ὅσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῇ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν

ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὁποίας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηνειοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαξίτης ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς Ὀσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολαύσουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

«Γύρω εἰς τὸν τόπον μας»

Ἑμμ. Λυκούδης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

Ὅταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεύτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὠραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἡ πένα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδιάζει, δὲν νυκτώνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἑνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

Ὁ ἀήρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὀρίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. Ἀμφιβάλλει κανεὶς ἂν εἶναι νέφη ἑαρινὰ ἢ φθινοπωρινὰ. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἡλίον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν του ὁ ἥλιος, ὥστε θαμβώνει τὴν ὄρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἂν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσὸν φῶς. Ἡ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῇ, παρ' ὅλον ὅτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἢ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἡλίου.

Φαίνεται τώρα ὅ,τι δὲν ἔμπορεῖ ἴσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν ἀκτὴν, αἱ κοιλάδες των, τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθῃ βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις, ἀγερώχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κώνους! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἀρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρους καὶ εἰς τὸ μέσον της ἀντανακλᾶται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφης. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνος ὑψοῦνται ὄρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώρια λευκαὶ κηλίδες, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὄγκοι χιόνων.

Ἄλλα ὄρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκκίους ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἔκεί ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου τὰ ζωογονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμή φαίνεται αἰωνιότης ὀλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγή των εἶναι μία συνεχῆς ἀναγέννησις. Ὅ,τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωογονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόου τῆς θαλάσσης - συναναμειγνύονται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη!

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἄνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑψοῦνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἤχους· κήτη θαλάσσια ἀναπηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἀπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτὸν χρυσοῦν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου.

Ἄν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...Ἐνθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητὴς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκινήσεων, αἰτίνες ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου. Διάστερον ἐξετείνετο ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ ὁ Γαλαξίας μὲ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφων τὸν ἅγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοι ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ναῖσκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς

τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνάτα μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στήθος μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστείλω τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἣτις ἐμαίνετο ἔνδον μου. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἔψαλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἀμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσηύχοντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθύ αἶσθημα τῆς εὐλαβείας, ὅφ' ἧς κατελήφθην, προσετέθη καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιωρισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναζον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθύ τῆς δουλείας σκότος διέσχιζε μόνη ἡ ἀκτίς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀβυσσοπρόβυτον τοίχους τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὕδατογραφίας, ἀνέγγων σημειώσεις, ἃς προθύμως ἀντέγραψα. Εἰς τινὰ γωνίαν ἐνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐζωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγγων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραήμ πασὰς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμεττῆς Τοῦρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγγων τὰ ἑξῆς:

«1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ξηροκάμπιον καὶ ἠφάνισε τότε πολλούς».

Ἡ παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. Σῶζεται ὅμως ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὕτη αὕτη ἔνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

Ἀνέωξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. Ἡ θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῆς, μὲ ἀφῆκε κατάμονον ἐντὸς σκότους, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδυοῦσῶν, οἷον εἰ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινῶν ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλιν, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὕγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφηρέθησαν αἱ πλάκες. Ἐδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλου ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν

ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων! Μυρίας μαρμαρυγὰς ἀνέδωσαν τὰ στίλβοντα ὅπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῶ τὰ γόνата ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίνασα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας!

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἰφνίης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἤχει εἰς τὸ κενόν· καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὁδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων!

Ἰδοὺ ὁ ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν! Ἰδοὺ κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὁραίας πύλης καὶ ἐν μέσῳ ὕμνων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἱματηράν, ἐν ἣ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἐνδοξον καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

Ἀνέψα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὦτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιάνες...

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἅτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξασμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ Ἑθνικῆς Λαύρας;

Ἐφημερίς «Ἑστία», 25 Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐορτάσωμεν τὸ Πάσχα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀτμοπλοϊκῶς καὶ τὴν αὐγὴν ἐξυπνήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης. Αὕτη εἶναι τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐμπρὸς μας ὀρθώνεται ὁ Ἄθως, ἐν βουνόν, τὸ ὁποῖον προβάλλει κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὰ κύματα, ὁλόρθον, ἀπότομον, ὑπερήφανον, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καταλγεί εἰς μίαν ὁμαλὴν σχετικῶς κορυφὴν μὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος εἰς τὴν τελευταίαν ἄκραν τῆς. Πλούσιον δάσος ἀπὸ καστανέας τὸ σκεπάζει. Εἰς τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ εἶναι διασκορπισμένα «κελιά», «καλύβαι», ὅπου πνευματικαὶ οἰκογένειαι ἀπ' ὀλίγους καλογήρους καλλιερгоοὺν ὀλίγα στρέμματα ἐλαίων καὶ ἀμπέλων.

Χαμηλότερα καὶ πλησίον τῆς παραλίας φαντάζουν τὰ μοναστήρια. Ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον χαιρετίζομεν τὰς μονὰς Γρηγορίου, Διονυσίου, Ἁγίου Παύλου, Ξηροποτάμου μὲ τοὺς τρούλους, τοὺς πύργους, τοὺς

παλαιούς τοίχους των. Τὴν προσοχὴν μας ἰδιαίτερως συγκεντρώνει ἡ Σιμωνόπετρα. Εἶναι μία σωστὴ ἀετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα με τοὺς πανυψηλοὺς πύργους καὶ τὰ ἑπτὰ πατώματά της εἰς ἓνα γιγαντιαῖον βράχον. Ἀριστερά μας προβάλλει ὁ ἀκατέργαστος ὄγκος τῆς ρωσικῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος, κάτι μεταξύ φρουρίου, στρατῶνος καὶ ἀνακτόρου.

Εἰς τὴν Δάφνην μᾶς ἐπερίμεναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας με δύο ἡμιόνους καὶ δύο φύλακας.

Ἰππεύσαμεν καὶ ἐτραβήξαμεν διὰ τὰς Καρυάς, διὰ τὰ ὑποβάλωμεν τὰ σέβη μας εἰς τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, ὥσάν νὰ εἴπωμεν τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, καὶ νὰ ἐφοδιασθῶμεν με συστατικὰς ἐπιστολάς.

Αἱ Καρυαὶ εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Μία πολίχνη ἀπὸ τὰς πλέον περιέργους, ὅπως ὅλαι αἱ ἄλλαι. Οἰκίαι παλαιαὶ καὶ νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπῆ καταστήματα, ἐργαστήρια, φοῦρνοι κ.τ.τ. Ἀλλ' ὅταν πλησιάσῃ τις, ἐννοεῖ ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἓνα κόσμον διαφορετικόν, ἄγνωστον, πρωτοφανῆ. Καλογήρους συναντᾷτε παντοῦ. Ἀμίλητοι, σοβαροὶ, ἥσυχοι σὰς χαιρετοῦν με τὸ «εὐλογεῖτε».

Εἰς τὰς ὀλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκέφθημεν τὸν Ξηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Ἔχει καὶ ἡλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες του εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαιά του καὶ τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν του ὑπερβαίνουν καὶ τὰ ρωσικὰς μονὰς. Ὁμοιάζει με ὠχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἂν καὶ διήλθαμεν πέντε ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ὀρθοστάσι καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ξηροπόταμον ἠκούσαμεν κάτι περίεργον. Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φερμάνιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σουλτάνος ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ Ἅγιοι Ταξιάρχαι τὸν ἐβοήθησαν εἰς μίαν του ἐκστρατείαν εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν ὀλίγας ὥρας με τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν καὶ Τσιμισκὴν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή: «καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τῶν ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουᾶλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον με τεραστίους πολυτίμους λί-

θους, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἐκστρατείας του ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἥρωικὸς Φωκάς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ.ά.

Μὲ ἔν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιεπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ ἹΑθω. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρξης, ἀντικρίσαμεν τὰς «καλύβας». Εἶναι σκῆται σφηνωμέναι εἰς κρημνοὺς, ὅπου δυσκολώτατα δύνатаί τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ «ἀναχωρηταί», καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς των καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην ἀπὸ ὥραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Γ. Μόδης

Ο ΑΘΩΣ

Κρυσταλλωμένε ἹΑθωνα! τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἁδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἡ βροντερὴ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχῃ βλέπεις ὑπὸ σέ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ἦ φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν κι αἰσθήσεις
αἰώνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις.

ἹΟδοιπóρος»

Π. Σοῦτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχῶδη νήσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἐν ζωόφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνιαίας θαλάσσης νήσας σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἵτινες ὁμως στιγμιαίως ὡς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω:

—Μπά, βουτηχτέλια! Μὰ περίεργον, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια!

Ἀλλὰ τότε εἰς Καλύμνιος, ἱστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν:

—Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

—Τί εἶναι λοιπόν;

—Ἀφήστε νὰ ζυγώσουμε λίγο καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε μόνος σας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἐπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότε τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώναξα μὲ ἐκπληξιν:

—Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἔξω στοὺ πέλαγος!

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς τῶν ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια, τὸ ὀλιγώτερον! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἐπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὡς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάζωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καὶ, ἐνῶ ἡ «Σαλαμίνια» ἐπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μὲ διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐπροπονοῦντο ὁμως οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δύτου.

Ἀλλὰ τί ἐπάγγελμα!

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων. Ἄν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ὥστόσο ὁμως δὲν εἶναι τόσο φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνὸς ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8-9 ὀκάδων, εἰς ὁπὴν τοῦ

ὁποίου διαπεράται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὅποιον εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάθους 20 ὀργυῶν. Ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρημένης ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καὶ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελεώσουν ἐντὸς τριῶν τῶν πολὺ λεπτῶν.

Ἐὰν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν!

Ἡδὴ τὸ καλλίμορφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκουμαίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰουδῆποτε ὁ κάλαμος θὰ ἦτο ἀνεπαρκής, ὅπως ἀποδόσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὁποίας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θὰ μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς «Σαλαμινίας», ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνει ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικαί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς συγκινήσεως. «Ὅλαι αἱ οἰκαί, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς ὑπερτάτην τιμὴν, ὡς εἶδος ἐθνικοῦ ἀγιασμοῦ, τὴν εἰσοδὸν ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν.» Οὐτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἰς τινα τῶν δύο τούτων νήσων οὔτε ἦτο δυνατόν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγορὰν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἄμνοι, βαρέλια οἴνου, τυρός, ὀπῶραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Στράβων παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὁποίων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ

κοσμοῦν τὸ πλοῖον, οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἐκπληξιν, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερος τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνήγησα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησίδα Ψέρημον, ἐπτά μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἐξαιρετοὺς κυνηγετικούς κύνας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαιμόν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νησίδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

«Γύρω εἰς τὸν τόπον μας»

Ἐμμ. Λυκούδης

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ

(Διηγήσεις - Περιγραφαι)

κοσμούν τὸ πλοῖον, αὐδὲν λέγει, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατέλογος μου ἀφορᾷ μόνον τρέφω.

Εἰς τὴν Καλυμνὸν ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαίδαν ἐκτελεῖν, ἡ ὅπου ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τοὺς ἀνθελολόγους καὶ τοὺς κυνηγοὺς. Ἐκτελέγησι ὁπως πέρδικας εἰς τὴν παρακλιμένην νηίδα Ὑέρηος, ὅπῃ μὴ ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλυμνίου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίων κυνηγῶ ἀπὸ θαλάσσης τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὀρέγγυρον ὄρμον. Αὐτίκως ἤρπυσεν ἡ θύρα μὲ δύο ἐξοφύτους κυνηγετικούς, κίχας. Ἀπὸρχόμεθα μακρὸς κοιλύδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὸ σκῆμα καὶ τὸ θυμὸς. Δὲν παρηλθὼν ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνας ἐσκήκων ἀπὸ τοὺς θάμνους κρηθροειπεδικῶν τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πηγῆς μὲ τὸς γυνάστους.

ΑΙΗΤΠ - ΑΩΣ . ΓΓ

Ἄλλ' ἦσαν λευκαὶ μαύραι (αἰῆτες - αἰωτοὶ γυνῆς)

Ἀμειότεροι ἐφανέρωσαν ὅτι μὲν.

Δὲν ἀπιστοῦν εἰς τοὺς ὀρθολογούς μου. Αἱ πέρδικας εἶχον τὸ χεῖμα λευκόν, ὡς τοῦ παντοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ θρυθρόν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαῖον στικτὸν περιδέραιον περὶ τὸν λαβὸν, ὡς οἱ κοινὰί πέρδικας.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' αἱ μισήτημον, πῶς εὐρίσκειται εἰς τὴν νηίδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικας, τὸ ὅποιον, ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἀνακαταρτίζεται.

«Γραμὴ τῶν τόπων μου»

Εὐμ. Λαυρεντῆς

Καθόμουν στὸν ἴσκιο τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίση, γιὰ νὰ κινήσω. Κοντὰ μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαϊράκι του ἕνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρου μου τ' ἀμπέλι ἀπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρά μελωμένα σταφύλια του. Ὁ ἥλιος ἔριχνε τὶς ἀκτίνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτὰ. Φύλλο δὲ σάλευε.

—Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, «τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς παράδες τὸ κρασί!». Λέγε το, ἂν δὲ βαριέσαι, ὡς τὸ βράδυ!

—Γιὰ ποιὸν μιλάς; τὸν ἐρώτησα.

—Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

Ἀπλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακριὰ μας ἕνα πουλάκι μὲ φτερά μαῦρα καὶ οὐρά ἀσπρόμαυρη.

Ἡ κορυφή τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχη καὶ τὸ κάτω μέρος ἦταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἕνα σβόλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πὸτ' ἐδῶ καὶ πὸτ' ἐκεῖ κι ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι!

—Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί! Τσίτ... τσίτ... τίρι λίρι τιριλί!

—Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ αὐτὸ θὰ λήῃ ἐξακολούθησεν ὁ δραγάτης. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῇ τὸ κρασί του.

—Ἐχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

—Ἀφοῦ τὸν λένε κρασοπούλο!

—Ἐσὺ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

—Ἀμπελουργός, κρασοπούλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλίδα, γιατί συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρα. Μιά φορὰ κι ἕναν καιρὸ λένε πὼς ἦταν ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἐγίνε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιά χρονιά ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. Ἄλλοι πῆραν τὴ μισθ' ἐσοδεῖα κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπελουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἦρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνῃ καὶ κρασοπούλος. Ὅταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἦρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μοῦστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα. Ἐβαλεν ὅλον τὸ μοῦστο στὰ βαρέλια του κι ἀφοῦ ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, δὲν ἤθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί.

—Δὲν θὰ πουλήσω, παρὰ ὅταν φτάσῃ ὁκὰ καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πείσμα.

—Στὴ μισθ' ὁκὰ σοῦ δίνω δέκα ὁκάδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἶπε κάποιος.

—Γιά νά ἰδοῦμε ἂν θά ἔχης καί τοῦ χρόνου! ἀποκρίθηκεν ὁ ἀμπελουργός.

“Ἐτσι ἦρθεν ὁ χειμώνας, ἦρθεν ἡ ἀνοιξη καί ἀνθισαν τ’ ἀμπέλια.

—“Ὅλα τ’ ἀμπέλια εἶναι γεμάτα ἀνθό, τοῦ εἶπε κάποιος φίλος του. Τώρα ποῦ σκαλίζουν καί βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νά τὸ πιοῦν οἱ ἐργάτες.

—“Ἀφησε νά μποῦμε στὸν τρύγο καί βλέπουμε, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός.

“Ὅταν ἦρθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μοῦστος ἐγίνε τόσο ἀφθονος, ποῦ ἔφτασε νά πουληθῇ μιὰ δεκάρα τὴν ὀκά.

—Μιὰ δραχμὴ τὴν ὀκά μπορεῖς τώρα νά τὸ πουλήσης τὸ ψημένο κρασί, εἶπε πάλιν ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργό. ‘Ο κόσμος δουλεύει πολὺ καί τὸ θέλει τὸ κρασί.

—“Ἐννοια σου, καί τοῦ χρόνου θά πουλιέται δυὸ λίρες τὴν ὀκά, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφτιασε καί ἄλλα βαρέλια νά βάλῃ τὸ νέο μοῦστο.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἐγίνε πιὸ πολλὴ ἐσοδειά. Καί τὸ χειρότερο, ὅταν δοκίμασε τὰ κρασιά του, τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισόξινα. Καί στὰ δυὸ χρόνια ἐξόδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια, χωρὶς νά πάρῃ πεντάρα! Τώρα φοβήθηκε. “Ἐβαλε νά διαλαλήσουν στὸ χωριὸ πὼς πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παράδες τὴν ὀκά.

Μὰ ποιὸς ἀγόραζε τώρα κρασί; Τὰ ὑπόγεια ἦταν γεμάτα. Λίγοι πῆγαν νά δοκιμάσουν, μὰ, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

—Γιὰ τουρσί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι, τοῦ εἶπε ἓνας περιπαιχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλὸ σου κρασοποῦλο! Σὰν τρελλὸς βγήκε στὴν ἀγορὰ καί στίς γειτονιὲς καί φώναζε:

—Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παράδες τὸ κρασί! Τρεῖς... τρεῖς... παράδες τὸ κρασί!

Οὔτε τρεῖς οὔτε καί χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ἠθελε. “Ὅπου περνοῦσε, ὁ κόσμος τὸν κοροῖδευε.

—‘Ὁκά καί λίρα! ‘Ὁκά καί λίρα! φώναζεν ὁ ἓνας ἀπὸ δῶ.

—Δὲ σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε! τοῦ φώναζεν ἄλλος. Δυὸ λίρες τὴν ὀκά! Δυὸ λίρες τὴν ὀκά!

‘Ὁ ἀμπελουργὸς ἀπελπίσθηκε. Δὲν μπορούσε νά ζήσει πιά καί παρακάλεσε τὸ Θεὸ νά τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωὴ. ‘Ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσε καί τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καί πουλί ποῦ εἶναι, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ’ ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στίς ψηλὰς πέτρες καί φωνάζει ἀδιάκοπα: «Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παράδες τὸ κρασί!»

—Νόστιμο παραμύθι, είπα.

—Νόστιμο, ξενόστιμο, αυτό είναι, είπε ο δραγάτης. Καί πριν προφτάσω νά τόν ἐμποδίσω ἔριξε στοῦ πουλιῖ μὲ δύναμη ἓνα λιθάρι. Καλὰ ποῦ δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλιῖ, ἐκεῖ ποῦ κελαηδοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακριά.

—Τί σοῦ φταίει τὸ ἄθῳο τὸ πουλάκι, τοῦ λέω.

—'Αλήθεια, τί μοῦ φταίει; ρώτησε κι ἐκεῖνος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιατί τὸ ἔκαμα!

Λαϊκὴ παράδοση

Ἄνδρ. Καρκαβίτσας

ΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ — διατί, ἐνῶ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἤμποροῦν νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα εἰς τὴν μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὅποια — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλγητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποῦ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἀνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἄλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίση ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστρο-

φάς. Πολλές φορές πέφτουν εις την θάλασσαν από εξάντλησιν, άλλοτε τοὺς δίνουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, αἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σείφωνα καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφο ἐξαντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στίς κεραίες, τῶν, στίς κορυφές, στὸ κατὰστροφμα, στὰ τοιμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμὶς» ὡς ἀνακριτὴς. Ἐπλέομεν μετὰξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκοίταξε καλὰ, μοῦ εἶπε:

—Περίεργον! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρτύκια ποὺ ἐπέπλεαν. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σήψις τῶν. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσσομίαν, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὄλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχή.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερό μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμόν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιώτες τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφές καὶ σχίζουν τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγουστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικά μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἔμψυχα μικρὰ χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλεόν ἀδύνατη αὔρα, μιά ἀνασαμιά ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πραιοнокίτρινα πουλάκια, ποὺ συχνάζουν στ' ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πούπουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πράσινων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ φύσημα — λουλουδία καὶ αὐτά

— διασχίζουν ηπείρους και περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια καὶ ἀπὸ τὴ βοή μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὁλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν, γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὁποῦ τοὺς δείχνει ἔμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλὲς χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον!

«Γύρω εἰς τὸν τόπον μας»

Ἑμμ. Λυκούδης

Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν πῶς στοὺς μεγάλους λόγκους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἀλίμονον ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγκος θὰ ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγκῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λόγου χάριν ἡ τσιγκλιτάρη (δρυοκολάπτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἔποψ) καὶ ὁ συκοφάνης, ποὺ εἶναι σὰν πολὺ-χρωμοὶ ἐφημερίδες, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὐχεσθῇ νὰ μὴν εἰσθε ἐκεῖ. Ὁ,τι κωμικὸν ἡμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ ὁ σκέτος κόσσυφας, αὐστηρὸς, σοβαρὸς, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του ὅμως δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους τους. Ὁ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιά εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον, εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν πτερωτὸν· τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν ἀνοιξιν ἓνα δύο μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολαλεῖ, πρωτοζευγαρώνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν παύει τὸ τραγούδι, εὐρίσκει καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς φιλοδουλειᾶς, ποὺ εἶναι ἡ φωλιά του; Ποτέ, ποτέ δὲν ἡμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι ἐν ράμφος εἶναι δυνατόν νὰ λεπτοουργήσῃ τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πῆλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἔξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίκια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περιέργον φαινόμενον ἡ τέχνη, ποὺ ἔχουν αἱ φωλεαὶ τῶν περισσοτέρων ὠδικῶν πτηνῶν! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἓνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπόλαϊς)

ένώνει ενός κλαδιού κλωνάρι κατεβατά φύλλα και τὸ ράβει κάτω κατὰ τρόπον, ποῦ θὰ ἐζήλευε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιά ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοῦς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους: «οὐδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποῦ κάνει φίλος λοχαγός:

—«Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἕνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὃδὸν νὰ ἀγοράσω μικρόν τι πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχὲς πτηνόν, τὸ ἠγόρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῷ δὲ περιέμενον νὰ ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τούναντίον ἠὲ χαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρόν, τὸ ἐθώπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἥτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρόν ὀρφανόν, τὸ ὁποῖον τὰ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπεῖνα.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὗ τὸ μικρόν πτηνόν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἡ ὁποία ἐζησεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θεοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἁρμονίᾳ, ἥδον δὲ ἀμφότερα, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν».

Ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰούλιον ὅμως ὁ κόσσυφας γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται «ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά», ἰσχυρίζονται ὅτι πρόκειται περὶ δικαίας ἀποζημιώσεως, διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παστρεύει τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμφους του μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἀλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἐντομολογίαν, δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὕτῃ ἡ συνδρομή, τὴν ὁποίαν τοὺς δίδει προστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα, διὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος. Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, ὅτε ὁ περιπαθὴς αὐτὸς τραγουδιστὴς μαζί μὲ τὸν ἄλλον ἐκείνον σατανάν, ὁ ὁποῖος λέγεται

συκοφαγὰς ἀφήνει καὶ στοὺς κήπους μόνον συκόφλουδες καὶ τσάμπουρα.

Ἄλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ θεοῦ ὡς θέαμα. Ἐνῶ ἐκείνη ἡ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῇ πουλιά φαίνονται, ὡς νὰ βγῆκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος, ἀξιοπρεπής, κύριος, μαυρογουαλίζων σὰν ἀτσάλι μὲ τὴν κεχρὶμπαρένιαν πίπαν του, κατακάθαρος. "Ὅλα κι ὅλα, ἀλλ' ἐννοεῖ νὰ κάμῃ τὸ λουτρόν του κάθε μέρα.

«Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγκου»

Στ. Γρανίτσας

ΟΙ ΠΟΝΗΡΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΠΙΑΣ

Μόλις ἄρχισε νὰ χαράζῃ, βγῆκε ἡ σουπιὰ νὰ κυνηγήσῃ, γιατί πεινοῦσε πολὺ. Ὁ βοριάς, ποὺ φυσοῦσε δυνατὸς τόσες ἡμέρες, δὲν τὴν ἄφησε νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὸ θαλάμι της. Μὲ τὰ ὀχτῶ πλοκάμια, ποὺ φυτρώνουν γύρω στὸ κεφάλι της, ἔσπρωξε δυὸ τρεῖς φορές τὸ νερὸ μπροστὰ κι ἔτρεξε γρήγορα πρὸς τὰ πίσω κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ γύρισε νὰ κοιτάξῃ τοὺς βράχους.

—Νά ἓνα μῦδι, εἶπε.

"Ἀπλῶσε ἀμέσως τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγαλύτερα πλοκάμια της, ποὺ φυτρώνουν κι ἐκεῖνα γύρω στὸ κεφάλι της καὶ εἶναι στὶς ἄκρες πλατιά σὰ φτυάρια, καὶ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ βράχο τὸ μῦδι. "Ἐπειτα ἀπὸ πλοκάμι σὲ πλοκάμι τὸ ἔφερε στὸ στόμα της, ποὺ μοιάζει μὲ τοῦ παπαγάλου, καὶ τοῦ ἔσπασε τὸ ὄστροκο, ὅπως σπάζουμε ἐμεῖς τὰ μύγδαλα. "Υστερα μὲ τὴ γλώσσα της, ποὺ εἶναι σωστὸς τρίφτης, ἔγλειψε τὸ κρέας καὶ τὸ κατάπιε.

—Νόστιμο φαῖ, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια της κι ἄρχισε νὰ ἀργοπλέῃ ἐμπρός. Σὲ λίγο ἄρπαξε δυὸ στρεῖδια.

—Τὰ στρεῖδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

"Ἐνας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μά, καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ, τραβήχτηκε πάλι μέσα.

—Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. "Ἐξω φυλάγει ἡ σουπιὰ.

—"Εννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλιτώσῃς, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

"Ἀπὸ τὸ θυμὸ της ἄλλαζε χρώματα. "Ἐγινε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο ποὺ πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

“Υστερα από λίγη ώρα βγήκε πάλι προσεχτικά ο κάβουρας. Κοίταξε καλά, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

—“Εφυγε! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρά, βγῆτε, ἔφυγε!

Τρία τέσσερα καβούρια βγήκαν κι ἄρχισαν νὰ κοιτάζουν κι ἐκεῖνα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

—Περίεργο! εἶπεν ἓνας. Κοίταξε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

—Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ἄλλος.

—“Απ’ ὅ,τι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ἄλλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἄπλωσε τὶς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἓνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἔνιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. Ἦταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ πού τὸν βρῆκε, ἦταν στὸ στόμα τῆς.

—“Η σουπιὰ! φώναξαν τ’ ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἓνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. “Ενα δυὸ ἀπ’ αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

—Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδερφε! εἶπε μὲ παράπονο ἡ σουπιὰ.

—Νὰ μὴν κυνηγᾷς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φοβέρα. “Εγὼ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια!

Καὶ ἄπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐκεῖνῃ ὅμως μὲ δυὸ σπρωξιὲς τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

—Τί νὰ σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, πού δὲ μπορῶ νὰ κολυμπήσω στὰ βαθιά!

Καὶ γιὰ νὰ παρηγορηθῇ, ἄρπαξε ἓνα μὲ τ’ ἄλλο πολλὰ σαλιγκάρια, πού ἤθελαν νὰ ἰδοῦν τί ἔχει γίνεи.

Στὸ μεταξὺ βάφηκαν ρόδινα τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθηκαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στὴ θάλασσα ξύπνησε ὁ κόσμος τῆς. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, κι αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, πού ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

“Η σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικὰ μύδια καὶ στρεῖδια, κατάπιε ὁλόκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια, κι ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι τῆς.

“Εξαφνα ἔπεσε μπροστά τῆς ἓνας ἴσκιος. “Απὸ τὰ νερά πού ταραχτήκαν κατάλαβε πῶς πλησίαζε κάποιον μεγάλο ψάρι· κι ἀλήθεια ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. “Η σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνο καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μπορούσε γρηγορώτερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο με λένε,
κι αν με χάσης, γύρευέ με.

είπε ή σουπιιά, καί μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι της στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θάλωσαν τὰ νερά κι ή σουπιιά βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, κι ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νὰ τοῦ ἔριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιά κάμποση ὥρα κολυμποῦσε, στὰ στραβά, κι εἶδε κι ἔπαθε νὰ βγῇ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κοίταξε δεξιά, ἀριστερά, γύρω, πουθενὰ σουπιιά!

—Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ψάχνω... Ἔφαγα ἀρκετά. Κι ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, ποὺ περνοῦσε μπροστὰ του σὰ σύννεφο.

Ἡ σουπιιά σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθό καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνὰ βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἔνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, κι ἐκεῖ ποὺ πῆγε ή σουπιιά νὰ τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαρὰς τράβηξε τ' ἀγκρίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξανάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαρὰς τὴν πῆρε κι αὐτὴ. Ὅταν ξανάριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασέ πολὺς καιρὸς νὰ ξαναπιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαρὰς ἄρχισε νὰ τραγουδῇ:

Χάνος εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἓνα ὁμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ τσιμποῦσε μὲ προφύλαξη λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαρὰς ἔνιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὀρμὴ. Τὸ ψαράκι ἦταν γύλος κι ἄρχισε νὰ γυρίζει χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ:

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

—Τὸν ψαρὰ τὸν γελᾷς, μὰ ὄχι καὶ μένα! εἶπε ή σουπιιά.

Ἀπλῶσε τὰ πλοκάμια της κι ἄρπαξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἓνα χάνο καὶ μιὰ μικρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὄρεξη καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στοὺς θαλάμους της. Μὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἐτοιμαζόταν ν' ἀρπάξῃ ἓνα μπαρμποῦνι χρυσοκόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. "Ένας ψαρὰς ὀρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κοίταξε προσεχτικὰ τὸ βυθό. Τσάκ! ἀκούστηκε, μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιὰ ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλίτωσε, κι ἔτσι τὸ καμάκι μπηχτήκε στὰ χαλίκια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταραχτήκε τὸ χταπόδι μέσα στοὺς θαλάμους του, τὸ εἶδε ὁ ψαρὰς καί, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

—Πάει ὁ ξάδερφος! εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ γύρισε στοὺς θαλάμους της χαρούμενη.

Ἐκεῖ γύρω κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν ὅλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

—Τί ἐγιναν οἱ ἄλλες; ρώτησε.

—Μὴν τὰ ρωτᾷς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

—Καὶ πῶς γλιτώσατε;

—Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι ἓνα δελφίνι. Τί κακὸ ἔκαμε τὸ θηρίο! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε, ἄρχισε νὰ σκίζει τὰ δίχτυα. Ἐτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

—Καὶ ἀπὸ φαγί;

—Ποῦ εἴχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἦταν κάτι μικροὶ ἄστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνα παρουσιάσθηκε ἓνα χταπόδι καὶ μὲ μᾶς λιγοθύμησαν ὅλοις τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ μεῖς πήραμε τὸ μερδικό μας.

Περιοδικὸν «Νεοελληνικὴ ἀγωγή»

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ Ἀσπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρῶτὶ καὶ βράδῃ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των. Σύννεφα πουλιῶν, τὰ ὁποῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμάδας τῶν ὁποίων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίσσια.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινὴν ἔξοδον ἢ τὴν βραδινὴν ἐπιστροφήν των μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκὴν των. Ἡ ἀγριομελίσσια

ἀλλάσσει τακτικά δρόμο, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὐρίσκονται παντοῦ ἐμπρός της. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς της καὶ ἐκεῖ τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν ἀλτρουϊσμόν ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἰσχυράν, ὥστε ἐκεῖ, ὅπου ὤρμησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἂν βλέπουν τὸν θάνατον ἐμπρός των.

Ἐπῆδυσεν ὁ ἀρχηγός τῶν προβάτων (γκεσέμι) εἰς ἓνα γκρεμόν; Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπᾶσῃ γκλίτσες ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ νὰ ἀνακόψῃ τὸ πῆδημά των. Ἐπῆρε μιὰ μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον; Σχηματίζεται ὀπισθέν της ἀλυσίδα, ὅλο τὸ μελίσσι δὲν πλαγιοδορομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παρατεταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν μελισσῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν των καί, ἅμα τὸ πρῶνί πρόκειται νὰ ἐκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν βοσκήν, θὰ τουφεκίσουν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ διώξουν τοὺς μελισσοφάγους, οἱ ὅποιοι ἀναμένουν γύρω ἀπὸ τὰ μελισσομάνδρια, διὰ νὰ πιάσουν τὴν μελισσογραμμὴν.

“Ὅταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν βοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοπονοῦν, διότι ἐκεῖ τὸ σμῆνος σκορπίζεται ἐπάνω εἰς τὰ ἔλατα νὰ βυζάξῃ τὸ μάννα, τὴν καλυτέραν δηλαδὴ μελισσοτροφὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται τὸ τραγανιστὸ μέλι, ποῦ ὀνομάζεται ζαχαρόμελο.

Ἄλλὰ τὰ κακόμοιρα τ' ἀγριομελίσσια δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἐχθρόν. Τὰ καταδιώκουν κατ' ἐξοχὴν τὰ κουνάβια. Αὐτὰ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφὴ των. Ἀναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φωλεὰς των καὶ καταστρέφουν τὸ μέλι των, χωρὶς ν' ἀφήνουν οὔτε κήρήθρας. Κατὰ δεῦτερον λόγον τὰ κυνηγᾷ ἡ ἄλεπού, ἀλλ' αὐτὴ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τὰ χαμηλὰ κοτέτσια.

Εἰς μίαν καταδίωξιν ἀγριομελισσιοῦ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. “Ὅταν εἶδε δεξιὰ καὶ ἀριστερά τὰς ἀποτόμους ὄχθας, εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναρριχηθῇ, ἐστρογγυλοκάθισεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς:

—Ξέρω τώρα πῶς στὸ Αἰτωλικὸ θὰ μὲ βγάλῃ τὸ ποτάμι, ἀλλὰ βαριοῦμαι τὰ κλωθογυρίσματα...

“Ἐκτοτε, λέγει ὁ μῦθος, ἡ ἄλεπού μόνον ἂν τὴν πάρῃ καμιὰ μεγάλη πεῖνα, κινδυνεύει εἰς ἥρωισμούς κατὰ τῶν ἀγριομελισσιῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε τὴν μάχονται τόσον φοβερὰ, ὥστε πρέπει ν' ἀπουσιάζουν, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὸ μέλι των.

Οἱ ἄνθρωποι, τολμηρότεροι τῆς ἄλεπούς, καταδιώκουν τὰ ἀγριομε-

λίσινα, τὰ ὁποῖα ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι τὸ ἐπικερδέστερο κυνήγι, ὅσον σχεδὸν τὰ κουνάβια καὶ τ' ἀλεπουδέσματα. Διότι πρῶτο τ' ἀγριομελίσσινα, ὡς εὐρίσκόμενα πλησίον τῶν ἐλατιῶν, κάνουν τὸ ζαχαρόμελο, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ ἀκριβώτερο μέλι. Δεύτερον ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικά, ὅπως τὰ ἡμερα μελίσσινα, ἔχουν ἀφθονο μέλι· ἡμπορεῖ λόγου χάριν νὰ φθάσῃ ἐβδομήντα ὁκάδες μέλι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ βγάλῃ πέντε ὁκάδες κερί.

Ἄλλοτε τὸ κυνήγι τῶν ἀγριομελισσιῶν ἦτο ἀνοργάνωτον, ἐγένετο δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς τυχόντας καὶ ἔνεκα τούτου ὠλιγόστεψαν πολὺ τ' ἀγριομελίσσινα. Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνηγοὶ ἐνδιαφερόμενοι μόνον πῶς θὰ πάρουν περισσότερον μέλι, τὰ ἐρήμαζαν ἢ ἀφήνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος, ἢ τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν τοῦ μελιτος.

Εὐτυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλὰ δυστυχήματα, τ' ἀγριομελίσσινα ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομελίσσινα, τὰ ὁποῖα πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἰσσοκαπνὸν καὶ τοιοιτοτρόπως παίρνουν τὸ μέλι ἡσυχος, ἀφήνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ ψοφήσῃ τὸ μελίσσι ἀπὸ τὴν πείναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὥσαν τὰ μάτια του τ' ἀγριομελίσσινα, ποὺ κατέφυγαν εἰς ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἐξωκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταρίων. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποίθησιν ἐκεῖνα «κάνουν τὸ κερί τοῦ ἁγίου».

Ὡσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίσσινα, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς μέρος στοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν «τὰ στοιχεῖα».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν ὄχθην τοῦ Πλατανιά, παραποτάμου τοῦ Ἀχελώου, κάποιος παπὰς ἤθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἓνα ἀγριομελίσσι, τὸ ὁποῖον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερεν ὡς «στοιχειωμένο». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχιὰν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μυθικὴν σπηλιάν, ὅπου τὸ ἀγριομελίσσι ἐδοῦλεε αἰῶνας τόσον, ὥστε νὰ κρέμονται τὰ μέλια κάτω εἰς τὸν βράχον ὡς ξανθὸς καταρράκτης.

Λέγεται ὅτι τὸν μελιτῶδῃ αὐτὸν καταρράκτην κάποτε ἐτουφέκισε μὲ συρματοδεμένα βόλια ἓνας ἁμαρτωλός, γιὰ νὰ τὸν ρίψῃ κάτω, ἀλλ' ἔσκασε τὸ τουφέκι του καὶ ἀντὶ νὰ κοποῦν τὰ μέλια ἐκόπη τὸ χέρι του. Ἐκτοτε κανεὶς δὲν ἐπάτησε ἐκεῖ πλὴν τοῦ παπᾶ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ τρυγᾷ τὸ μέλι, ἤκουσε μίαν φωνήν:

—Σώνει ἄλλο τώρα.

Ὁ παπὰς ἐνόμισε πῶς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοί του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναξε τὸ στοιχειὸ μέσα ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήντησε στοὺς συντρόφους του:

—Τώρα νὰ πάψω ποὺ μπήκα στὸ παχὺ στρώμα;

Ἀλλὰ μόλις ἐκοίταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλύτερα, εἶδε δίπλα του ἓνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐμελισσουργοῦσε, τὸ ἔκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐξέλαβε γιὰ φίδι, ἦταν ἡ τριχιά ποὺ τὸν εἶχαν δεμένο. Καὶ ὁ ἀτυχὴς παπὰς ἐπλήρωσε τὴν παράδοσιν γκρεμισθεὶς κάτω κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἔμπορουν νὰ τὸν περισυλλέξουν ἀπ' ἐκεῖ.

Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακριὰ ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο μελίσσι, τὸ ὁποῖον τώρα γεμίζει μὲ τὰ χρυσὰ μέλια του καὶ τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς.

«Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα

τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγκου»

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ἐνῶ ἐβάδιζον πρωῒαν τινὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα ἑφίππον ἱερέα κατὰ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅθεν στροφή πρὸς δεξιὰ ἀγεί εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Ἄρεως.

Οἶκτον βαθὺν ἐνέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θέα. Λιπόσαρκος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐσβεσμένους, μὲ τὰς πλευράς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα, ἔσυρε μὲ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του ἀδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἀναίσθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ὀζώδους ράβδου τοῦ ἀναβάτου του.

Αἰφνης μακρόθεν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἠκούσθησαν ἤχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἦσκειτο ἐκεῖ μία ἵππαρχία, ὡς ὠνομάζοντο τότε τὰ ἱππικὰ συντάγματα. Ἡ σάλπιγξ ἐσήμαινε προσβολήν, ἡ δὲ πυκνὴ φάλαγξ ὡς ἓν σῶμα ἔβαινε ἀκάθεκτος.

Ὁ κατεσκληκὼς ἵππος ἐσύλωσεν ἀμέσως τοὺς πόδας· αἶγλη σφρίγγους καὶ στρατιωτικοῦ μένους διεχύθη ἐπὶ τῆς ἐσβεσμένης μορφῆς του· ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, ἔκαμψεν ὑπερῆφάνως τὸν αὐχένα καὶ ὠσφράνθη διὰ τῶν μυκτῆρων τὸν ἀέρα, τανύσας δὲ τοὺς πόδας ἔρρηξε παρατεταμένον χρεμετισμὸν καὶ ὡς βέλος ὥρμησε πρὸς τὴν πεδιάδα, χωρὶς ὁ ἀναβάτης του νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Δὲν ἦτο

χρεμετισμός εκείνος, ὅχι ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καὶ χαρμόσυνος μουσική, ἐν ταύτῃ θρήνος καὶ λυγρὸς παραμυθίας, δακρύγελως. Τὸν εἶδον ἔπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον, σφριγῶντα καὶ μετέχοντα μετὰ σθένους τοῦ φρενιτιώδους καλπασμοῦ. Ὁ μοναχὸς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε διορισθῇ ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου τοῦ ἱερέως τοῦ συντάγματος.

Ἐγέλων οἱ παρεστῶτες διὰ τὸ πάθημα τοῦ ἱερέως, ἐμοῦ δέ, ὁμολογῶ τοῦτο μεθ' ὅλον τὸν ἀσφαλὲς κίνδυνον τοῦ γελοίου, ἐπληρώθησαν δακρύων οἱ ὀφθαλμοὶ διὰ τὸν γέροντα ἵππον.

Ταλαίπωρος ἀπόμαχος! Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπέρασε μετὰ τῶν συντρόφων του τὸν εὐθυμον βίον τοῦ στρατῶνος, τῶν στρατιωτικῶν πορειῶν, τῶν τερπνῶν καταυλισμῶν τῆς ἐσπέρας, ὅτε αἱ τρυφεραὶ θωπεῖαι τοῦ στρατιώτου τὸν ἀπεζημίωνον δαψιλῶς διὰ τοὺς μόχθους τῶν ἀσκήσεων καὶ τῶν πορειῶν. Τὸν ἐμέθυον ἐπὶ μακρὸν τῆς σπάθης ἢ κλαγγή, τὰ σαλπίσματα. Ὅταν δὲ τὰ ἔτη ἐβάρυναν ἐπ' αὐτοῦ, ὅταν κατέστη ἀχρηστος, ἐχάραξαν διὰ πεपुरακτωμένου σιδήρου ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ στίγμα τῆς ἀχρησίας, ὡς ἄδικον στρατιωτικὴν καθάραισιν εἰς τὸν τίμιον στρατιώτην, καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν σφύραν τῆς δημοπρασίας, ἢ ὅποια μετέβαλε αὐτὸν εἰς ἀχθοφόρον ἐξαγοράζοντα διὰ σκληρῶν μόχθων τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν του, μέχρις οὗ μεταπωληθῇ διὰ μόνον τὸ δέσμα του...

«Διηγήματα»

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΟ ΕΛΑΦΙ

Εἰς τὸ Γεωργικὸν Συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Μαδρίτην τὸ 1920, κάποιος ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σατωβριάνδου:

«Προπορεύονται τὰ δάση, ἀκολουθεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπεται ἡ ἐρήμωσις».

Ἐχω τὴν ἰδέαν ὅτι, ἂν θέλετε νὰ μάθετε πόσον ἐπροχώρησεν εἰς ἓνα τόπον ὁ ἄνθρωπος, πόσον δηλαδὴ τὸ δεῖνα μέρος εἶναι πυκνοκατοικημένον, ἄρα δασοπετσοκομμένον, ἡμπορεῖτε νὰ ἐρωτήσετε:

—Ἐχει ἐλάφια;

Ὅπου ἐπάτησεν ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἐλάφι ἔφυγε. Τὸ ἐλάφι ἠννόησεν ὅτι τὸ δάσος ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἀνήκη εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀφοῦ εἰσηλθεν ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Εὐρυτανία εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πυκνότερα δασική ἐπαρχία τῆς Ἑλλάδος. Δάση ὅπως ὁ Κελαινάς (ἐπεὶ διὸ εἶναι κατάμαυρον ἀπὸ τὴν πολλὴν πυκνότητά του, ἔχει τὸ ὁμηρικὸν αὐτὸ ὄνομα Κελαινός - Κελαινάς), ὅπως ἡ Τσοῦκα τῆς Γρανίτσας, ὅπως τὰ τῶν Δολόπων, τὰ τῶν Ἀγράφων, τῆς Στεφανάδος, εἶναι σπάνια φαινόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μ' ὅλα ταῦτα οὐτε ἓνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὐτε οἱ δασόβιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

Ἐχομεν ὅμως ἓνα πλῆθος ὀνομασιῶν: «Λαφοπατησιά», «Λαφοπή-δημα», «Λαφοδιάσελο» καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἦσαν λιβάδια ἐλαφίων. Αὐτὸ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποὺ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποὺ νὰ «βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νὰ ᾿ναι», ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέραυνον κατὰ τῶν φιδίων. Ἀμα σπίτι ἢ στάνη νιώσῃ φίδια εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικὰ μὲ ὅλα τὰ «μαντολογήματα» ποὺ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, ἅμα μυρίσουν ἐλακοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολὺ. Ἀλλὰ ποῖος ἤμπορεῖ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἢ ὁποία ἄλλοτε ἦτο βασιλεῖον τῶν ἐλαφίων;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγούδια ἀφθονα γύρω ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποὺ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσκότωσαν εἰς ἓνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θρυλικὸν πλεον αὐτὸ ζῶν ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ Ἕλληνες τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά της.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσώνη ἐτραγουδήθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὡραίους στίχους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὀργανωθείσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσώνη παρουσιάζεται ὡς «ἐλαφομόσκι» (μοσχάρι ἐλαφιοῦ):

Μὲ γέλασε μιά χαραυγὴ τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποὺ βροντοῦν καὶ τὶς ὀξιές ποὺ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποὺ βοσκοῦν μ' ὅλα τὰ λαφομούσκια
καὶ μιά Λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζί μὲ τ' ἄλλα,

ὄλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' ἔβρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Ὁ Ἥλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὴ ρωτᾷ:

—Τί ἔχεις, Λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζεις

κι ὅπ' ἔβρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις;

—Ἥλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.

Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,

κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι

κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει:

ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σὺ καὶ τὸ καλὸ σου,

ποὺ μ' ἔκαμες κι ὀρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ἴδου καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ Ἕλλην συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης μὲ
ζάρκαδι καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά:

Πέρα ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο

καὶ στὰ κοντοέλατα

βόσκει ἓνας γερόλαφος

κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια του,

βγάζει δάκρυα γαλάζια,

κι ὄλο καταγάλαζα.

Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,

στέκει τὸν ρωτᾷ:

—Τί ἔχεις, βρὲ γερόλαφε,

κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια σου;

—Μπήκαν σκύλοι στὸ χωριὸ

κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.

—Γὼ τὰ παίρνω τὰ σκυλιὰ

καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.

Ὡς τὸ γιόμα τὸ καλὸ

σκότωσαν τὸ ζάρκαδο,

κι ὡς τὸ δειλινὸ

πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Καὶ ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγουδὶ συνεχί-
ζει τὰ βάσανα τοῦ Ἕλληнос:

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγαρο,
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

—Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνετε Τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιά
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα.

—Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιὰ
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιά,
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρά
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἄδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς Ἐπαναστάσεως γύρω ἀπὸ τὰ ἐλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίηση, ἡ ἀγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποῖαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγαρὴν καὶ ἄφθονον πηγὴν τῆς, εἰς τοὺς Ἀγραφιώτας σκηνίτας. Τί εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι; καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἤχου, θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνίται Σαρακατσάνοι εἶναι οἱ καταλαγαρώτεροι Ἕλληνες. Τοὺς παρακολουθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐρυτανικὰ βουνὰ καὶ δὲν χορταίνω τὴν ὀμορφίαν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ ράτσα αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα τὸν Κατσαντώνη, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατάν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλεον δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Διαφορετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἦταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάφια, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγοῦντο ὅτι πέρυσι, πού ἐπλήγωσαν ἓνα στὰ πλάγια τοῦ Κόζιακα, τὸ ἔβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πού ἐξῆσε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνη δάκρυα «σὰν κορόμηλα». Οἱ πολύπαθοι Ἕλληνες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ ζῶον ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ ὁποῖον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγήσεις καὶ τὰ τραγούδια παρουσιάζεται ὡς ἓνα ποίημα πόνου.

«Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγκου»

Στ. Γρανίτσας

Είχαν θερίσει πιά, και οι χωρικοί ἄφηναν ἐλεύθερα στὴν ἐξοχὴ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

—'Εμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα τῆς τὸν χαλκιά, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

—“Ὀλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατὶ ἐμεῖς ὄχι;

—Οἱ ἄλλοι ἂν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. 'Εμεῖς; Πέρσι, θυμᾶσαι, ποὺ μᾶς ψόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. "Εχει καὶ τὸ πουλαράκι τῆς, δὲν κάνει νὰ μείνῃ ἔξω. Ποιὸς ξέρεῖ ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῇ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

—Λύκος!.. Ποῦ βρέθηκε λύκος;

—Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἔπνιξε μιὰ φοράδα.

—“Ε, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας χρόνια τώρα ποῦ δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἔξερε ὁ Τσιρίμπασης πὼς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδιάσῃ στὴ Ρούμελη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ 'Ισθμοῦ νὰ ξημερωθῇ στὰ βουνὰ τοῦ Μοριά.

'Αλήθεια, τὸ χωριὸ, ποῦ ὀνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Εἶχαν βγῆ συντροφιά νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμιὰ ἀπόμερη σπηλιά καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. “Ωσπου νὰ ποῦν: «λύκος τριγυρνάει στὶς στάνες μας», οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ἓνα βουνὸ οἱ δυὸ λύκοι, τὴν ὥρα ποῦ σκοτεῖνιαζε, ἀπάντησαν μιὰ ἀλεπού. Ἦταν βιαστικὴ μὰ κοντοστάθηκε καὶ τοὺς κοίταξε. Τὴν κοίταξαν κι ἐκεῖνοι φιλικά, σὰ νὰ τῆς ἔλεγαν πὼς εἶναι ξένοι καὶ δὲν ξέρουν ποῦ ἔχει καλὸ κυνήγι. Ἡ ἀλεπού ὁσμίσθηκε τριγύρω καὶ σταμάτησε κάπου τὸ κεφάλι τῆς, σὰ νὰ τοὺς ἔδειχνε κάτι σπουδαῖο. Οἱ λύκοι κατάλαβαν τί ἤθελε νὰ τοὺς πῇ:

—Πιὸ εὐκόλα θὰ κυνηγήσετε στοῦ Τάση τὴ στάνη. Σκυλιά δὲν ἔχει καὶ ὁ τσοπάνης ἀγαπᾷ τὸν ὕπνο. Εἶχε κάμποσες κότες καὶ τὶς πῆρα ὅλες τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη.

Οἱ δύο λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στὴ γῆ καὶ μὲ τὰ ποδάρια τους ἀνοιχτά, σὰ νὰ περπατοῦσαν κι ὄχι περπατοῦσαν. Τὰ ρουθούνια τους ἦταν ὑγρὰ καὶ μύριζαν τὸ χῶμα καὶ τὸν ἀέρα ἀπὸ μακριά. Τὰ αὐτιά τους ἄκουαν καὶ τὸν παραμικρὸ ἤχο. Ἡ μακριὰ φουντωτὴ οὐρά τους ἦταν μισοσηκωμένη, γιὰ νὰ μὴν κάνῃ θόρυβο στὰ κλαριά καὶ στὰ χορτάρια. “Εφτασαν ἔτσι σ' ἓνα ψήλωμα καὶ στάθηκαν νὰ ἰδοῦν, πρὶν νὰ

βγοῦνε στ' ἀνοιχτά. Ἀπ' ἐκεῖ πότε κοίταζαν γύρω, πότε κοίταζεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο σὰ νὰ κρυφομιλοῦσαν.

Ἡ ἀστροφεγγιά φώτιζε τὴ στάνη σὰν ἡμέρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν βαθιά γαλανός. Ὁ Γαλαξίας τὸν ἐχώριζε τὸν οὐρανὸ στὴ μέση σὰν ἀέραντο ἀσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στὸ μαντρί τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο, φαίνονταν σὰ μεγάλη φλοκάτα ἀπλωμένη στὴν ἀστροφεγγιά. Ἡ πόρτα τοῦ μαντριοῦ ἦταν κλειστή, δεξιὰ κι ἀριστερὰ γυάλιζαν οἱ μεγάλες πέτρες, ποὺ κάθονται οἱ τσοπάνηδες τὴν αὐγὴ καὶ ἀρμέγουν. Ἀπάνω στὰ ξύλα φαίνονταν οἱ ξύλινες καρδάρες ἀνάποδα σὰν καπέλα στραβοβαλμένα. Παραέξω τὸ γάλα. Καὶ βαθιά μέσα στὸ μαντρί ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοῦ τσοπάνη μὲ τὴ στρογγυλὴ μικρὴ πορτούλα τῆς, σὰ μεγάλο μάτι ὀρθάνοιχτο. Φωνή, μυλιά, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ἕνα κουδουνάκι ξυπνοῦσε τὴ νύχτα μὲ τὴ φωνίτσα του: ντίν! ντίν! ντίν!..

Τέλος οἱ δύο λύκοι σηκώθηκαν, ὁσμίσθηκαν τὸ δρόμο καὶ πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τους νὰ συνεννοηθοῦν. Ἦθελαν νὰ εἰποῦν στὴ γλώσσα τους νὰ μὴν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια τῆς ἀλεπούς, νὰ ριχτῇ ὁ ἕνας στὸ μαντρί, καί, ἂν τύχη νὰ εἶναι σκυλιά, νὰ τὰ βάλῃ μαζί τους. Ἔτσι ὁ ἄλλος θὰ κατορθώσῃ ν' ἀρπάξῃ ἕνα πρόβατο, θὰ πάρῃ τὴ ρεματιά καὶ θὰ βγῇ στὸ Γεροντόβραχο. Ἐκεῖ ν' ἀνταμώσουν νὰ τὸ φᾶνε. Ἔπεσαν ἔπειτα χάμω κι ἄρχισαν νὰ σέρνονται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ μὲ ὅλη τὴν προφύλαξη ἀκούσθηκε κάποιον γρύξιμο στὸ μαντρί. Ἐκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λίγο ἐμπρὸς γύρισε καὶ κοίταξε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σύντροφό του. Ἦθελε νὰ τοῦ εἰπῇ: «Ψέματα μᾶς εἶπε ἡ ξαδέλφη μας ἡ ἀλεπού...» Ὅπως εἶπαμε.

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στὰ λιγνὰ ψηλὰ πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἴσα ἐμπρὸς τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του χώθηκε σὰ σφήνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμὴ δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλιαροὶ ἴσκιον ὀρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ μὲ φοβερὰ γαυγίσματα ρίχτηκαν ἀπάνω του. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὁ ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρί καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸν νιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ξέσκισε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. Ἐκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχθηκαν τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἄκρῃ τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεῖ τρέμοντας, μὲ τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἕνα τοῦ ἄλλου. Ὁ λύκος, ἅμα χόρτασε ἀπὸ αἷμα, ἄρπαξε ἕνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὴ ρεματιά.

Στὸ μεταξὺ ξύπνησε ὁ βοσκός, ἄρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ

πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε δυνατά, γιὰ νὰ δώσῃ εἶδησι καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνές καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦσαν γύρω.

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἵσκιο νὰ κατρακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἐνῴωσεν τὸ ζεστὸ χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίῃ τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ, παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἐξακολούθησε νὰ τρέχῃ μὲ πιὸ ἀνοιχτὰ πηδήματα. "Ὅσο ὅμως κι ἂν ἔτρεχε, δὲν ἄργησε νὰ αἰσθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκωματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ, κατόρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γεροντόβραχο. "Ἐμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὥσπου νὰ γιάνουν οἱ πληγές του. "Αναγκάσθηκε νὰ τρέφεται μὲ σκουλήκια. Τοῦ κάκου περίμενε τὸ σύντροφό του.

"Ἐπειτα, μόλις ἐνῴωσεν πῶςμποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμῃ ζέστη. "Ἀρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι ὄψιμα λαγουδάκια κι ἓνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴν συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν. Καθὼς βγῆκε σὲ μιὰ ράχη, μύρισε ψοφίμι. Τὰ ὄρνια, ποὺ εἶδε συναγμένα στὸ ψῆλωμα, καὶ τὰ ρουθούνια του τὸν ὁδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἓνα κέδρο. Τὰ ὄρνια πέταξαν σκούζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάζῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν ποὺ τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κοιτάζει καὶ τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἔλεινεν καὶ ἄθλιο πτῶμα. Οὔτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

"Ἐξαφνα βλέπει ἓνα λαγό. "Ἐτρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καὶ τὸν ἔφαγε.

"Ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδιά στὸ λιβάδι, ποὺ ἔβοσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἓνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καὶ πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καὶ μερικὲς γέρικες βελανιδιές.

"Ὁ λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιά, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὄρεξι νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

"Ἐπείσε χάμω καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καὶ δροσερὴ χλόη. Σερνόταν ἡσυχὰ σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἐνῴωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχὰ καὶ τὰ βόδια μούγκρισαν. Καὶ στὴ στιγμὴ ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἓνα μέρος, ἔσμιξαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα σ' ἓνα στύλο, καὶ μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καὶ τὰ βόδια. Συνάχθηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μοσχάρια καὶ τίς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καὶ τὰ κέρατα ἔτοιμα. "Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορὲς γύρω στὰ ἄλογα καὶ δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχη κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τίς κλοτσιὰς μὲ τὰ πίσω πόδια τους, ποὺ γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπε παρὰ ἀτσαλένιες ὀπλὲς μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. Ποῦ νὰ τολμήσῃ νὰ

πλησιάση ό λύκος! Σύρθηκε έπειτα γύρω στά βόδια και δοκίμασε μ' ένα πήδημα ν' άνοιξη τώ λαϊμό κανενός. Μά κάθε φορά πού δοκίμαζε, άντί τώ λαϊμό έβρισκεν έμπρός του κάτι κέρατα μυτερά και δυνατά, έτοιμα νά τού σχίσουν την κοιλιά.

Μάκρυνε λοιπόν άπ' εκεί, γιά νά συλλογισθή καλύτερα τί νά κάνη. "Εξαφνα βλέπει τή γαιδουρίτσα τού Τσιρίμπαση με τώ πουλαράκι της. Ήταν ξεχασμένη σέ κάποιο ψήλωμα και τώρα πού ένιωσε τόν κίνδυνο έτρεξε τόν κατήφορο, γιά νά χωθή ανάμεσα στ' άλογα. Ό λύκος έτρεξε νά τής κόψη τώ δρόμο.

"Ενα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σέ μιá κουφάλα πουρναριού κι έτρεμε από τώ φόβο του. Μά όταν είδε τώ λύκο νά χωθή άπάνω στη γαιδουρίτσα, βγήκε κι έτρεξε γιά τώ χωριό.

Ό λύκος άρχισε νά φέρνη γύρους τή γαιδουρίτσα, όλο και στενώτερους γύρους, νά τής δείχνη τά δόντια του. "Εκείνη στάθηκεν άπελπισμένη. "Ετρεμε όλόκληρη. "Αδύνατο νά φτάση στ' άλογα. Ό λύκος έβαλε σημάδι τώ πουλαράκι και χύθηκε άπάνω του.

Μά τώρα ήρθε ή σειρά τής μάνας. "Η γαιδουρίτσα πήρε θάρρος και μπήκε ανάμεσα στο λύκο και τώ παιδί της. Με τά πίσω πόδια της άρχισε νά κλοτσά και με τώ στήθος της νά σπρώχνη τώ πουλαράκι της στην κουφάλα ενός έλατου. Μά εκείνο δέν την βοηθούσε καθόλου. "Ετρεμε κι έστεκε ακίνητο. Πολλές φορές τέντωνε τώ κεφάλι του, περίεργο νά ιδή τί γίνεται πίσω από τή μάνα του. Τέλος ή γαιδουρίτσα κατάφερε νά βάλη μέσα τώ πουλαράκι, έκλεισε με τώ στήθος της τήν κουφάλα και με τά πίσω πόδια της έδινε κλοτσιές αδιάκοπα.

Ό λύκος άφρισε από τή λύσσα του. Πολλές φορές κατόρθωσε νά μπήξη τά δόντια του στ' άφύλακτα πλευρά τής γαιδουρίτσας. Μά στο τέλος έπεσε κάτω από τις κλοτσιές της. Τά αίματα έτρεχαν από τά πλευρά τής γαιδουρίτσας. Μά δέν έτρεχαν λιγότερα από τώ κεφάλι τού λύκου. "Η άμοιρη μάνα προστάτευε και με τώ αίμα της τώ παιδί της.

"Εξαφνα ακούσθηκαν μακριά βραχνά γαυγίσματα. Ήταν ό "Αράνης τού γύφτου, ένα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τώ σκυλάκι, πού έφυγε από τώ λιβάδι, ήρθε λαχανιασμένο στο σπίτι τού Τσιρίμπαση και με νοήματα έδωσε νά καταλάβη πώς ή γαιδουρίτσα τους κινδύνευε.

Ό Τσιρίμπασης κοιμόταν έξω από τώ σπίτι. Ό "Αράνης τόν τράβηξε από τά ρούχα, τόν ξύπνησε και τού έδειξε πώς έπρεπε νά πάρη τώ τουφέκι του και νά τόν άκολουθήση. Τόν τράβηξεν άλλη μιá φορά και έτρεξε μπρός μαζί με τώ σκυλάκι.

"Από τά γαυγίσματα τού "Αράνη ξύπνησε και ή Σμαράγδα.

—Πάει ή γαιδουρίτσα μου! είπε.

Ὁ λύκος στὸ μεταξύ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πῶς, καθὼς ἦταν κουρασμένος, δύσκολα θὰ γλίτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν ἔριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφή τὸν ἀντίκρισε ὁ Τσιρίμπασης καὶ μὲ μιὰ τουφεκιά τὸν ξάπλωσε κάτω.

Ὁ Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμό, τὸν ἐσῆκωσε ψηλά, τὸν τίναξε, τὸν ξανατίναξε κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πῶς ἦταν νεκρὸς, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξύ ξημέρωσαν. Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνὲς τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πῶς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ ἰδοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ ἔλατο. Ἡ γαῖδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές. Ἀγκομαχοῦσε τόσο θλιβερά, ποὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα, μὰ δύσκολα κατόρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἐκεῖ. Τόσο ἦταν τρομαγμένο.

Κάποιοι εἶπε μὲ συγκίνηση:

—Τέτοια μάνα δὲν πρέπει νὰ τὴ φάνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεπούδες. Λέω νὰ τὴ θάψουμε.

Ὅλοι τὸ δέχθηκαν, ἔσκαψαν ἓνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται: «Τὸ μνημὲν τῆς μάνας».

Περιοδικὸν «Νεοελληνικὴ ἀγωγή»

Ἀνδρ. Καρκαβίτσας

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δίπλες κι εσύ και τὸν παῖδιό σου,
μὴναι κι ὁ φίλος σου πρὶν θάνατον

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ὅσο σιωποῦν καὶ κρύβονται ἀλήθειαν τὰ λόγια
τὴν ἀλήθειαν πρὶν τὸν θάνατον, τὸ ψῆφον τοῦ θανάτου

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ - ΜΥΘΟΙ - ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΑΠΡΙΑΝΣ

Ὅταν ἐπὶ τῇ ἀπρίαντι δύο νερά κι ὁ ποταμὸς ἴστανται
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν

ΑΥΤΟΥΥΤΟΣ

Ὅσο ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Ὅσο ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν
καὶ ἴστανται καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν ποταμὸν

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δώσε κι ἐμὲ καὶ τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στὴ θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύοντος μαθήση τάληθές.

Ἡ ἀλήθεια εἶν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χης τὸ Θεὸ βοήθεια.

Ἀπὸ παιδί, τρελὸ καὶ μεθυσμένο μαθαίνει τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

Ἄν βρέξη ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νά ἰδῇς τὸ κοντοκρίθαρὸ πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νά ἰδῇς καὶ τίς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκρησαρίζουν,
νά ἰδῇς καὶ τὴ φτωχολογιά πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ἀπὸ Αὐγουστο χειμῶνα καὶ ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

Αὐγουστος ἄβροχος, μούστος ἄμετρος.

Αὐγουστε, καλέ μου μήνά, νά 'σουν δυὸ φορὲς τὸ χρόνο!

Ἦρθ' ὁ Αὐγουστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

Οὐτ' ὁ Αὐγουστος χειμῶνας οὐτ' Ἀπρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αὐχάριστος στὸ ἔνα,
χίλια νά τοῦ δώσης, δὲ σοῦ λέει σπολλάτη.

Ἡ θάλασσα κι ὁ αὐχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

Τοῦ αὐχάριστου τὴ χάρη, ὅποιος κάνει τὴν χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείπτων ό κακός του πονηρού γείτονος.

(Βυζαντινή)

Κάλλιον κακόν χρόνον, παρά κακόν γείτον.

(Κύπρου)

“Ό,τι άκούς στού γείτονά σου, πάντεχε καί στά δικά σου.

“Όταν πιάση φωτιά τó σπίτι του γείτονά σου,
κοντά ’ν’ καί τó δικό σου.

Γείτονα έχεις, Θεόν έχεις.

‘Αντάν νά θέλ’ ό γείτος σου, παντρεύκεις τó παιδί σου.

(Κύπρου)

“Αζωστος τρέχει ό γείτονας, κι ό συγγενής ζωσμένος.

Κάλλιο μιá κακή άρρώστια, παρά γείτονας κακός.

ΓΕΝΑΡΗΣ

Γενάρη μήνα κλάδευε, φεγγάρι μη γυρεύης.

Τού Γενάρη τó ζευγάρι διάβολος θέ νά τó πάρη.

ΕΡΓΑΣΙΑ

“Εκατσε ή δουλειά στην πόρτα κι έκυνήγησε τή φτώχεια.

“Η δουλειά νικάει τή φτώχεια.

“Όποιος περπατεί μυρίζει, κι όποιος κάθεται βρωμάει.

ΠΛΕΟΝΕΞΙΑ

Καί τούτα δικά μου κι εκείνα δικά μου
κι όσα σκεπάζει ή κάπα μου
κι όσα θωρούν τά μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ο γαίδαρρος, αναπαμένος ο νοικοκύρης.

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κάνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

Ἄφραγος κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

Στερνή μου γνώση νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἀγίου Λαζάρου.

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

Ν. Πολίτου «Παροιμίες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ»

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στὸν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρκοι πολλοὶ μὲ ἄρμενα πολλὰ ἦρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴ χώρα καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα, γιὰτὶ οἱ Ἕλληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καὶ τρικάρταρα τὸν Πειραιά. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν λίγοι ἐμπρὸς στὴν ἀμέτρητη δύναμη τοῦ ἐχτροῦ. Ἐσυνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κι ἔπιασαν πόλεμο φριχτό. Ἄν τοὺς νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἔδω, πάει, τοὺς σπάσαμε· δὲ θὰ ἴδουν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Ἐπολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἕως τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ ἐχτροί, ἀλλὰ πλέον ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες. Τὸ αἷμα ἐπῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ἕως τὰ ριζὰ τοῦ Βρανᾶ καὶ ἕως τὸ Μαραθῶνα ἀντίκρυ. Ἐσυρεν ὡς τὴ θάλασσα κι ἔβαψε κατακόκκινα τὰ κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε. Τέλος ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρκοι ἔτρεξαν νὰ γλιτώσουν στὰ καράβια. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κυνήγησαν, κι ἐκεῖ τοὺς κατάσφαξαν· κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς δὲν ἐγύρισε πίσω.

Ἐτρεξαν τότε δύο νὰ φέρουν τὴν εἰδηση στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἕνας ἔτρεξε καβαλάρης, ὁ ἄλλος πεζὸς κι ἀρματωμένος. Ὁ πεζὸς ἀνέβηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γυναῖκες, ἔτρεξαν κοντὰ του:

«Σταμάτα», τοῦ φώναζαν, «σταμάτα!».

Ἦθελαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Ἐστάθηκε μιά στιγμή νὰ πάρῃ φύσημα, κι ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυχικὸ· ἐκεῖ ἐπῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια του ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέσῃ. Ἀντρειεύεται τότε καὶ παίρνει βαθιὸ ἀνάσασμό, καὶ μιά καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

«Ἐνικήσαμεν!», εἶπε κι ἔπεσε αὐτὸς κι ἔξεψύχησε. Ὁ καβαλάρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν ἐφάνηκε!

Ἐκεῖ ποὺ σταμάτησε ὁ πεζοδρόμος κι ἐκεῖ ποὺ πῆρε ἀνάσα ἄφησε τ' ὄνομα τοῦ καμώματός του.

Τὸ πρῶτο χωριὸ τ' ὀνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεῦτερο Ψυχικὸ.

Ν. Πολίτου «Παραδόσεις»

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΡΥΓΟΝΙ

Μιά μέρα εἶχε πέσει μέσα σὲ μιά λίμνη μιά μέλισσα. Ἐστριφογύριζε πᾶνυ στὸ νερό, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ βγῇ καὶ νὰ πετάξῃ, μὰ δὲν τὰ κατάφερνε. Τὴν εἶδε τὸ τρυγόνι, ποὺ ἦτανε ἐκεῖ κοντὰ στὴν ὄχθη, καὶ τῆς πέταξε ἓνα φυλλαράκι, νὰ πατήσῃ ἀπάνου καὶ νὰ σωθῇ. Ἡ μέλισσα ἀνέβηκε στὸ φύλλο, στέγνωσε τὰ φτερά της κι ἐπέταξε.

Ἐπειτ' ἀπὸ λίγες ἡμέρες, ἡ μέλισσα ἔτυχε νὰ 'ναι πάλι κοντὰ στὸ τρυγόνι, τὴν ὥρα ποὺ ἓνας κυνηγὸς πῆγαινε νὰ τὸ σκοτώσῃ. Ἡ μέλισσα θυμήθηκε τὸ καλὸ ποὺ τῆς κάμανε, καὶ καθὼς ὁ κυνηγὸς σημάδευε μὲ τὸ τουφέκι του, πάει καὶ τοῦ δίνει μιά μὲ τὸ κεντρί της, ποὺ ἀπὸ τὸν πόνο πέταξε τὸ τουφέκι. Ἔτσι ἡ τρυγὸνα σώθηκε, κι ἡ μέλισσα τῆς ξεπλήρωσε τὸ καλὸ ποὺ ἔλαβε.

Ο ΚΑΒΟΥΡΑΣ ΚΙ Η ΑΛΕΠΟΥ

Μιά φορὰ ἀνταμώνανε μιά ἀλουπού κι ἓνας κάβουρας κι ἐσυμφωνήσανε νὰ σκάψουνε μαζὶ ἓνα χωράφι, νὰ κάμουν λίγο στάρι γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Ἐπῆρνε λοιπὸν τὰ σκαλιστήρια τους καὶ τὰ τσαπιά τους κι ἐπῆγανε στὸ χωράφι. Ἐκεῖ ἄρχισαν νὰ σκάβουν, ἀλλὰ ἡ ἀλουπού, ποὺ δὲν ἤθελε νὰ δουλέψῃ, εἶπε ξαφνικὰ στὸν κάβουρα: — «Στάσου, καημένε, γιατί ἐκεῖνος ὁ μεγάλος βράχος κοντεύει νὰ πέσῃ, καὶ πρέπει νὰ πᾶω νὰ τὸν βαστῶ μὲ τὴν πλάτη μου, νὰ μὴ μᾶς πλακώσῃ!». Ὁ

κάβουρας τὸ πίστεψε κι ἔσκαβε μοναχὸς του. Πέρασε ὁ χειμῶνας, ἦρτε τὸ καλοκαίρι, τὸ σάρι ἐμεγάλωσε κι οἱ δυὸ συντρόφοι πήγανε νὰ τὸ θερίσουν. Ἀπάνου στὸ θέρισμα πάλι τεμπέλιασε ἡ ἄλουπού καὶ εἶπε στὸν κάβουρα πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ βαστάῃ τὸ βράχο. Τί νὰ κάμῃ ἐκεῖνος, ἐθέρισε μοναχὸς του. Τὸ ἴδιο ἐγίνε καὶ στ' ἁλώνισμα, τὸ ἴδιο κι ὅταν ἦτανε νὰ χωρίσουνε τὸ σάρι ἀπὸ τὸ ἄχερο. Στὴν ὥρα ὅμως τῆς μοιρασιάς ἡ ἄλουπού ἦτανε «παρούσα». — «Στάσου, λέει, στὸν κάβουρα, νὰ δῇς πὼς θὰ μοιράσουμε. Θὰ παραβοῦμε στὸ τρέξιμο, κι ὅποιος νικήσῃ, θὰ παίρνῃ τὸ σάρι· ὁ ἄλλος ποῦ θὰ στερνομεῖνῃ, θὰ παίρνῃ τὸ ἄχερο». Ὁ κάβουρας ἔκαμε πὼς δὲν καταλαβαίνει καὶ δέχτηκε. Μὰ εἶχε τὸ σκεδῖο του· γιατί τὴν ὥρα ποῦ ἦτανε νὰ ξεκινήσουνε, δίνει μιά, ἅπ! κι ἀρπάζεται μὲ τίς δαγκανάρες του ἀπὸ τὴν οὐρὰ τῆς ἄλουπούς! Ἐκεῖνη ἔτρεξε γρήγορα κι ἔφτασε στὸ σωρὸ τοῦ σταριοῦ, μὰ ὅταν ἔκαμε νὰ γυρίσῃ, γιὰ νὰ φωνάξῃ τοῦ κάβουρα πὼς τὸν ἐνίκησε, ἐκεῖνος ἀμολύθηκε ἀπάνω στὸ σωρὸ καὶ φωνάζει: «Πρῶτος!». Ἔτσι ἡ ἄλουπού νικήθηκε κι ὁ κάβουρας πήρε ὅλο τὸ σάρι, ποῦ ἦτανε κιόλας ὁ κόπος του.

«Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα»

Δημ. Λουκάτος

ΤΟ ΠΙΟ ΓΛΥΚΟ ΨΩΜΙ

Κάποτε ἦταν ἓνας πλούσιος βασιλιάς, πολὺ πλούσιος, ποῦ ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε ἡ καρδιά του τὸ ἔχε. Ὅλα τὰ εἶχε, καὶ τὸν ἔλεγαν εὐτυχισμένο, ὥσπου ἔπαθε μιὰ παράξενη ἀνορεξιά καὶ δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ βάλῃ τίποτα στὸ στόμα του. Σιγὰ σιγὰ ἀδυνάτιζε κι ἄρχισε νὰ γίνεται γκρινιάρης καὶ παράξενος. Πολλοὶ γιατροὶ ἐπήγαιναν καὶ τὸν ἐβλεπαν, μὰ τὰ γιατρικά τους τίποτα δὲν μπορούσαν νὰ τοῦ κάμουν. Ἡ ἀνορεξιά τοῦ βασιλιᾶ ὅλο καὶ κρατοῦσε, κι ἐκεῖνος ἀδυνάτιζε μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Τίποτα δὲ λαχταροῦσε νὰ φάῃ· οὔτε «τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα», ποῦ λέει ὁ λόγος.

Ὅπου κάποια μέρα, ἔτυχε νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸ παλάτι του ἓνας ἀσπρομάλλης γέροντας φτωχός, ποῦ ἦτανε ὅμως σοφός κι ἤξερε ἀπὸ γιατρικά. Τοῦ εἶπανε λοιπὸν γιὰ τὸ βασιλιά, κι ἀνέβηκε νὰ τὸν δῇ. — «Μήπως κουράζεσαι, βασιλιά μου;», τὸν ρώτησε. — «Τί λές, γιατρέ μου, τοῦ λέει ὁ βασιλιάς· ὅλη μέρα ξαπλωμένος ἀπάνου στὸ θρόνο μου, οὔτε τὸ μικρό μου δαχτυλάκι δὲν κουνῶ». — «Μήπως ἔχεις ἐγνοίες καὶ σκοτοῦρες γιὰ τὸ λαό σου;». — «Ὁχι, κάθε ἄλλο. Ἐγὼ ζω ἐξένοιαστος, καὶ καρφάκι δὲ μοῦ καίεται γιὰ κανέναν!». — «Μήπως ἐπιθύμησες ποτὲ

σου κάτι και δὲ μπόρεσες νὰ τὸ ἔχης;». — «Οὔτε κι αὐτό! Βασιλιάς εἰμαι, κι ὅ,τι γυρέψω, τὸ βλέπω μπροστά μου!...».

Σκέφτηκε, σκέφτηκε λίγο ὁ γέροντας, ὕστερα γυρίζει καὶ λέει τοῦ βασιλιά: — «Ἄκουσε, βασιλιά μου. Καθὼς βλέπω, δὲν ἔχεις τίποτα σοβαρό. Ἐκεῖνο ποὺ φταίει καὶ δὲν ἔχεις ὄρεξη νὰ τρῶς, εἶναι τὸ ψωμί ποὺ σοῦ δίνουν στὸ παλάτι! Νὰ διατάξης νὰ σοῦ φέρουν νὰ φᾶς τὸ πιὸ γλυκὸ ψωμί τοῦ κόσμου. Ἄν μπορέσης νὰ τὸ ἔχης αὐτό, τότε θὰ γιατρευτῇς!».

Ἀπὸ τὴν ἴδια μέρα ὁ βασιλιάς ἔδωσε διαταγὴ στοὺς φουρναραίους τοῦ παλατιοῦ νὰ ζυμώσουν καὶ νὰ τοῦ ψήσουν «τὸ πιὸ γλυκὸ ψωμί τοῦ κόσμου!». Ἐπесαν μὲ τὰ μοῦτρα στὴ δουλειὰ οἱ ψωμάδες σ' ὅλο τὸ βασίλειο, ποιὸς θὰ κάμῃ στὸ βασιλιά τὸ πιὸ γλυκὸ ψωμί! Ζύμωσαν μὲ ζάχαρη κι ἀνθόγαλα κάθε λογῆς ψωμιὰ καὶ τοῦ τὰ φέρναν στὸ παλάτι νὰ τὰ δοκιμάσῃ. Μὰ κανένα ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ ψωμιὰ δὲν ἄνοιγε τὴν ὄρεξη στὸ βασιλιά. Οὔτε κι ἤθελε νὰ τὰ φάῃ. Τό 'να τοῦ μύριζε, τ' ἄλλο τοῦ βρωμοῦσε. Ὡσπου μιὰ μέρα, ἔξω φρενῶν ὁ βασιλιάς, ἔστειλε ἀνθρώπους του νὰ πᾶνε νὰ βροῦνε τὸ γέροντα καὶ νὰ τὸν ξαναφέρουνε μπροστά του. Ἔτσι λοιπὸν κι ἔγινε.

— «Θὰ σὲ κρεμάσω, ποὺ μὲ ξεγέλασες!», τοῦ φώναξε ὁ βασιλιάς μόλις τὸν εἶδε. — «Γιατί, βασιλιά μου;», τὸν ρώτησε ὁ γέροντας. — «Γιατί τὸ γλυκὸ ψωμί, ποὺ εἶπες νὰ μοῦ φτιάξουνε νὰ φάω, δὲ μοῦ ἔκαμε τίποτα!». — «Μπᾶ; ἔκαμε ὁ γέροντας, φαίνεται πῶς τὸ ψωμί ποὺ σοῦ ζύμωσαν, δὲν ἦταν τόσο γλυκὸ ὅσο ἔπρεπε!». Ὁ βασιλιάς ἦταν πάλι ἑτοιμος ν' ἀγριέψῃ, μὰ εἶδε τὸ γέρο ποὺ κάτι συλλογιζότανε, καὶ περίμενε.

— «Ἄκουσε, βασιλιά μου, τοῦ λέει ὁ γέροντας ὕστερ' ἀπὸ λίγο. Ἄν θέλῃς νὰ δοκιμάσῃς στ' ἀληθινὰ τὸ ψωμί ποὺ θὰ σὲ γιάτρῃ, πρέπει νὰ ῥθῃς μαζί μου γιὰ τρεῖς μέρες μονάχα, καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι σοῦ λέω. Ἄν δὲν γίνῃς καλά, εἶσαι ἐλεύτερος νὰ μοῦ πάρῃς τὸ κεφάλι!».

Κι ὁ βασιλιάς, παιδί μου, θέλοντας καὶ μὴ, δέχτηκε νὰ πάῃ μαζί μὲ τὸν παράξενο γέροντα, ἐκεῖ ποὺ τοῦ ἔλεγε. Φόρεσε κι αὐτὸς φτωχικὰ ροῦχα, ποδέθηκε παλιοπάπουτσα, πῆρε κι ἓνα μπαστούνι στὰ χέρια του κι ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὸ παλάτι, μακριὰ, κι ἐπήγανε στὸν κάμπο, ἐκεῖ ποὺ καθόταν ὁ γέροντας, σὲ μιὰ καλύβα, μέσα σ' ἓνα χωράφι σπαρμένον.

Ξημερώνοντας, ἔδωκε ὁ γέροντας στὸ βασιλιά ἓνα δρεπάνι καὶ τοῦ λέει: «Ἐλα νὰ θερίσουμε!». Ἐπιασε ὁ βασιλιάς καὶ θέριζε μὲς στὸ λιοπύρι ὀλάκερη μέρα. Ἐκαμε καμιὰ σαρανταριά δεμάτια στάχυα. Ἦρθε τὸ βράδυ, πέσανε ξεροὶ νὰ κοιμηθοῦνε. Οὔτε φαί ὅλη μέρα, οὔτε τίποτα. Ἐμενε, βλέπεις, κι ὁ γέροντας νηστικός.

Τὴν ἄλλη μέρα, πρωὶ πρωὶ, ξύπνησε ὁ γέροντας τὸ βασιλιά καὶ τοῦ

λέει: «Σήκω τώρα, νά πάρουμε ὅλ' αὐτὰ τὰ δεμάτια, νά τὰ πᾶμε στ' ἁλώνι νά τ' ἁλωνίσουμε!». Κουβάλησε στὴν πλάτη του ὁ βασιλιάς περσότερ' ἀπὸ τὰ μισά, κι ὕστερα ὅλη μέρα, γκάπ γκούπ, τὰ κοπάνιζε μὲ τὸ δάρτη, ὥσπου κάμανε τὸ στᾶρι σωρό, τ' ἀνεμίσανε καὶ τὸ βάλανε στὸ σακί. Κι' ὅλη μέρα τὴν περάσανε πάλε ἔτσι, νηστικοὶ κι οἱ δύο τους, μόνο λίγο νερὸ ἤπιανε ἀπὸ τὴ στέρνα, ποὺ ἦτανε κοντὰ στὴν καλύβα. Πέσανε πάλι κουρασμένοι τὸ βράδυ καὶ κοιμηθῆκανε.

Τὴν τρίτη μέρα, τὸ χάραμα, ὁ γέροντας σήκωσε τὸ βασιλιά: «Ξύπνα, τοῦ λέει, τώρα νά πᾶμε τὸ στᾶρι μας στὸ μύλο νά τ' ἁλέσουμε! Πάρ' το ἐσὺ στὴν πλάτη σου, γιατί ἐγὼ δὲν μπορῶ, καὶ πᾶμε ἐκεῖ στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ, ποὺ 'ναι ὁ μύλος». Τί νά κάμη ὁ βασιλιάς, ἀφοῦ ἔτσι ἦτανε ἡ συμφωνία, φορτώνεται τὸ σακὶ στὴν πλάτη, καὶ κουρασμένος κι ἐλεεινὸς τὸ κουβάλησε στὴν κορφή. Τώρα ἀρχίνησε καὶ νά πεινάη, μὰ δὲν ἔλεγε ἀκόμα τίποτα.

Ἀλέσανε τὸ στᾶρι τους καί, γιὰ νά μὴν τὰ πολυλογοῦμε, γυρίσανε κατὰ τὸ μεσημέρι στὴν καλύβα, πάλι ὁ βασιλιάς φορτωμένος τ' ἁλεύρι. — «Ἔλα τώρα νά ζυμώσουμε», τοῦ λέει ὁ γέρος. Ξεχώρισε ὡς δέκα λίτρες ἁλεύρι, τό 'ριξε στὴ σκάφη κι ἔβαλε τὸ βασιλιά νά ζυμώνη. Ὑστερα τὸν ἔστειλε στὸ λόγγο νά κόψη ξύλα, κι ἀργὰ κατὰ τὸ βράδυ βάλανε κι ἐκάψανε τὸ φοῦρνο, γιὰ νά ψήσουνε 3-4 καρβέλια. Ὁ βασιλιάς τώρα πεινοῦσε κι ἐπερίμενε πότε νά ψηθοῦν τὰ ψωμιά, γιὰ νά φάη! Μὰ πιὸ πολὺ τὰ λιμπιζόταν ὅταν ἀρχισε νά βγαίνει ἀπὸ τὸ φοῦρνο ἡ μυρωδιά τους. «Πεινάω πολὺ», λέει τοῦ γέρου. — «Περίμενε καὶ θὰ φᾶς!», τοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Σὲ λίγο βγήκανε τὰ καρβέλια, ἀχνιστὰ καὶ ροδοψημένα. Σὰν πεινασμένος λύκος τότε ὁ βασιλιάς ἄρπαξε τὸ καρβέλι, τὸ ἔκοψε μὲ τὰ χέρια του κι ἄρχισε νά τρώη. Μὰ μὲ τὴν πρώτη μπουκιά ποὺ κατάπιε, τὸ πρόσωπό του ἔγινε κόκκινο ἀπὸ χαρὰ καὶ φώναξε: — «Μάλιστα! Αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ γλυκὸ ψωμὶ τοῦ κόσμου! Κι ὅμως οὔτε μιὰ κουταλιά ζάχαρη δὲν ἔριξα στὸ ζυμάρι του!». Τότε ὁ γέροντας χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε: «Βασιλιά μου, πρέπει νά ξέρης πὼς ἡ ζάχαρη τοῦ ψωμιοῦ σου ἦταν ὁ ἴδρωτας ποὺ ἔχυσες γιὰ νά τὸ φτιάξης. Τώρα εἶς' ἐλεύτερος νά ξαναπᾶς στὸ παλάτι σου. Κοίτα μονάχα νά δουλεύης ἀπὸ δῶ κι ἐμπρός, καὶ θὰ δῇς πὼς ἡ ὄρεξη δὲ θὰ σοῦ λείψῃ.»

Ὁ βασιλιάς ἀκολούθησε τὴν ὁρμήνια τοῦ γέροντα, κι ὅταν γύρισε στὸ παλάτι του, δούλευε κάθε μέρα γιὰ τὸ λαό του, ἐκατέβαινε καὶ στὸν κῆπο του γι' ἄλλες δουλειές, κι ἀπὸ τότε γιαιτρεύτηκε ἀπὸ τὴν ἀνορεξία κι ἔτρωε καλά, ποὺ μακάρι νά τρώαμε κι ἐμεῖς ἔτσι!

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

ἄβυσσος	— βάραθρον, μέγα βάθος
ἀγέρωχος	— υπερήφανος, ἀκατάδεκτος
ἄδω	— ψάλλω, τραγουδῶ
ἀγλαΐζω	— λαμπρύνω κάτι, ὁμοφαίνω
αἶγλη	— λάμψις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια
αἰθρία	— ξαστεριά
αἰνίττομαι	— ὑπονοῶ, ὁμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἄσαφῶς
αἰωροῦμαι	— εἶμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἀέρα
ἀκάθεκτος	— ἀσυγκράτητος, ὁρμητικός
ἀκαρῆς	— ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου
ἀλαζονεία	— ὑπερηφάνεια
ἀλαλάζω	— φωνάζω ἰσχυρῶς
ἀλάργα	— μακρὰν (ιταλ.)
ἀλώβητος	— ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής
ἄμαυρὸς	— σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων
ἄμαυρώνω	— κάμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμψιν, θαμπώνω
ἄμμουδα	— βυθὸς θαλάσσης ἁμμώδης
ἀμφιθέατρον	— θέατρον κυκλοτερές ἢ αἵθουσα διαλέξεων μὲ κλιμακωτὰ ἐδῶλια
ἀναγέρνω	→ ἑαπλύνω προχειρῶς πρὸς ἀνάπαυσιν
ἀνάγομαι	— ἀπομακρύνομαι
ἀναδεύω	— ἀνακατεύω
ἀναρριχῶμαι	— σκαρφαλώνω
ἀπιθώνω	— ἀποθέτω, τοποθετῶ
ἀποδέλοιπο	— ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον
ἀποφθεγματικός	— ὁ ἐκφραζόμενος μὲ συντόμους ἐκφράσεις
ἀπρόσιτος	— μὴ προσιτὸς (πρὸς — εἶμι), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαστος, ἀπροσπέλαστος
ἀργιλῆς	— καπνοσύριγξ μὲ μακρὸν σωλῆνα, εἰς τὸν ὅποιον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διέλθῃ ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.)
ἀρωγὸς	— βοηθός, ὑπερασπιστής
ἄσθμα	— λαχάνιασμα
ἀσπαίρω	— σπαρταρῶ
Ἀσπροπόταμος	— ὁ Ἀχελῷος

αὐτανδρος	— μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, με ὅλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας
αὐτόπτης	— ὁ βλέπων με τὰ ἴδια τὰ μάτια του
αὐχμηρὸς	— πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνιγερὸς
ἀφάτωντον	— χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελές
ἀφορία	— ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνις

Β

βαργωμισμένος	— βαρύγνωμος, ὠργισμένος κατὰ τινος, δύσθυμος
βδελύσσομαι	— ἀποστρέφωμαι, κοινῶς σιχαίνομαι
Βεγγάζη	— παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς
βίγλα	— ὑψηλὴ σκοπιὰ, παρατηρητήριον
βολίς	— βλήμα ἢ ὄργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν
βόλτα	— στροφή, ἀλλαγὴ πορείας ἱστιοφόρου (ital.)
βρατσέρα	— ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἐκτοπίσματος
βρίκιον	— ἱστιοφόρον με δύο ἱστούς καὶ τετράγωνα ἱστία
βρυσμός	— τέρψις, πολλὴ εὐφροσύνη
βυθῶ	— βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν

Γ

γδοῦπος	— βαρὺς κτύπος, βρόντος
γεμιτζής	— ὁ παλαιὸς ναύτης, ὁ ἔμπειρος ναυτικὸς
γήλοφος	— λοφίσκος ἀπὸ χώμα
γλαυκός	— γαλανός
γκιαούρης	— ἄθεος, ἄπιστος, μὴ μουσουλμάνος
γομάρι	— τὸ φορτίο

Δ

δαψιλός	— ἀφθονος, πλουσιοπάροχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδωρος, μέγας, ἀφθονος
δεξιόμαι	— ὑποδέχομαι
δέος	— φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχὴ
δευτερόπρυμα	— ἔχω οὖριον τὸν ἄνεμον ἀπὸ τὴν πρύμνην
διάτορος	— διαπεραστικός, ὁξύγωνος, (διά — torῶ = τρυπῶ)
διαφεντεύω	— ὑπερασπίζομαι, προστατεύω
δίνη	— σπειροειδὴς κίνησις ὕδατος, κοινῶς ρουφήχτρα
διφυής	— διμορφος, διπλόσχημος
δῶμα	— δωμάτιον, οἶκος, κατοικία

Ε

ἐβενος	—ξύλον συμπαγές, μαῦρον καὶ σκληρὸν
ἐγγύθεν	—ἀπὸ πολὺ κοντὰ
ἐγκόλπιον	—κόσμημα κρεμώμενον ἐκ τοῦ λαιμοῦ
εἰκάζω	—συμπεραίνω
εἰκαστικός	—ὁ ἱκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός· εἰκαστικαὶ τέχναι = αἱ καλαὶ τέχναι
ἐκλιπάρησις	—ἐπίμονος παράκλησις
ἐλλανοδίκης	—κριτὴς ἀγώνων, ἀγωνοδίκης
ἐλλοχεύω	—παραμονεύω
ἐνάλιος χλωρίς	—σύνολον φυτῶν θαλασσίων
ἐπίπνοια	—φύσημα, πνοή
ἔρπω	—σύρομαι μὲ τὴν κοιλίαν, σύρομαι
ἐφέστιος	—ὁ ἐπὶ τῆς ἐστίας κείμενος

Ζ

ζάρφι	—μετάλλινον κύπελλον πλατύστομον
ζεῦξις	—ἡ σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεφύρας
Ζέφυρος	—ὁ δυτικὸς ἄνεμος

Η

ἡμιολία	—ἱστιοφόρον πλοῖον μὲ δύο ἰστούς ἐλαφρῶς κεκλιμένους πρὸς τὴν πρύμνην, κοινῶς γολέτα
---------	--

Θ

θάλπος	—θερμότης, ζέστη (μᾶλλον εὐάρεστος), περίθαλψις, ἐμψύχωσις, ἐγκαρδίωσις
θηλυπρεπής	—ὁ μὲ τρόπους γυναικείους
θημωνία	—ὁ ἐκ δεματίων σιτηρῶν ἢ χόρτων σωρὸς

Ι

ἱβις	—πτηνὸν ἱερὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μὲ ράμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον
ἰλιγγιώδης	—ποῦ προκαλεῖ ἰλιγγον
ἰλιγγος	—ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν

Κ

καλάρω	—ρίπτω εἰς τὴν θάλασσαν δίκτυα ἢ παραγάδι (ιταλ.)
--------	---

καμπτήρ	— ἡ καμπή τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαῖα στάδια
κακανίζω	— γελῶ ἤχηρῶς, καγχάζω
καπούλια	— τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων
καραδοκῶ	— καιροφυλακτῶ
κασσία	— ἀρωματῶδες φυτόν, φλοιὸς ἀρωματώδους (περίπου ὡς ἡ κανέλα)
κατεσκληκῶς	— (μετοχή ἀχρήστου ρ. κατασκέλλω) κἀτισχνος, σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετσί καὶ κόκαλο)
κέλυφος	— τὸ ξυλῶδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λεγόμενον τσόφλι
κιότης	— ἄνανδρος, δειλός, κακός (τουρκ.)
κλιτὺς	— πλευρὰ βουνοῦ, κατωφέρεια
κομάντος	— στρατιῶται διὰ δυσκόλους ἐπιχειρήσεις
κορβέτα	— πλοῖον ἱστιόφορον τριίστιον
κόρκωμα	— γεῖσον γεφύρας
κότινος	— ἀγριελαῖα· μεταφορικῶς βραβεῖον
κουπαστή	— τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν τοιχωμάτων τοῦ πλοίου
κράσπεδον	— τὸ ἀκρότατον μέρος ἐνὸς πράγματος, ὃ ἐξέχων γῦρος
κωπαστή	— τὸ κατάστρωμα μικροῦ πλοίου

Λ

λάβарон	— εἶδος σημαίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς· σημαία σωματείου
λιπόσαρκος	— χωρὶς πολλὰς σάρκας, ἰσχνός, κοκαλιάρης (λείπω - σὰρξ)
λιχανός	— ὁ δείκτης τοῦ χεριοῦ

Μ

μάνδαλος	— τεμάχιον ξύλου ἢ σιδήρου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀσφαλίζεται ἐκ τῶν ἔσω ἢ θύρα, σύρτης
μάνα	— τὸ σχοινίον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀναρτῶνται τὰ ἀγκίστρα τοῦ παραγαδιοῦ
μαρμαρυγή	— λάμψις, ἀκτινοβολία
μελίφθογγος	— μελίφωνος, γλυκύφωνος
μένος	— ὁρμή ψυχῆς, ἀκράτητος δύναμις, ἀκάθεκτος ὁρμή
μεσαίων	— τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ Ε' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος
μετάφρενον	— τὸ μεταξὺ τῶν δύο ὠμοπλατῶν μέρος τῆς ράχews
μὴ γάρ	— μήπως, μὴ τάχα
μινύρισμα	— σιγοτραγούδημα, κλαθυρύσμα
μολπή	— χορός, ἄσμα μετὰ χοροῦ πρὸς τιμὴν θεοῦ ἢ ἥρωος
μόχθος	— κόπος, ταλαιπωρία, βασανισμός, ἀγωνία
μπαλκόνι	— ἐξώστης (ἰταλ.)

N

νάρθηξ	— πρόναος τῆς ἐκκλησίας
νευστάζω	— ἀνεβοκατεβάζω τὴν κεφαλὴν, νυστάζω
νωδός	— ἐστερημένος ὀδόντων

O

ὀζῶδης	— ὁ ἔχων ὄζον ἢ ὄζους (ἐξόγκωμα), κόμβον, ἐσοχὴν
οἰηματίας	— ἀλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης
οἰμωγὴ	— στεναγμός, θρήνος, ὀδυρμός
οἶονει	— ὡσάν, σάν νά
ὀλίσθημα	— παραπάτημα
ὀλοφύρομαι	— κλαίω, θρηνῶ

Π

παγκρατὴς	— κυρίαρχος
πάλλω	— σείω ἰσχυρά, κινῶ ταχύτατα, κραδαίνω, δονῶ, θέτω εἰς παλινδρομικὴν κίνησιν
πανοικεῖ	— με ὅλην τὴν οἰκογένειαν
παράμαλλο	— ἕκαστον τῶν νημάτων τοῦ παραγαδιοῦ τῶν φερόντων τὰ ἄγκιστρα
πάρωρα	— πέραν τῆς κανονικῆς ὥρας
πεζόβολο	— εἶδος ἀλιευτικοῦ δικτύου
περιδινούμαι	— περιστρέφομαι κυκλοτερῶς καὶ ταχέως, στροβιλίζομαι, στριφογυρίζω
περίτεχνος	— ὁ κατεσκευασμένος με μεγάλην τέχνην
πιχάει	— ἐπιχύνει, ρίπτει πηλὸν ἢ ἄσβεστον
πόρος	— πέρασμα, διαβατὸν μέρος ποταμοῦ
προαίρεσις	— πρόθεσις, θέλησις, ἐπιθυμία
πυρίκαυστος	— πεπυρακτωμένος, ἐν πυρὶ κεκαυμένος

P

ράκος	— ἔνδυμα ἐφθαρμένον
ραμαζάνι	— νηστεία τῶν μωαμεθανῶν κατὰ τὴν ἡμέραν
ρίψασπις	— ὁ ἀπορρίπτων τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν μάχην καὶ τρεπόμενος εἰς φυγὴν, φυγόμενος
ρομφαία	— εἶδος εὐθείας, μεγάλης καὶ πλατείας σπάθης
ρωγμή	— σχισμὴ εἰς μῆκος καὶ βάθος, ρήγμα, σπάσιμο, ἀνοιγμα

σαλαγῶ	— κατευθύνω μὲ φωνὰς τὰ βοσκήματα
σαλαμετλία	— χαιρετιστήριοι περιποιήσεις
σέλας	— φῶς, φεγγοβολία, λάμψις
σθεναρὸς	— πλήρης σθένους, πλήρης ἠθικοῦ, δυνατός, ρωμαλέος, ψυχωμένος
σκέλεθρον	— σκελετός
σκήπτρον	— ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχὴν
σκήτη	— μικρὰ μονή, ἐρημητήριοι μοναχῶν
σκιντιό	— παιδεμα, τυραννία
σκουτέλα	— (ἰταλ.) πιατέλα, γαβάθα, πινάκιον (παροψίς)
σκῶμμα	— πείραγμα
σμήνος	— πλῆθος πτερωτῶν ἐντόμων, ιδίως μελισσῶν
σολοικίζω	— διαπράττω συντακτικὰ σφάλματα
σούρουπο	— λυκόφως, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ νυκτῶνῃ
σπαράζω	— (ὡς ἀμετάβατον) κινουμαι
σπάραχνα	— βράγχια, τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα τῶν ἰχθύων
σπινθήρ	— σπῖθα
σταλία	— χρόνος ἀναμονῆς πλοίου
στόμφος	— πομπῶδες ὕψος κατὰ τὴν ὁμιλίαν, καυχησιολογία
στριγγιά	— ὀξεῖα, διαπεραστική φωνή
συνωρίς	— ζεῦγος ἵππων ὡς καὶ προσώπων
συρτή	— ἀλειτουργικὸν ἐργαλεῖον
σφάντζικο	— παλαιὸν Αὐστριακὸν νόμισμα
Σφάξ	— πόλις τῆς Τύνιδος
σφρίγος	— εὐρωστία, ζωηρότης
σφριγῶ	— ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα

Τ

τανύω	— τείνω, τεντώνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλατα
ταχιά	— αὔριον, λίαν πρωί, μετ' οὐ πολὺ
τὶ	— διότι
τορπιλάκος	— πλοιάριον ὠπλισμένον μὲ τορπίλας
τραγάνα	— ἔδαφος πετρώδες
τρυφηλὸς	— ὁ διάγων βίον γεμάτων ἀπὸ ἀνέσεις, ὁ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν
τσελίκι	— (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἄνθρωπος ρωμαλέος, υγιέστατος

Υ

ὑπέρμαχος	— ὑπερασπιστής, προστάτης
ὑπεροψία	— ἀλαζονεία, ἀδικαιολόγητος ὑπερηφάνεια

- ύπηχῶ — ἀντηχῶ βαθιά
 ύποφῶσκω — φέγγω ἄμυδρῶς, ἀρχίζω νὰ φέγγω, νὰ ξεφωτίζω (χαραυγή)

Φ

- φιλαυτία — ἡ ὑπερβολικὴ καὶ ἐγωιστικὴ ἀγάπη
 φιλέκδικος — ἐκδικητικὸς
 φιλοσκώμων — ὁ ἀγαπῶν τὸ σκῶμμα, τὰ ἀστεῖα
 φερμάνιον — διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου
 φλοκάτα — παχὺ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἄφθονον
 χνούδι καὶ φλόκους, φουντωτοὺς θυσάνους, λέγεται ἄλλως
 καὶ κάπα
 φρεγάδα — πολεμικὸν πλοῖον
 φυκιάδες — μέρη γεμάτα ἀπὸ φύκη

Χ

- χαραδριὸς — βραχοπούλι
 χειμωνικόφλουδα — φλούδα ἀπὸ χειμερινὸν καρπούζι ἢ πεπόνι
 χλαμὺς — κοντὸς μανδύας

Ω

- ῶμοσα — (τοῦ ρ. ὄμνυμι) ὠρκίσθη

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΓΡΑΣ ΤΕΛΛΟΣ (1899-1944).—Φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ Εὐαγγέλου Ἰωάννου. Ἔγραψε ποιήματα καὶ μελέτας περὶ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Συνειργάσθη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων».

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Εἶναι τὸ φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. Ἔγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ ΜΠΑΜΠΗΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. Ἔγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Σῦρον τὸ 1835. Κατέγινεν εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τῆς ἀνασυστάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἦγενεν ἰδρυτὴς τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων». Ἀπέθανε τὸ 1908. Ἔγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν «Λουκῆν Λάραν» κλπ.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Γρανίτσει τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διάφορα πεζὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγκου».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον: «Οἱ Κρήτες μου».

ΔΑΦΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Εἶναι φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωιοπούλου. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἄργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΕΛΤΑ ΠΗΝΕΛΟΠΗ (1874-1941).—Ήσυχολήθη με την συγγραφὴν λογοτεχνικῶν ἔργων καταλλήλων διὰ νέους. Ἐγραψε κυρίως μυθιστορήματα τῶν ὁποίων τὰς ὑποθέσεις ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν παλαιότεραν καὶ τὴν πρόσφατον ἱστορίαν μας.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Ἀθῆναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζὰ.

ΕΛΑΤΟΣ ΝΩΝΤΑΣ.—Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ Ἐπαμεινώνου Παπαμιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἐγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιά.

ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ (1849-1923).—Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κλεάνθους Μιχαηλίδου. Ἐγραψε κυρίως διηγήματα, ποιήματα, ἱστορικὰ ἔργα καὶ μετέφρασε τὴν «Ὀδύσσειαν» τοῦ Ὀμήρου. Μετὰ τοῦ Γ. Ψυχάρη καὶ τοῦ Ἀλ. Πάλλη ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτοπόρων τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν καθιέρωσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης εἰς τὸν γραπτὸν λόγον.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Ἀθῆναις τὸ 1895. Ἐγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα ὑπὸ τίτλους: «Ἡ Πίνδος», «Τὸ Ροῦπελ» κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.—Ἕλλην διπλωμάτης. Ἐγεννήθη τὸ 1872. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νομικά. Ἀρχισυντάκτης καὶ διευθυντὴς πολλῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἀπέθανε τὸ 1949. Ἐγραψε φιλολογικὰ ἄρθρα καὶ μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1873. Ἐγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1922. Ἐσυχολήθη μετὰ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μετὰ τὸ διήγημα. Ἐγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ἔργα «Ὁ Ζητιάνος», «Λόγια τῆς πλῆρης» κ.ἀ.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ.—Καθηγητὴς ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀκαδημαϊκός. Ἐγεννήθη ἐν Κοζάνῃ τὸ 1870 καὶ ἀπέθανε τὸ 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1884. Ἐξέδωκε τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀκαδημαϊκός.

ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ ΦΩΤΗΣ (1897-1965).—Ἐγεννήθη εἰς τὰς Κυθωνίας τῆς Μ. Ἀσίας. Ὑπῆρξε σπουδαῖος ζωγράφος καὶ συγγραφεύς. Τὰ «Ἀπαντὰ» του ἐξεδόθησαν εἰς πέντε τόμους.

ΚΟΡΑΗΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ. — Κατήγετο από την Χίον, ἐγεννήθη τὸ 1748 εἰς τὴν Σμύρνην καὶ ἀπέθανε τὸ 1833 εἰς Παρισίους, ὅπου ἐζησε. Ἐξέδωκε ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ πλῆθος ἄλλων συγγραμμάτων. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐξέδωκεν ἐκλογὴν τοῦ ἔργου του, γνωστὴν μὲ τὸ ὄνομα «Ἀδ. Κοραῆ, Χρυσὰ ἔπη». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόλογος τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ ἐπέδρασε πολὺ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ. — Ἐγεννήθη εἰς Μυριόφυτον τῆς Θράκης τὸ 1858 καὶ ἀπέθανε τὸ 1928. Ἐσπούδασεν εἰς Γερμανίαν φιλοσοφίαν καὶ παιδαγωγικὴν. Ὑπηρετήσεν ὡς καθηγητὴς καὶ διευθυντὴς διδασκαλείου. Ἐγραψε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ. — Ἐγεννήθη εἰς Συρράκων τῆς Ἠπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1894. Ἐγραψε πεζὰ καὶ ποιήματα, διὰ τῶν ὁποίων ὕμνησε τὴν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν.

ΚΥΡΟΥ ΑΧΙΛΛΕΥΣ. — Ἐγεννήθη τὸ 1898 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1950. Διηύθυνε τὴν ἐφημερίδα «Ἑστία». Ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΛΟΥΚΑΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (1908). — Φιλόλογος. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς λαογραφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐγραψε πολλὰς λαογραφικὰς μελέτας καὶ ἐξέδωκε τὴν συλλογὴν «Νεοελληνικὰ λαογραφικὰ κείμενα», εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται δείγματα ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ πεζοῦ λαϊκοῦ λόγου.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. — Ἐγεννήθη τὸ 1849 εἰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἐκαλλιέργησε τὸ διήγημα.

ΜΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. — Πολεμιστὴς καὶ ποιητὴς (1869-1913). Μετέσχε τῆς κρητικῆς ἐπανάστασεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος μέλος τοῦ μακεδονικοῦ κοινοτάτου (1904). Συνετέλεσεν ἐπὶ κεφαλῇ 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). Ἐγραψε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ. — Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1826-1911). Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσεν ποιήματα.

ΜΕΛΑ ΝΑΤΑΛΙΑ. — Σύζυγος τοῦ ἥρωος τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Παύλου Μελά (1870-1904). Ἐξέδωκε τὸ βιβλίον «Παῦλος Μελάς», εἰς τὸ ὁποῖον περιέχονται βιογραφικαὶ πληροφορίες, πλῆθος ἐπιστολῶν τοῦ συζύγου της, ὡς καὶ ἄλλα ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας.

ΜΕΛΑΣ ΛΕΩΝ. — Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ

κυριώτερον τούτων «Ὁ Γεροστάθης» ἐχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὡς προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Ἦτο ἐκ τῶν καλυτέρων χρονογράφων, βιογράφων, θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἔργα: «Ὁ μπαμπὰς ἐκπαιδεύεται», «Ὁ Παπαφλέσσας», «Ὁ Γέρος τοῦ Μοριά», «Ὁ Μιαούλης», «Ματωμένα ράσα» κ.ἄ. Ἀπέθανε τὸ 1966.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ.—Ἐγεννήθη εἰς Μέγαρο τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργον τοῦ ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσε χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1888. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Συγγενὴς τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέψαλλεν ἐνίοτε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἠθογραφικά καὶ ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.—Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Ἐδημοσίευσε πολλὰς παιδαγωγικὰς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ.—Ὁ ἀθάντος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰῶνα π.Χ. Συνέθεσε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὴν «Ὀδύσσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ ΣΠΥΡΟΣ.—Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. Ἐγεννήθη τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ὑπηρέτησεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἦσυχολήθη κυρίως μὲ τὴν ποίησιν. Ἐγραψεν ὅμως καὶ διηγήματα, δράματα καὶ κριτικὰς μελέτας. Ἔργα του: «Τραγούδια τῆς πατρίδος μου», «Ὁ τάφος», «Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου», «Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιά», «Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ» κλπ. Θεωρεῖται μετὰ τὸν Σολωμὸν ὁ καλύτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν.

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. ἔχει μεταφράσει τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου καὶ ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. — Έγεννήθη εἰς Σκίαθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διηγηματογράφων. Τὰ ἔργα του εἶναι πολλά. Ἐκ τῶν διηγημάτων σπουδαιότερα εἶναι: «Ἡ φόνισσα», «Χριστουγεννιάτικα διηγήματα», «Πασχαλινὰ διηγήματα» κ.ἄ.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. — Έγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1815. Ὁ πατὴρ του ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, μόλις ἐξεργάγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις. Ἐξαετὴς τότε ὁ Κωνσταντῖνος κατέφυγε μετὰ τῆς μητρός του καὶ τῶν ἀδελφῶν του εἰς Ὀδησόν, ὅπου ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπότροφος τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου Α'. Τὸ 1830 συνέχισε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ σχολὴν τοῦ Γενναδίου καὶ ἔπειτα εἰς εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια. Τὸ 1851 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξέδωκε τὸ μνημειῶδες ἔργον του, τὴν «Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» εἰς 5 τόμους. Ἀπέθανε τὸ 1891. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς νεώτερας Ἑλλάδος.

ΠΑΡΑΣΧΟΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ. — Ποιητὴς. Έγεννήθη εἰς Ναύπλιον τὸ 1838· ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1895.

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ. — Ψευδώνυμον τοῦ λογογράφου καὶ δημοσιογράφου Μήτσου Χατζοπούλου. Έγεννήθη εἰς τὸ Ἀργίνιον 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1936.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ. — Έγεννήθη τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε τὸ 1945. Ὑπῆρξεν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Έγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1873 καὶ ὑπῆρέτησεν ὡς ἀξιωματικός. Ἦσυχολήθη μετὰ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Ἀπέθανε τὸ 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Έγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἦσυχολήθη μετὰ τὴν λογοτεχνίαν καὶ κυρίως μετὰ τὴν ποιήσιν. Ἐδημοσίευσεν ποιητικὰ ἔργα ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Σπασμένα μάρμαρα», «Παλιὸ βιολί», «Χειμῶνανθοι», «Ἀλάβαστρα», «Ἐσπερινὸς» κ.ἄ.

ΠΟΛΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ. — Έγεννήθη εἰς Καλαμάταν τὸ 1852 καὶ ἀπέθανε τὸ 1921. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας καὶ μυθολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰσήγαγε πρῶτος εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. Ἀπέκτεσε διεθνή φήμην μεγάλου ἐπιστήμονος. Ἔργα του εἶναι: «Παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Παροιμίαι», «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ», «Λαογραφικὰ σύμμεικτα».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ. — Έγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε

τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα: «Φαῖδρα», «Νικηφόρος Φωκὰς» κ.ά.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ὑπουργός, πρεσβευτὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἦτο πολυμαθέστατος. Τὰ λογοτεχνικά του «Ἀπαντα» ἐξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟΪΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ.—Λογογράφος, ἐγεννήθη εἰς Σῦρον τὸ 1836 καὶ ἀπέθανε τὸ 1904. Ἔγραψε ἱστορικὰ μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1881 εἰς Ἀθήνας. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ἐξέδωκε πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς. Ἀπέθανε τὸ 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. Ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγραψεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν», ὅστις ὠρίσθη ὡς ὁ ἐθνικός μας ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς με βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς σημειώσεις. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Ὑμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν», «Ἐλεῦθεροι πολιορκημένοι», «Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Βύρωνος», «Ὁ Λάμπρος».

ΣΟΥΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Σῦρον. Ἠκολούθησε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικήν. Ἐπὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευε τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσόμενον ἐβδομαδιαῖον «Ρωμιόν», εἰς τὸν ὁποῖον ἐκαυτηρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογὰς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888 καὶ ἀπέθανε τὸ 1962. Τὸ 1933 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Διετέλεσε δημόσιος ὑπάλληλος. Ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ.—Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀγγέλου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1877. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικά ἔργα: «Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» κ.ἄ. Ἀπέθανε τὸ 1964.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ.—Ἐγεννήθη τὸ 1788. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸ 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐπιστήμων, ἱστορικός. Ἦτο πατὴρ τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Κυριώτερον ἔργον του: «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως». Ἀπέθανε τὸ 1873.

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Ἐγραψε θεατρικά ἔργα, ἱστορικὰς μελέτας κ.ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΣ (1857-1934).—Ἀκαδημαϊκὸς Ἕλλην ἀρχαιολόγος ἐκ Στενιμάρχου, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνῆργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσε δὲ ἀρκετὰς διατριβάς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ.—Πατριωτικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἐξῆσε περὶ τὸ 650-600 π.Χ., κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου μερσηνιακοῦ πολέμου. Ἐγραψε τὴν «Εὐνομίαν» καὶ πολεμικὰ ἄσματα, τὰς «Ὑποθήκας» καὶ τὰ «Ἐμβατήρια».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τὸ 1942.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Παραλλήλως ἔγραψε λογοτεχνικά ἔργα, ἰδίως ποιήματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1861. Ἦτο σουλιωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου: Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη.....	7
2. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οικονόμου.....	7
3. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη.....	9
4. Αἱ διχόνοιαὶ δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἀδ. Κοραῆ.....	11
5. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ.....	13

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. Μεσολογγίτικα Χριστούγεννα, Πην. Δέλτα.....	17
2. Δύο ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου Μελά, Ναταλίας Π. Μελά.....	26
3. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον.....	29
4. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου.....	30
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου.....	32
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη.....	34
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελά.....	35
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου.....	36
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου.....	37
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα.....	39
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου.....	39
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη.....	41
13. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ.....	43
14. Ὁ παπὰς, Ν. Πετιμεζῆ.....	43
15. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου.....	46
16. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα.....	47
17. Ἡ σημαία ἑνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα.....	48
18. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα.....	50

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα.....	53
2. Ὁ Ἀμερικάνος, Ἀλ. Παπαδιαμάντη.....	53
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζηνοῦ.....	68
4. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη.....	69
5. Τῆς Κοκόνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη.....	70
6. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζηνοῦ.....	78
7. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζηνοῦ.....	78
8. Νανούρισμα (δημοτικόν).....	79
9. Ὁ ὕπνος τὸ παρακαλεῖ (δημοτικόν).....	79
10. Τρεῖς βίγλες θὰ σοῦ βάλω (δημοτικόν).....	80
11. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη.....	80
12. Νὰ ἤμouνα παπποῦς (ποίημα), Γ. Σουρῆ.....	81
13. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορά.....	82

14. 'Η ἀδελφική ἀγάπη (δημοτικόν).....	83
15. Γιὰ τὴν προίκα τῆς ἀδερφῆς, 'Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	83
16. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	86
17. 'Η "Ἀνοιξη, περαστικά, Τέλλου "Ἀγρα.....	88

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Εσπερινὸς (ποίημα), 'Ἀρ. Προβελεγγίου.....	91
2. "Ἀρατε πύλας, 'Ἀλ. Μωραϊτίδου	91
3. 'Η καμπάνα (ποίημα), 'Ἀλ. Φωτιάδου	96
4. Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, 'Ιω. Δαμβέργη	97
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), 'Ἀχ. Παράσχου.....	100
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη.....	101
7. 'Ο Αἰνείας καὶ ὁ πατήρ του, Λ. Μελά.....	102
8. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), 'Ἀρ. Προβελεγγίου.....	103
9. Παιδικὴ Πασχαλιά, 'Ἀλ. Παπαδιαμάντη	103
10. 'Εξοχικὴ Λαμπρὴ, 'Ἀλ. Παπαδιαμάντη.....	106
11. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), 'Ιω. Καρασούτσα	108

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Εἰς τὴν ὁδὸν 'Αδριανοῦ, 'Εμμ. Ροῖδου.....	113
2. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη.....	114
3. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	115
4. Χελιδόνισμα (δημοτικόν)	116
5. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, 'Αγγ. Τανάγρα.....	117
6. 'Η ψαρόβάρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη.....	119
7. 'Η βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περγιαλιτῆ	120
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη.....	120
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ.....	121
10. Μὲ τὸ παραγάδι, 'Εμμ. Λυκούδη.....	121
11. 'Ο Μπαρμπαγιάννης κι ὁ γάδαρός του, 'Αργ. 'Εφταλιώτῃ	125
12. Τὸ ἀλώνισμα, 'Ἀλ. Μωραϊτίδου.....	128
13. Τὸ σκιάχτρο τοῦ χωραφιοῦ, Γ. Βιζυνοῦ	129
14. 'Η θημωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη	130
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη.....	131
16. 'Η ὡραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, 'Ἀρ. Κουρτίδου.....	135
17. 'Η σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. "Ελατου	139
18. 'Ο κοῦκος, Φ. Κόντογλου.....	141
19. 'Αετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), 'Ἀλ. Φωτιάδῃ.....	142
20. 'Ο 'Αναποδιασμένος, 'Ἀλ. Μωραϊτίδου.....	142

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. 'Ακρόπολις τῶν 'Αθηνῶν (ποίημα), 'Ιω. Πολέμη.....	149
--	-----

2. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ.....	149
3. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου.....	151
4. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς (ποίημα), μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου.....	156
5. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρῳάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου.....	158
6. Ἔκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, μετάφρασις, Ἀλ. Πάλλη.....	162
7. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα.....	164
8. Ἀγῶνες πανελλήνιοι καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου.....	166
9. Ὑμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ.....	169
10. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη.....	169
11. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ.....	170
12. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἀλ. Ραγκαβῆ.....	173
13. Λυκοῦργος, Λ. Μελά.....	178
14. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελά.....	181
15. Ὁ Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, Ἀδ. Ἀδαμαντίου.....	183
16. Ὁ βυζαντινὸς στρατιώτης, Ἀδ. Ἀδαμαντίου.....	186
17. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσοῦντα.....	188
18. Τῆς Ἑρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικόν).....	190

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου.....	195
2. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἀλ. Ραγκαβῆ.....	198

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἀρ. Κουρτίδου.....	203
2. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα.....	206

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ.....	213
2. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη.....	213
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικόν).....	215
4. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικόν).....	216
5. Μισοῦλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά.....	217
6. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα.....	219
7. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν).....	220
8. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρηγοπούλου.....	220
9. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ.....	221

10. ΤΟΠΙΑ - ΦΥΣΙΣ

(περιγραφαὶ)

1. Τὸ τραγούδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου.....	225
2. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἑμμ. Λυκούδη.....	226
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου.....	228

4. 'Η 'Αγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη.....	229
5. Τὸ "Ἅγιον" Ὅρος, Γ. Μόδη.....	231
6. 'Ο "Ἀθως (ποίημα), Π. Σούτσου.....	233
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, 'Εμμ. Λυκούδη.....	234

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ (διηγήσεις - περιγραφαί)

1. 'Ο κρασοπούλος, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα.....	239
2. Πτερωτοὶ μετανάσται, 'Εμμ. Λυκούδη.....	241
3. 'Ο κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα.....	243
4. Οἱ πονηριές τῆς σουπιᾶς, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα.....	245
5. Τὸ ἀγριομελίσσι, Στ. Γρανίτσα.....	248
6. 'Ο ταλαίπωρος ἀπόμαχος, 'Εμμ. Λυκούδη.....	251
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα.....	252
8. Αὐτοθυσία μάνας, 'Ανδρ. Καρκαβίτσα.....	256

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου.....	263
2. 'Ο πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου.....	265
3. 'Η μέλισσα καὶ τὸ τρυγόνι, Δ. Λουκάτου.....	266
4. 'Ο κάβουρας κι ἡ ἄλεπού, Δ. Λουκάτου.....	266
5. Τὸ πιό γλυκὸ ψωμί, Δ. Λουκάτου.....	267
Λεξιλόγιον.....	270
Βιογραφικαὶ σημειώσεις.....	277
Πίναξ περιεχομένων.....	284

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμεον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ 1ΣΤ΄, 1975 (ΙΧ) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 130.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2619 / 9-6-75

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ :
ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε. Φιλαδελφείας 4' Ἀθῆναι

